

Sven Winnell 20 april 2011:

En samhällsbeskrivning. Hushållsekonomi.

Politisk planering. Socialdemokraternas

extrakongress och början på ny politik.

Jobbskatteavdragen. Skolan. Järnvägen i

Strängnäs.

<http://winnell.com/omr36-39zl.pdf>

Sven Winnell 20 april 2011:
En samhällsbeskrivning. Hushållsekonomi. Politisk planering.
Socialdemokraternas extrakongress och början på ny politik.
Jobbskatteavdragen. Skolan. Järnvägen i Strängnäs.
<http://winnell.com/omr36-39zl.pdf>

Innehåll:

- 6 **En samhällsbeskrivning.**
En förteckning över människornas verksamheter
och om hur de kan och bör förbättras.
- 7 Sven Winnells hemsida lades in på Internet våren 1998 och har nu adressen <http://winnell.com>
- 7 Om klassifikationssystem.
- 9 En hjälp vid politisk planering.
- 9 Politiken är en viktig förutsättning för utvecklingen.
- 11 Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?
- 12 En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter.
- 14 SW Klassifikationssystem för verksamheter.
- 16 Den fundamentala påverkanskedjan.
- 17 **Hushållens inkomster och utgifter**
före och efter skatt.
- 18 Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2011 + bostadskostnader mm.

- 21 Månadskostnader år 2011, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
- 21 Årskostnader år 2011, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
- 22 Pensionärer 2011.
- 22 Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2010.
- 23 2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
- 24 2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
- 24 2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
- 25 Överskotten 2011 jämfört med 2010.
- 25 LOs lönerapport 2010, grundlön per månad för arbetare år 2009
- 26 Månadslön (grundlön) och löneutveckling år 2009. Arbetare
- 27 **Uppfattningar om rådande förhållanden**
och förslag till förändringar. Politisk planering.
- 28 M:s ekonomiska politik gynnar höginkomsttagare.
- 30 Socialdemokraternas nya politik.
- 31 Innehåll i: Sven Winnell 30 dec 2010
Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.
<http://winnell.com/omr36-39zj.pdf>
- 32 Innehåll i: Sven Winnell 18 feb 2011+21 mars
Till socialdemokraternas valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater om kongressmaterial och framtidsplanering.
<http://winnell.com/omr36-39zk.pdf>
- 36 Kongressmaterial från socialdemokraterna.
- 37 Kommentarer.
- 38 Observera i omr 36-39zk beträffande vår plats i världen.
- 40 Sven Winnell: Planering och styrning.
En svensk världsplanering behövs.

41 Det första steget om folkets kunskaper och värderingar.
42 Svenska väljare okunniga.
43 Planeringen för Sverige borde socialdemokraterna klara.
Planeringen för världen kan vara svårare.
44 Förteckningen som hjälpmedel för socialdemokrater som ska
utforma den nya politiken.
45 Verksamhetsområden med problem som politiska partier bör
ha åsikter om. För framtidsplanering.
49 En hjälp vid politisk planering.
49 Kommentarer om s-hemsida och politik.
51 2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
52 Strukturuomvandlingar, arbetslöshet och ny politik.
52 Skatteförslag.
54 S måste hitta en riktning för samhällsomvandlingen.

57 **Socialdemokraternas extrakongress.**

58 Extrakongress 2011. Ramprogram.
59 Mona Sahlins öppningsanförande, extra partikongress 2011
68 Håkan Juholts installationstal vid socialdemokraternas
extrakongress 26 mars 2011
83 Carin Jämtins installationstal 27 mars 2011
92 Extrakongressens avslutning.
Håkan Juholts avslutningsanförande.
93 Vår omvärld.
94 Vår politik.
94 Fyllnadsval.
95 Kommentarer.

96 **Efter kongressen och några artiklar före och under kongressen.**

96 Tommy Waidelich ny ekonomisk-politisk talesperson.
97 Nya gruppleddare mm.
98 Juholts partitopp saknar mångfald
98 Hela socialdemokratiska ledningen – drygt hälften är kvinnor.
99 Partiet måste åter bygga sin politik på kunskapens grund.
101 S måste återupprätta tron på politikens möjligheter.
102 Jobben först! Artikel publicerad på DN Debatt 31 mars 2011.
105 Skola, vård och omsorg går före skattesänkningar.
107 Socialdemokratin måste bli ett tydligare alternativ.
109 Så ska S åter bli centrum i den svenska politiken.
112 Partiets tidlösa värderingar ryms i några rader av Palme.
114 DN ledare 11 mars 2011: Allt utom en stockholmare.
116 DN ledare 27 mars 2011: Till kamp mot marknaden.
117 Några frågor.
118 Planering av politik.
118 Svensk politik får inte begränsas till köksborden.
121 Så här vill vi i alliansen förbättra sjukförsäkringen.
123 Så kan stödet breddas för migrationspolitiken.
125 S: Nej till ny fastighetsskatt.
125 Alla ska kunna ta del av kulturen – oavsett plånbok.
128 Några ytterligare kommentarer om socialdemokraternas
framtida politik.
129 Jobbskatteavdragen, skolan och järnvägarna.

130 **Jobbskatteavdragen.**

- 131 Nytt jobbskatteavdrag införs redan till årsskiftet.
133 Oppositionen ska hindras av förslag i massor.
134 Så påverkas din inkomst 2012.
135 Från SCB: Sammanräknad förvärvsinkomst 2009
135 Steg 5. Summa kronor för jobbskatteavdrag.
136 Alternativ 1.
136 2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
137 Alternativ 2.
137 Alternativ 3:

138 **Skolan.**

- 139 De slog sönder undervisningen.
Så vandaliserade kommunen en skola.
145 En förolämpning mot barnen.
Så sänkte skolan kraven på läskunnighet.
151 Den glömda läraren
152 Man måste låta rätt gå före galet.
En skolas kamp mot överheten.
158 Sverige har slutat undervisa.
Så förlorade lärarna sitt yrke.
165 Det är ingen vacker syn.
Så tog teknokraterna kommandot över skolan.
173 Reformerna måste granskas.
174 Björklund: Artiklarna belyser stora problem.
172 Starka reaktioner på DN:s skolserie
176 Maciej Zaremba: DN-läsarnas stöd har varit ovärderligt för
mitt arbete.
177 Eva-Lis Sirén: Lärarna måste höja sina röste.
179 Maciej Zaremba: LF förstår inte skolans problem

180 **Järnvägen i Strängnäs.**

- 181 Tågens vinterkollaps är inte samhällsekonomiskt rimlig.
182 Regeringens nyhetsbrev, 8 april 2011 "Vi satsar på järnvägen"
183 PM: 800 miljoner kronor till förbättrat underhåll av järnvägen.
186 Brev till generaldirektören för Trafikverket Gunnar Malm
191 Rädda Ulfhäll, Långberget och Strängnäsmiljön genom att
göra järnvägstunnel redan från Ulfhälls allé.
Sven Winnell: Rapport februari 1995.
Kompletterad 15 juni 2006 och 4+13 dec. 2006.
193 Innehåll i rapporten.
196 En kort sammanfattning av förslaget.

204 **Tankar om politik**

Citat från en bok om politik.

214 **Partiprogram för Socialdemokraterna**

- 214 Gällande partiprogram.
234 Partiprogram där texterna flyttats om och placerats under
följande rubriker: Världen av idag. Demokrati. Velfärd. Arbete.

Några kommentarer.

Jobbskatteavdragen

I valrörelsen 2006 hade socialdemokraterna anledning att varna för borgarnas förslag till jobbskatteavdrag, men gjorde det inte. Sedan har socialdemokraterna inte angripit jobbskatteavdragen, förmodligen för att inte mista väljare i de högre inkomsklasserna. Nu förbereder den borgerliga regeringen ytterligare skattelättnader för de högre inkomsterna och socialdemokraterna håller god min.

Jobbskatteavdragen inkräktar på möjligheterna att förbättra på många områden som är viktiga för isynnerhet dem med lägre inkomster. Finansministern menar att det går att sänka skatterna för höga inkomster och ändå genomföra andra reformer. Det måste socialdemokraterna gå i närkamp med.

I avsnittet om jobbskatteavdragen lämnas tre skissartade förslag till hur man kan fördela om avdragen så att man minskar avdragen för höga inkomster och ökar dem för låga.

Skolan.

I avsnittet återges DN:s artikelserie om skolan och några kommentarer till det. Artiklarna visar, att kommunerna inte har förmåga att välja bra skolledare och bra lärare. Tillsättning av skolledare och lärare borde granskas och godkännas av en kompetent instans, det vore bra om man kunde göra Skolinspektionen till en sådan instans. Den ska ju i princip kontrollera kommunerna och det vore förståndigt om den gjorde det så tidigt som möjligt, innan skador uppstår.

Socialdemokraterna i riksdagen har anledning att undervisa socialdemokraterna i kommunerna om att de bör bör sköta skolorna bättre.

Järnvägarna. Järnvägen i Strängnäs.

Järnvägarna fungerar dåligt och regeringen vill förbättra underhållet. Men det är inte bara underhållet som inte fungerar. Ny- och ombyggnader sker inte på lämpligt sätt. Järnvägen genom Hallandsåsen är ett exempel på inkompetens.

Ett annat exempel är ombyggnaden av Svealandsbanan. Där klagar fem generaldirektörer på spärmängden o d som gör att trafiken inte fungerar. Den nya Svealandsbanan invigdes 1997 och sedan har man påbörjat försök att förbättra. Kompetensen vid det gamla Banverket som nu ingår i det nya Trafikverket är dock inte tillräckligt stor.

Svealandsbanan är bl a en ombyggnad av gamla järnvägen mellan Stockholm och Eskilstuna. Förr gick järnvägen via Läggesta och Åkers Styckebruk och från Åker gick en bibana till Strängnäs. Ombyggnaden innebar bl a att det gjordes en helt ny bana mellan Läggesta och Eskilstuna, som gick via centrala Strängnäs. Det som gjordes i Strängnäs var, trots protester, en förfärlig dragning genom stadsparken Långberget som förstörde miljön och var ett enkelspår. Nu föreligger ett förslag att dra ett spår till så att man får önskade dubbelspår, men förslaget är på ett sådant sätt att miljön blir ännu mer förstörd. Det fanns bättre förslag när Svealandsbanan drogs genom Strängnäs och det finns bättre förslag nu när man försöker få till dubbelspår.

De dåliga förslagen i Strängnäs beror inte bara på Banverket/Trafikverket utan skulden ligger också hos de kommunala myndigheterna och isynnerhet de politiska partierna där.

Socialdemokraterna i Strängnäs bidrar till att förstöra miljön, och det borde vara något för socialdemokraternas riksledning att göra något åt, att påverka regeringen, myndigheterna och folket i Strängnäs så att järnvägsplaneringen i Strängnäs sköts så att man inte förstör miljön.

En samhällsbeskrivning.

En förteckning över människornas verksamheter och om hur de kan och bör förbättras.

Samhällenas kunskapshantering och övergripande värdringar.

Människornas inre verksamheter: kunskper, erfarenheter, visioner, värderingar, uppfattningar om sammanhang, psykiska processer, logik, moral.

Politiska verksamheter: politiska vetenskaper, riksdag, kommuner, regering, FN, EU o d, politiska partier.

Forskningar om samband.
Naturforskningsverksamheter.

Teknologiska/ekonomiska verksamheter: bl a sjukvård, jordbruk, energiproduktion, handel, transporter, penningverksamheter, varuproduktion.

Kulturella verksamheter: bl a planering av bebyggelse, konstnärliga verksamheter, socialvård, utbildning, forskning, litterära verksamheter, informationsverksamheter.

Man bör observera, att människornas inre verksamheter och politiska verksamheter är av stor betydelse för samhällsutvecklingen.

Sven Winnells hemsida lades in på Internet våren 1998 och har nu adressen <http://winnell.com>

På hemsidan ges en relativt kort redovisning av ett forskningsarbete med titeln: "Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen." Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med innehåll i verksamhetsområden som formar världens framtid.

Redovisningen bygger i stor utsträckning på hänvisningar till myndigheter och organisationer som har något att framföra av betydelse för samhällsutvecklingen, och som finns på Internet. Numera finns de flesta av betydelse där och förmågan att berätta om sina verksamheter har ökat. Datortekniken har utvecklats. Ändå är det svårt att hitta saker. De som finns på Internet ändrar ofta teknik, adresser och innehåll. Det förändras hela tiden.

Kompletterande bilagor

Det som finns på <http://winnell.com> är inte tillräckligt, det som skulle behövas där får inte plats. De 129 sidorna på hemsidan kompletteras av bilagor som finns som länkar på hemsidan, och vanligen är gjorda som pdf-dokument. En förteckning över bilagor finns i:

Sven Winnell 080203+++110321: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (<http://winnell.com/omr40zf.pdf>)

Den kompletteras vartefter och innehåller till stor del innehållsförteckningar till bilagorna.

Om klassifikationssystem:

Sven Winnell 050206+100201+100211: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se 2008, SCBs forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen 1998, SSYK yrken, SUN 2000 utbildningar. SPIN 2007 varor och tjänster, SNI 2007 näringsgrenar, Statistisk årsbok för Sverige 2010 och Samhällsguiden 2007. 2010 CPV ej aktuell. (<http://winnell.com/omr40t.pdf>)

Sven Winnell 050121+100201: sverige.se som ersatt SverigeDirekt. Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide. Kommentar 2010: sverige.se lades ner 080305. (<http://winnell.com/omr40m.pdf>)

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Från Internet 050126. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. (<http://winnell.com/omr40n.pdf>)

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201 med SPIN 2007, som ersätter CPV. (<http://winnell.com/omr40o.pdf>)Sven Winnell 050130:

CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade. (<http://winnell.com/omr40p.pdf>) Ej aktuell 2010.

Sven Winnell 050203 +100201+100211: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Kompletterad 100201+100211 med SNI 2007. (<http://winnell.com/omr40q.pdf>)

Sven Winnell 050203: SSYK 96. STANDARD FÖR SVENSK YRKESKLASSIFICERING. Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40r.pdf>)

Sven Winnell 050206: SUN, utbildningsklasser, Inlagda i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40s.pdf>)

Sven Winnell 080524+100201: Länkar i Sunets Webbkatolog, Mölndals länkkatalog och Länkskafferiet samt myndigheter mm under departementen sorterade enligt SW-klassifikationssystem (<http://winnell.com/omr102h.pdf>) sverige.se lades ner 080305.

Sven Winnell 20 dec 2010 :
Klassifikationssystem för verksamheter. Förbättring
av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan.
Regeringens arbete. <http://winnell.com/omr36-39zh.pdf>

Sven Winnell 060224: Samhällsplaneringens problem. Klassifikationssystemet för verksamheter. (<http://winnell.com/omr40zd.pdf>)

En längre beskrivning om Klassifikationssystemet och forskningsarbetet om samhällsplaneringens problem. Med bilder.

Sven Winnell 050109: Infostruktur. Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet. (<http://winnell.com/omr40i.pdf>)

Sven Winnell 050112: Några databaser och bibliotek. (<http://winnell.com/omr40l.html>)

Sven Winnell 050112: Termer ur MeSH (Medical Subject Headings). (<http://winnell.com/omr40k.html>)

Sven Winnell 050429: SW-klassifikationssystem, med inlagda klasser enligt "Nordisk Outline", klassifikationssystem för museer. (<http://winnell.com/omr40x.pdf>)

000720: En jämförelse mellan tre klassifikationssystem: SW, UDK och SAB. (<http://www.winnell.com/omr102b.pdf>) Innehåller också sammanställningar om samhällsplaneringens problem.

Från Internet 7 juni 1999. 2 st söksystem byggda på bibliotekssystemet DC (söksystemet BUBL LINK) och bibliotekssystemet DK (söksystemet NISS). En jämförelse och en jämförelse också med Sven Winnells systemtabell. (<http://winnell.com/omr102a.html>)

Några av de vanligaste sökmotorerna 1999:

Sven Winnell 080427: Sökmotorer, ämneskataloger o d på Internet 1999. (<http://winnell.com/omr102i.pdf>)

Sven Winnell 070224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Kunskaper om verksamheterna och deras samband för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld. (<http://winnell.com/omr40ze.pdf>)

Varken Högskoleverket eller Utbildningsdepartementet har någon förteckning över landets professurer/professorer.

Ett försök att få ordning på professorerna/professurerna:

Sven Winnell 041214+tillägg 060220 och 060525: Kunskaper vid universitet och högskolor i Sverige. Från en pågående, ej avslutad, undersökning. (<http://winnell.com/omr40h.pdf>)

Sven Winnell 080201: Sveriges och omvärldens historia. (<http://winnell.com/omr93c.pdf>)

Äldre bilagor finns i område 40 på hemsidan..

En hjälp vid politisk planering

Som en hjälp har uppgjorts en sammanställning innehållande statliga myndigheter enligt regeringens förteckningar och webbkartor för de viktigaste myndigheterna. Den innehåller tusentals klickbara länkar som leder fram till vad myndigheterna gör och tänker sig o d.

Sven Winnell 8 april 2011
Statliga myndigheter mm och några av
deras webbkartor på Internet.
<http://winnell.com/omr40zg.pdf>

Sammanställningen är på nära 700 sidor och skulle kunnat vara mycket längre och mer omfattande. Den är uppställd enligt SW-klassifikationssystem med 129 verksamhetsområden. Går man igenom den kan man finna att en del områden företräds av många myndigheter som sysslar med problem där, medan andra områden är tomma på myndigheter.

Problemen i de tomma områdena får man försöka finna på annat sätt än genom myndigheterna. Där kan finnas vetenskapliga organisationer, privata organisationer o d, som av utrymmesskäl inte kunnat föras in i sammanställningen. Problemen i sådana områden har behandlats många gånger i andra sammanställningar i projektet om samhällsplaneringens problem om hur man ska kunna förbättra världen. Se

Sven Winnell 080203+++110321:
Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra
världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll.
<http://winnell.com/omr40zf.pdf>

Politiken är en viktig förutsättning för utvecklingen.

Svensk politik blev särdeles intressant redan 2005 inför valet 2006, och politiken har följts sedan dess i en serie utredningar som innehåller politik men också mycket annat:

[Sven Winnell 050522+050605: De borgerliga partiernas skatteförslag. Och annat om skatter, bidrag och moral. Bostadsbidrag. TV-licens. \(http://winnell.com/omr36-39h.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39h.pdf)

[Sven Winnell 050920: Velfärd, skatter, arbete, tillväxt. \(http://winnell.com/omr36-39i.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39i.pdf)

[Sven Winnell 060111: Om LO-rapporten Vad vill egentligen moderaterna? Med kommentarer för partierna inför valet 2006. \(http://winnell.com/omr36-39j.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39j.pdf)

[Sven Winnell 060316+tillägg 060326: Om alliansens skattelättnader, som ej bör genomföras, och om andra bättre skatteförslag. Bl a slopad individuell TV-avgift. \(http://winnell.com/omr36-39k.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39k.pdf)

[Sven Winnell 060327: TV-avgiften i proposition 2005/06:112. Avgifter för privathushåll: De individuella TV-avgifterna bör slopas, och ersättas med en kollektivavgift för alla privathushåll, betald av riksdagen. \(winnell.com/omr36-39l.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39l.pdf)

[Sven Winnell 060408: Budgetpropositionen våren 2006. Levnadskostnader. Skatter. bidrag. Förbättringar för dem med låga inkomster. Pensionärer. Icke-pensionärer. \(http://winnell.com/omr36-39m.pdf\)](http://winnell.com/omr36-39m.pdf)

[Sven Wimmell 060813: De borgerliga gynnar i valet 2006 mest de höga inkomsterna. \(http://wimnell.com/omr36-39n.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39n.pdf)

[Sven Wimmell 060921: Alliansen vann valet 2006. Epoken Göran Persson är slut. \(http://wimnell.com/omr36-39o.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39o.pdf)

[Sven Wimmell 061023: Politik efter valet 2006. \(http://wimnell.com/omr36-39p.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39p.pdf)

[Sven Wimmell 070111+070223: Den borgerliga regeringens skatter och skattepropaganda. Utdrag ur omr36-39o.pdf+omr36-39p.pdf . Och något om oppositionen. \(http://wimnell.com/omr36-39q.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39o.pdf+omr36-39p.pdf)

[Sven Wimmell 070328: Om socialdemokraterna och regeringen. Om skatter och skatteförslag. \(http://wimnell.com/omr36-39r.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39r.pdf)

[Sven Wimmell 070419: Skatter och bidrag för 2008. \(http://wimnell.com/omr36-39s.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39s.pdf)

[Sven Wimmell 080202: Fördomar, kunskaper, moral, politik för välfärdsfördelning och koldioxid. \(http://wimnell.com/omr36-39t.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39t.pdf)

[Sven Wimmell 080528: Komplement till 36-39t.pdf \(http://wimnell.com/omr36-39u.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39u.pdf)

[Sven Wimmell 080808: TV-avgiften, skatterna och pensionärerna. \(http://wimnell.com/omr36-39v.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39v.pdf)

[Sven Wimmell 081108: Politik hösten 2008. \(http://wimnell.com/omr36-39x.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39x.pdf)

[Socialdemokraterna. Budgetmotion hösten 2008. \(http://wimnell.com/omr36-39xbudgets.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39xbudgets.pdf)

[Miljöpartiet. Budgetmotion hösten 2008. \(http://wimnell.com/omr36-39xbudgetmp.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39xbudgetmp.pdf)

[Vänsterpartiet. Budgetmotion hösten 2008. \(http://wimnell.com/omr36-39xbudgetv.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39xbudgetv.pdf)

[Sven Wimmell 090131: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Världen och Sverige i början på 2009. \(http://wimnell.com/omr36-39y.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39y.pdf)

Denna sammanställning innehåller på sidorna 8-53 en litet fylligare beskrivning av forskningsprojektet om samhällsplaneringens problem och klassifikationssystemet för verksamheter, med bilder och diagram.

[Sven Wimmell 090315+090319: Globaliseringsrådets skatteutredningar och andra utredningar om levnadskostnader, skatter, bidrag och välfärdsfördelning. \(http://wimnell.com/omr36-39z.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39z.pdf)

[Sven Wimmell 30 januari 2010: Planering, klimat och välfärdsfördelning. \(http://wimnell.com/omr36-39za.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39za.pdf)

Innehåller bl a Köpenhamnsmötet om klimat.

[Sven Wimmell 31 januari 2010: Statistikområden i Statistisk årsbok för Sverige 2010 och något om planering, hushållsekonomi och skatter o d. \(http://wimnell.com/omr36-39zb.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39zb.pdf)

[Sven Wimmell 8 mars 2010 : Politik i början på 2010. Skolverkets förslag. Demonstration av klassifikationssystem för verksamheter. En fortsättning på 36-39za. \(http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf)

[Sven Wimmell 10 april 2010 :En fortsättning på 36-39zc. Politik mm. Grundskolan. Universitet och Högskolor. \(http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf\)](http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf)

[Sven Wimmell 25 juni 2010 : En fortsättning på 36-39zd. Samhällsplaneringens problem, gymnasiet och politik april-juni 2010. http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf](http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf)

[Sven Wimmell 25 oktober 2010 : En fortsättning på 36-39ze. Samhällsplaneringens problem, grundskolan och politik hösten 2010. http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf)

[Sven Wimmell 30 november 2010 : En fortsättning på omr 36-39zf. Klassifikationssystemet, samhällskunskapen, partierna, skatterna, s-problemen, framtidsplaneringen, hälsa och jämlikhet mm. http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf)

[Sven Wimmell 20 dec 2010 : Klassifikationssystem för verksamheter. Förbättring av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan. Regeringens arbete. http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf)

[Sven Wimmell 30 dec 2010 : Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik. http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf)

[Sven Wimmell 18 feb 2011+21 mars: Till socialdemokraternas valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater om kongressmaterial och framtidsplanering. http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf)

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen?

Det är problem med världens klimat. Klimatförändringarna ger redan svåra konsekvenser och det blir säkert värre om inget görs för att förbättra utvecklingen. Det finns också andra problem, om välfärdsfördelningen i världen mm. Det är bråttom att göra något.

Det behövs planeringar som klargör utvecklingen och riktar in den på lämpligt sätt mot framtiden. Planeringar bör innehålla fyra moment:

hur var det,
hur är det,
hur kan det bli och
hur bör det bli.

Vi i världen lever på det hela taget i ett planeringslöst tillstånd. Det finns delvis beskrivningar om hur det var, hur det är, kan bli och bör bli, men det finns inga heltäckande beskrivningar som systematiskt går igenom alla problem och sätter alla delar i relation till varandra.

Det är människorna som kan göra något för att förbättra utvecklingen och människorna agerar enskilt och i grupper som finns i olika storlekar.

Beskrivningar i de fyra planeringsmomenten kan vara av olika kvalitet och kan vara dåliga. Beskrivningar från vetenskapliga institutioner ligger vanligen högt på kvalitetsskalan.

Planeringars uppgift är i första hand att reda ut vad man bör vilja, i andra hand att besluta om åtgärder som leder dit man vill. Vilja och åtgärder bör bedömas efter konsekvenser i viktiga avseenden,

Planeringar syftar i första hand till att skaffa sig kunskaper och i andra hand till att påverka.

En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter.

Världen är på katastrofkurs. Vill man undvika katastroferna måste människorna i världen få kunskaper och bli medvetna om hur saker hänger ihop.

Det är människornas verksamheter som avgör världens framtid. För framtidsplaneringen har arbetats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

Klassifikationssystemet är ett beskrivningssystem som på ett systematiskt sätt redovisar eller ger en bild av världen och dess problem. I systemet klassificeras problemen in så att de och deras samband kan förstås och så att systemet kan bli ett hjälpmedel för styrningar mot framtiden. Det uppgjorda klassifikationssystemet är i första hand ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om

världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Systemet har följande avdelningar på högsta nivån:

- 1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.**
- 2. Religiösa verksamheter o d.**
- 3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**
- 4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.**
- 5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.**
- 6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
- 7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
- 8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.**
- 9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.**

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer:

- * Individens kroppsliga förhållanden**, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
- * Individens psykiska förhållanden**, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
- * Individens fysiska miljö - fysiska samhälle.**
- * Individens sociala miljö - sociala samhälle**, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.

Kollektiva viljor. (Politik).

Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).

Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).

Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.

Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.

Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?

Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter.

Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor: psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer.

SW Klassifikationssystem

för verksamheter.

1 Psykologiska och filosofiska verksamheter

- 10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar
- 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
- 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
- 103 Övergripande värderingar Allmänna encyklopedier.
- 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
- 105 Övergripande om forskning
- 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
- 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
- 108 Samhällskunskap.
- 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

11/19 Individernas inre verkligheter.

- 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
- 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
- 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
- 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
- 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
- 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.
- 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
- 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2 Religiösa verksamheter o d

- 20 Övergripande religiösa verksamheter o d
- 21 Allmän religionsvetenskap
- 22/28 Kristna religioner
- 29 Icke kristna religioner o d

3 Politikvetenskaper.Politiska verksamheter.

- 31 Statistik och demografi
- 32 Statsvetenskap
- 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
- 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik

- 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
- 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
- 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots utomlands)
- 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
- 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

- 36... om individernas kroppsliga förhållanden.
- 37... om utbildning o d.
- 38... om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
- 39... om sociala miljöer, nöjen, sport o d

4 Sambandsforskningsverksamheter.

- 40. Systemvetenskap. Infostruktur. 41- 49.

5 Naturforskning. Matematikverksamheter.

- 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
- 51 Matematik
- 52 Astronomi, rymdforskning
- 53 Fysik o d
- 54 Kemi o d
- 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
- 56 Paleontologi, arkeologi o d
- 57 Biologi,ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära, ärftlighet
- 58 Botanik.
- 59 Zoologi

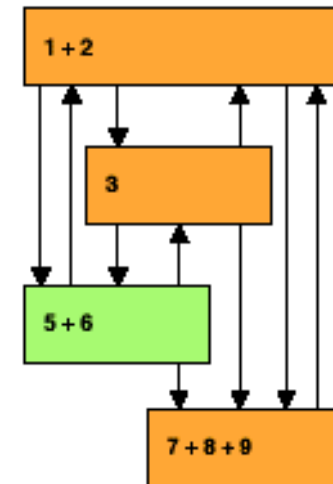
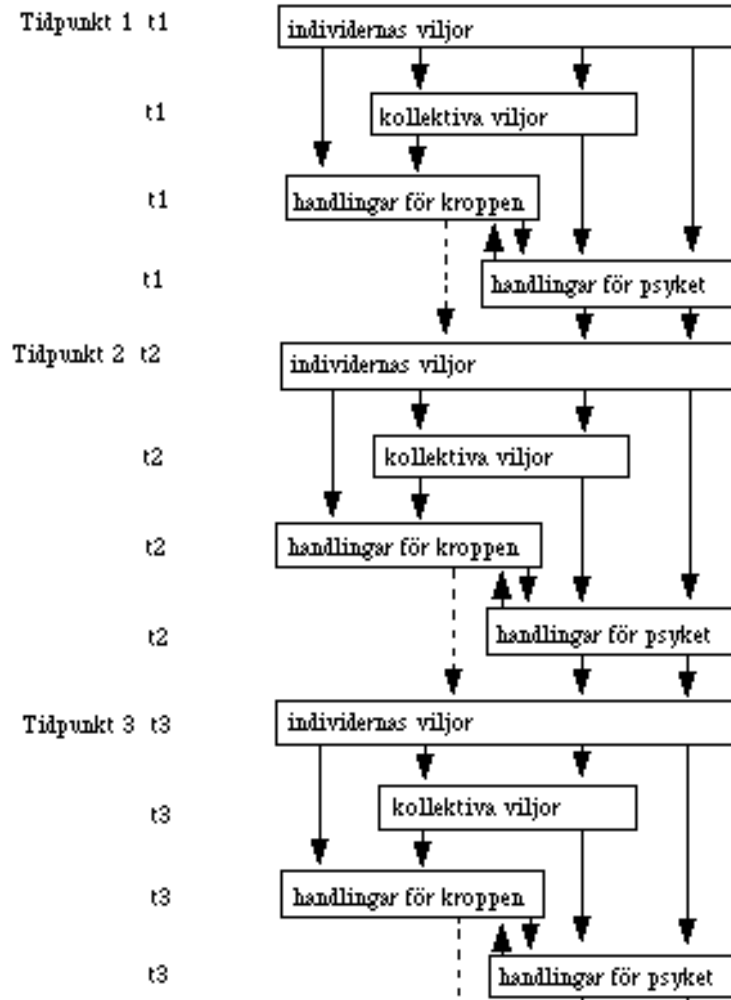
6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

- 60 Allmänt om teknologiska och ekonomiska verksamheter
- 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverksamheter
- 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
- 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske
- 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
- 641 Matlagning. 642 Måltider,servering, restauranger.
- 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
- 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
- 645 Användning av inventarier o d.

- 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
 648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
 649 Personvård: barn, hemsjukvård.
- 65 Administration, distribution, kommunikation, organisation o d
 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
 6520 -6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
 6525 -6529 Militära verksamheter
 653 Handelsverksamheter.
 654 Telekommunikationsverksamheter.
 655 Förlagsverksamheter o d.
 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
 658 Allmän företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.
- 66/68 Tillverkning av varor
 66 Tillverkning av kemivaror o d
 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
 68 Tillverkning av komplexvaror
- 69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar
-
- 7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.
 70 Allmänt om konst och kultur.
 71 Övergripande planering av fysiska miljöer. Klimatplanering
 72 Formgivning av byggnader och anläggningar, arkitektur
 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstupställning
 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning
 75/77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt, 77 Foto
 78 Musik (konserter o d 792)
- 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer och verksamheter. Sport
 7911 -7913 Seder och bruk .
 7914 -7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

- 794 Spel. Skicklighets- och turspel Lotteri. Lotto. Tips
- 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
 7951 Sociologi. Socialvård.
 7952 -7956 Sociala miljöer o verksamheter i fysiska miljöer
 7957 Undervisning o d.
 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
 7959 Sociala miljöer o verksamheter i allmänna grupper o d
- 796- 799 Sport, idrott o d.
-
- 8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
 80 Språk. Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
 81 Litteraturvetenskap - historia. 812/819 motsvarar 82/89.
- 82/89 Skönlitteratur på olika språk
 82 Engelsk skönlitteratur o d.
 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitteratur
 84 Fransk skönlitteratur o d
 85 Italiensk skönlitteratur o d
 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d
 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d
 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d
 89 Skönlitteratur på orientaliska och övriga språk o d
-
- 9 Saklitterärt. Allmän geografi, allmän historia. Biografi.
 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen
 91 Allm. geografi, reseskildringar 913/919 motsvarar 93/99.
 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d
- 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
 93 Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria
 94 Medeltidens o nya tidens historia i allmänhet och i Europa
 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
 97 Medeltidens o nya tidens historia i Nord- o Mellanamerika
 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika
 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Den fundamentala påverkanskedjan

- 1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
- 3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
- 5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.
- 7-9 Kulturella verksamheter.

- 4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

Hushållens inkomster och utgifter före och efter skatt.

Redovisningen omfattar för enkelhets skull huvudsakligen bara förvärvsarbete: ensamman utan barn och makar/sambor utan barn. Inkomster och utgifter för barn är alltså inte med. Litet om pensionärer finns med.

Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2011 + bostadskostnader mm.

I Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna 2011" finns beräkningar för år 2011. [Koll på pengarna](#) Konsumentverket anger:

Beräkningarna innebär inte en mycket låg standard, men det är inte heller någon lyxnivå. Du ska klara dig även på längre sikt. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte ingår är till exempel för resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, tobak och spel.

Individuella kostnader per månad:

Livsmedel: Mat: Alla måltider i hemmet. Matkostnad för alla måltider i Konsumentverkets matsedel. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och 2–3 mellanmål.

Alla måltider i hemmet utom lunch. Matkostnad utom lunch fem dagar per vecka. (Barnen äter i skolan och vuxna äter på restaurang). Övriga matkostnader som du har för exempelvis festmåltider och extra

fika (hemma eller på uteställe) ingår inte i beräkningen. Du måste själv lägga till den kostnad du har för detta. Om du är ensamboende lägger du till cirka 100 kronor per månad för ökade kostnader på grund av mindre förpackningar och större svinn.

Alla mål äts hemma (Utom tilläggen 100 kr):

Kvinna 18-30 år 1620 kr per mån. 31-60 år 1580 kr. 61-74 år 1470 kr. 75- år 1430 kr.

Säg kvinna 18-60 år 1590 kr per mån. 61- år 1450 kr/mån.

Man 18-30 år 2100 kr. 31-60 år 1990 kr. 61- 74 år 1820 kr. 75- år 1590 kr

Säg man 18-60 år 2020 kr per mån. 61- år 1710 kr/mån

(Om lunch äts ute 5 dagar i veckan blir livsmedelskostnaderna hemma cirka 340 kr/mån lägre för kvinnor och 420 kr lägre för män i åldrarna 18-60 år.)

Personlig hygien inkl. tandvård: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning m.m. samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kvinna 18-49 år 430 kr per mån. 50- år 400kr. Säg 18-60 år 410 kr.

Man 18- år 370 kr.

För 18- och 19-åringar minskas summan med cirka 55 kr/månad p.g.a. fri tandvård.

Kläder, skor: Ett basbehov av vanliga kläder och skor som används till vardags, på fritiden och för något festligare tillfälle. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Vuxen 530 kr/mån.

Fritid, lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift m.m. **Vuxen person 460 kr/mån.**

Mobiltelefon: Kostnaden för telefon med kontantkort.
Vuxen 150 kr/mån.

Barn- och ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Försäkringen avser även sjukdom samt olycksfall under fritid. **-17 år 110 kr/mån**

Gemensamma kostnader per månad:

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper m.m. **1 person 100 kr per mån. 2 pers 130 kr.**

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator m.m. Frys, diskmaskin och tvättmaskin ingår inte. **1 pers 440 kr per mån, 2 pers 530 kr.**

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning m.m. **1 pers 920 kr per mån, 2 pers 950 kr.**

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort. Storstad: över 200 000 invånare. Mellanstor stad: 50 000– 200 000 invånare. Mindre tätort: under 50 000 invånare.
I person storstad 150 kr per mån. 2 pers 150 kr. (Mellanstad 100/110. Mindre tätort 80/80.)

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh. El i Stockholm fast avgift ca 60 kr per mån. KWh-pris ca 1,50 kr. (Fortum) Gör:
1 person 330 kr per mån. 2 pers 420 kr.

Övrigt:

Kollektivresor och fackavgifter (inkl a-kassa): För en 20-åring i Karlstad anger Konsumentverket: Kollektiva lokalresor 500 kr per månad och fackavgifter (inkl a-kassa) 450 kr per månad. Summa $950 \times 12 = 11400$ per år. Säg $640 + 450 = 13080$ kr per år.
I Stockholm kostar busskort 690 kr per mån (pensionär 420 kr).

För åldrar 18-60 år är kostnaderna enligt uppställning i det följande.

För livsmedel räknas här med att alla mål äts hemma (matlåda till arbetet), för ensamboende ska läggas till 100 kr per månad.

Hemförsäkring i storstad. Kostnader för alkohol, tobak, tips och spel ingår inte i någon av posterna.

Bostadskostnader:

Genomsnittlig hyra för hyreslägenheter i riket 2009 enligt SCBs Statistiska medelanden BO 39 SM 0901 var
2 rok 4542 kr per mån = 54504 kr per år.
3 rok 5532 kr per mån = 66384 kr per år.

Pressmeddelande från SCB 2010-10-01 09:30 Nr 2010:264:

Hyror i bostadslägenheter: I genomsnitt höjdes hyrorna med 1,6 procent mellan åren 2009 och 2010. Året innan var höjningen 3,3 procent.

En trerummare kostar nu i genomsnitt 5 644 kronor, priserna varierar i olika delar av landet. Hyran är 65 procent högre i nyproducerade lägenheter.

Den genomsnittliga hyreshöjningen var minst, 1,2 procent, i Stor-Göteborg och störst, 2,1 procent i Stor-Stockholm. De kommunala

bostadsföretagen och de privata fastighetsägarna höjde hyrorna lika mycket med 1,6 procent.

Tabellen nedan visar den genomsnittliga månadshyran för en lägenhet på 3 rum och kök i olika regioner. Storstäderna har en högre hyresnivå än de mindre kommunerna.

Genomsnittlig ny månadshyra för 3 rum och kök 2010 efter region

Riket	5 644 ± 47	
Stor-Stockholm	6 214 ± 107	(110,1% av riket)
Stor-Göteborg	5 759 ± 91	(102,0% av riket)
Övriga större kommuner	5 647 ± 81	(100,1% av riket)
Övriga mindre kommuner	5 217 ± 72	(92,4% av riket)
Gränsen mellan större och mindre kommuner går vid 75 000 invånare.		

Genomsnittlig ny månadshyra för 2 rum och kök 2010 blir

$4542 \times 1,016 = 4615 \text{ kr/mån} = 55376 \text{ kr/år}$.

Nästa publicering från SCB: 2011-09-29

Genomsnittlig hyra för hyreslägenheter i riket 2011

Antag hyreshöjning 2010-2011 1,6%

Hyrer 2011 blir då:

2rok 4689 kr/mån. Säg 4700 kr/mån = 56400 kr/år

3rok 5734 kr/mån. Säg 5700 kr/mån = 68400 kr/år

Konsumentverket anger för 2011 bostadskostnad 4900 kr per månad (inkl el) för ensam 20 år som bor i egen lägenhet 2rok i Karlstad. Utan el 330 kr blir det 4570 kr per mån.

Utrymmesstandard :

Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person - 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77), 65 - år cirka 2,0 rok (2,08).

Hushåll med makar, 2 personer - 64 år cirka 2,8 rok (2,72), 65 - år cirka 3,0 rok (2,98).

(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyreslägenheter: Ensam - 64 år 1,95 rok, 65 - år 2,46. Makar - 64 år 2,92 rok, 65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyreslägenheter: Ensam - 64 år 4,17 rok, 65 - år 4,19. Makar - 64 år 4,72, 65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffror är det rimligt att räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar. (Utan barn).

Boverkets principer för bostadsytor innebär att 2 rok för ensam och 3 rok för makar ger likvärdig bostandard.

Bostadskostnader 2011:

1 person 2 rok 4700 kr per mån = 56400 kr per år.

2 personer 3 rok 5700 kr per mån = 68400 kr per år.

Räknat för riksgenomsnitt.

Om man antar hyresökning 2010-2011 3,2%

blir hyrona 2011 högre per månad:

2rok $4615 \times 0,016 = 74 \text{ kr/mån} = 888 \text{ kr/år}$

3rok $5664 \times 0,016 = 91 \text{ kr/mån} = 1092 \text{ kr/år}$

Månadskostnader år 2011, förvärvs- arbetande icke-pensionärer:

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2020+100	1590+100	2020+1590
Hygien (personlig)	370	430	370+430
Kläder och skor	530	530	530+530
Lek och fritid	460	460	460+460
Mobiltelefon	150	150	150+150
Förbrukningsvaror	100	100	130
Hemutrustning (inklusive dator)	440	440	530
Media (Fast telefon, Internet mm)	920	920	950
Hemförsäkring	150	150	150
Hushålls-el	330	330	420
Summa per månad 2011	5570	5200	8870
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	5385		

Årskostnader år 2011, förvärvs- arbetande icke-pensionärer:

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2010	5570	5200	8870
enligt månadsedovisningen.			
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	5385		
2011 per år:	64620		106440
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 4700	56400		
Makar 3rok, 12x 5700			68400
Summa per år 2010, bostad + övrigt	121020		174840
Förvärvsarbetande:arbets- resor+ fackavgifter säg	13080		26160
Summa per år 2011: bostad + övrigt	134100		201000
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat	134 000		201 000
Makar 150 % av ensam.			
Ensam man	136320		
Ensam kvinna	131880		

Pensionärer 2011.

I förhållande till förvärvsarbete ickepensionärer:

Livsmedel: man 1710 kr per mån = 310 kr lägre per månad, kvinna 1450 = 140 kr lägre, genomsnitt m+kv 225 kr lägre per mån = 2700 kr per år.

Buskort: 270 kr lägre per mån = 3240 kr per år.

Fackavgift: 450 kr lägre per månad = 5400 kr per år.

Läkare och läkemedel : 900+1800 = 2700 kr högre per år.

Summa: Ensam 8640 kr lägre. Makar 17280 lägre .

Hemtjänst: (långt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Summa cirka ensam 7440 kr, makar tillsammans cirka 15480 kr lägre än förvärvsarbete icke-pensionär.

Säg totalsumma:

Ensam : 134100-7440 = 126660 , säg 127000

Makar tillsammans: 201000-15480 = 185520 säg 186000

Makar 146 % av ensam

17 januari 2011 Sven Winnell

Från Skatteverkets: "Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2010."

"Beräkning av ordinarie grundavdrag (personer under 65 år) i olika inkomstlagen år 2011

Inkomståret 2011, kr (Income year 2011, SEK)

<i>Taxerad förärvsinkomst</i>	<i>Grundavdrag</i>
- 42 800	18 200
42 900 - 116 300	18 300 upp till 32 900
116 400 - 133 600	33 000
133 700 - 336 600	32 900 ner till 12 700
336 700 -	12 600

Statlig inkomstskatt inkomstår 2011

<i>Taxerad förärvsinkomst</i>	
395600 - 560900	20%
560900 -	25%

Jobbskatteavdrag i fyra steg 2007-2010

Inkomståret 2007 infördes en skattelättnad i form av en skattereduktion för personer som har inkomster från aktivt förvärvsarbete. Jobbskatteavdraget förstärktes i ytterligare tre steg inkomståren 2008, 2009 och 2010. Syftet med detta s.k. jobbskatteavdrag är att göra det mer lönsamt att arbeta och att därigenom öka arbetskraftsdeltagandet. Jobbskatteavdraget är högre för dem som fyllt 65 år än för övriga åldrar. Skattereduktionen är utformad så att större delen av skattelättnaden tillfaller låg- och medelinkomsttagare. För att jobbskatteavdraget ska hålla takt med prisutvecklingen är det knutet till prisbasbeloppet. 4.21 Tabell visar hur stor skattesänkning jobbskatteavdraget ger vid olika arbetsinkomst inkomståret 2011. Dessutom visas skattesänkningen som procent av arbetsinkomsten.

Den skattesänkning som redovisas i tabellen gäller för personer som har hela sin inkomst från arbete samt är under 65 år. Av tabellen framgår att det ekonomiska utbytet av att gå från t.ex. heltidsarbetslöshet till heltidsarbete med en årsinkomst på 250 000 kr ökar, på grund av jobbskatteavdraget, med ca 17 000 kr.

Den genomsnittliga skatten, räknat i antal procentenheter, sjunker mest för låginkomsttagare. Därefter minskar skillnaden gradvis för högre inkomster.

Jobbskatteavdraget är konstruerat så att det ska uppväga den ökning av margineffekterna som avtrappningen av grundavdraget annars ger i intervallet 133 700-336 600 kr.

4.21 Tabell

Skattesänkning i kronor till följd av jobbskatteavdraget för personer som inte fyllt 65 år med inkomster från aktivt förvärvsarbete. Inkomståret 2011

Arbetsinkomst

per år, kr	Jobbskatteavdrag, kr	Jobbskatteavdrag i procent av inkomsten
100 000	8 776	8,8
150 000	10 863	7,2
200 000	13 940	7,0
250 000	17 018	6,8
300 000	20 088	6,7
350 000	21 256	6,1
400 000	21 256	5,3
500 000	21 256	4,3

Anm. Egna beräkningar. I beräkningen har använts en kommunalskattesats på 31,56 procent.”

(Observera, att jobbskatteavdraget också innehåller marginalskattesänkning i intervallet 133 700-336 600)

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor=61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-	Makar lika	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån /år skott/år	inkomst	per person
				Överskott/år	
6001	1364	16368	4637 55644 -64356	-68712 (55644x 2 - 180000)	
7001	1628	19536	5373 64476 -55524	-51048	84 000
8001	1892	22704	6109 73308 -46692	-33384	96 000
9001	2161	25932	6840 82080 -37920	-15840	108 000
10001	2491	29892	7510 90120 -29880	240 kris-	120 000
11001	2849	34188	8152 97824 -22176	15648 gräns	132 000
12001	3212	38544	8789 104468 -14532	20936	144 000
13001	3575	42900	9426 113112 - 6888	46224	156 000
14001	3938	47256	10063 120756 756 kris-	61512	168 000
15001	4301	51612	10700 128400 8400 gräns	76800	180 000
16001	4664	55968	11337 136044 16044	92088	192 000
17001	5027	60324	11974 143688 23688	107376	204 000
18001	5390	64680	12611 151332 31332	122554	216 000
19001	5753	69036	13248 158976 38976	137952	228 000
20001	6151	73812	13850 166200 46200	152400	240 000
21001	6514	78168	14487 173844 53844	167688	252 000
22001	6877	82524	15124 181488 61488	182976	264 000
23001	7240	86880	15761 189132 69132	198264	276 000
24001	7603	91236	16398 196776 76776	213552	288 000
25001	7966	95592	17035 204420 84420	228840	300 000
26001	8324	99888	17677 212124 92124	244248	312 000
27001	8799	105588	18202 218424 98424	256848	324 000
29001	9859	118308	19142 229704 109704	279408	348 000
30001	10389	124668	19612 253344 115344	290688	360 000
35001	13039	156468	21962 263544 143544	347088	420 000
40001	15731	188772	24270 291240 171240	402480	480 000
45001	18631	223572	26370 316440 196440	452880	540 000
50001	21531	258372	28470 341640 221640	503280	600 000
55001	24431	293172	30570 366840 246840	553680	660 000
60001	27331	327972	32670 392040 272040	604080	720 000

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-	Överskott			
lön /mån /år	/mån /år	skott/år	/år			
6001	687 8244	5314 63768	-70232	-73464	(63768x2-201000)	
7001	918 11016	6083 72996	-61004	-55008	Ensams	
8001	1149 13788	6852 82224	-51776	-36552	förbättring	
9001	1380 16560	7621 91452	-42548	-18096	på översk.	
10001	1644 19728	8357 100284	-33716	-432	kris- 2006 - 2010	
11001	1943 23316	9058 108696	-25304	16392	gräns	-3128
12001	2244 26928	9757 117084	-16916	33168		-2384
13001	2545 30540	10456 125472	-8528	49944		-1640
14001	2846 34152	11155 133860	-140	66720	kris-	-896
15001	3147 37764	11854 142248	8248	83496	gräns	-152
16001	3448 41376	12553 150636	16636	100272		592
17001	3749 44988	13252 159024	25024	117048		1336
18001	4050 48600	13951 167412	33412	133824		2080
19001	4351 52212	14650 175800	41800	150600		2824
20001	4682 56184	15319 183828	49828	166656		3628
21001	4983 59796	16018 192216	58216	183434		4372
22001	5284 63408	16717 200604	66604	200208		5116
23001	5585 67020	17416 208992	74992	216984		5860
24001	5886 70732	18115 217380	83380	233760		6604
25001	6201 74412	18800 225600	91600	250200		7180
26001	6532 78384	19469 233628	99628	266256		7504
27001	6863 82356	20138 241656	107656	282312		9232
29001	7524 90288	21477 257724	123724	314448		14020
30001	7854 94248	22147 265764	131764	330528		16424
35001	10134 121608	24867 298404	164404	395808		20860
40001	12784 153408	27217 326604	192604	452208		21364
45001	15434 185208	29567 354804	220804	508608		24364
50001	18323 219876	31678 380136	246136	559272		24496
55001	21223 254676	33778 405336	271336	609672		24496
60001	24123 289476	35878 430536	296536	660072		24496

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-	Överskott			
lön /mån /år	/mån /år	skott/år	/år			
6001	680 8160	5321 63852	-70148	-73296		
7001	911 10932	6090 73080	-60920	-54840		
8001	1142 13704	6859 82308	-51692	-36384		
9001	1373 16476	7628 91536	-42464	-17928		
10001	1630 19560	8371 100452	-33548	-96	kris-	
11001	1930 23160	9071 108852	-25148	16704	gräns	
12001	2231 26772	9770 117240	-16760	33480		
13001	2532 30384	10469 125628	-8372	50256		
14001	2833 33996	11168 134016	16	67032	kris-	
15001	3134 37608	11867 142404	8404	83808	gräns	
16001	3435 41220	12566 150792	16792	100584		
17001	3736 44832	13265 159180	25180	117360		
18001	4037 48444	13964 167568	33568	134136		
19001	4338 52056	14663 175956	41956	150912		
20001	4669 56028	15332 183984	49984	166968		
21001	4970 59640	16031 192372	58372	183794		
22001	5271 63252	16730 200760	66760	200520		
23001	5572 66864	17429 209148	75148	217296		
24001	5873 70476	18128 217536	83536	234072		
25001	6181 74172	18820 225840	91840	250680		
26001	6510 78120	19491 233892	99892	266784		
27001	6843 82116	20167 242004	108004	283008		
29001	7504 90048	21497 257964	123964	314928		
30001	7834 94008	22167 266004	132004	331008		
35001	9931 119172	25070 300840	166840	400680		
40001	12581 150972	27420 329040	195040	457080		
45001	15231 182772	29770 357240	223240	513480		
50001	18054 216648	31947 383364	249364	565728		
55001	20954 251448	34047 408564	274564	616128		
60001	23854 286248	36147 433764	299764	666528		

Överskotten för ensam har ökat 2011 jämfört med 2010:

Vid inkomst 15 000 kr/månad: med 156 kr/år, från 8248 till 8404 kr

Vid inkomst 60 000 kr/månad: med 3228 kr/år, från 296 536 till 299 764, dvs 20 gånger mer än vid 15 000.

Behovet av skattelättnader är stort vid inkomst 15 000 kr/månad och litet vid inkomst 60 000 kr/månad.

Statsministern har i januari 2011 sagt att jobbskatteavdragen i framtiden ska ökas på enligt den nuvarande modellen. De rödgröna partierna har anledning opponera.

Jobbskatteavdragen i nuvarande form bör avskaffas. Övergångsvis kan man ha jobbskatteavdrag, men lika stora för alla så att skattelättnaderna blir samma vid låga och höga inkomster. Man kan också tänka sig liknande jobbskatteavdrag för pensionärer, lämpligt avvägda.

Underskott och överskott.

Tabellen "2011 Förvärvsarbete icke-pensionärer utan barn" visar att de med de lägsta inkomsterna har underskott i sina hushållsbudgetar. Ensamma med inkomster över 26 000 kr per månad på året har hundratusentals kronor i överskott. Makar med inkomster vardera över 15 000 kr per månad har hundratusentals kronor i överskott.

Enligt LOs lönerapport 2010 var grundlön per månad för arbetare år 2009

Samtliga sektorer	År 2009	År 2011 kanske 6%högre
Män	23 100 kr	ca 24 500 kr
Kvinnor	20 300	21 500
Totalt	21 900	23 000 Överskott i

hushållsbudgeten cirka 75 000 kr.

Skatt 24,2 % av inkomsten.

Med månadslön 60 000 överskott i hushållsbudgeten cirka 300 000 kr.

Skatt 39,8 % av inkomsten.

Hotell o restaurang. Kvinnor 19 300	ca 20 500
Deltid 2/3	14 000 Överskott i

hushållsbudgeten cirka 0 kr.

Skatt 20,2 % av inkomsten.

Från LO. Del av Lönerapport år 2010: Bilaga 2a.
Månadslön (grundlön) och löneutveckling år 2009.
Arbetare

Sektor		Antal	Månadslön	Löneutveckling År 2009 %
Samtliga sektorer	Män	847 200	23 100	3,0
	Kvinnor	736 300	20 300	3,8
	Totalt	1 583 600	21 900	3,3
Privat sektor	Män	758 400	23 400	2,9
	Kvinnor	367 800	20 500	3,6
	Totalt	1 126 400	22 600	3,1
C Tillverkningsindustri **	Män	236 700	23 500	2,8
	Kvinnor	57 600	21 500	3,2
	Totalt	294 400	23 100	2,9
25-30, 33 Verkstads- industri **	Män	116 300	23 700	2,8
	Kvinnor	21 600	22 000	3,1
	Totalt	137 800	23 400	2,8
F Byggindustri	Män	146 700	26 200	2,5
	Kvinnor	3 900	22 200	..
	Totalt	150 600	26 200	2,6
G Handel o service- verkstäder	Män	118 200	22 400	3,4
	Kvinnor	129 600	20 400	4,8
	Totalt	247 800	21 400	4,0
51 Partihandel	Män	33 300	23 200	2,7
	Kvinnor	11 300	21 000	3,2
	Totalt	44 700	22 700	2,9
52 Detaljhandel	Män	58 900	21 500	5,9
	Kvinnor	116 200	20 300	4,9
	Totalt	175 000	20 700	5,6
I Hotell och restaurang	Män	41 900	20 400	5,7
	Kvinnor	58 700	19 300	3,9
	Totalt	100 500	19 800	5,0

H Transport-o kommuni- kationer	Män	85 400	22 700	2,5
	Kvinnor	11 200	21 800	0,9 *
	Totalt	96 600	22 600	2,3

K Finans-o försäkrings- verksamheter	Män	..	..	..
	Kvinnor	..	..	..
	Totalt	..	..	..

J+L+M+N Informations-, fastighets-, uthyrnings- företag mfl	Män	80 200	21 800	..
	Kvinnor	53 300	19 600	..
	Totalt	133 600	21 100	..

Summa Privat tjänste- produktion (G-U)	Män	352 400	22 000	2,9
	Kvinnor	300 500	20 200	3,4
	Totalt	652 900	21 200	3,1

Offentlig sektor	Män	88 800	20 800	3,5
	Kvinnor	368 500	20 100	3,9
	Totalt	457 200	20 200	3,7

Statlig sektor	Män	10 800	22 900	4,9
	Kvinnor	5 400	20 700	4,6
	Totalt	16 000	22 200	5,0

Kommunal sektor	Män	66 700	20 400	3,2
	Kvinnor	320 500	20 000	4,0
	Totalt	387 000	20 000	3,7

Landstingskommunal sektor	Män	11 300	20 900	3,4
	Kvinnor	42 700	20 900	3,8
	Totalt	54 100	20 900	3,7

.. Uppgift ej tillgänglig eller för osäker för att redovisas

* Osäker skattning på grund, bortfall, mätfel, rotation i urvalet eller försenad
lönerevision

** Löneutveckling beräknad exkl SNI 33 Rep.verkstäder mfl och
19+21+31+32 Övrig tillv.ind.i pga ändrat antal med SNI2007

Uppfattningar om rådande förhållanden och förslag till förändringar. Politisk planering.

Redovisningen här gäller huvudsakligen socialdemokraternas politik och hur den bör bedrivas.

Hänvisning sker bl a till flera sammanställningar:

Utbildningsfrågor och politik, jämlikhet mm har behandlats i

<http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf> 8 mars 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf> 10 april 2010

<http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf> 25 juni 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf> 25 okt 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf> 30 nov 2010

Sven Wimnell 20 dec 2010 : Klassifikationssystem för verksamheter.

Förbättring av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan.

Regeringens arbete. <http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf>

Sven Wimnell 30 dec 2010 :

Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för

socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.

<http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf>

Sven Wimnell 18 feb 2011+21 mars: Till socialdemokraternas

valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater

om kongressmaterial och framtidsplanering.

<http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf>

Socialdemokraternas kriskommission menade att det viktigaste för socialdemokraterna är arbetslösheten/sysselsättningen. Viktigare än internationell politik/globaliseringspolitik, viktigare än politik för demokrati och politiska processer och viktigare än välfärdsutveckling och välfärdsfördelning.

Isynnerhet om socialdemokraterna tänker sig att bilda regering är det nödvändigt att ha en politik för “vår plats i världen”. För ett stort politiskt parti med de välfärdsambitioner socialdemokraterna tidigare haft är det viktigt att ha en politik för välfärd och välfärdsfördelning och grundläggande är bra politiska processer och välfungerande demokrati. Kriskommissionen prioriterade fel.

För att kunna ha en politik för arbete måste man ha förutsättningar klara: världsplanering, demokratiplanering och välfärdsplanering.

Det behövs politiska planeringar av

- * En världsplanering. Internationella/ globala problem. Man kan utgå från socialdemokratisk FN- och EUpolitik påbyggd med socialdemokratisk politik för svensk invandring och global ekonomi o d.
- * Demokrati, politiska processer, inflytande. Kunskapsunderlag.
- * Välfärd och välfärdsfördelning (Och tillväxt i välfärden)
- * Arbete.
- * Det behövs dessutom en planering som handlar om hur de fyra områdena bör samverka.

I planeringarna bör man för alla verksamheterna ställa frågorna

Hur var det?

Hur är det?

Hur kan det bli?

Hur bör det bli? (Och hur det ska gå till)

Alla frågorna kräver arbete för att få fram svaren. Det är politikernas plikt att utföra detta arbete.

I kongressmaterialet till den extra partikongressen gjordes samma tokiga prioriteringar som i kriskommissionens rapport.

DN 15 feb 2011:

”M:s ekonomiska politik gynnar höginkomsttagare”

“S-ekonomer om ny rapport: Socialdemokraterna bedrev åren 2002–2006 en mer balanserad fördelningsspolitik än alliansen “

“Riksdagens utredningstjänst (RUT) har på vårt uppdrag analyserat hur olika inkomstgrupper påverkats av de senaste åtta årens politik. Utredningen visar att det är höginkomsttagarna som gynnas under Moderaternas styre – inte låg- och medelinkomsttagare som Reinfeldt brukar hävda. Under S-styret 2002–2006 fick höginkomsttagarna en inkomstutveckling som motsvarade 95 procent av den genomsnittliga inkomsttagarens utveckling. Under åren 2006–2010 fick samma inkomstgrupp 240 procent av genomsnittet. Fördelningsprofilen var avsevärt bättre 2002–2006 jämfört med senaste mandatperioden, skriver Torbjörn Hållö och Sebastian de Toro.”

“Det Socialdemokratiska arbetarpartiet har varit centrum i svensk politik sedan demokratins genombrott. Orsakerna är förstås flera. Ett viktigt skäl är att Socialdemokraterna både i teori och praktik lyckades förena två grundläggande begrepp för ett samhälles välmående: tillväxt och rättvisa. Sverige blev ett av världens materiellt rikaste länder samtidigt som inkomstskillnaderna var små och den sociala välfärden väl utvecklad.

I dag nämner Moderaterna ofta att de vill bli hela Sveriges parti. Men deras politik är fortfarande utformad på ett sätt så att klyftorna ökar.

Riksdagens utredningstjänst, RUT, har på uppdrag av Socialdemokraterna i riksdagen, tagit fram en ny 30-sidig översikt över hur olika inkomstgrupper påverkats av de senaste åtta årens politik; de fyra sista åren med en socialdemokratisk regering och de fyra första med en borgerlig. Analysen inrymmer effekter av förändrade skatter och

bidrag på individnivå men även effekten på disponibelinkomsten av exempelvis koldioxid- och energiskatter.

I utredningen har olika inkomstgruppers inkomstutveckling i kronor på grund av skatte- och bidragsförändringar jämförts med en genomsnittlig inkomsttagare.

Utredningen visar att:

- Höginkomsttagarna, fick 2002–2006 cirka 95 procent av den genomsnittliga inkomsttagarens inkomstutveckling. Åren 2006–2010 fick samma inkomstgrupp cirka 240 procent av genomsnittet.
- Medianinkomsttagaren fick 2002–2006 cirka 130 procent av genomsnittsinkomsttagaren. Åren 2006–2010 fick samma grupp nöja sig med cirka 90 procent.
- Låginkomsttagaren fick 2002–2006 cirka 60 procent av genomsnittsinkomsttagaren mot cirka 30 procent 2006–2010.

Undersökningen visar således att det är höginkomsttagarna som har gynnas under Moderaternas styre, och inte låg- och medelinkomsttagare som Reinfeldt brukar hävda. Det beror inte främst på enskilda förslag, såsom förändringen av brytpunkten i inkomstskatten, utan på den samlade politikens profil. Omfattande skattesänkningar för höginkomsttagare har inte matchats med motsvarande reformer för låg- och medelinkomsttagare.

Detta skiljer sig mot utvecklingen under Socialdemokraternas sista fyra år. Även under den socialdemokratiska regeringsperioden genomfördes ibland förslag som hade negativa fördelnings-effekter, bland annat sänkta inkomstskatter även för grupper med högre inkomster. Men som framgår av undersökningen från utredningstjänsten innebär den samlade effekten att höginkomsttagare inte gynnades. Däremot gynnades medianinkomsttagaren.

Vi har också tagit RUT:s material ett steg längre och gjort en djupare analys, där vi har studerat utvecklingen i förhållande till olika inkomstgruppers ingångslöner. Även mätt på detta sätt framgår det att den socialdemokratiska regeringen bedrev en mer balanserad fördelningspolitik än den borgerliga regeringen. Under Socialdemokraternas sista fyra år gynnades främst låg- och medelinkomsttagare, medan Moderaterna under sina fyra första år främst gynnade dem med högst inkomster.

Anders Borg har hävdat att de ökande inkomstklyftorna är ett övergående fenomen, då hans politik gör det mer lönsamt att arbeta och därmed bidrar till ökad sysselsättning. I sak är det enkelt att konstatera att sysselsättningen har sjunkit. Det finns heller inga bevis för att hans reformer skulle vara gynnsamma på sikt, till exempel att avskaffad fastighetsskatt är bättre för sysselsättningen än en storsatsning på svenskt utbildningsväsende.

Vi avvisar föreställningen att det finns ett motsatsförhållande mellan ökad rättvisa och att det ska vara lönsamt att arbeta. Att det ska löna sig att arbeta är en central del i den socialdemokratiska arbetslinjen och uppnås bland annat genom hög lön, generell välfärd med begränsade marginaleffekter och genom att arbete kvalificerar för olika inkomstförsäkringar.

Ett exempel på detta är det förslag om sänkta kostnader för medlemskap i a-kassan, som Socialdemokraterna drev under den förra mandatperioden, och som också fanns med som förslag i det rödgröna valmanifestet. I dag tvingas nämligen vissa yrkesgrupper, ofta lågavlönade, att betala cirka 400 kronor i månaden för att vara med i a-kassan. Den höga avgiften fungerar som en extraskatt och gör det mindre lönsamt att gå från icke-arbete till arbete. Sänks avgiften blir det mer lönsamt att arbeta samtidigt som reformen i stor utsträckning gynnar löntagare med låga löner.

När det gäller fördelningspolitik är det svårt att se på vilket sätt Moderaterna har förnyats. Det hjälper inte att uppmana sina företrädare att ta av sig pärlhalsbanden och hänga in kostymen i garderoben samtidigt som klyftorna växer. Väljarna kommer att genomskåda detta.

I en tid när socialdemokratins framtid och historia diskuteras och Moderaterna försöker inta den politiska mitten är det intressant att konstatera att fördelningsprofilen var avsevärt bättre 2002–2006 när Socialdemokraterna styrde jämfört med 2006–2010 när Moderaterna utformade den ekonomiska politiken.

Torbjörn Hållö ekonom, Socialdemokratern
Sebastian de Toro ekonom, Socialdemokraterna”

“Så har analysen gjorts

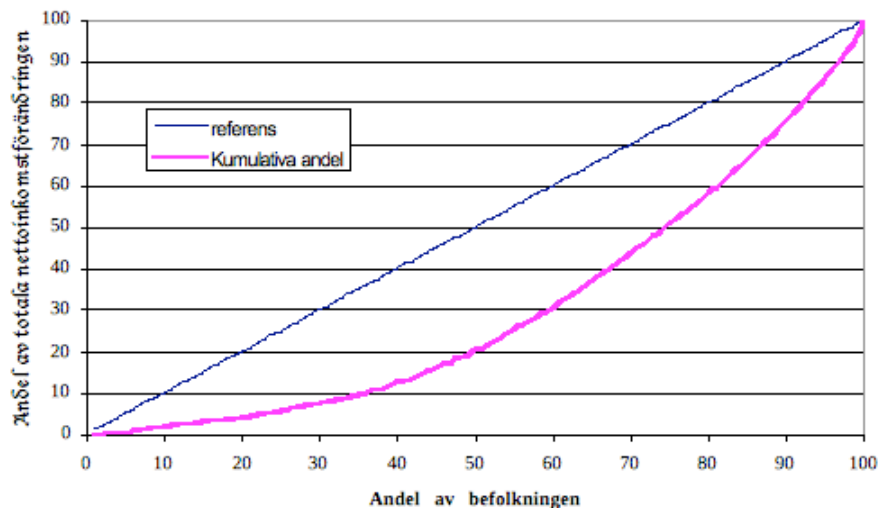
Analysen från Riksdagens utredningstjänst (Dnr 2010:1805) visar hur hushållens nettoinkomster förändras av regelförändringarna 2002–2006 i 2006 års ekonomiska miljö, respektive av regelförändringarna 2006–2010 i 2010 års ekonomiska miljö. Regelförändringarna handlar såväl om förändrade bidrag, ersättningar som skatter.

Det är förslagets direkta effekt som studerats, vilket bland annat innebär att den bortser från eventuella beteendeffekter som kan uppstå till följd av regeländringar. Undersökningen, det så kallade Star-urvalet, som krävs i denna analys, omfattar totalt cirka 1,6 miljoner individer och innehåller taxeringsuppgifter.

De som studeras i undersökningen är personer med en beskattningsbar inkomst och som är 19 år eller äldre. I Riksdagens utredningstjänsts undersökning har även hushållsanknutna skatter och bidrag inkluderats, till exempel förändrad koldioxidsskatt, barn- och bostadsbidrag. Undersökningens utfall bygger på hur stor andel av den genomsnittliga inkomstförstärkningen, i kronor, som har tillfallit olika inkomstgrupper.”

I artikeln hänvisas till RUT-rapport 2010:1805 (Riksdagens utredningstjänst) som har en bild på sid 15 (figur 4 nedan) som visar hur tokigt det är.

Figur 4: Andel av den totala ökningen av nettoinkomsten per percentil av analyserade regelförändringar 2006-2010

Av figuren framgår det att de 50 procent med lägst bruttoinkomster får ta del av ca 20 procent av effekten av regelförändringarna. Därefter får varje ytterligare percentil mer än sin andelsstorlek av den samlade effekten. De översta 20 procenten av befolkningen får ta del av 40 procent av den totala effekten.

Socialdemokraternas nya politik.

Det socialdemokratiska partiet gjorde ett dåligt val hösten 2010.

I valrörelsen talade partierna inte mycket om världsproblemen och inte mycket om det svenska samhället. Det gällde mest individproblem. Den borgerliga alliansen sysslar mest med individernas självförverkligande och konkurrensen mellan individerna. Överklassen vann valet och de borgerliga försätter att gynna de välbeställda. Socialdemokraterna kunde inte hålla dem stången.

Socialdemokratin började som en kamp mot överklassen, men borde nu vara inne i en fas där man strävar efter att i Sverige bygga ett bra samhälle med jämlikhet och drägliga förhållanden för alla. Steget som bör tas nu är att bygga ett bra samhälle för hela världens befolkning. Klimatproblemen gör att man är nära nog nödd och tvungen att gå den vägen.

För att klara det måste det vara viktigt för partiet att utbilda svenskarna för uppgiften. Grundskolan och de efterföljande skolorna och andra informationssystem måste göras så att svenskarna blir så kunniga och ansvarskännande som behövs. Samhällskunskapsämnet i skolan är inte tillräckligt bra.

Utbildningsfrågor och politik, jämlikhet mm har behandlats i

<http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf> 8 mars 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf> 10 april 2010

<http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf> 25 juni 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf> 25 okt 2010

<http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf> 30 nov 2010

Sven Wimnell 20 dec 2010 : Klassifikationssystem för verksamheter.

Förbättring av länkkataloger för Samhällskunskapen i skolan.

Regeringens arbete. <http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf>

Sven Winnell 30 dec 2010 :
Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för
socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.
<http://winnell.com/omr36-39zj.pdf>

Innehåll:

Sid

6 **Introduktion.**

Socialdemokraternas nya politik

7 Sven Winnells hemsida lades in på Internet våren 1998 och har nu adressen <http://winnell.com>

9 Politiken är en viktig förutsättning för utvecklingen.

11 Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen?

14 SW Klassifikationssystem för verksamheter.

17 Ämneskataloger och SW-klassifikationssystem.

18 Skolans värdegrund och uppdrag

22 Samhällskunskap

22 Överblick och sammanhang.

30 Utvecklingen i världen

30 Moralen är ibland mycket dålig.

31 Marknadsekonomi - kapitalismen

31 Förhandsprövning av nya tjänster från SR, SVT och UR

32 Skolverkets Länkskafferier

32 Ny länkkatalog. skollink.se

36 Skolämnena svarar inte mot ambitionerna för skolan.

37 SW Klassifikationssystem för verksamheter.

39 “Ung och bortskämd” Program i SVT1 november 2010.

40 “Ung och bortskämd”, utbildningen i skolan och socialdemokraternas nya politik.

41 Världen. Klimat och sociala relationer.

43 Sveriges elva folkhälsomål.

46 FN:s Konvention om barnets rättigheter.

47 Människornas levnadsvillkor och planering av framtiden.

49 Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.

50 Inre verkligheter och sociala miljöer.

54 Dataspelsvård minskar ungas förmåga till empati

56 Killar utan koll. Tidevarv komma, tidevarv gå – den svenske tonten han ska bestå.

57 Stockholms universitet förlorar examensrätt för lärarutbildning

59 Utbildningsministern: Chockvåg genom systemet

59 Lärarförbundet Situationen är mycket allvarlig

60 Förbättring av skolans länkkataloger.

61 Sven Winnell: Planering och styrning.

En svensk världsplanering behövs.

62 En inledning om planering.

64 Det första steget om folkets kunskaper och värderingar.

65 Svenska väljare okunniga.

66 Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.

67 En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter.

69 Socialdemokraterna kan lätt planera världens framtid.

70 Planeringen för Sverige borde socialdemokraterna klara.

Planeringen för världen kan vara svårare.

- 71 Världen väntar inte.
 72 En modernare värld.
 74 Vattna grannens krukväxter och få en livförsäkring.
 75 Östern återtar sin makt.
 78 Några exemel på problem som politiska partier bör ha åsikter om
 78 Skandal att myndigheterna struntar i människors oro
 81 Så bygger vi högklassigt för vanliga inkomstagare.
 83 Slå vakt om meddelarfriheten.
 85 EU måste visa mod.
- 87 **En förteckning över verksamhetsområden med problem som politiska partier bör ha åsikter om.**
 91 **Forskning. Innehåll i**
<http://wimnell.com/omr36-39zd.pdf>
 97- **Förteckning som hjälpmedel för socialdemokrater som ska**
 472 **utforma den nya politiken.**

Innehållsförteckningar till

- 473 <http://wimnell.com/omr36-39zc.pdf> (zd se sid 91)
 479 <http://wimnell.com/omr36-39ze.pdf>
 489 <http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf>
 494 <http://wimnell.com/omr36-39zg.pdf>
 502 <http://wimnell.com/omr36-39zh.pdf>
- 506 Tusentals ungdomar stängs ute från studier i Sverige.
 Exempel på behov av ny världsinriktad politik.
 508 Myndigheter under departementen
 549 Regeringens webbplatskarta.
 554 Aktörer inom forskning & utveckling (FoU)
 564 Vetenskapsrådets forskningsområden.
 568 Mona Sahlins tal vid förtroenderådet 4 dec 2010.
 577 Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2011

Sven Wimmell 18 feb 2011+21 mars: Till socialdemokraternas valberedning. Om politik för en ny partiledare. + Till socialdemokrater om kongressmaterial och framtidsplanering.
<http://wimnell.com/omr36-39zk.pdf>

Innehåll

- sida Till socialdemokraternas valberedning.
 5 **Socialdemokraternas tankar om partiledare och politik.**
 5 Från socialdemokraternas hemsida: Valberedningen
 6 Bilden av det kommande ledarskapet
 6 Kriterier
 7 Valanalys 2010
 7 Kriskommissionen
 8 Nyhetsbrev från kriskommissionen den 21 jan 2011
 9 S behöver nyfikenhet och mod
 10 Valanalys. Stockholms läns partidistrikts styrelse, 2011-01-17.
- 13 **Hur ska man kunna förbättra världen?**
 14 Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.
 Innehåll i <http://wimnell.com/omr36-39zj.pdf>
 18 Socialdemokraternas nya politik.
 18 Sven Wimmells hemsida lades in på Internet våren 1998 och har nu adressen <http://wimnell.com>
 20 Politiken är en viktig förutsättning för utvecklingen.
 22 Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?
 23 En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter.
 25 SW Klassifikationssystem för verksamheter
 28 Ämneskataloger och SW-klassifikationssystem.

30	Skolans utbildning.
31	Skolans värdegrund och uppdrag
34	Samhällskunskap
35	Överblick och sammanhang.
38	Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.
39	Skolämnena svarar inte mot ambitionerna för skolan
40	Förbättring av skolans länkkataloger.
41	Framtidsplanering.
42	Planering och styrning. En svensk världsplanering behövs.
43	En inledning om planering
45	Det första steget om folkets kunskaper och värderingar
46	Svenska väljare okunniga
47	Socialdemokraterna kan lätt planera världens framtid
48	Planeringen för Sverige borde socialdemokraterna klara. Planeringen för världen kan vara svårare.
49	Politiken.
50	Politiken sedan mitten av 1960-talet.
50	Partiets tidlösa värderingar ryms i några rader av Palme
53	Möjligheternas land
55	Tal vid förtroenderådet
64	De borgerliga.
65	Nu växer en ny bild av Sverige fram i omvärlden
68	Centerpartiets valanalys 2010, 28 januari 2011
69	Centerpartiet måste kunna regera och samtidigt vara samhällskritiska
69	Invandringspolitik ska bli centerfråga

70	Elpriserna måste regleras för att skydda konsumenten
72	Ledare för småpartier sitter säkert trots tapp
73	Skatter.
74	Något om skatte- och bidragshistoria
77	Skatteförslag
79	Strukturomvandlingar, arbetslöshet och ny politik
80	De borgerliga började sin allians 2004-2005
82	Inkomst efter skatt 2004
84	Hushållsekonomi.
85	Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2011+ bostads- kostnader mm
88	Månadskostnader år 2011, förvärvsarbetande icke-pensionärer
88	Årskostnader år 2011, förvärvsarbetande icke-pensionärer
89	Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2010
90	2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
91	2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
91	2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
93	Månadslön och löneutveckling år 2009. Arbetare
94	M:s ekonomiska politik gynnar höginkomsttagare
96	Några politiska problem.
97	Fredrik Reinfeldt har fel – inkomstskillnaderna ökar
99	Lär dig matte – eller bli uträknad
100	Ta makten över din plånbok
100	S-kvinnor: Mer resurser till vården
101	Regeringsalliansen och oppositionen
103	Låt förmögenhetsskatten vara för evigt begravd
103	Han tvärvänder om skatten
104	Arbetarrörelsen är ett frihetsprojekt
106	Facken borde vara stolta

107	Framtidens kärnkraft. Nu startar forskningen
110	Skandal att myndigheterna struntar i människors oro
112	Vit makt-våld ett lika stort hot som islamisk extremism
114	Forskning.
115	Kritiskt läge för havens fiskbestånd
115	Problemen har hopat sig och finns framför allt i de sociala miljöerna som formar de inre verkligheterna.
117	Sverige och världen.
118	Östern återtar sin makt
119	Sverige skruppnar
121	Vattna grannens krukväxter och få en livförsäkring
122	Italien blir svartare. Vänstern lämnar fältet öppet för fascismen
123	Så här kan EU med enkla medel stödja Nordafrika
126	Att utforma politiken.
127	Ett hjälpmedel för de socialdemokrater som ska utforma den nya politiken
128	SW Klassifikationssystem för verksamheter
130	En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter
131	Vad får barnen lära om livet och om att välja politik?
132	Nya läroplaner
132	Kunskapskraven för grundskolan klara
134	Kursplan i samhällskunskap i grundskolan
138	Samhällskunskap. Kunskapskrav
143	Kriskommissionen.
144	Omstart för socialdemokratin. Kriskommissionens rapport.
145	Innehållsförteckning
146	Kriskommissionens rapport. Kommentarer.
172	Avskrift av kriskommissionens rapport
235	Fortsättning. Med särskild innehållsförteckning.

235	<u>Fortsättning efter den 9 mars 2011.</u>
237	Håkan Juholt föreslås till ny partiordförande och Carin Jämtin föreslås bli ny partisekreterare.
238	Kongressmaterial från socialdemokraterna.
	Ett Sverige för morgondagen
250	Kommentarer.
253	Inledning.
257	Vår plats i världen och världsproblem.
260	Politikens informationsprocesser.
262	Välfärd och välfärdsfördelning.
265	Arbete.
269	Material som rör vår plats i världen och världsproblem.
270	Socialdemokratins framtid är solidaritet, rättvisa, fred
272	Förenta Nationernas Millenniedeklaration.
274	FN:s Konvention om barnets rättigheter.
276	De mänskliga rättigheterna.
280	Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Agenda 21. 1992.
282	Folkhälsomål.
284	Ambassader som är viktiga för Sverige får inte läggas ned
287	Förenta Nationerna, FN.
291	Europeiska Unionen. EU
293	Europaparlamentet
294	EU-kommissionen
308	Sveriges riksdag.
309	Sveriges Kommuner och Landsting.
310	Utrikesförvaltning i världsklass. Slutbetänkande av Utrikesförvaltningsutredningen SOU 2011:21
313	Utrikesförvaltningens intresser
318	Myndigheter och aktörer inom handelspolitik, EU:s inre marknad och främjande

321 UD: Utrikespolitik och internationellt samarbete
 323 Bistånd och utveckling
 325 Webbplatskarta Regeringen och Regeringskansliet
 327 Så styrs Sverige
 330 SIDA.
 339 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

 367 Libyen.
 369 Är den arabiska våren på upphällningen? Sju frågor och svar om konflikterna i mellanöstern.
 370 EU står inför ett nytt utrikesfiasko
 371 FN sade ja till flygförbud över Libyen
 372 Rätt att stoppa diktatorn
 373 Striderna i Libyen fortsätter
 374 Sex frågor – vad är en flygförbudszon och vad innebär Khaddafis beslut?
 375 Förberedelserna har pågått i fyra veckor
 376 Regimens armé saknar slagkraft
 377 Utvidgat krig blir resultatet
 378 EU splittrat om Libyen
 379 Svensk militär insats dröjer
 379 Libyen attackeras från alla håll.
 380 Detta kommer länderna att bidra med till operationen
 381 Omfattande attacker är att vänta

 382 Japan.
 382 En bild av livet före tsunamin
 384 Fem dagar av stigande dramatik
 385 Stöd från andra drabbade viktig hjälp
 387 Så olika klarar vi av extrema påfästningar. Olika typer av överlevare

 389 **Framtidsplanering.**
 389 Samhällsplaneringens problem.
 Hur ska man kunna förbättra världen?

390 En planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för människornas verksamheter.
 392 SW Klassifikationssystem för verksamheter.
 394 Den fundamentala påverkanskedjan.
 395 Planering och styrning. En svensk världsplanering behövs.
 396 En inledning om planering.
 398 Det första steget om folkets kunskaper och värderingar.
 399 Svenska väljare okunniga.
 400 Socialdemokraterna kan lätt planera världens framtid
 401 Planeringen för Sverige borde socialdemokraterna klara.
 Planeringen för världen kan vara svårare.
 402 En förteckningen som hjälpmedel för socialdemokrater som ska utforma den nya politiken.
 403 En förteckning över verksamhetsområden med problem som politiska partier bör ha åsikter om. För framtidsplanering.

 407 **Från socialdemokraternas hemsida på Internet.**
 408 Ny chef till ny avdelning
 408 Rapporter och överenskommelser
 410 Internationell politik
 411 Internationellt fokus
 411 Europeiska unionen
 413 S i Europaparlamentet.
 415 Europapolitik
 416 Länkar
 418 Länkar

 423 **Kommentarer om s hemsida och politik.**
 426 2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
 427 M:s ekonomiska politik gynnar höginkomsttagare
 429 Skatteförslag.
 430 S måste hitta en riktning för samhällsomvandlingen

 433 Sveriges havsmiljöpolitik bryter mot EU:s miljölagar

Kongressmaterial från socialdemokraterna.

Från zk:

“Ett Sverige för morgondagen

INNEHÅLL SID

Vår omvärld.....	6
Vår politik.....	11
a. Full sysselsättning.....	11
b. Den socialdemokratiska modellen.....	17
c. En bättre värld är möjlig.....	21
Vårt parti.....	25

Socialdemokraterna samlas till kongress 25 – 27 mars 2011.

Extrakongressen ska markera en nystart för partiet och ge energi till utformningen av en attraktiv socialdemokratisk agenda med sikte på valvinst 2014. Den nystart som kongressen möjliggör sker mot bakgrund av valförlusten 2010. Kriskommissionen som genomförde en bred analys av partiets läge redovisade sin slutrapport den 15 februari inför partistyrelsen. Kongressen kommer att genomföra viktiga val och ge utrymme till en bred debatt. Debatten inriktar sig på tre områden: omvärldsanalys, partiorganisationen och politikens utveckling.

Partiprogrammet från 2001 ska revideras. Ett förslag till reviderat partiprogram ska läggas fram till nästa ordinarie kongress. För detta arbete ansvarar programkommissionen. På denna kongress genomförs en omvärlds- och idédebatt. Den diskussionen blir ett viktigt underlag för den kommande programrevideringen och överlämnas till programkommissionen som startar sitt arbete under våren 2011.

En organisationsutredning kommer att starta våren 2011. Den

organisatoriska diskussionen på denna kongress blir ett viktigt underlag som går in i organisationsutredningen.

Kongressen blir ett avstamp i det politiska utvecklingsarbetet.

Diskussionerna på kongressen blir mycket viktiga för det fortsatta arbetet med att forma framtidspolitiken. Genom att partiet nu samlas till kongress med en debatt om de politiska vägvalen riktas blicken mot de utmaningar vi står inför.

Detta dokument är partistyrelsens diskussionsunderlag till de politiska diskussionerna på kongressen. På samma sätt som debatten på kongressen är dokumentet indelat i tre delar: omvärld, politik och organisation. Dokumentet redovisar inom dessa områden ett antal utgångspunkter, resonemang och frågeställningar från partistyrelsen inför denna debatt. Men det är viktigt att betona att kongressen inte ska ta ställning till texterna och innehållet i dokumentet. Dokumentet utgör partistyrelsens diskussionsunderlag till partikongressens debatter. Diskussionen på kongressen blir en viktig startpunkt för utvecklingen av den socialdemokratiska politiken för framtiden.....”

“Kommentarer.

Socialdemokraterna förlorade valet 2010 och huvudmotståndarna var moderaterna. Moderaterna är det gamla högerpartiet, parti för välbärgade och sådana med höga inkomster. Deras politik går ut på att gynna de välbärgade, sänka skatterna för dem och försämra för dem med låga inkomster. För att genomföra den politiken har de talat om “arbetslinjen” och menar att arbete är det viktigaste av allt.

Socialdemokraternas kriskommission har nappat på moderaternas beskrivning om arbete och menar också att arbete är det viktigaste av allt.

Men människans historia visar att det viktigaste är mat och husrum, kunskaper/skola, sjukvård, och hjälp till barn och gamla, det vill säga det som kan gå in under "välfärd".

Socialdemokratiska partiet bildades 1889 och då var de första målen 8 timmars arbetsdag och demokrati. Och man ville ha 8 timmars arbetsdag inte för att man ville arbeta 8 timmar utan för att man ville ha ledigt från arbete 16 timmar. Det blev en lag om det och rösträttslagar för cirka 90 år sedan. Vid den tiden var det häst och vagn som gällde vid lokala transporter och tåg vid längre sträckor i den mån de fanns, men för de flesta svenskarna var det nästan omöjligt att tänka sig att man skulle kunna resa utomlands. Ännu på 1930-talet tycktes Kina ligga nära nog lika långt bort som månen.

Efter andra världskriget, i mitten på 1900-talet, var världen full av u-länder som började frigöra sig från imperialisternas ok. Nu är världens länder och folk mestadels i teorin fria och självständiga, men har i praktiken på många ställen inre svåra förhållanden. På senare år har man upptäckt att människorna håller på och fördärvar klimatet så att världens undergång närmar sig.

I Sverige har de flesta tillgång till TV och får dagligen rapporter om det bedrövliga tillståndet i världen. Utvecklingen har blivit ett problem för alla.

Är välfärden och demokratin för dålig blir det revolutioner, våld och krig. Krig är dyra och minskar välfärden. USA har snart inte råd längre med krig. Tillståndet i USA, Ryssland, Egypten, Burma angår svenskarna. Likaså utfiskandet i världshaven, utrotning av växter och djur, skolor och sjukhus i u-länder, finansiella system o s v.

När socialdemokraternas kriskommission menar att det viktigaste är arbetslösheten i Sverige har de kommit snett och det är inte det svenskarna sätter främst. Socialdemokraterna bör visa att de är ett riktigt parti som kan styra Sverige och göra det i den värld som finns nu och som blir svårare och svårare att hantera.

I det föregående har kriskommissionens rapport behandlats. På sid 147:

"Rapporten blir bättre om man stuvar om:

**Börja gärna med något om partiet:
Omstart för socialdemokratin.**

Tag sedan det överordnade och det grundläggande:

Vår plats i världen och världsproblem:

- Vår plats i världen. Socialdemokratin måste stärka sitt internationella arbete och kanalisera progressiva människors engagemang i ett brett folkrörelsearbete.
- Grön omställning. Klimatpolitiken är avgörande för framtiden och behöver utvecklas med ett mycket aktivt förhållningssätt.

Politikens informationsprocesser:

- **Utveckla demokratin.** Socialdemokratin behöver tydligare formulera ett program för hur demokratin kan stärkas. Bättre kunskapsunderlag.

Därefter politikens detaljer:

- **Välfärden** måste hålla hög kvalitet och ge människor trygghet. Skolan måste ge alla barn en lika bra start i livet.

- **Arbete åt alla** – för ekonomisk utveckling och goda villkor. Socialdemokraterna behöver skapa ett fördjupat och trovärdigt program för full sysselsättning.

I avsnitten Vår plats i världen, Utveckla demokratin och Välfärden bör anges brister som kräver nya arbetsinsatser, och de arbetsinsatserna bör behandlas i avsnittet om Arbete. De tre första avsnittet blir alltså undersökningar som ger underlag för behov av nya arbetsinsatser."

Om texterna i kongressmaterialet kan man göra i princip samma kommentarer, dvs det skulle bli bättre om man ordnade sålunda:

Inledning av något slag.

Vår plats i världen och världsproblem:

- Vår plats i världen. Socialdemokratien måste stärka sitt internationella arbete och kanalisera progressiva människors engagemang i ett brett folkrörelsearbete.

- Grön omställning. Klimatpolitiken är avgörande för framtiden och behöver utvecklas med ett mycket aktivt förhållningssätt.

Politikens informationsprocesser:

- **Utveckla demokratin.** Socialdemokratien behöver tydligare formulera ett program för hur demokratin kan stärkas.

Därefter politikens detaljer:

- **Välfärden** måste hålla hög kvalitet och ge människor trygghet. Skolan måste ge alla barn en lika bra start i livet.

- **Arbete åt alla** – för ekonomisk utveckling och goda villkor. Socialdemokraterna behöver skapa ett fördjupat och trovärdigt program för full sysselsättning.

I avsnitten Vår plats i världen, Utveckla demokratin och Välfärden bör anges brister som kräver nya arbetsinsatser, och de arbetsinsatserna bör behandlas i avsnittet om Arbete. De tre första avsnittet blir alltså undersökningar som ger underlag för behov av nya arbetsinsatser.

Krisrapporten innehåller fyra särskilda analyser som kan ses som underlag.

Omvärlds-och idéanalys. Analysen berör alla områdena i huvudrapporten. Kan tjäna som inledning. Bör kompletteras med en samhällsbeskrivning.

Faktabaserad valanalys. Detta avsnitt torde kunna tjäna som underlag till Huvudrapportens avsnitt om demokrati.

Organisatorisk analys. Analysen gäller huvudsakligen frågor om demokrati.

Politisk analys. Avsnitten Utbildning och Ojämlighet och fattigdom kan tjäna som underlag till huvudrapportens avsnitt om Välfärd.

Politisk analys. Avsnitten Tillväxt och Jobb och arbetsmarknad kan tjäna som underlag till huvudrapportens avsnitt om arbete. “

Observera i omr 36-39z beträffande vår plats i världen:

sid

117 **Sverige och världen.**

118 Östern återtar sin makt

119 Sverige skrupplar

121 Vattna grannens krukväxter och få en livförsäkring

122 Italien blir svartare. Västern lämnar fältet öppet för fascismen

123 Så här kan EU med enkla medel stödja Nordafrika

269 **Material som rör vår plats i världen och världsproblem.**

270 Socialdemokraternas framtid är solidaritet, rättvisa, fred

272 Förenta Nationernas Millenniedeklaration.

274 FN:s Konvention om barnets rättigheter.

276 De mänskliga rättigheterna.
280 Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Agenda 21. 1992.
282 Folkhälsomål.
284 Ambassader som är viktiga för Sverige får inte läggas ned
287 Förenta Nationerna, FN.
291 Europeiska Unionen. EU
293 Europaparlamentet
294 EU-kommissionen
308 Sveriges riksdag.
309 Sveriges Kommuner och Landsting.
310 Utrikesförvaltning i världsklass. Slutbetänkande av
Utrikesförvaltningsutredningen SOU 2011:21
313 Utrikesförvaltningens intressenter
318 Myndigheter och aktörer inom handelspolitik, EU:s inre
marknad och främjande
321 UD: Utrikespolitik och internationellt samarbete
323 Bistånd och utveckling
325 Webbplatskarta Regeringen och Regeringskansliet
327 Så styrs Sverige
330 SIDA.
339 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

367 Libyen.
369 Är den arabiska våren på upphällningen? Sju frågor och svar
om konflikterna i mellanöstern.
370 EU står inför ett nytt utrikesfiasko
371 FN sade ja till flygförbud över Libyen
372 Rätt att stoppa diktatorn
373 Striderna i Libyen fortsätter
374 Sex frågor – vad är en flygförbudszon och vad innebär
Khaddafis beslut?

375 Förberedelserna har pågått i fyra veckor
376 Regimens armé saknar slagkraft
377 Utvidgat krig blir resultatet
378 EU splittrat om Libyen
379 Svensk militär insats dröjer
379 Libyen attackeras från alla håll.
380 Detta kommer länderna att bidra med till operationen
381 Omfattande attacker är att vänta

382 Japan.
382 En bild av livet före tsunamin
384 Fem dagar av stigande dramatik
385 Stöd från andra drabbade viktig hjälp
387 Så olika klarar vi av extrema påfästningar. Olika typer av
överlevare.....

433 Sveriges havsmiljöpolitik bryter mot EU:s miljölagar.

Sven Winnell: Planering och styrning.

En svensk världsplanering behövs.

Från <http://winnell.com/omr36-39t.pdf>

Man bör skilja noga mellan planering och styrning. Man kan planera vad som helst utan att ha några möjligheter att styra det som planeras. Svenskarna har inte möjligheter att direkt ingripa i demokratiska styrningar eller utvecklingar i andra länder. Svenskar kan inte styra processerna i Ryssland, USA, Japan, Kina eller något annat land, men kan hålla en planering som gäller hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli i dessa länder.

Svenskarna är beroende av utvecklingen i andra länder och har förpliktelser genom överenskommelser att medverka i världens utveckling, det är viktigt att svenskarna får en uppfattning om hur det kan och bör bli i andra länder. Därför bör Sverige hålla sig med en svensk världsplanering som underlag för svenskarnas agerande i världen.

Planering innebär att man ställer frågor och svar om hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli. Frågorna bör gälla väsentliga saker, och det ska beröras längre bort i det följande. Sådan planering bör ständigt pågå och ändras vartefter som förutsättningar och förhållanden ändras.

För att kunna hålla en världsplanering måste man ha en planering för förhållandena i Sverige, något som finns i någon mån men behöver utvecklas. Det är politikernas, regeringens och riksdagens uppgift. Det sägs att regeringen styr riket, men den gör det utan tillräckligt bra planering. Nästan varje dag ger massmedierna exempel på brister i de planeringar som finns.

Demokratin.

I Sverige räknar vi med att makten utgår från folket. Det är den s k representativa demokratin som gäller, dvs folket väljer i allmänna val representanter som styr i riksdag, kommuner, landsting och till liten del även EU-parlamentet.

Om det ska bli god demokrati måste det väljande folket ha goda kunskaper och värderingar om det som ska styras, det ska överföras till representanterna och dessa ska ha goda kunskaper och värderingar och kunna styra väl med hänsyn till framtiden på kort och lång sikt och med hänsyn till krav och behov både i Sverige och i världen för övrigt. På varje punkt i denna kedja finns det stora brister som gör att demokrati fungerar illa och alltför dåligt.

Det första steget gäller folkets kunskaper och värderingar om det som ska styras och det är alldeles klart att folket inte har tillräckliga kunskaper och inte har tillräckliga kunskaper om värderingar som behövs i dagens komplicerade värld. Samma gäller för representanterna som man kan ställa större krav på. Överföringen från folket till representanterna görs av de politiska partierna och har stora brister och det gäller också styrningarna som görs.

De valda representanterna delegerar ofta styrningar till underliggande tjänstemän och nämnder o d. Riksdagen stiftar lagar och styr med budgetpengar o d och delegerar till regeringen och den i sin tur i stor utsträckning till myndigheter, bolag o d. Möjligheter till fel i överföringar är enorma. Det behövs tydlighet i alla överföringar och goda kontroller av att överföringarna blivit rätt gjorda. Det är vanligt med otydlighet i överföringarna och att det efteråt är svårt att hitta någon ansvarig för fel.

Det första steget om folkets kunskaper och värderingar.

Från <http://wimnell.com/omr36-39t.pdf>

Varifrån får människor sina kunskaper? Man har egna minnen från sin levnad, från sin närmaste omgivning, från berättelser där, från tidningar och tidskrifter, radio, TV, film, böcker, föredrag och kurser, skolan, yrkesverksamheter, och sedan ett tiotal år från Internet.

Man måste vara hundra år gammal för att kunna ha några egna minnen från tiden för första världskriget. 90-åringar kan ha minnen från 1920-talet och 80-åringar kan minnas från och med 1930-talet, i Sverige har de varit med om de tidiga rundradiosändningarna, de första ljudfilmerna och civilflygets barndom med småplan som landade på vattnet och för tio kronor tog upp några passagerare för en kort rundtur i luften. På 30-talet kunde de se Hitler på journalfilmer och höra honom i radio inviga olympiska spelen i Berlin 1936, ett förspel till andra världskriget som bröt ut hösten 1939.

De som nu är 70 år var mest i förskoleåldern under andra världskriget som slutade 1945 med atombombarna. Dagens 60-åringar började skolan ungefär då TV-sändningar började i Sverige och de första satelliterna kom upp. 50-åringarna föddes 1957, började skolan på 60-talet och var ca 10 år då högertrafiken infördes. 40-åringarna började skolan när det s k miljonprogrammet, bygge av en miljon bostäder, var slutfört, rekordåren var slut och den första borgerliga regeringen på länge kom till.

De som nu är 40-50 år och har ledande positioner i Sverige har egna minnen bara från ett par-tre decennier i slutet av 1900-talet. De som nu

går i grundskolan och gymnasiet har inga egna minnen från tiden då det inte fanns Internet och datorer och mobiltelefoner var ovanliga.

De som 2006 fick rösta för första gången var födda 1988 och hade inga egna minnen från tiden före tidigast 1991 då de var tre år gamla. För att kunna rösta väl måste man ha kunskap om det förgångna och förstagångsväljarna måste ha fått kunskaper om tiden före 1991 genom skolan och på andra sätt. Valda representanter i 40-årsåldern har inga egna minnen för tiden före 1970 då de var tre år, eller 1980 då de var 13 år.

Det som hände innan man var född kan vara svårt att förstå och få grepp om. Beskrivningar om världen utanför Sverige fanns förr inte så mycket av som idag. På 1930-talet talade man om infödingar och naturfolk som efterblivna och något mycket avvikande från de civiliserade. Numera har de forna infödingarna blivit människor med mänskliga rättigheter. Regeringens intresse för europafrågor var litet på 1970-talet, nu måste den följa med vad som händer i Europa fastän inte mycket märks av det. Klimatproblemen har "satt världen på kartan"

Med hänsyn till att jordklotet blivit en angelägenhet för alla behövs mer kunskaper om världen och dess problem.

Hur ska man kunna förbättra världen?

Svenska väljare okunniga.

Från <http://wimnell.com/omr36-39t.pdf>

SvD 080119:

“Svenska väljare okunniga.

Inte ens hälften av väljarna visste att det var en socialdemokratisk regering som styrde i Sverige när de skulle rösta i valet 2006. Okungheten i valmanskåren var också stor i frågor om om arbetslösheten och om vilket parti som olika politiker kandiderade för.

Det är professor Sören Holmberg vid Göteborgs universitet som nu presenterat ytterligare siffror från väljarundersökningarna som gjordes i samband med valet 2006. Liknande undersökningar har gjorts sedan 1960-talet och en del av materialet handlar om hur kunniga väljarna är när de går in i vallokalen.

- Det finns stora luckor och det man kan se är att de allra mest grundläggande kunskaperna blir sämre för varje gång, säger Sören Holmberg.

Under 1960-talet kunde mellan 65 och 70 procent av väljarna tala om hur den sittande regeringen såg ut. Inför 2006 års val var det bara 46 procent som visste vilket parti som satt i regeringen. Resten hade inte en aning eller gissade på något helt annat parti än socialdemokraterna.

Flest okunniga väljare har socialdemokraterna och det rör sig då om vilka partier som finns, hur Sverige styrs politiskt, enkla personfrågor och vad olika sakfrågor handlar om. Av de kunnigare väljarna röstar flest på folkpartiet och sedan moderaterna.

Kunskapsnivån påverkar även viljan att rösta överhuvudtaget. 40 procent av okunniga avstod från att rösta medan 95 procent av de kunniga utnyttjade sin möjlighet att välja.

På 1960-talet kunde 60 procent av de tillfrågade namnge en lokal eller regional politiker som kandiderade till riksdagen. Vid mätningen 2006 var det bara 40 procent.

- Och detta trots att exponeringen i medierna blivit mycket större och att vi hade personval för tredje gången. Fiasko är väl rätta ordet för den reformen, säger Sören Holmberg.

Undersökningen visar också att kungheten ökar ju äldre man blir. De allra äldsta pensionärerna, 71-80 år, var bäst på att sätta partibeteckning efter olika politikernamn jämfört med förstagångsväljarna 18-21 år. Hela 92 procent av de äldre visst att Bosse Ringholm var socialdemokrat medan 30 procent av de unga anade det.

Motsvarande siffror för Jan Eliasson (s) var 80 mot 17 procent, för Carin Jämtin (s) 68 mot 15 procent, Karin Pilsäter (fp) 60 mot 2 procent, Gunilla Carlsson (m) 42 mot 2 procent, Yvonne Ruwaida (mp) 35 mot 2 procent, Alice Åström (v) 21 mot 1 procent medan bara 4 procent av de äldre och 3 procent av de yngre visste att Fredrick Federley är centerpartist.

Fredrik Mellgren 08-13 58 59 fredrik.mellgren@svd.se “

Vid valet 2010: se område 31 i <http://wimnell.com/omr36-39zf.pdf>

Kommentar nov 2010: Socialdemokrater säger efter valnederlaget 2010, att medlemmarna ska få tala om hur partiets politik ska bli. Men medlemmarna är sannolikt mindre vetande än ledarna inom partiet och har fördomar som ledarna. De förtroendevalda har mycket större utredningsresurser än vanliga medlemmar och borde kunna ge bättre svar än gräsrötterna. Socialdemokratiska väljare (eller icke-väljare) som inte är medlemmar hur ska de kunna komma till tals? Ledarna måste utforma politiken och göra det skickligt, skickligare än tidigare. Och lyssna på gräsrötterna

Planeringen för Sverige borde socialdemokraterna klara. Planeringen för världen kan vara svårare.

Karl Petersen (S) kommunstyrelsens ordförande i Luleå går varje dag på Storgatan i Luleå och träffar folk som tipsar honom om hur han bör styra Luleå. Denna metod går inte använda när det gäller hur man bör styra Sverige och världen. I de ämnena kan man inte få tillräckliga tips på gatan.

Riksdagsvalet gäller hur man ska styra Sverige och till en del styra världen. Blir man vald till riksdagen är första frågan hur man ska styra därifrån. Men styrningen sker från regeringen till vilken riksdagen delegerar styrningsuppgifter. Regeringen i sin tur delegerar till ett stort antal myndigheter (och myndigheter kan delegera till tjänstemän), och till kommunerna.

Kunskaper som behövs för styrningar skaffas till en del fram hos riksdagens organ, regeringens inre organ och myndigheter mm, men skaffas även fram från forskare, särskilda utredningar, privata näringslivet, folkrörelser, opinionsundersökningar mm. För styrningarna behövs faktakunskaper och kunskaper om värderingar om hur man bör välja. Och detta utvecklas hela tiden så att det som gällde igår inte alltid gäller idag.

När man röstar på riksdagskandidater behöver man veta vad de kan och vilka värderingar de har, hur de tänker styra. Riksdagsledamöterna har rätt att ha åsikter om riksdagens organ - utskotten mm, departementens organ, myndigheterna, de statliga bolagen och kommunerna.

Partierna bör i valrörelserna och i sin kontinuerliga information berätta om hur de vill att riksdagen, utskotten, departementen och myndigheterna, kommunerna etc bör sköta sina arbeten, till vilka också ingår hur EU, FN och likande organ bör skötas.

Om socialdemokraterna inte förmår att utforma all politik för Sverige och hela världen bör de åtminstone ställa krav på de nämnda organen hur de ska lägga upp sina arbeten, hur de skaffar kunskaper och omsätter dem i förslag, åtgärder o d.

Eftersom kunskaper produceras av statligt betalda professurer/professorer bör riksdagsledamöterna också ha rätt till kunskaper från dem och ha åsikter om vad de skulle vilja ha forskat om.

Väljarna borde ha rätt att få veta vad ledamöterna kan och var de hämtar nya kunskaper och värderingar som behövs., hur de vidareutbildar sig.

Hela tiden bör man undersöka verksamheterna enligt det uppgjorda klassifikationssystemet och få med alla verksamheterna.

I forskningsarbetet om samhällsplaneringens problem har åtskilliga gånger myndigheter, organisationer etc klassificerats enligt systemet. Myndigheter, organisationer etc förändras med tiden så att listorna över dem ändras vartefter.

Socialdemokraterna har drygt 100 ledamöter i riksdagen, vilket borde kunna ses som en stor utredningsresurs, som borde kunna ta reda på vad partiet vill ifråga om vad partiet, utskotten, departementen, myndigheterna, de statliga bolagen, kommunerna, EU, FN, forskarna etc bör göra. Om partiet kan klargöra det har partiet början på en planering för Sverige och världen.

En lista med verksamheter m m:

[Sven Winnell 050206+100201+100211: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se 2008, SCBs forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen 1998, SSYK yrken, SUN 2000 utbildningar, SPIN 2007 varor och tjänster, SNI 2007 näringsgrenar, Statistisk årsbok för Sverige 2010 och Samhällsguiden 2007. 2010 CPV ej aktuell.\(http://winnell.com/omr40t.pdf\)](#)

Förteckningen i det följande har gjorts som hjälpmedel för de socialdemokrater som ska utforma den nya politiken.

De som ska utforma politiken är i första hand de socialdemokratiska riksdagsledamöterna, isynnerhet de som har ledande poster i utskotten, partistyrelsen, verkställande utskottet och deras tjänstemän samt partiledaren. Sedan ledarna i alla socialdemokratiska föreningar och organisationer.

Man bör börja med att för vart och ett av verksamhetsområdena fråga sig: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör det bli, och man bör välja passande tidsavsnitt och inte glömma de långsiktiga avsnitten.

Frågorna och svaren bör följa olika rumsavsnitt: världen, grupper av länder i världen, länder, delar av länder och betrakta både den fysiska världen och den sociala världen som bildas av befolkningar och olika stora grupper av människor.

När det gäller människor bör man beakta olika typer: barn, ungdomar, förvärvsåldrar, pensionärer, sjuka och friska, laglydiga och kriminella, missbrukare, förvärvsarbetande och andra, låginkomster och överklass, producenter och konsumenter, arbetsgivare och anställda, utbildade och outbildade etcetera. Det finns många olika slags grupper som kan kräva hänsyn.

Man bör beakta enskilda och myndigheter och privata och offentliga organisationer.

För olika människor, grupper och organisationer kan finnas olika svar på frågan hur det kan och bör bli. Och frågan om hur det bör bli bör besvaras med hänsyn till påverkan på människornas kroppsliga och psykiska förhållanden och med hänsyn till påverkan på de fysiska och sociala samhällena/miljöerna. Man måste göra klart för sig att

förslag om hur det bör bli på ett område kan få fel effekter på andra områden.

Frågorna om hur det bör bli kan gälla önskade mål men också önskade medel för att nå målen.

Socialdemokraterna som ska utforma den nya politiken bör ha erfarenhet av politiska frågor och kunna skilja på mål och medel.

Värderingarna i slutändan måste gälla människornas kroppsliga och psykiska förhållanden, men också de fysiska och sociala miljöerna. Och i avvägningarna kommer in balansen mellan förhållandena i Sverige och i världen.

De som utformar politiken måste nu mer än förr beakta världens problem, det är det nya.

Viktigt blir hur man ska förhålla sig till FN och EU och deras underorgan.

Klimatproblemet med koldioxiden måste angripas. Men det problemet kan inte nå framgång utan medverkan av fattiga länder. Där måste levnadsstandarden höjas: bättre mat (641-642), bättre bostäder (643), bättre energi-och hygienförsörjning (644). bättre hushållsekonomi (647), bättre sjukvård (61), bättre undervisning (7957). För maten behövs bättre jordbruk o d (63). För samhällsekonomin i fattiga länder behövs bättre myndigheter (6520-6525), bättre handel (653), bättre telekommunikationer (654) , bättre transporter (656), bättre finansiella system (657), bättre företagsekonomi o d (658), bättre industrier (66-68) och bättre byggnadsverksamheter (69). För allt behövs bättre teknik (62).

De nämnda förbättringar behövs också i de mer utvecklade länderna. Överallt behövs bättre planering av de fysiska miljöerna (71-72), bättre sociala miljöer (79) och bättre informationsmedier (7914-7919 och 90).

För allt behövs bättre politiska verksamheter (3). Människornas inre verkligheter behöver bli bättre (11-19), de ska styra politiken och alla andra verksamheter.

En förteckning över verksamhetsområden med problem som politiska partier bör ha åsikter om. För framtidsplanering.

Se sid 87-472 i

Sven Winnell 30 dec 2010 :

Samhällskunskap, framtidsplanering och hjälpmedel för
socialdemokraterna när de ska forma sin nya politik.

<http://winnell.com/omr36-39zj.pdf>

Se även i denna utredning:

Sid 508	Myndigheter under departementen
549	Regeringens webbplatskarta.
554	Aktörer inom forskning & utveckling (FoU)
564	Vetenskapsrådets forskningsområden.

Här i det följande en kortare förteckning. Den kan användas vid planering av

* En världsplanering

* Demokrati, politiska processer, inflytande. Kunskapsunderlag.

* Velfärd och välfärdsfördelning

* Arbete, tillväxt o d.

I planeringarna bör man för alla verksamheterna ställa frågorna

Hur var det?

Hur är det?

Hur kan det bli?

Hur bör det bli?

Alla frågorna kräver arbete för att få fram svaren. Det är politikernas plikt att utföra detta arbete.

1 Psykologiska och filosofiska verksamheter

- 10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar
- 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
- 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
- 103 Övergripande värderingar. Allmänna encyklopedier.
- 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
- 105 Övergripande om forskning
- 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
- 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
- 108 Samhällskunskap.
- 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

11-19 Individernas inre verkligheter.

- 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
- 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
- 13 Individens känslor, värderingar od.
- 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
- 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
- 16 Individens logik.
- 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
- 18-19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2 Religiösa verksamheter o d

- 20 Övergripande religiösa verksamheter o d
- 21 Allmän religionsvetenskap
- 22-28 Kristna religioner
- 29 Icke kristna religioner o d

3 Politikvetenskaper. Politiska verksamheter.

- 31 Statistik och demografi. Befolkningsutveckling.
- 32 Statsvetenskap. Maktförhållanden. Demokrati. Diktatur. Val och folkomröstning.

- 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
- 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik. Domstolar.
- 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
- 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
- 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och motsvarande utomlands)
- 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
- 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)
- 36-39 Politiska krav och politiska planeringar. Politiska partier:
- 36... om individernas kroppsliga förhållanden.
- 37... om utbildning o d.
- 38... om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
- 39... om sociala miljöer, nöjen, sport o d
- 4 Sambandsforskningsverksamheter.
- 40. Systemvetenskap.
- 5 Naturforskning. Matematikverksamheter.
- 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
- 51 Matematik
- 52 Astronomi, rymdforskning
- 53 Fysik o d
- 54 Kemi o d
- 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
- 56 Paleontologi, arkeologi o d
- 57 Biologi, ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära, ärftlighet
- 58 Botanik.
- 59 Zoologi

- 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
- 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter
- 61 Hälso- o sjukvårdsverksamheter, räddning od. Veterinärverksamheter.
- 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
- 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske
- 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
- 641 Matlagning. 642 Måltider,servering, restauranger.
- 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
- 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
- 645 Användning av inventarier o d.
- 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
- 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
- 648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
- 649 Personvård: barn, hemsjukvård.
- 65 Administration, distribution, kommunikation, organisation o d
- 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
- 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
- 6525- 6529 Militära verksamheter
- 653 Handelsverksamheter. Inrikeshandel, export, import.
- 654 Telekommunikationsverksamheter. Internet.
- 655 Förlagsverksamheter o d.
- 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
- 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
- 658 Allmän företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad. Arbetsgivare. Fackföreningar. Jämställdhet
- 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.
- 66/68 Tillverkning av varor

66 Tillverkning av kemivaror o d.

- 660 Allmänt.
- 661 Kemikalier.
- 662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.
- 663 Drycker, njutningsmedel.
- 664 Livsmedel.
- 665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.
- 666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.
- 667 Färger.
- 668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.
- 669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d.

- 670 Allmänt.
- 671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.
- 672 Enkla metallvaror av järn o stål.
- 673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.
- 674 Trävaror.
- 675 Läder och skinn.
- 676 Pappersmassa, papper och pappersvaror.
- 677 Garn, tråd, textilier.
- 678 Plast- och gummivaror.
- 679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror

68 Tillverkning av komplexvaror.

- 680 Allmänt.
- 681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.
- 682 Maskiner.
- 683 Maskiner o apparater för värme, ventilation, sanitet el od
- 684 Möbler o d.
- 685 Skor, lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.
- 686 Grafiska produkter, bokbindning o d.
- 687 Beklädnadsartiklar.
- 688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.
- 689 Transportmedel.

69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar

7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.

70 Allmänt om konst och kultur.

71 Övergripande planering av fysiska miljöer. Klimat

72 Formgivning av byggnader och anläggningar, arkitektur

73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning

74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Design.

75-77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt. 77 Foto

78 Musik (konserter o d 792)

79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer och sociala verksamheter. Sport

7911-7913 Seder och bruk. Olika åldrar. Kön. Klasser.

7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

794 Spel. Skicklighets- och turspel Lotteri. Lotto. Tips

795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

7951 Sociologi. Socialvård.

7952-7956 Sociala miljöer o verksamheter i fysiska miljöer

7957 Undervisning o d. Forskning. Daghem. Fritidshem.

7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet

7959 Sociala miljöer o verksamheter i allmänna grupper o d

796- 799 Sport, idrott o d. Motion.

8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk.Språkliga verksamheter. 802-809 motsvarar 82-89.

81 Litteraturvetenskap - historia. 812-819 motsvarar 82-89.

82/89 Skönlitteratur på olika språk

82 Engelsk skönlitteratur o d.

83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitteratur

84 Fransk skönlitteratur o d

85 Italiensk skönlitteratur o d

86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d

87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d

88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d

89 Skönlitteratur på orientaliska och övriga språk o d

9 Saklitterärt. Allmän geografi, allmän historia. Biografi.

90 Tidningar, tidkrifter, journalistik.

91 Allmän geografi, reseskildringar. 913-919 motsvarar 93-99.

914 Europa

915 Asien

916 Afrika

917 Nord-och Mellanamerika

918 Sydamerika

919 Australien. Oceanien. Polerna. Rymden

92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d

93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Här kan man beskriva dagens problem.

93 Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria.

94 Medeltidens o nya tidens historia i allmänhet och i Europa.

Europa, Norden, Island, Grönland. Sydeuropa, Östeuropa. Ryssland, Vitryssland, Andra forna Sovjetstater.

95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

Mellanöstern, Israel, Palestina, Jordanien, Libanon, Syrien, Turkiet, Arabien, Irak, Kaukasus, Iran, Afghanistan, Pakistan, Indien, Sri Lanka, Bangladesh, Burma, Thailand, Kambodja, Vietnam, Laos, Kina, Sydkorea, Nordkorea, Japan, Malaysia, Filippinerna, Indonesien.

96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

Afrika, Nordafrika, Väst- och Ekvatorialafrika, Öst-och Sydafrika. Revolutioner. Fattigdom.

97 Medeltidens o nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika.

Nord-och Centralamerika. USA-politik. Mexiko, Haiti.

98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika

Många länder med problem. Narkotika mm.

99 Medeltiden o nya tiden:Australien. Oceanien. Poler. Rymden. Australien, Nya Zeeland, Arktis, Antarktis.

En hjälp vid politisk planering

Som en hjälp har uppgjorts en sammanställning innehållande statliga myndigheter enligt regeringens förteckningar och webbkartor för de viktigaste myndigheterna. Den innehåller tusentals klickbara länkar som leder fram till vad myndigheterna gör och tänker sig o d.

[Sven Wimmell 8 april 2011](http://wimnell.com/omr40zg.pdf)
[Statliga myndigheter mm och några av](http://wimnell.com/omr40zg.pdf)
[deras webbkartor på Internet.](http://wimnell.com/omr40zg.pdf)
<http://wimnell.com/omr40zg.pdf>

Sammanställningen är på nära 700 sidor och skulle kunnat vara mycket längre och mer omfattande. Den är uppställd enligt SW-klassifikationssystem med 129 verksamhetsområden. Går man igenom den kan man finna att en del områden företräds av många myndigheter som sysslar med problem där, medan andra områden är tomma på myndigheter.

Problemen i de tomma områdena får man försöka finna på annat sätt än genom myndigheterna. Där kan finnas vetenskapliga organisationer, privata organisationer o d, som av utrymmesskäl inte kunnat föras in i sammanställningen. Problemen i sådana områden har behandlats många gånger i andra sammanställningar i projektet om samhällsplaneringens problem om hur man ska kunna förbättra världen. Se

[Sven Wimmell 080203+++110321:](http://wimnell.com/omr40zf.pdf)
[Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra](http://wimnell.com/omr40zf.pdf)
[världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll.](http://wimnell.com/omr40zf.pdf)
[\(http://wimnell.com/omr40zf.pdf\).](http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

Kommentarer om s hemsida och politik.

Nederst på socialdemokraternas hemsidas delsidor finns en kort webbkarta. Den är inte tillräckligt detaljerad och svår att använda. Den bör innehålla en länk till en fullständig webbkarta av den typ som SIDA och MSB har. Länkarna i den bör ha fullständiga adresser.

Varje delsida bör innehålla en länk till den fullständiga webbkartan och innehålla uppgifter om när de är uppgjorda och senast uppdaterade, samt innehålla uppgift om delsidans fullständiga adress, förslagsvis nederst på sidorna.

Den fullständiga webbkartan bör ha en lämplig logik så att det går att hitta bra i den. Socialdemokraternas nuvarande hemsida är för krånglig otydlig och ofullständig.

Redovisningen av politiken bör följa den ordning som behandlats i det föregående. Det stora, viktiga och övergripande först.

- * **Världsproblem, världsplanering**
- * **Demokrati, politiska processer, inflytande, kunskpshantering**
- * **Välfärd och välfärdsfördelning**
- * **Arbete, tillväxt o d.**

Avsnittet med material som rör vår plats i världen och världsproblem visar på många problem med det.

Pierre Schori har i DN 5 mars menat att socialdemokratins framtid är solidaritet, rättvisa, fred.

Situationen i Nordafrika och Japan, problem som hör till FN och EU m m gör att världsproblemen borde vara det första i socialdemokraternas politik. När kriskommissionen börjar med att arbete åt alla är

det viktigaste är det kortsynt och gör att förtroendet för socialdemokraterna försvinner.

Det är viktigt att arbetslösheten sjunker, men det går inte utan att först ha en bra politik för världen, en bra politik för demokrati och en bra politik för välfärd och välfärdsfördelning.

Observera människornas fyra roller:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1:

att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2:

att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden,

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1:

att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2:

att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Delen om demokrati mm bör innehålla politik om politiska processer och om hur man skaffar kunskapsunderlag. Partiets intresse för kunskaper och forskning är för dåligt.

Det borde vara klart för socialdemokraterna att levnadsförhållanden är viktigare än arbetsförhållanden, och att det också är viktigt med bra

medinflytande över utvecklingen, dvs bra demokrati och bra procedurer för det politiska arbetet.

Bra välfärd förutsätter bra utbildningar, i första hand för de vardagliga levnadsförhållandena och för inflytandet i politiken. Men också för yrkesverksamheter.

För rollen A1 behöver skolans hemkunskap bli mycket bättre.

För rollen A2 behöver skolans samhällskunskap bli mycket bättre.

För rollerna B1 och B2 behövs mer i grundskolan och isynnerhet mer på gymnasiet.

Programmet Plus på TV visade nyligen att ungdomar som vill flytta hemifrån är katastrofalt okunniga om det som behövs i rollen A1.

Programmen om bortskämda barn i TV visade hemska okunnigheter hos barnen och också hos deras föräldrar.

Programmen i TV om klass 9A visar hur dåliga lärarna (och rektorn) är och att eleverna har dåligt självförtroende och inte får hjälp att intressera sig för kunskaper. Eleverna tycks uppfatta utbildningen i skolan som något som bara gäller inom skolans väggar, och inte något som gäller världen utanför skolan. Skolan borde uppmuntra till nyfikenhet och det roliga i att lära sig saker. Socialdemokraterna måste intressera sig för att utveckla skolan.

I den nya grundskolan undervisas inte i geografi utanför Europa förrän på högstadiet, en skandal så som världen ser ut. I gymnasiet blir de konstnärliga ämnena frivilliga, en enorm utarmning.

I välfärdsområdet finns mycket att annat förbättra, bl a bostäder och sjukvård. Välfärdsproblemen gäller i hög grad välfärdsfördelningen. Socialdemokraterna har inte tillräckligt väl påtalat den tokiga fördelningen som följer av jobbavdragen. I det föregående har visats en

artikel ”M:s ekonomiska politik gynnar höginkomsttagare” . I den hänvisas till en RUT-rapport 2010:1805 (Riksdagens utredningstjänst) som har en bild (figur 4) som visar hur tokigt det är.

Tabellen ”2011. Förvärvsarbete icke-pensionärer utan barn” som visar att de med de lägsta inkomsterna har underskott i sina hushållsbudgetar, och de med inkomster över 26 000 kr per månad på året har hundratusentals kronor i överskott.

På sidorna 77- 78 i omr36-39zk visas några skatteförslag o d som kan bidra till att förbättra för dem med de lägsta inkomsterna. Sidorna återges i det följande. Socialdemokraterna har inte gjort något för att förbättra för dem med de lägsta inkomsterna trots allt tal om solidaritet. Socialdemokraternas oförmåga att förbättra och intressera sig för de lägsta inkomsterna står i stark kontrast till den myckna tid partiet i ovist nit lagt ned på att propagera för förmögenhetsskatt och ökad fastighetsskatt.

Inför inte förmögenhetsskatt. Öka inte fastighetsskatten för småhus enligt tidigare s-förslag. Behåll 30% för kapitalinkomster. Socialdemokraternas förslag om ny förmögenhetsskatt och fastighetsskatt var dåliga och meningslösa och om partiet återkommer med det får man räkna med en valförlust till. Förmögenheter och kapital i fastigheter har vanligen tillkommit med beskattade arbetsinkomster. En miljon kr i värde i en fastighet har föregåtts av ca 1,5 miljoner kr i arbetsinkomster som beskattats med ca 0,5 miljon kr oräknat moms.

Förmögenhet kan vara annat än bara pengar, de som är skickliga och har stora kunskaper och inflytande tjänar pengar på sin intellektuella-sociala förmåga, men har inte betalat förmögenhetsskatt för det. De betalar skatt på avkastningen och det borde räcka också för avkastningen på pengar och fastigheter.

2011. Förvärvsarbete icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Överskott/år	Överskott /år
6001	680	8160	5321	63852	-70148	- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920	- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692	- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464	- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548	- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148	16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760	33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372	50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-	67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404 gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792	100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180	117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568	134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956	150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984	166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372	183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760	200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148	217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536	234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840	250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892	266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004	283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964	314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004	331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840	400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040	457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240	513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364	565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564	616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764	666528

Strukturomvandlingar, arbetslöshet och ny politik.

I Sverige pågår bl a två strukturomvandlingar som påverkar arbetslösheten:

* Globaliseringen på så sätt att tidigare mindre utvecklade länder nu kommit längre i utvecklingen och kan tillverka varor mycket billigare än vi kan, bl a länder i Ostasien och Östeuropa. En stor del av världens elektroniska produkter tillverkas nu i Kina och som exempel: många böcker på svenska trycks där. Svenska företag bygger fabriker i sådana länder och utnyttjar den billigare arbetskraften. I Sverige ökar arbetslösheten.

* IT-revolutionen med datorer och mekaniseringen med robotar mm i det svenska näringslivet minskar behovet av mänsklig arbetskraft.

Strukturomvandlingarna medför problem:

* Bortfallet av arbetsmöjligheter i Sverige bör ersättas, vilket ställer krav på kreativitet, forskning och investeringar mm som kan ge nya produkter, produktionsprocesser och distributionsformer. För hundra år sedan arbetade större delen av svenskarna inom lantbruket. När det mekaniserades kunde arbetskraften gå över till industrin. Nu kan behovet av arbetskraft inom industrin minska och då kan arbetskraften gå över till vård, omsorg, utbildning o d. På 1930-talet talade man om en stad i Italien där man levde på att tvätta skjortor åt varandra, det är knappast en modell för framtidens Sverige. Att hitta nya arbetsuppgifter är ett stort kapitel, som inte behandlats tillräckligt.

* De nya förhållandena ställer nya krav på utbildning och erfarenheter hos arbetssökande och man måste räkna med att det finns sådana som inte kan uppnå de meriter som behövs. Det är en gemensam uppgift att se till att alla får rimliga levnadsförhållanden, även de som inte får arbetsinkomster.

Skatteförslag. Från 36-39zg

“Principförslag för inkomståret 2010.

* **Jobbskatteavdraget avskaffas och ersätts med en skattereduktion** lika med skatten på arbetsinkomster, dock högst 1000 kr per månad = 12000 kr per år.

Alternativ 1 jan 2010: Jobbskatteavdraget lämnas också till pensionärer, men sätts då till 800 kr per månad. Om man vill förbättra för pensionärerna i två steg kan man börja med att första året ge 450 kr till pensionärerna och 900 kr till icke-pensionärerna. **(Andra förslag till jobbskatteavdrag kommer längre bort i det följande)**

* **TV-avgiften avskaffas för privathushåll** och ersätts med en kollektivavgift betald av riksdagen. Ger skattelättnad 2076 kr per hushåll.

* **Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer som inte kan få ungdomsbostadsbidragen. (Häften av LO-kvinnorna har deltid)** För hushåll utan studiemedel: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 400 och 4200 kr per månad. Max bidrag 2 850 kr per mån = 34 200 kr per år. Avtrappning 20% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 171 000. Slutavtrappat vid inkomst 58500+ 171 000 = 229 500 kr = 19125 kr per mån. Reglerna följer mönstret för bostadsbidrag till barnfamiljer. Se tabeller på sid 82-83 i 36-39z.pdf.

* **Ersättningar i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar återställs till 80% av lönen.**

* **Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.**

Det första som behöver göras är att ta bort regeln i bostadstilläggs-systemet som medför att taxeringsvärden för fritidshus påverkar bo-

stadstilläggen. Det lär kunna ordnas mycket lätt genom följande strykningar i Lag (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.: “16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år då ansökan om bostadstillägg görs enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) (strykes: ~~och som utgör den sökandes permanentbostad~~) samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt (strykes: ~~och som utgör permanentbostad~~) för den sökandes make”.

Att fritidshusens taxeringsvärden ska påverka bostadstilläggen infördes under krisåren på 1990-talet. Någon återställning har inte skett. Pensionärer med låga inkomster tillhör enligt makthavarna en underklass som man inte behöver bry sig om.

I systemet för bostadstilläggen bör förmögenhetstillägget på 15% (den s k skärpningsregeln) tas bort eller minskas till högst 10%. Om ett förmögenhetstillägg ska vara kvar bör beloppsgränserna åtminstone motsvara den nivå som gällde 1975 och som efter uppräknings efter prisutvecklingen sedan dess år 2005 blir 370 000 kr per pensionär (2009 cirka 400 000 kr). I Sveriges behandlas nu lågpensionärerna sämre än 1975.

Sedan förmögenhetsskatten och fastighetsskatten tagits bort, med skattelättnader för icke-pensionärer som kan uppgå till hundratusentals

kronor, är det orimligt att för låginkomstpensionärer i bostadstilläggs-systemet behålla regler om att förmögenheter ska påverka tilläggen.

I lagen om bostadstillägg innebär 16§ och 17§ att pensionärerna får bostadstilläggen reducerade på grund av förmögenhet. När förmögenhetsskatten tas bort kan mycket rika icke-pensionärer få stora skattelättnader. Det är då olämpligt att de sämst ställda pensionärerna har kvar förmögenhetsreglerna i 16§ och 17§, de bör tas bort så att förmögenhet i alla former på inget sätt minskar bostadstilläggen. 16§ och 17§ bör upphöra att gälla.

* I systemet för bostadstilläggen bör man mildra minskningen av tilläggen som är en följd av kapitalinkomster. Med de låga räntorna på sparmedel, vanligen lägre än inflationen, medför skatten 30% att kapitalets realvärde minskar, med minskning av bostadstilläggen minskar det ännu mer. Pensionärer i det nedre avtrappningsskiktet har margineffekt ensam 2009 88-95% på pensionsinkomster, dvs får behålla mycket litet av ATP-pensionen. Att då dessutom minska tilläggen 62% av kapitalinkomsterna verkar förföljelse, det borde bort.

2009: Ensam pension 92 876-135 676: margineffekt skatt 33% + avtrappning bostadstillägg 62%, summa 95%.

Ensam pension över 135 676: $36,3 + 50 = 86,3\%$

Make pension 82 818-125 618 :95%

Make pension över 125 618: 86,3%

DN 20 mars 2011:

”S måste hitta en riktning för samhällsomvandlingen”

“Forskare och samhällsdebattörer: Sverige står inför ett vägval vad gäller försöken med marknadsmodeller. Nu behövs en analys, inte minst inom socialdemokratin.”

“De senaste tio, tjugo årens statliga och kommunala marknads-experiment är chanstagningar. Vi vet inte om de här marknadsmodellerna är lösningen. Resultaten är på flera områden oro-väckande: elsystemets prissättning, järnvägens funktionalitet, kunskapsnivån i skolan. En brist på analys går genom hela diskussionen, och har skapat splittring inom partier, inte minst socialdemokratin. Nu behövs en samlad begrundan av den fortsatta samhällsomvandlingen. För S borde frågan vara akut, partiet kan inte fortsätta huka och vela om riktningen för moderniseringens och välfärdens kärna, skriver Jesper Meijling och Sverker Sörlin.”

“De sektorer och samhällsuppgifter som förses med olika typer av marknadsmodeller fortsätter att bli fler. Bilprovningen, en väl-fungerande myndighetsutövning, har fått en sådan lösning. Vi har järnvägen, där mängden aktörer som tillkommit tycks vara problemet, snarare än lösningen. Vi har en liknande utveckling inom kollektiv-trafiken, och sedan ett par decennier i grund- och gymnasieskolan. Nu senast har fenomenet nått kulturdepartementet och arkeologiska utgrävningar och då har det övergått i parodi: byggbolagen ska ta över, på en tänkt ”utgrävningsmarknad”.

Gemensamt för dessa statliga och kommunala marknads-experiment är att de initieras uppifrån och begränsar sig till upp-handlings- eller auktioneringsförfaranden. Eller att rätter till offentliga tillgångar helt enkelt delas ut, inte sällan i en juridisk gråzon. De bygger inte på enskilda initiativ att identifiera behov och efterfrågan, det vill säga inte på den klassiska Schumpeterska entreprenör som tog personliga risker för att satsa på en oviss framtid och skapa något nytt som kunde växa. Här är det tvärtom staten som lockar fram och pekar ut aktörer med hjälp av tämli-gen säkra skattemedel.

Gemensamt är också att det handlar om experiment i stor skala, chanstagningar, varför vi uppmanas ha tålamod med misslyckan-den. Resultaten är på flera områden oroväckande, och inte i linje med de uttalade försäkringarna också ett eller två årtionden efter marknadsiseringen: elsystemets prissättning, järnvägssystemets funktionalitet, kunskapsnivån i skolan.

Ideologi tycks spela en avgörande roll, inte bara för trosvissa förespråkare, utan också för många motståndare. En brist på analys går genom hela diskussionen, och har också skapat splittring inom partier, inte minst socialdemokratin.

Det är orealistiskt att tro att ett nytt socialdemokratiskt ledarskap kan bli framgångsrikt utan att man kan formulera en politik för dessa frågor. Frågorna är dessutom långtifrån partiinterna, de skapar osäkerhet också bland mittenpartierna på den borgerliga sidan. Är det så säkert att värdegrundade partier som KD, FP och C i längden kommer att kunna stödja marknadsexperimenten när deras egna kärnvärderingar om etik, kunskap och ett levande Sverige far illa?

På skolområdet visar sig just nu svårigheterna med fallande resultat. Skolan fylls av lycksökande investerare, som vill ta för sig av de offentliga medlen utan avskräckande höga prestationskrav. Efter en

inledning med sympati från bildningsvänner i breda läger växer nu kritiken från i stort sett alla håll. Det blev inte ideellt drivna skolor av den typ som finns ute i Europa, skötta i generationer av samfund och stiftelser. I stället blev det internationella riskkapitalister som tog över. Det ingick inte i argumenteringen från dem, oss inkluderade, som en gång förordade en möjlighet till mångfald för elevernas och kunskapens skull.

Jan Björklund, ansvarig minister, hittar inte ut ur detta. Det är inte svårt att förstå. Politiken sådan den blivit motverkar hans och Folkpartiets mål. De önskar minskad fragmentarisering och ökad statlig styrning, vilket går rakt mot andan i reformen, att skolorna skulle ha ökad frihet att själva välja väg och verktyg. Björklund vill ha en välfungerande samhällsinstitution vilket tycks vara motsatsen till vad reformen levererar.

Den fråga som växer fram ur de senaste tjugo årens försök med marknadsmodeller är denna: Hur vet vi om marknadsmodellerna är lösningen? Svaret är: det vet vi inte.

Det finns starka behov av att undersöka och belägga samband. Att detta arbete borde ha gjorts tidigare är inget skäl att avstå från det nu. Just kombinationen av fallande resultat och lyck-sökare pekar på att det inte finns några givna samband mellan ekonomiska vinstmål och resultatförbättring.

Överhuvudtaget framstår den bakomliggande marknadsliknelsen som outvecklad. Det är många grundläggande och helt nödvändiga frågor som inte ställts och inte har fått svar. En marknads rörlighet ska grundläggande inte tyglas. Är det således en prioritet att skolor utan hinder ska kunna slås ut? Vad är det egentligen för resurs som skolmarknaden ska allokera? Hur kan den vara en marknad utan en prismekanism? Ska skolor och lärare ha affärshemligheter för

varandra? Kan man ålägga en enskild aktör att ta ansvar för allmänintresset? Kan en marknad vara helt och hållet bekostad med offentliga medel? Elementära frågor – och då har vi ändå inte ens närmast oss en större idédiskussion om hur vi faktiskt bör ställa oss till avgränsningen mellan allmänt och enskilt.

Det är inte första gången i historien samhällsinstitutioner görs till experimentverkstäder. Näraliggande är 1970-talets socialdemokratiska industripolitik, som ställde till mer oreda än den löste problem. Det är lättare att vara efterklok än framsynt men det hindrar inte att det nästan alltid är tillrådligt att göra ordentliga analyser, som inte bygger enbart på ideologiska nycker.

Det här tror vi att socialdemokratin har anledning att ta ställning till när den nu förnyar sitt ledarskap och sitt politiska program. Det är något utöver en inskränkt partiprofileringsfråga: det handlar om att finna en långsiktig fungerande riktning för stora samhällsuppgifter. Ytterst är det en fråga om det finns en vilja kvar hos S att spela roll och ta ansvar för hur samhällets fortsatta modernisering och förnyelse kan bli möjlig. Om hur man kan bygga ett samförstånd kring det rimliga antagandet att ett samhälle behöver välfungerande institutioner för att kunna vara just ett samhälle, och i synnerhet om man vill att grundläggande samhällsvärderingar som välfärd och solidaritet skall kunna odlas i stället för att förskingras. I detta samhälle behöver marknadsekonomin utmaningar och innovation, inte låga risker subventionerade av skattebetalarna.

Vad vi ser just nu är på många sätt ett vägval. Och det saknas inte alternativ. Dagens utveckling pekar i riktning mot en modell där samhällstjänster i stor skala utförs i privat regi och kontrolleras av

riskkapitalbolag. I många länder i Europa finns en modell med större inslag av det civila samhället där ideella värderingar snarare än vinst är drivkraften. Ännu i viktiga delar intakt finns den nordiska välfärdsmodellen. Under tjugo år har Sverige dansat som en kork på marknadsiseringsexperimentens vilda sjöar. Nu behövs en samlad begrundan av samhällsomvandlingens riktning. För socialdemokratien borde frågan vara akut, man kan inte fortsätta huka och vela om riktningen för moderniseringens och välfärdens kärna.

Vi tror också att en mer ansvarsfull hantering av dessa frågor har ett utbrett stöd bland många i det politiska mittfältet, från S över MP, C och KD till FP. Det vill säga: den majoritet av partier som inte nödvändigtvis har ”marknad” som inlärt svar på allt, utan kan diskutera lösningar med eftertanke och ett något vidare synfält.

JESPER MEIJLING doktorand KTH
SVERKER SÖRLIN professor KTH “

“ **Jesper Meijling** är arkitekt och var tidigare redaktör vid SR:s samhällsredaktion. På senare år har han forskat om marknadsmodeller inom offentlig verksamhet, både utomlands och i Sverige. Han arbetar just nu med ett forskningsprojekt finansierat av Formas, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad.

Sverker Sörlin , som leder Formas-projektet, är professor i miljöhistoria och har arbetat med utbildning, forskningspolitik, miljö och regionala utvecklingsfrågor. Han var ledamot av regeringens forskningsberedning under utbildningsministrarna Tham, Pagrotsky och Leijonborg.”

Socialdemokraternas extrakongress

Från socialdemokraternas hemsida på Internet, [Socialdemokraterna](#):

Extrakongress 2011

[Håkan Juholts linjetal](#)

[Carin Jämtins installationstal](#)

[Håkan Juholt ny partiordförande](#)

[Mona Sahlins inledningstal](#)

[Ramprogram](#)

[Kongresshandlingar](#)

[Ett Sverige för morgondagen: Vår omvärld. Vår politik](#)

[Valberedningen](#)

[Fyllnadsval](#)

[Avtackning Mona Sahlin](#)

[Extrakongressens avslutning](#)

Ramprogram

Ramprogram extrakongressen 25-27 mars 2011

(Med reservation för eventuella ändringar)

Fredag 25 mars

13:00	Extrakongressens öppnande
13:30	Inledningstal av partiordförande
14:30	Formalia
15:00	Allmänpolitisk diskussion
16:45	Val av partiordförande
18:00	Fortsatt allmänpolitisk diskussion
19:00	Ajournering för distriktskväll

Lördag 26 mars

9:50	Formalia
10:00	Tal av nyvald partiordförande
11:00	Allmänpolitisk diskussion
12:00	Val av partiorgan - Partisekreterare - Fyllnadsval till VU - Fyllnadsval till partistyrelse - Val av ordförande i programkommissionen
12:30	Lunch
14:00	Allmänpolitisk diskussion
16:00	Avtackning av Mona Sahlin
17:30	Ajournering
19:30	Kongressfest

Söndag 27 mars

9:00	Allmänpolitisk diskussion
10:00	Tal av nyvald partisekreterare
10:30	Allmänpolitisk diskussion
11:30	Lunch
13:00	Allmänpolitisk diskussion
14:00	Extrakongressens avslutning
15:00	Extrakongressen avslutas

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-18 13:55

Mona Sahlins öppningsanförande, extra partikongress 2011

Det talade ordet gäller!

Partivänner,

Äntligen får jag säga välkomna. Äntligen är vi här och snart kan partiarbetet åter bli vardag. Å partistyrelsens vägnar hälsar jag er alla hjärtligt välkomna till den extra partikongressen 2011!

Välkomna, alla ni som gästar vår kongress. Välkomna tidigare decenniernas förtroendevalda som är här – jag kan inte nämna alla vid namn, tre av er får representera er alla, Ingvar Carlsson, Göran Persson, Lisbeth Palme. Välkomna framtidens företrädare för vårt parti, representanter från våra många syster- och sidoorganisationer, fackföreningsrörelsen. Tillsammans visar ni på vårt partis stora bredd och långsiktiga betydelse!

Välkomna kära åhörare, vi är glada att så många vill vara med när vi samlar styrka och kraft i en gemensam nystart.

Välkomna, alla ni som är här och jobbar för att se till att vi kan genomföra kongressen på ett effektivt, stadgeenligt och inte minst trevligt sätt!

Låt mig också vända mig till alla våra internationella gäster och säga: varmt välkomna!

Jag är glad att socialdemokratiska kamrater från hela världen har

kommit för att vara med oss.

Välkomna våra nordiska vänner, och speciellt från Finland som har val om några veckor. Ge dem en applåd och önska dem lycka till.

Välkomna också, vänner från Europa, partikamrater från Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Grekland – men också från Bosnien, Vitryssland, Ukraina och Ryssland.

Socialdemokratin är en global rörelse och har så alltid varit. Därför är det med glädje jag säger välkommen till de många vänner som gästar oss från världsdelar utanför vår egen – som Filippinerna, Sydafrika, Palestina, Chile, Uruguay, och våra västsahariska och kurdiska vänner.

Välkomna slutligen alla ombud från norr till söder – det är härligt att se er alla här!

Det är ni, valda ombud, som är kongressen. Det är ni som ska begära ordet, tala och rösta, det är ni som ska vända ut och in på idéer och förslag. Det är ni som tillsammans utgör vårt partis högsta beslutande organ. Kom ihåg det, var stolta och jobba hårt!

Mycket varmt välkomna ska ni alla vara.

* * *

Partivänner,

Jag har hållit många tal om jobb, företagande, sjukvård och skola. På förtroenderådet i december gav jag min syn på vår politik och behovet av förändring.

Idag lämnar jag politikens verktygslåda till partikongressen.

I detta mitt sista tal till kongressen som partiordförande vill jag tala om värderingar. Jag vill tala om våra styrkor som parti. Jag vill tala om ansvar och om hopp. Jag tror att det behövs.

Det finns två sätt att hantera kriser.

Man kan sluta sig och vända sig inåt för att söka svar. Eller man kan vända sig utåt, möta förändringen och hämta kraft i det nya.

Ja, ni hör ju direkt – vi socialdemokrater är sådana som vänder oss utåt, framåt.

Från Per-Albins folkhemsvision, över Erlanders starka samhälle och Ingvar Carlssons välfärdssystem, Olof Palmes fredsarbete, Perssons gröna dröm till mitt eget Möjligheternas land.

Ställda inför nya utmaningar har vi alltid frågat oss: hur förändrar vi politiken så att vi också löser framtidens problem?

Vi har alltid lockats av framtiden, formulerat den, siktat mot den, alltid sett den som en ny möjlighet.

Det förhållningssättet är en viktig styrka. Idag behöver vi använda just den styrkan.

När vi har förlorat val eller känt oss tillbakatryckta så har vi frågat oss: hur får vi fler att komma med så att vi kan förverkliga det vi tror på? För någon identitetskris har det aldrig varit fråga om – och det är det inte idag heller.

Vi är trygga i det som är vår särart, det som gör oss unika: Vår fasta övertygelse om att jämlikhet och utveckling är ett – ömsesidigt beroende.

Denna vår kungstanke kan beskrivas på många sätt. Jag har talat om ett Sverige där alla får chansen att nå sina livsmål – utan att klass, kön, sexuell läggning, etnisk bakgrund eller omgivningens normer står i vägen. Där man är fri att göra en längre resa än den som ryggsäcken hemifrån packades för. Där vi öppnar dörrar för varandra för att vi vet att din framgång också är vår gemensamma framgång.

När politikens högeryttar sätter utveckling före jämlikhet, eller när politikens vänsteryttar sätter jämlikhet före utveckling – då säger vi socialdemokrater: det finns ingen sådan motsättning! Jämlikhet och utveckling är varandras förutsättningar!

På den grunden har vi byggt vår samhällsmodell, förändrat, förnyat och ständigt förbättrat den.

Gång på gång får vi nya bevis för att det är vår idé som bär, det är vår modell som flyger.

Först och främst: den levererar ekonomiskt.

När världens ledare samlades till toppmöte i Davos gick Reinfeldt och Borg omkring som stolta tuppar – men de stoltserade i lånta fjädrar. Den framgångsrika samhällsmodell som vi byggt upp har vi byggt i strid mot högern, i varje steg.

Dessutom visar forskarna: den svenska väljarkåren omfattar envist våra värderingar.

Det har tvingat högern på fall värderingsmässigt – ska de vinna val måste de tala som vi.

Det är ingen seger för dem, det är en seger för socialdemokratin!
Och en av våra största styrkor.

Globaliseringen förändrar inte detta – tvärtom.
Med finanskrisen och klimatkrisen blev det bara ännu tydligare:
Nyliberalerna hade fel. Det duger inte med marknaden.

Marknaden kan vara en utmärkt tjänare, men den är en usel herre.
Det behövs politik. Det behövs global solidaritet. Det behövs
gemensamt ansvar.

Och det, partivänner, har hela tiden varit vår analys!
Det är tid att vi sträcker lite på ryggarna.

Vi må vara försvagade just nu – men inte är vi svaga!
Vi måste bli mycket bättre – men de styrkor vi äger ska vi vara stolta
över!
Vi behöver dem – och, partivänner, vi behövs!
Vi behövs i den eviga kampen för jämlikhet, frihet och solidaritet!

* * *

Partivänner,

När jag var 11 år invaderade Warsawapaktens trupper
Tjeckoslovakien. I Biafra svalt barnen ihjäl. Medan jag blev tonåring
begick USA sitt övergrepp på Vietnam och Allendes Chile blödde.

När världen brinner väcks nya generationer till internationellt och
politiskt engagemang.

Vilja till solidaritet och globalt samarbete väcks också idag hos unga
människor världen över.

Det är hoppfullt i en tid när så många stora utmaningar är globala.

Just nu följer vi den japanska befolkningens kamp efter skalven med
smärta och bävan.

Smärta för att det gör så ont att se medmänniskor i sorg, hunger, köld
och skräck.

Bävan för att en del av de fasor som drabbat Japan kan drabba också
andra, också oss.

Sellafield, Harrisburg, Tjernobyl – de tidigare kärnkraftsolyckorna
väcks ur minnet. Tillsammans med frågan: kan det hända här?

I mitt huvud ekar Tage Danielssons gamla monolog om sannolikhet,
men utan att roa denna gång – hans uppmaning att lära barnen, inte att
tala sanning utan att tala sannolikt. Så att de förstår, att det som hände
där inte kan hända här, eftersom det inte ens kunde hända där...

Kärnkraften har upplevt en renässans på senare år.
Förklaringen är främst i-ländernas ohämmade konsumtion och det
enorma energibehov det skapar. Men en annan förklaring är
klimatkrisen.

Kärnkraftsutbyggnad är en frestande smitväg undan klimatutmaningen

Jag varnar för den. Vi ser redan hur blotta tanken kväver den nyss så starka utvecklingen på energiteknikområdet.

Sverige kan göras modernt med hållbara energilösningar. Här finns en enorm utvecklingspotential, här finns jobbmöjligheter och unika tillväxtchanser för länder som ligger i fronten. Det är bra för oss och bra för världen.

Partivänner, minns ni den unga flickan som ställde sig på ett toppmöte i FN för inte så länge sedan och skåpade ut delegater från hela världen? Det gör jag.

Hon sa såhär: ”Jag håller på att förlora min framtid. Och det är inte samma sak som att förlora ett val, eller några punkter på börsern.”

Nej, det är inte samma sak.

Kom ihåg det, partivänner, för det gäller lika mycket oss som sitter här i en svensk kongresshall.

Så låt vårt framtida gröna folkhem vara fullt av energi – men utan olja och kärnkraft!

* * *

Partivänner,

Mellanöstern och Nordafrika kokar denna vår av folklig vrede – och av hopp!

Längs hela Medelhavets södra kust fortsätter demonstrationsvågen att

rulla. Genom de sociala medierna, vår tids starka megafon, är vi alla på plats.

FN har ålagt sig att skydda befolkningar vars egna regimer hotar sitt folk. Nu försöker FN leva upp till detta ansvar i Libyen, och det är bra. Självklart ska vi vara med om vi får frågan.

När ett folk vinner sin frihet väcks hoppet bland ännu ofria folk. För tjugo år sedan gick en liknande demonstrationsvåg med stark frihetslängtan över Baltikum.

Dagens demonstranter behöver ett lika starkt stöd! Men också ett engagemang som består när krisen är över, media vänder sina lampor åt annat håll, och det mödosamma demokratibygget tar vid.

Det måste bli ett slut på mumlandet och duckandet – både från EU och från svenska UD.

Det räcker inte med bloggandet. Det här är vår värld. Av den är vi beroende. Mot den har vi ansvar.

Vet ni vad; Sverige behöver en socialdemokratisk regering!

* * *

Sveriges röst ska alltid ljuda modigt och tveklöst för demokrati, frihet och mänskliga rättigheter!

Och glöm inte detta: mänskliga rättigheter är också kvinnors rättigheter, i hela världen, också i Nordafrika och Mellanöstern!

Jag reste till Mellanöstern just som Egyptens folk lyckats störta Hosni Mubarak och protesterna tog fart i Algeriet och Libyen.

I Palestina svängde känslan mellan vanmakt och hopp.
Friheten måste nu nå också till det palestinska folket!

På Västbanken träffade jag Susanne. Hon talar klingande skånska för hon kom som flykting från Gaza till Malmö när hon var 1,5 år. Hon blev som vuxen förälskad i en palestinsk kille och nu lever hon på Västbanken. Men där får hon inte vara. Blir hon påkommen så blir hon utvisad. Inte till Sverige – trots att hon har bott här sedan hon var 1,5 år och har svenskt medborgarskap, utan till Gaza. För israeliska myndigheter anser att hon har Gaza-identitet.

Jag tror på en framtid med två fria, livskraftiga och demokratiska stater – Israel och Palestina – sida vid sida inom säkra och erkända gränser.

Men i takt med att bosättningarna ökar så försvinner tvåstatslösningen allt längre bort. Bosättningarna utgör nu nästan hälften av Västbankens yta. Israels ockupation kränker folkrätten och palestinierna varje dag. Den har pågått i 40 år.

2002 stod Anna Lindh i en riksdagsdebatt och sa som vanligt att freden är möjlig. Därför att den måste vara möjlig, därför att det allra farligaste är om vi förlorar hoppet.

Sedan sa hon: ”Frågan är hur högt priset för de båda folken ska tillåtas bli under vägen dit, och hur våldsspiralen påverkar människors uppfattning om vad fred egentligen är.”

Den frågan hänger fortfarande kvar i luften.

Jag önskar Susanne och hennes kille, och miljoner andra i denna sargade del av världen, ett liv i fred och frihet. Både i Palestina och i Israel. Jag tänker aldrig sluta kämpa för det. Jag tänker fortsätta bidra till fredsdialogen i de forum jag kan.

Vi socialdemokrater får aldrig sluta kämpa för det!

Partivänner, jag vill, precis som vår riksdagsgrupp också sagt, att Sverige blir det första landet i EU som erkänner ett fritt Palestina. Jag tycker att det är vårt förbaskade ansvar!

* * *

Partivänner,

Det ansvar vi är beredda att ta i kampen för demokrati och frihet i världen – den måste vi förstås vara beredda att ta också här hemma.

Vad betyder det? Tänk på det på bussen, på fikarasten, i vardagen.

Demokratin kan aldrig tas för given. Inte ens i Sveriges riksdag!

Vi har en borgerlig minoritetsregering som i 9 av 10 omröstningar i riksdagen har fått förlita sig på stöd från Sverigedemokraterna – ett parti med djupa rötter i rasismen.

Jag skäms för vad det gör med bilden av Sverige, och jag skräms av vad det gör med vår demokrati och många människors vardag i vårt land.

Nu försöker Fredrik Reinfeldt skylla sin minoritetsregerings misslyckanden på oss. Till och med Expressen reagerar och beskriver hur nederlagen i riksdagen har förvandlat Reinfeldt, citat: ”från en samlad statsman till en patetisk liten grinolle”.

Vore det inte så allvarligt så kunde vi skratta.

Jag minns mina samtal med Gunnar Sträng när jag var ny i riksdagen.

Ofta sa han ilsket att inte var det bondeförbundare, folkpartister eller högermän som tog kampen för demokratin och mot nazismen på 30-talet. Renhållningsarbetet fick socialdemokratin stå för.

Så är det än idag.

Jag vet att jag har blivit Sverigedemokraternas röda skynke. Jag tänker aldrig kasta av mig det skynket! För mig är det en mantel, den är fäst i mitt hjärta och jag är stolt över den!

Och när jag nu lämnar partiledningen så är det en sak jag både förväntar mig och kräver av er: Ikläd er denna mantel, ni också!

Sänk aldrig garden i kampen mot rasism och intolerans!
Ta alltid strid mot Sverigedemokraterna och andra antidemokratiska krafter i vårt land.

Ställ er alltid på de modigas sida i kampen för frihet och människovärde, var den kampen än står.

Detta är vår allra viktigaste strid.

* * *

Partivänner,

Det sägs ibland att högern har snappat åt sig problemformuleringsprivilegiet. Jag har grubblat över det, och jag håller inte med.

Vad är det för samhällsproblem Moderaterna formulerar?

Det är ju närmast tvärtom. Genom att förminska problemen kan man göra det lättare för folk att andas – en stund.

Den politiska debatten har reducerats till att handla om ett jobbskatteavdrag här eller där. Så lastar man av väljarna samhällsproblemen, i stället för att formulera dem: Klimatkris, klyftor, arbetslöshet, droger, ofrihet, rasism, kvinnoförtryck.

Det är bara det att i samma andetag som man lastar av problemen, så tar man också ifrån människor de hoppfulla möjligheterna.

Politik handlar om engagemang!

Om människors vilja till solidaritet och ansvarstagande.

Viljan att förändra och förbättra sin värld.

Och ja, människor har fortfarande sådana känslor!

Så låt oss tala, låt oss sätta ord på dem!

Gated communities, gräddfiler, segregation, sortering. Går vi mot ett samhälle där människor med olika bakgrund inte möts? Nej, låt oss tala om vår idé om välfärd och sammanhållning!

Debatten om livspussel, hämta-tidigt-hets, mammaskuld och deltider handlar om jämlika möjligheter för män och kvinnor, om klass och kön i Sverige år 2011 – så låt oss vara drivande i den!

Den gröna drömmen lovar möjligheter till personligt ansvarstagande för jorden och barnen – låt oss återuppliva den!

Arbetare blir tjänstemän, folk som trivs på sina jobb flyr facket, utbildad medelklass blir daglönare i bemanningsföretagens guldålder. Det är uppochnervända världen, men det är vår tid – låt en modern arbetarrörelse höja kvaliteten på debatten om jobben!

När hotet stavas FRA och sanningen Wikileaks, och drömmarna ska rymmas i en statusrad på Facebook – låt oss tala om integritet och digitala möjligheter!

Den kamp som sjuka och arbetslösa för i vardagen väcker frågor om anständighet och solidaritet – låt oss hålla kritiken levande!

Globaliseringen flyttar ut beslut ur nationalstaten – så låt oss tala om ett politiskt samarbete och global solidaritet av helt nya dimensioner!

Vi lever och har hälsan längre, jobbar längre upp i åren, får barn allt senare, är ungdomar i evigheters evighet och föräldrar likaså – hur ska samhället se ut då? Vi behöver tala om livet!

I södra Hammarbyhamnen finns ett Expressgym för den som bara hinner träna i expressfart. Åttio procent av barnfamiljerna upplever tidsbrist. Tid har blivit hårdvaluta. Vi är en politisk frihetsrörelse – så låt oss tala om frihet i vår tid!

Fajten mot fördomar, diskriminering, homofobi och intolerans förmedlar hopp – hopp till alla dem som gjorts osynliga och som ingen talar för. Så låt oss tala!

* * *

Partivänner,

Vi har en tro på politiken och demokratin, tro på förändringen, tro på framtiden! Det går att göra skillnad och det måste vi förmedla.

Vi socialdemokrater har alltid förmått rikta blicken framåt. Framför oss, inte bakom, har vi sökt nya vägar till förbättringar. Vi har gjort politik av människors drömmar, och av de hinder som rests framför längtan.

Så har vi förmedlat både utmaningar och hopp!
Så har vi samlat de många i en gemensam vision.

Det var så vi blev ett så stort parti.
Det är så vi kan bli ett stort parti igen.

Men partivänner,

Det krävs en sak till: att vi håller ihop!

I sin kamp mot fördomarna betonade Olof Palme: Det finns inga ”vi och dom”, det finns bara ”vi”. Det gäller också i vårt parti!

Det finns inte någon rätt väg in, ingen rätt bakgrund, rätt yrke, klass, föräldrar, rätt ålder, rätt åsikt eller bostadsort för en socialdemokrat!

Det finns inte höger- och vänsterfalanger i vårt parti – här finns socialdemokrater!

Socialdemokrater som delar värderingar och visioner.
Och jag vill aldrig mer höra en partivän säga om någon att det där är ingen ”riktig” socialdemokrat!

Nu räcker det!

Det är olika men enade, tillsammans, som vi är starka.

Det måste finnas många olika sätt för många olika människor att närma sig vårt parti.

Vi behöver många olika förebilder som nya medlemmar och nya väljare kan identifiera sig med. Underskatta inte det.

För de flesta är det ju inte bara idéerna i sig själva som lockar från början – utan de människor som brinner för dem.

Se på våra netroots, våra framgångsrika bloggare som sätter agendan med sitt engagemang. Fortsätt så! Bedriv politiskt arbete på nätet. Öppna för nya sorters samtal och nya digitala mötesformer så att fler kan vara med!

Se på Bygg-sossen. En s-förening kan utgå från vilken gemensam nämnare som helst, en yrkesidentitet eller en plats. Det viktiga är att människor möts i politiskt engagemang. Skapa fler nätverk i alla dess former!

Se på Stockholmsnätverket sq2540, för kvinnor mellan 25 och 40 år. Det fnystes om ”Sex and the City-sossar” när de uppfann helt nya metoder för politiskt arbete – som om det vore något fel. Nya metoder är precis vad vi behöver!

Vet ni hur deras valspråk som de lånat från en amerikansk antropolog lyder? Såhär:

”Betvivla aldrig att en liten grupp tänkande, målmedvetna medborgare kan förändra världen – det är det enda som någonsin gjort det.”

Just så. Organisera fler, håll debatten levande – men håll ihop!

* * *

Håkan,

utan att föregripa kongressens val – du tar på dig en tuff uppgift. Jag önskar dig all lycka och framgång!

Förväntningarna på dig är stora. Att leda vårt parti är det viktigaste och mest inspirerande och fantastiska uppdrag man kan ha som socialdemokrat.

Någon har sagt att när man går ut för att köpa frukostbröd så är oddsen tre miljarder mot ett att man faktiskt kommer hem med bara bröd.

En halsbrytande liknelse, men du kan vara säker på, Håkan, att du inte har en aning om vad som väntar. Det vet man först när det har blivit vardag. Och då ska du veta att då finns Ingvar, Göran och jag här för dig.

Men jag kan lova dig att det kommer att vara väldigt stimulerande, fruktansvärt jobbigt och värt varje minut.

Själv lämnar jag över ansvaret till dig i en känsla av djup tacksamhet. Det har varit underbart och roligt, fantastiskt, och svårt och tungt och tufft.

Jag har älskat varje dag, varje sekund med uppdraget att vara partiordförande.

Jag vill tacka er alla, partivänner i hela landet, för de här fyra åren. Men också för de 40 år som jag fått vara i socialdemokratins tjänst – i partiet och i SSU.

Jag har fått chansen att lära mig så mycket, möta så många, se så mycket, få förändra så mycket på riktigt. Jag har fått så många vänner för livet – utomlands och i Sverige. Till och med en familj, Bosse.

Stort tack för det, vänner.

Ibland fastnar en rad i en dikt eller en sång och växer sig starkare för varje gång man hör den. Den senaste tiden har en rad i en sång av Håkan Hellström betytt mycket för mig – och det kan den nog göra för er med.

Den lyder: Tro, när du går genom tiden, att det bästa inte har hänt än.

Den skickar jag med er idag, men också, allra sist, en kort berättelse ur den skatt av generationers livsvisdom som finns inom den muntliga berättartraditionen:

En kvinna gick till byns trollkarl.

- Min lille styvson avskyr mig, sa hon. Kan du hjälpa mig att vinna hans kärlek?

Trollkarlen svarade att han kanske kunde, men då måste hon skaffa fram tre morrhår från ett lejon.

- Det är omöjligt! sade kvinnan och gick. Men på kvällen bar hon ut ett köttstycke och lade det i öknen. På avstånd såg hon ett lejon komma och äta. Dag efter dag kom hon tillbaka med kött, och vågade sig allt närmre. Till sist åt lejonet ur hennes hand, och då ryckte hon loss tre morrhår och gick tillbaka till trollkarlen.

- Här är de! jublade hon. Men han tog dem och släppte dem i elden.
- Vad gör du!? skrek kvinnan upprört.

- Den som hämtar ett lejons morrhår behöver ingen magi, svarade trollkarlen, du har egen kraft att nå det du vill.

Partivänner, så förhåller det sig också med vårt parti.
Det är jag säker på.

Vi behöver ingen magi – nu behöver vi jobba!

Med detta tackar jag för mig och förklarar Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis extra partikongress 2011 öppnad.

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-24 09:13

Håkan Juholts installationstal vid socialdemokraternas extrakongress 26 mars 2011

OBS! Talade ordet gäller.

Partivänner,

Några stenkast härifrån, på Katarina Bangata, ligger Orienteatern.
Konstnärliga ledare är Stina Oscarsson.
Jag läste nyligen en artikel av henne.

Med en blandning av vrede och sorg beskrev hon hur Sverige förvandlats från ett land där kulturpolitiken varit en viktig del av vår samhällsmodell till något som handlar om pengar, marknad och marginalisering.

"Vi håller på att förhandlas till de framtidens människor som vet priset på allt men inte värdet av något", skrev Stina med en sådan kraft att det tog tid för mig att ta in ordens styrka.

Bibliotek säljs ut. Museibesöken – som ökade med tre miljoner när den fria entrén infördes – har rasat. Kommuner och landsting tvingas dra ner på kulturupplevelser för barn och unga.

I artikeln berättar Stina att hon i enlighet med den nya kulturpolitikens villkor kontaktat de ansvariga i Stockholms stadshus. Hon ville få svar på frågan om hon måste tacka ja till den arrangör som vill betala bra för att hyra Orienteatern för en strippdanstävling.

Partivänner, här – i synen på rätten till ett rikt kulturliv, i försvaret av konstens uppgift att odla våra drömmar, att ges möjlighet att kunna se livet med någon annans ögon – framträder skillnaden i människosyn som tydligast.

Kulturen tar oss i handen och leder oss inåt så att vi bättre förstår vilka vi är. Men handen leder oss också utåt så att vi känner igen oss i andra. Vi behöver de demokratiska rum som kulturen utgör; Teatrar, bibliotek, samlingslokaler, andaktslokaler och välfärdsstatens institutioner är mötesplatser där vi medborgare träffar varandra och möts som jämlikar.

Låt därför beskedet från denna kongress vara, att svensk socialdemokrati står upp för en kulturpolitik som utrustar människor med vingar, som uppmuntrar till eget skapande genom hela livet, som öppnar museer och kulturens arenor, som respekterar den kunskap, det engagemang, det djup och den bredd som landets kulturarbetare står för.

Ytterst handlar det om synen på människan och människovärdet:
- människan som medborgare i ett samhälle eller människan som kund på en marknad.

Om detta – ett Sverige där vi genom social demokrati stärker allas frihet genom ökad jämlikhet – vill jag tala i dag; på denna min andra dag som ordförande för Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti.

* * *

För drygt fyrtio år sedan, i oktober 1969, var strålkastarnas ljus riktade mot scenen i Folkets Hus, här i Stockholm. Efter några inledande ord

och två rastlösa fötters rörelse bakom talarstolen, blickade en man med lite bångstyrig lugg ut över församlingen. Och så sa han så här:

”Den senaste tiden har jag ofta ställts inför frågan: På vilka punkter kommer den svenska socialdemokratins politik att radikalt förändras med en ny partiordförande?

Jag har anledning att besvara frågan genom att framhålla att den är fel ställd. Socialdemokratins är en folkrörelse som aldrig har och aldrig kommer att låta sig dirigeras av enskilda personer.

Till den som frågar hur vår politik kommer att förändras säger vi: Studera diskussionerna och besluten på denna kongress. Res ut till distriktskonferenser, arbetarekommuner och fackföreningar och hör på debatten. Gå till rådslagsgrupperna och lyssna till människorna. Där finns svaren.”

Vad Olof Palme beskrev som nyvald partiordförande, är ett parti med folkrörelsens identitet.

Vårt parti var inte då och är inte i dag ett börsnoterat företag. Partiets ordförande är ingen verkställande direktör, kongressen ingen bolagsstämma och partiets medlemmar inga aktieägare. Vi är ingen reklambyrå.

I vårt parti överlämnar vi inte makten och ansvaret till någon enskild och säger; varsågod, gör vad du vill!

Socialdemokratins politik formar vi tillsammans i nära dialog också med dem som inte är medlemmar i vårt parti. Det görs på caféer och i formella möten, på nätet och i studiecirkel. Det görs när människor

möter en sosse på jobbet och på gårdsmötet eller när vi knackar på någons dörr för att lyssna in vad han eller hon som bor just där, vill och tycker.

Vår kraft utgörs av att vi förmår att företräda många människor. Tillsammans bygger vi landet. Vi rullar undan stenar på vilka det står ojämlikhet, rasism och diskriminering och röjer väg för ett annat samhälle.

Vårt parti är vad vi heter. Vi är sociala demokrater, socialdemokrater, varenda en av oss.

Det finns de som ägnar långa arbetsdagar åt att förminska oss genom att placera in oss i trånga fack och klistra på oss etiketter. Mitt personliga svar är att det enda fack jag ingår i är Svenska journalistförbundet.

Och det är inte bara i a-kassan som taket ska vara högt – utan även i vårt eget parti.

Partivänner,

Vår uppgift är att vara ett samhällskritiskt parti, alltid i opposition mot ofrihet och ojämlikhet.

Ibland har vi varit bättre på det, ibland sämre.

Nu har vi förlorat två val i rad – ett efter tolv år i regeringsställning och ett efter fyra år i opposition. Svenska folket gav inte oss sitt förtroende. Vi var inte övertygande nog.

Men har vi blivit uppmanade att ompröva socialdemokratins

kungstanke, att vägen till alla människors frihet och frigörelse går genom att bygga ett samhälle i utveckling och jämlikhet - som genomsyras av solidaritet människor emellan?

Jag tror inte det.

2006 röstades vi bort för att vi brast i vår förmåga att förverkliga jämlikhet och solidaritet efter ett långt och på många sätt framgångsrikt regeringsinnehav.

2010 lämnade ännu fler oss för att vi inte kunde erbjuda en trovärdig samhällsanalys och en politik med socialdemokratiska förtecken. Det var alltså inte vår idé som förlorade. Jag tror istället att svenska folkets besked till oss socialdemokrater var följande:

”Bevisa att ni förstår att läsa samtidens nya villkor och se att Sverige ser annorlunda ut idag än när socialdemokraterna byggde Folkhemmet!”

”Vi vill veta vad ni socialdemokrater vill – inte bara vad ni tycker om de andra partierna!”

”Visa att ni vill nå makten för att åstadkomma förändring – inte för att störta regeringen!”

”Berätta om er vision för Sverige och presentera era konkreta förslag!” Många människor ställer sig också frågan om vi fortfarande kan – om vi fortfarande vill, om vi har lust och kraft.

Därför är vårt besked; vi förstår att ni är många som tvivlar på oss, som tvivlar på vad vi vill med Sverige. Vi lovar att skärpa oss så att vi

återigen förtjänar ert förtroende.

Så ser hemläxan ut. Så måste också dagordningen se ut från och med nu. Steg för steg, möte för möte, förslag för förslag – så vi skall ta oss an den uppgift som väljarna gett oss.

Liksom många andra människor i vårt land känner vi socialdemokrater en kluvenhet inför tillståndet i dagens Sverige: Å ena sidan gläds även vi över att ekonomin är stark och att arbetslösheten sjunker, om än långsamt. Vi socialdemokrater känner alltid stolthet när det går bra för Sverige

Å andra sidan växer vreden över att långtidsarbetslösheten biter sig fast, över att så många ungdomar tvingas gå arbetslösa, att så medmänniskor med utländskt klingande namn får vända i dörren; över att så många får sämre betalt, har sämre arbetsvillkor, sämre tillgång till vård, frihet och trygghet bara för att de är just – kvinnor.

Att inte använda de bättre tiderna till att försöka bryta ner denna ojämlikhet och ofrihet är utmanande mot allt vad social demokrati innebär.

Nog för att många av oss har fått det bättre rent materiellt, har en platt-TV på väggen, IPAD och IPHONE i handen, kan resa och upptäcka världen – men samtidigt känner allt fler, en gnagande oro för vad som händer om vi blir sjuka eller arbetslösa.

Klarar vi ekonomin? Tvingas vi sälja huset? Måste vi flytta? Får barnen gå kvar i samma skola med samma kompisar som förut?

Nog för vi gläds över och beundrar alla fantastiska tekniska

landvinningar, att sjukdomar som tidigare var dödliga kan botas, att vi kan producera mera allt snabbare och allt billigare – men visst är det märkligt att vi på en och samma gång kan byta ett hjärta i människokroppen, men inte förhindra att hjärtlöshet och girighet breder ut sig.

Och visst känner vi stolthet över att Sverige så ofta placerar sig så väl när innovationsförmåga och konkurrenskraft rankas – men samtidigt är det ett skamligt faktum att allt fler barn i vårt land växer upp under fattiga förhållanden.

Kanske inte får lagad mat på kvällen efter skolan. Kanske saknar lugn hemma att läsa läxor. Kanske inte har råd att följa med på skolresan. Kanske inte längre kan spela hockey med kompisarna.

Och självfallet gläds vi åt att vårt moderna välfärdssamhälle kanske är det bästa och mest humana samhälle som någonsin skapats, men samtidigt säger det mycket om vart Sverige nu är på väg, när vinster från fördyrad medicin på apotek hamnar i utländska skatteparadis. När skolkoncerner och vårdbolag delar ut skattebetalarnas pengar till sina ägare, istället för att använda dem till en lärarlön, en vårdanställd som kan hålla en gammal och sjuk i handen som är rädd och har ont, eller till ett besök i simhallen.

Detta är inte vad vi socialdemokrater vill, för att låna några bevingade ord av August Palm.

* * *

Vi sociala demokrater vill nämligen något annat.

Social demokrati bär ett löfte om att alla – inte bara några, inte ens

bara de flesta, inte bara nästan alla, utan alla – ska få del av det goda som växer fram; ska kunna känna att vingarna bär.

Eller som Johanna Pettersson, doktorand i statsvetenskap från Uppsala formulerar det i senaste numret av SSU:s tidning Tvärdrag: ”-Frihet börjar i solidariteten.”

Eller som Tage Erlander med samma innebörd skrev i boken Välfärdens samhälle från 1962, det år då jag föddes.

”Det finns ingen motsättning mellan strävan till trygghet och viljan till frihet. I själva verket utgör känslan av trygghet ett frihetsvärde av enorm betydelse för den enskilda människan.”

Social demokrati är någonting så enkelt och självklart, som att kunna lämna sina barn på förskolan eller i skolan och känna sig trygg med att de har det så bra att man inte behöver stressa från jobbet – med den där klumpen i magen – för att hinna hämta före utsatt tid.

Social demokrati är när någon kommer och sitter med dig en stund när du äter, eller går en promenad med dig, när du på ålderns höst bor ensam och inte längre kan ta dig ut på egen hand.

Social demokrati är att slippa oroa sig över att du har valt fel skola till dina barn. Det är att veta att alla skolor håller högsta kvalitet, att lärarna är de bästa möjliga och att ditt barn inte sorteras eller hålls tillbaka i sin utveckling.

Social demokrati är att veta att vi ordnat vårt samhälle så att vi lever på ett hållbart sätt, att vi gör allt för att skapa förutsättningar för våra barn och barnbarn att leva bättre, friskare och rikare liv – på en planet

som vi inte förbrukat och förstört.

Social demokrati är allas rätt till arbete och egen försörjning. Full sysselsättning är uppgiften och det politiska mål vi socialdemokraterna aldrig får sväva på eller svika.

Social demokrati är att veta att den dag du går i pension väntar goda år i livet där du kan vara trygg med en god inkomst, ett bra boende och omsorg den dag du behöver den, och stöd när en nära anhörig drabbas av sjukdom.

Social demokrati är när tunnelbanan, bussen och tåget kommer och går i tid, så att vi kan förflytta oss smidigt, mellan stad och land, förort och innerstad, skola och hem.

Social demokrati – vårt partis konstituerande uppdrag – är att bygga ett samhälle för människors frihet, där vi alla kan växa och förmår åstadkomma så mycket mer än vi trodde från början.

Social demokrati är när friheten växer, därför att vi är jämlika och trygga med varandra. Idag och i morgon!

Partivänner,

Aldrig någonsin tidigare i mänsklighetens historia har utvecklingen gått fortare än nu. Ledtiden mellan gammalt och nytt blir kortare och kortare. De tekniska landvinningarna är enorma.

Vi måste bättre utrusta vår rörelse med känsliga antenner som känner av framtiden. Varje dag ska vi vara nyfikna morgondagen. Vi ska vara ivrig att komma framåt. Vi ska lyssna in och lära.

Och så ska vi ska ställa ut mål och delmål och berätta hur vi vill att resan framåt ska se ut. Ingen ska behöva tvivla på vår färdriktning. Vi ska göra det genom ett effektivt dagligt arbete i parlamentariska organ och forum där politik formas. Alla dessa demokratiska mötesplatser där någon ropar votering och sedan går vi till beslut.

Men uppgiften för vårt parti är större än så. Partiet ska samtidigt vara ett verktyg, ett redskap, för människor som vill förändra samhället. Vi får inte krympa till att bli en intresseorganisation för kommunalt förtroendevalda.

Socialdemokratin var med och byggde Sverige genom visioner, praktisk politik och vitalt folkrörelsearbete.

Det är när vi kan hålla ihop och förena dessa tre uppgifter som vi kan väcka människors nyfikenhet och förtroende.

Det är då stödet för vår idé kan växa.

Det är då människor vågar tro och lita på oss.

Låt oss inte tveka om detta. Vi har gjort det förr och om vi beslutar oss för det – kan vi göra det igen!

Partivänner,

Barn väljer inte sina föräldrar. Inte en enda liten tjej eller kille kan hållas ansvarig för sin situation. Barndomen får aldrig en andra chans och kommer inte tillbaka.

Bara ett land som på bästa sätt tar hand sin uppväxande generation, tar hand om sin framtid.

Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där vart tionde barn lever under fattigdomsstrecket.

Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där våra unga inte klarar skolan, och där dörrarna till högre studier är stängda.

Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där ungdomar tvingas gå arbetslösa; utan inkomst, egen bostad, utan möjlighet till självförverkligande.

Jag känner – och jag tror det är en känsla som väldigt många delar – att någonting håller på att gå sönder i vårt samhälle och att det med obeveklig kraft drabbar just våra barn och ungdomar.

Har du förmånen att växa upp i något av de bostadsområden som nu blir allt rikare – på det som ibland kallas för solsidan – ja, då kan du se framtiden an med tillförsikt.

Då kan du gå i en bra skola, med motiverade lärare och skolkamrater. Då kan du se fram emot högskoleutbildning och ett stimulerande arbete. Då kanske dina föräldrar har haft råd att lägga undan pengar till dig, så du kan köpa både bil och bostadsrätt när du flyttar hemifrån. På många sätt blir det ett gott liv. Men inte så bra som det hade kunnat vara om du levde i ett land som höll samman bättre.

Växer du upp på skuggsidan blir det nämligen helt annorlunda. Det är i de bostadsområden där fattigdomen ökar, där arbetslösheten biter sig fast år efter år, där hyreshusen förfaller. Där förlorar allt fler ungdomar sin framtidstro och alltför många av dem dras till kriminella gäng eller religiös extremism.

De skolor som finns i dessa områden är ofta bra, med lärare som arbetar hårt för att eleverna ska klara sig. Men inte sällan är utmaningarna mycket, mycket större än resurserna.

Skulle dessa ungdomar få jobb, så kan många av dem förvänta sig sämre anställningstrygghet, korta vikariat, tidsbegränsade anställningar, inte sällan med svart betalning.

Eller så uppmanas man klämkäckt att starta eget företag – kanske diska på någon krog, men inte som anställd utan som egen företagare med F-skattedel.

Så kringgås både arbetsrätt och kollektivavtal.

Därför finns det inget viktigare för oss än att säga:
Barnfattigdomen är oacceptabel och ovärdig vårt modernt samhälle. Politiken ska kraftsamla för ett omfattande program mot barnfattigdomen, som sträcker sig hela vägen från barnbidrag till fler människor i arbete. Barnfattigdomen ska bekämpas varje dag och med alla till buds stående medel!

Segregationen ska bekämpas. Vi ska ägna större energi och kreativitet åt att bryta ner den ojämlikhet som finns i vårt land; mellan stadsdelar, mellan bostadsområden, mellan människor.

Ungdomsarbetslösheten ska köras på porten. Vi ska ta ansvar för att ingen ung människa ska behöva gå arbetslös, utan utbildning, praktik eller jobb.

Sveriges barn och ungdomar förtjänar bättre än vad de erbjuds i dag. Vi ser er. Vi hör er.

Vi förstår hur ni har det. Vi vill något annat.
Vi ska utforma en politik som ni kan lita på. Och som tar er på allvar.
Det är socialdemokratins löfte!

* * *

Varje dag, året runt, i hela Sverige sker möten mellan människor. Lite fyrkantigt kallar vi dessa möten för den offentliga sektorn:
Små och stora människor som möts på dagis.
Elever och lärare som möts i klassrum på skolor.
Patienter som möter sjuksköterskor på vårdcentraler.
Sjuka som opereras av kirurger på hypermoderna sjukhus.
Gamla som får sängen bäddad av personal från omsorgen på äldreboendet.

Dessa oräkneliga möten mellan människor bygger på en idé – att ta hand om varandra i livets olika skeden.

Det är dags för oss socialdemokrater att på allvar ta oss an en ny arbetsuppgift, en uppgift som bara vi brinner för. Men då måste vi först förstå vilka vi är.

Ibland inbillar vi oss att det socialdemokratiska partiet är en arbetsgivarallians bestående av kommunalråd och statsråd som styr över stora offentliga förvaltningar. Ibland tror vi att partiet är en facklig organisation för de anställda i offentlig sektor.

Ingetdera är riktigt.

Vi är medborgarnas företrädare. Därför är det med deras ögon som vi måste skärskåda villkoren för dem som arbetar i offentlig sektor. I rollen som förälder, som anhörig, som sjuk – i rollen som

medborgare – måste vi ställa oss frågan:

Vilka arbetsvillkor vill att dem som tar hand om oss och våra kära egentligen skall ha? Vilken uppskattning får egentligen dem som utför välfärden i praktiken?

Jag är övertygad om att svaren på dessa frågor avgör framtiden för den svenska välfärdsmodellen.

Den offentliga sektorn ska leverera den bästa omsorgen om det bästa vi har. Den ska leverera en sjukvård i världsklass. Den ska leverera trygghet på ålderns höst för dem som har byggt landet.

Att arbeta inom skolan, vården och omsorgen – måste bli ett statusjobb. Vi kommer inte i framtiden att kunna förlita oss på någon slags kollektiv Florence Nightingale-inställning hos dem som arbetar i offentlig sektor.

Därför måste kraven ställas:

Alla skall kunna styra sina arbetstider.

Alla skall kunna vara med och planera det arbete som ska utföras.

Alla skall ha goda möjligheter till vidareutbildning i yrket.

Alla skall ha möjlighet att göra karriär: från barnskötare och förskollärare, via till chef för en förskola och eller varför inte till att bli kommunens omsorgschef?

Den gemensamma sektorn måste vara beredd att erbjuda bättre arbetsvillkor, högre löner och större utvecklingsmöjligheter för att kunna attrahera personal.

Offentlig sektorn ska inte subventioneras av kvinnors lägre löner. Med all respekt för den viktiga frågan om jämställdheten i

bolagsstyrelserna – det är dags för socialdemokratin att börja bry sig om jämställdheten i vårdsalarna!

* * *

Vi socialdemokrater har alltså ett särskilt ansvar i att leda arbetet med att förbättra kvaliteten och öka effektiviteten i den offentliga sektorn. Vi brinner för det – våra politiska motståndare drivs av att sälja ut verksamheten.

I sammanhanget måste det slås fast att vi socialdemokrater inte motsätter oss olika driftsformer i välfärden..

En distriktssköterska anställd av ett vårdbolag är lika engagerad som en lärare i den kommunala skolan. De båda har människors bästa för ögonen.

Det är inte där skon klämmer med privatiseringen av vården, skolan och omsorgen.

Men låt oss se på utvecklingen i skolan under senare år.

Det var rätt av Ingvar Carlsson att bryta upp stela strukturer som tidigare bara gjorde det möjligt för rika föräldrar att välja och köpa skola åt sina barn. Det var rätt av Göran Persson att föra skolan närmare medborgarna genom kommunaliseringen och det var rätt att introducera alternativa skolor – för att frigöra pedagogisk kraft. Men blev det verkligen som det var tänkt?

I dag får tolvåriga barn flashiga broschyrer från både kommunala och privata skolor inför valet till sexan eller sjuan. I storstäderna är utbudet

stort. Men på valfrihetens altare offras de basala kunskaperna när erbjudandena snarare lyfter fram dans och idrott istället för läsa, räkna, skriva.

Elever har blivit kunder på en marknad. Skolverket varnar för att segregationen växer. Den sammanhållna skolan håller på att brytas upp.

Det här är en utveckling som måste vändas. Men låt oss inte göra nya misstag: Vägen framåt är inte bakåt – att avskaffa rätten att välja skola är inte svaret på problemen.

Det är avarterna vi vill åt – inte det äkta engagemanget hos de elever, föräldrar och lärare som vill ha en viss inriktning på undervisningen.

Men om expansionen av privata skolor leder till segregation – ja, då måste vi agera för att motverka detta. Visar det sig att den kommunala skolan dräneras på resurser på grund av konstruktionen av skolpengen – ja, då måste vi ändra systemen.

Om dagens ordning leder till sämre kunskaper och den sammanhållna skolan hotas – ja, då måste vi agera.

För det är vårt ansvar, vårt uppdrag, som socialdemokrater. Att hålla ihop landet.

Och vi måste verkligen fråga oss om det var dagens form av privata bolagsvälde inom vård, skola och omsorg som avsågs ens av de godmodigaste förespråkare av de omfattande utförsäljningar vi sett de senaste åren.

Det har ju blivit allt tydligare att det är fullt och fel att vi medborgare tillsammans äger och driver.

Dagis, skolor, sjukhus, äldreboende, Apotek, SBAB, Vattenfall, Vin & Sprit; sådant ska i högerns nya sköna värld säljas ut till den som betalar bäst.

Inte för att det är ekonomiskt försvarbart, utan för att somliga ser det som ideologiskt rätt. Vi ska inte längre äga, bara ägas.

Partivänner,

Jag är anhängare av ett starkt, gemensamt pensionssystem. Livet ska vara gott, även den dag då vi lämnar det aktiva arbetslivet. Färsk rapport från bland annat EU och LO visar att pensionsnivåerna i framtiden kommer att vara så låga att de för vissa grupper inte ens kommer att ge hälften av en inkomstförlust i statlig pension.

Nog för att pensionssystemet är omvitnat samhällsekonomiskt robust. Men det tycks för många grupper, inte minst för löntagare och tjänstemän, som inte orkar jobba till 65 år, vara privatekonomiskt alltför svagt.

Nu talas det om att höja pensionsåldern.

För oss socialdemokrater är det viktigare att se till att fler kan jobba till de blivit 65 år, än att fler ska jobba till 69 år.

När arbetsmiljöarbete prioriteras ned och kontrollen av arbetsmiljön prioriteras bort, när stressen och osäkerheten ökar- då slits människor

ut i förtid. Därför måste politiken inriktas på ett arbetsliv som inte förbrukar människor långt före pensionsåldern.

Men jag anser att det är dags för vårt parti att göra en ordentlig utvärdering av pensionssystemet. Jag bjuder därför, här och nu, in löntagarnas tre fackliga centralorganisationer – LO, TCO och SACO – för att tillsammans med dem göra en sådan.

Gediget gjord och noggrant genomförd bör den kunna vara färdig inom något år. Ett samarbete till gagn för vårt lands arbetare, tjänstemän och akademiker.

På basis av vad vi gemensamt kommer fram till, vill vi socialdemokrater diskutera med regeringen så att vi tillsammans kan göra justeringar av pensionssystemet.

För stabiliteten, förutsägbarheten och tryggheten är det angeläget att det finns ett samarbete över blockgränsen om våra pensioner. Säger regeringen nej och stänger dörren för en sådan inbjudan, vore det att äventyra det förtroende som måste finnas mellan de fem partier som bär upp pensionsöverenskommelsen.

Då ställs vi socialdemokrater inför valet att antingen vika ner oss eller göra pensionerna till en valfråga 2014. Jag har i det läget bara ett budskap till statsministern: Vi ses i valrörelsen!

* * *

Partivänner,

Det finns de som hävdar att sådant som jag nu talat om inte är möjligt, att det är orealistiskt, att vi inte har råd att bekämpa barnfattigdom och

säkra pensioner att kunna leva på att det finns ett motsatsförhållande mellan en progressiv politik och starka offentliga finanser.

Som nyvald riksdagsledamot öppnade jag en klagojour på gågatan i Oskarshamn där alla, verkligen alla, kunde uttrycka sin upprördhet över effekten av den budgetsanering vi tvingades göra i mitten av 90-talet.

Kön var lång; pensionärer, sjuka, arbetslösa, studenter.
Jag kände dem alla.

Men efter några år – när vi var igenom de svåra åren och Sverige stod på fast mark igen – då mötte jag samma människor på nytt.
Fortfarande var några arga, men de allra flesta hade insett att vi var tvungna att ta itu med underskotten. Hade vi inte gjorde det hade hela vår svenska välfärdsmodell äventyrats.

Därmed har jag lärt mig en sak: När det kommer till ekonomiskt ansvar och ordning har borgerligheten ingenting att lära svensk socialdemokrati! Mona Sahlin stod upp när Carl Bildt misslyckades. Göran Persson byggde den airbag som räddade Anders Borg när den internationella finanskrisen gjorde att världsekonomin kraschade.

Starka offentliga finanser är grundläggande för att åstadkomma förändring i radikal riktning – det är alltid de utsatta grupperna som får betala mest när underskott skjuter i höjden.

Men lika övertygad är jag om att de resurser som skapas ska användas för att komma alla medborgare till del.
Det handlar om att ha råd med det som är viktigt!

Glöm aldrig att socialdemokratin växte fram med en berättelse om ett samhälle som hade råd med människor. I dag förankras allt mer en vardaglig känsla och oro över att vi inte längre har råd med varandra, med det gemensamma.

Vi lever i en tid då det hellre sänks en skatt och beviljas ett avdrag än ges ett handtag åt den som behöver hjälp.

Det är en tid då det mera talas om konkurrens och drivkrafter än trygghet och gemenskap – trots att både vår egen erfarenhet och forskningen visar att just trygghet och gemenskap är den bästa drivkraften för ökad konkurrenskraft.

Märker människor att välfärden inte håller måttet, att pensionen inte räcker till, att ersättningen vid sjukdom och arbetslöshet är för låg, att utvecklingen mot ett samhälle där tryggheten eroderar är ödesbunden – då sprider sig känslan av att vara övergiven och ensam, då växer insikten att det gäller att snabbt se om sitt eget hus.

Om jämlikhet inte är möjlig, då rustar sig medborgarna för ojämlikhet i sin vardag.

I sin tur bäddar det för krav på skattesänkningar; då det inte finns något rimligt svar på den berättigade frågan – varför ska jag betala för samma sak två gånger?

Men det finns en annan väg och ett annat val.
Denna sociala demokrati som finns i de trygghetssystem som byggts upp och som formar ett innanförskapets samhälle, där alla ska kunna vara med.

A-kassan och sjukförsäkring har aldrig handlat om bidrag – det är solidariska försäkringsutbetalningar, gemensamt finansierade och beslutade. Förhållningssättet är inkluderande.

Ett innanförskap, en möjlighet och en rättighet att få plats under det gemensamma paraplyet..

Jag vill att Sverige ska vara ett land där den som för tillfället står i värmande solsken ska se det som en fullkomlig självklarhet att hålla ett paraply över den syster eller bror som hamnat i hållande ösregn.

Solidaritet är till gagn för alla – även för den som är framgångsrik. Att också grannen, som för tillfället halkat efter, får en chans att komma igen.

Men allt oftare möter jag påståendet att, om den som redan har mycket tilldelas ännu mer, så blir tillväxten större än vad den annars skulle ha blivit, och det leder i sin tur till att alla får det bättre, för det blir mer att dela på.

Tvivla inte på att bakom dessa kalla argument döljer sig privatekonomiska intressen.

De som argumenterar för ojämlikhetens fördelar är de som för stunden tror sig gynnas av växande ekonomiska klyftor.

Därför är det viktigt för oss socialdemokrater att vara tydliga: vår strävan efter jämlikhet, utgår från insikten om att solidaritet är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera.

Väljer vi att låta marknaden, understödd av politik, sortera oss

människor efter köpkraft, döma oss som begåvade eller för evigt obegåvade, produktiva eller improduktiva, lönsamma eller olönsamma, leder det inte endast en nedmontering av en historiskt framgångsrik välfärdsmodell.

Det kommer att föra med sig att morgondagens generationer kommer att få sämre möjlighet till välfärd och verklig frihet än vad vi har kunnat tillgodogöra oss.

Slarvar vi med den sociala investeringspolitiken, leder det obönhörligen till en sämre ekonomisk utveckling för alla. Jämlikhet och solidaritet är inte bara samhällsnyttigt. Jämlikhet och solidaritet är en förutsättning för långsiktigt hållbar tillväxt.

Vi socialdemokrater kan aldrig förlika oss med tanken på att rovdrift av naturen, förstörda livsvillkor för kommande generationer, ökande barnfattigdom och sönderstressade otrygga löntagare ska vara förutsättningen för tillväxt och en växande ekonomi.

Vi ser det precis tvärtom.

Insatser mot barnfattigdom är tillväxtskapande.

Satsningar på Komvux, högskolor och universitet är en förutsättning för tillväxt.

Investeringar för en bra miljö, med rent vatten, frisk luft och nyttig mat, driver oss gemensamt framåt.

När sjuka och arbetslösa kan bo kvar i sina bostäder, bli friska, söka jobb och utbilda sig utan oro, skapar det bättre förutsättningar för ekonomins utveckling.

Vi kan beskriva det som en värdeburen tillväxt;
- en moralisk tillväxt.

* * *

Ingenting är viktigare för ett lands utveckling och växtkraft än trygga och utbildade människor. Det är med oro som jag ser att vi inte bara har sjunkande resultat i vår skola utan att vi också tappar mark som forskningsnation.

Sverige behöver omgående en satsning på lärande: För unga och gamla. För löntagare och arbetslösa. För låg- och högutbildade. Sverige ska konkurrera med höga förädlingsvärden, högt kunskapsinnehåll och innovationskraft - inte med låga löner och billiga produkter.

Det handlar om att hålla fast vid och förstärka den socialdemokratiska idén om kunskapsbaserad tillväxtekonomi. Nu är det tid att investera i utbildning. att bygga morgondagens Sverige starkt., Nu är det dags att återupprätta visionen om det livslånga lärandet.

* * *

Och vi ska med självförtroende bygga vidare på den svenska modellen, med dess trepartssamverkan mellan näringsliv, fackföreningar och politik. Där samhället tar ansvar för den långsiktighet som är så nödvändig.

Till detta lägger vi sådant vi kan, bättre än de flesta – en traditionell politik för tillväxt.

Det bär namn som industriella branschprogram och exportstöd, vägar

och järnvägar, energiomställning och miljöteknik, riskkapital och småföretagarstöd, IT och bostadsbyggande, kollektivavtal, arbetsmarknadspolitik och mycket, mycket mer.

Och vi måste se hela Sverige med dess pulserande storstadsområden, medelstora städer, bruksorterna och den mjuka landsbygden.

Vi är förnuftiga nog att inte ställa det ena mot det andra. Vi tar de vidgade klyftorna mellan stad och land på allvar. Men vi ser också rikedomen i glesbygden och fattigdomen i storstaden.

Därför behövs en ny regional utvecklingspolitik för de stora städerna, men också för medelstora städer och Sveriges landsbygder. Det behövs en ordentlig genomlysning av de avregleringar som inte fått önskad effekt och vi är beredda att omreglera och påreglera om medborgarnyttan kräver det.

Det behövs en tuffare övervakning av elmarknaden. Elbolagens orimliga överpriser slår hårt mot enskilda människor och begränsar basindustrins möjlighet till utveckling. Det måste bli ett slut på denna ödestro att marknaden med automatik klarar uppgiften.

Människors rätt till ett värdigt liv är faktiskt viktigare än privata aktörers vinstintresse.

Medborgarnyttan och ansvaret för hela Sverige går före avregleringar och marknadstänkande.

Där kan vi socialdemokrater göra skillnad.

* * *

Partivänner,

Jag har talat mycket om Sverige, om oss som lever här, om våra villkor och värderingar.

Men ingenting av detta kan sägas utan insikt att allt hänger ihop med omvärlden, med andra ekonomier, andra människor, andra kulturer. Vi har färdats från nationellt oberoende och neutralitet till ömsesidiga beroenden och gemensamt ansvar. Nationalstatens gränser har förlorat det mesta av sin betydelse.

Och de stora globala ödesfrågorna väntar fortfarande på sin lösning. Det tickande klimathotet gör det nödvändigt att progressiva stater driver på för en överenskommelse i Kyotoprotokollets anda och för alla oss som lever på vår sköra planet är kärnvapenhotet fortfarande en realitet.

Målet att halvera fattigdomen i världen till 2015 är möjligt att nå, men kräver nya gemensamma krafttag.

70 procent av världens fattiga är kvinnor.

Det saknas mer än 100 miljoner kvinnor på jorden.

Så många kvinnor hade fått leva om kvinnor hade haft samma tillgång till vård mat och fysisk trygghet som män. 100 miljoner!

Det är en makaber siffra.

Det här kriget talar vi sällan om – att hålla tillbaka halva mänskligheten är det största resursslöseriet som världen över huvud taget ägnar sig åt. Det är i kraftfull samverkan med andra progressiva krafter om hur vi skall tackla alla dessa frågor, som jag vill placera svensk socialdemokrati.

Samtidigt ser vi hur det globala välståndet ökar. Aldrig någonsin tidigare har så många människor fått det så mycket bättre under så kort tid som under de gånga tjugo åren.

Vi kan än så länge bara ana konturerna av denna förändring:

Länder håller på att byta plats med varandra. Botswana är rikare än Bulgarien. Om några år kommer världens största ekonomier vara Kina, USA, Indien, Brasilien, Japan, Mexico, Indonesien, Ryssland – först därefter Tyskland, Storbritannien och Frankrike. Styrkeförhållandena mellan Nord och Syd ändras till Syds favör. Den geopolitiska kartan håller på att ritas om.

Samtidigt frikopplar sig de finansiella marknaderna från den reala ekonomin och blir en flygande holländare i cyberspace där banker och finansiella institutioner tjänar enorma pengar på att flytta pengar med ljusets hastighet .

Därför måste det upprepas att en fungerande marknadsekonomi kräver kloka politiska åtgärder.

I vårt partiprogram återfinns i några få meningar socialdemokratiens syn på hela finanskrisen – långt innan någon ens kände till ordet finanskris:

”Marknaden behövs för den effektiva produktion som skapar och återskapar resurserna för välfärden. Kapitalism och marknadsekonomi ska hållas i sär. Marknadsekonomi är ett distributionssystem, där varor och tjänster byter ägare med pengar som bytesvärde. Kapitalism är ett maktssystem med förräntningen av kapital som överordnad norm.”

Det nya efter finanskrisen är att fler inser detsamma: ”We are all

socialists”, som tidskriften Newsweek prydd sitt omslag med i februari 2009.

För det var ju just detta som världen drabbades av – när förräntningen av kapital blev den överordnade normen krackelerade den globala ekonomiska utvecklingen.

De billiga krediterna till fattiga amerikanska hushåll, som byggde på hög risk, som kunde ge höga vinster till bankerna – sköts ut i det globala blodomloppet som virusbomber. De kreverade långt från avskjutningsplatsen på Wall Street i New York. Och som vanliga krig drabbas de oskyldiga mest.

Så ser en socialdemokratisk analys av finanskrisen ut. Vi är för marknadsekonomin, men emot en kapitalism med förräntningen av kapital som överordnad norm.

Till alla ni som först nu har insett att finanssektorn måste regleras bättre: Välkomna in i insiktens varma rum!
Välkommen till detta socialdemokratiska tänkande.

Partivänner

Det är också sant att demokratin har avgått med segern på nationalstatlig nivå de senaste tjugo åren. Men någon global demokratisk regim som i globaliseringens tidevarv kan hantera globala problem finns inte i sikte. FN ser ut som världen såg ut 1945.

Och även den nationalstatliga nivån har problem – med bristande tilltro mellan väljare och valda. Populism – till höger och vänster – växer.

Under parollen ”Vi är emot eftersom vi inte hänger med” samlas allt fler människor.

* * *

Mot den bakgrunden är jag försiktigt optimistisk om EU:s framtid. Det finns en grundläggande europeisk solidaritet som rätt använd kan vara en viktig progressiv kraft.

EU beskrivs just nu som ett samarbete i kris. Men EU är ett samarbete som alltid har formats genom kriser.

Det fördjupade europeiska samarbetet har mödosamt tecknats ned i fördrag som har döpts efter olika städer. Senaste exemplet är Lissabon – som när mitt politiska intresse började vakna – var huvudstad i en hårdför militärdiktatur. Det är lätt att glömma efterkrigstidens historiska framsteg.

Men när Europas socialdemokrater och progressiva inte orkar definiera EU-projektet, så vet vi av erfarenhet att högern och marknadskrafterna gör det åt oss.

Därför kan visionen om ett socialt Europa idag kännas avlägsen. Men bara för några år sedan kunde vi alla följa vad som hände när en myriad av människor bestämmer sig för att förändra samhället gemensamt. ”Yes We Can” var Barack Obamas paroll. Inte Yes I can eller Yes you Can.

Det handlade om att vi kan – tillsammans.
Endast så är samhällsförändring möjlig.

Kanske är den amerikanska drömmen extra romantiserad av oss

smälänningar. Gårdarna som fick säljas. Karl-Oskar och Kristina från Duvemåla som tog med sig ett astrakanfrö och sökte lyckan i Amerika. Ett land där en fattig arbetarklasskille från Tupelo i Mississippi på sitt sätt blev hela världens kung.

Men den amerikanska drömmen om alla människors möjligheter, den sociala rörligheten blev större och mer konkret i socialdemokratins Sverige än någonsin i USA.

Den gemenskap som finns över Atlanten har fått ny kraft i och med Obamas valseger. Det välkomnar jag. För mig är banden över Atlanten viktiga.

Amerikansk utrikespolitik är en alltid närvarande Atlantgångare, men det finns anledning att välkomna och omfamna den kursändring som kan anas. Vi ser det i nedrustningsfrågan, i inställningen till Mellanöstern och den muslimska världen, vi ser det i förbudet mot tortyr.

Den transatlantiska länken, byggd på ömsesidig respekt är viktig för den övergripande säkerhetspolitiska utvecklingen på båda sidor av Atlanten.

För att vara relevant och spännande måste socialdemokratien förstå den nya världen.

Vår uppgift är inte att gå till storms mot gårdagens oförrätter, utan ta strid mot dagens orättvisor.

Det handlar om frihet från alla former av förtryck!
Alla folks frihet – hela världens fred.

* * *

Partivänner,

Jag vill sluta där jag började.
Jag vill sluta cirkeln.

När arbetarrörelsen var ung ville August Palm – som för 130 år sedan tog socialdemokratien till Sverige – avskaffa den arbetsfria inkomsten. Ingen skulle få tjäna pengar på andras arbete, vare sig genom ränta eller profit.

Detta i dag orealistiska krav omvandlades till den moderna idén att vissa saker ska skötas utan ekonomisk vinst som främsta drivkraft. Samhället ska sätta gränser för vad som ska vara en medborgerlig rättighet.

Vissa saker görs inte av vinstintresse.
Vissa relationer upprätthålls inte för att någon tjänar på det utan för att du är människa, för att jag är människa, för att vi tillsammans är ett samhälle.

Vissa saker är helt enkelt inte mätbara i ekonomiska termer och ska inte stå till salu, inte bjudas ut, inte fördelas efter köpkraft, utan vara en del av en modern allemansrätt, av allas lika rätt.

Vår gemensamma tillvaro blir så mycket bättre då.
I ett tal från den 5 februari 1986 formulerade Olof Palme det så här, och lyssna nu, för det här politik när den är som störst, vackrast och viktigast:

”Det vi vill ha är ett samhälle med trygga människor som orkar dela

med sig av det goda till varandra. Det hårda egoistiska samhället som är svaret på högerns frågor skapar otrygga människor som vänder taggarna mot varandra i sin ensamma oro över att bli en av de många förlorarna i vinnarnas paradiset.

Vi dras mot det ljusa och goda.
Tid och ork frigörs att upptäcka andra människor, att bygga upp ett positivt beroende av varandra i form av kamratskap, omtanke och samarbete.

Trygga och befriade från rädslans och orons förlamning kan vi låta livslusten växa och sprida sig inom oss och från människa till människa. ”

Vänner, kamrater; uppgiften är då som nu; social demokrati.
Varken mer eller mindre.

Otåliga går vi nu framåt, mot nya djärva mål.

Tack!

Carin Jämtins installationstal 27 mars 2011

OBS! Det talade ordet gäller.

Herr kongressordförande,

Tack partivänner, tack.

Först av allt vill jag tacka för det förtroende som ni gett Håkan och mig.

Ni ska veta att jag känner ett stort ansvar. Mot er och mot alla våra partivänner runt om i Sverige.

Och ett lika stort ansvar mot medelombudet Sven-Erik Lindestam, Gävleborg, som mot Linnea Wickman från Gävleborgs partidistrikt, 18 år och kongressens yngsta ombud.

Jag känner också ett ansvar gentemot alla de som inte är medlemmar i vår rörelse men som med nyfikenhet - eller med misstro - riktar sina blickar mot oss den här helgen.

Som hoppas på oss. Eller undrar vart Socialdemokratin är på väg.
Vi har ett gediget beting framför oss.

Vi kommer både göra framsteg och gå på ett eller annat bakslag.
Det kommer bli tufft. Men jag lovar er en sak här idag;

Jag kommer att göra mitt allra bästa för att tillsammans med er se till att vårt parti återigen blir den självklara rörelsen för alla som vill se ett bättre, friare och mer rättvist Sverige.

Och jag kommer göra mitt absolut yttersta för att Sveriges statsminister efter valet 2014 ska heta Håkan Juholt!

Partivänner,

Jag vill prata en stund med er om vad jag vill med vårt parti.

Vårt lite trötta, slitna och väderbitna - älskade parti.
Vi var nere för räkning efter knocken vi gick på i valet i höstas. Inget snack om saken. Men efter de här två fantastiska dagarna känner jag att vi är på väg att resa oss.

Och på väg upp vill jag skicka med er tre saker som jag tror kommer bli avgörande om vi ska vinna nästa fight. Jag vill tala med er om:
Omtanke - som i omtanke om varandra i partiet.

Engagemang- som i insikt om att det nu är dags för handling.

Och självförtroende - som i en orubblig tro på att vi Socialdemokrater har ”underbara dagar framför oss”, för att citera titeln på en aktuell bok om Olof Palme.

Jag vill starta i omtanken.
Tänk vilket vackert litet ord. Om Tanke. Att tänka på sin nästa med genuin värme.

Jag tillhör dem som inte i första hand ser socialdemokratin som en specifik ekonomisk modell.

Eller som främst ser vårt parti som ett knippe stadgar som håller ihop en grupp människor som samlas till kongress, så som vi gör idag.

För mig är socialdemokrati en moralisk kompass, eller om man så vill en uppsättning värderingar.

En tro på samhället, en tro på samarbete – på att vi tillsammans kan uppnå mer än vad vi kan var och en för sig.

Det är grundläggande, tidlösa, värderingar om alla människors lika värde, rättigheter och ansvar.

Om respekt gentemot sin nästa. Om solidaritet med varandra.

Och om man ser socialdemokratin på det sättet, som en anda som omsätts både i politiska ambitioner om hur vi vill organisera samhället och i att visa omtanke gentemot sina medmänniskor - då måste det rimligtvis också gälla vårt eget parti.

Jag är övertygad om att vi, som så ofta förr, kommer gå stärkta ur mörka stunder och djupa dalar.

Men det förutsätter att vi agerar mot varandra så som vi själva vill bli bemötta.

Att vi låter våra värderingar genomsyra vårt sätt att möta varandra i partiet. Med respekt och med omtanke. Med tydlighet och värme
Och kamrater framförallt;
Att vi pratar med varandra i stället för om varandra.

Och en sak ska vi ha klart för oss.

Vi vinner tillsammans och vi förlorar tillsammans

Jag kommer själv från Stockholm. Där har vi socialdemokrater inte bara i det senaste valet utan under en längre tid misslyckats med att vinna människors förtroende. Och jag har min del i ansvaret för det misslyckandet.

Den som tror att han eller hon kan svära sig fri från ansvar och peka på partivännen i raden bredvid och säga att det är ditt fel att det gick som det gick, den missar inte bara budskapet som väljarna gav oss. Den går också gruvligen miste om möjligheten att ärligt se vad som gick snett, lära sig av begångna misstag och pröva igen.

Tro mig - det finns många som inte skulle vilja något hellre än att vi ska stanna upp. Att vi ska ägna oss åt annat än att hitta lösningar på de utmaningar som Sverige står inför.

Som hellre ser en socialdemokrati som vänder sig inåt än utåt.

Låt oss inte unna dem det nöjet.

Låt oss istället tillsammans ge dem en rejäl match.

Vi ska reflektera - ja.

Vi ska dra lärdomar - absolut.

Vi ska hämta styrka ur våra grundläggande värderingar och vår historia - självklart.

Men alltid, alltid i syfte att föra oss framåt.

Partivänner,

Vi socialdemokrater är i grunden del i en utvecklingsoptimistisk rörelse som strävar efter att göra saker bättre. Samhället starkare. Individen friare. Och partiet öppnare, kompetentare och modernare.

Vi tror inte likt våra politiska motståndare till höger och till vänster att det bara finns en ödesbestämd väg att vandra.

Strävan efter förändring, förbättring och framsteg är en lika naturlig del av vår politiska idé och vårt arv som högtidsorden om solidaritet, jämliket och rättvisa.

Nu beror det på oss och hur vi agerar om vårt parti kommer att uppfattas vara en trovärdig kraft för att utveckla Sverige.

Vi ska göra vårt parti till den starkaste förändrande kraften i Sverige!

Det här leder in på det andra jag vill tala med er om. Engagemang. Om att det är dags för handling.

Vänner,

Det har sagts många gånger den här helgen från den här talarstolen.

Höstens val var en katastrof.

Och låt oss vara ärliga med varandra. Många tänkte nog 2006; att en gång är ingen gång och 2010 blir allt som vanligt igen.

Många av er härinne har vunnit val både 2006 och 2010. Många av er sitter i ledningen för kommunen, regionen eller landstinget. Inte minst i Jämtland där socialdemokraterna vann i alla val. Vi måste hjälpas åt att lära av varandras erfarenheter för att också kunna vinna på nationell nivå. För i det gemensamma åtagandet att vinna i riksdagsvalet har vi misslyckats.

Men två gånger är en vana. Vi har inte råd att misslyckas igen. Det är

allvar nu, partivänner.

Vi måste öppna upp våra ögon och öron inför omvärlden och helt enkelt uppdatera oss.

Sverige ser inte längre ut som för bara ett decennium sedan. Vi möter idag medborgare som är bättre utbildade, mer självständiga och vana att ifrågasätta och fatta egna beslut än någon tidigare generation. Det är i grunden en fantastisk framgång för socialdemokratin. De materiella framstegen parat med välfärdssamhällets framväxt har frigjort individen och uppmuntrat människor att sträcka sig lite längre.

Så om vi ska vinna förtroendet åter kräver det att vi inser att omvärlden har förändrats.

Och det förutsätter att vi utvecklas tillsammans med den. I tanke och i handling.

'Mot nya djärva mål' - så löd det sena 1960-talets socialdemokratiska paroll. Den satte fingret på en obändig lust till framsteg. Den lusten är minst lika viktig idag. Ett parti med berättigande måste stå i förbund med framtiden.

Ska vårt parti bli den breda kyrka som Göran Persson så varmt brukar prata om - då måste vi tala till och lyssna på alla de människor som tror att Sverige blir starkare och individen friare om vi hjälps åt att lösa gemensamma utmaningar tillsammans.

Och jag är övertygad om att de som vill och kan hjälpa till, är många fler än de som la sin röst på oss i fjol eller som är medlemmar idag.

För ingen annan politisk kraft förmår kombinera utveckling med jämlikhet, tillväxt med rättvisa.

Våra värderingar kommer leva så länge det finns en mänsklighet. Men lika trogna som vi är dessa mål, lika otrogna ska vi vara mot medlen för att nå dit.

Socialdemokratins historiska styrka är att formulera pragmatiska lösningar för sin samtid som talar till och med en majoritet av befolkningen.

Vi ska bättre ta tillvara all kraft som finns inom vårt parti, hos medlemmar och sympatisörer.

Och vi ska lyssna på alla de som var socialdemokrater fram till i september i fjol, men då valde att ge sitt förtroende till ett annat parti för att de inte tyckte att vi såg deras verklighet.

Vi ska göra det - inte på grund av kortsiktigt taktiserande - utan för att vi är genuint intresserade av att vinna deras förtroende åter.

Vi ska lära av varandra. Som exempelvis av vännerna i Sigtuna där partiet mot alla odds och förutfattade meningar växer och samlar fler medlemmar och väljare.

Jag vill att vi ska inspireras av de som förnyat medlemskapets värde. Som exempelvis av fackförbundet Unionen som förnyat formerna för fackligt engagemang och idag är det snabbast växande TCO-förbundet.

Eller av nykterhetsrörelsen som ökat i medlemsantal.
Därutöver ska vi blicka vidare ut i världen.

Vi ska söka inspiration av syskonpartier som lyckats. Jag tänker på Demokraterna i USA och på Labour i Storbritannien som snabbt funnit en konstruktiv oppositionsroll och som gått från 29 procent i valet förra året till 43 procent i de senaste opinionsmätningarna.

Och förstås tänker jag på vännerna i det norska Arbeiderpartiet som är med oss här idag.

Och som gammal basketspelare vet jag hur mycket vi har att lära av det ideella engagemanget inom idrottsrörelsen. Och jag vet betydelsen av att göra poäng! Just nu ligger vi under, men det är fortfarande bara första perioden. Det är fjärde perioden som räknas. Så in på plan allihop. Tillsammans spelar vi för seger 2014!

Kongressombud,

Vi har goda förutsättningar att lyckas.
I valrörelsens samtalskampanj genomförde vi 1,3 miljoner samtal runt om i Sverige

Vår webbplats har utsetts till bästa partisajt två år i rad.
Bloggnätverket Netroots växer som progressiv röst på nätet.
Våra värderingar och vår samhällsmodell, som Håkan talade så tydligt och klart om igår, är tidlös. När vi får gammalt och nytt folkrörelsearbete att lira ihop blir vi oslagbara.

Men det kommer kräva hårt arbete. Vi har mycket att ta tag i;
I vårt kongressmaterial "Ett Sverige för morgondagen" slår vi fast att

vårt parti ska vara Sveriges mest ödmjuka, nyfikna och öppna parti.
Det är ett förhållningssätt som förpliktigar. Och vi kommer bli bedömda av våra partivänner hemmavid inte utifrån vad vi säger från den här talarstolen utan utifrån vad vi kommer göra.

Partivänner,

Vi är många som känt att vår process för att hantera personfrågor har visat på stora brister.

Ingen skugga ska falla på de som den här gången fått axla det tunga ansvaret som valberedningsarbete oundvikligen medför. Vi har våra stadgar och de gäller tills något annat beslutas.

Men jag känner starkt att vi måste utveckla metoderna vi använder för att välja partivänner till ledande befattningar. Exakt hur det ska ske är för tidigt att säga.

Det handlar ofta om svåra avvägningar och det enkla är inte alltid det rätta.

Men att vi behöver en förändring är uppenbart.
Vi måste förnya våra arbetsformer och se över hur vår interndemokrati fungerar så att öppenhet och inflytande, tydlighet och respekt för partivänner samspekar.

Jag vill därför här och nu ge beskedet till kongressen att en av organisationsutredningens viktigaste uppgifter är följande;
se över vårt nuvarande system för personval och återkom till partistyrelsen med ett förslag som för oss närmare målsättningen att vara Sveriges mest ödmjuka, nyfikna och öppna parti.

Och inte bara valprocesserna behöver moderniseras.

Också formerna för partistyrelsens arbete och kongressarbetet bör ses över och utvecklas. Kriskommissionen har presenterat en rad intressanta idéer för detta som organisationsutredningen kan ta vidare. Samarbetet med progressiva krafter utanför vårt parti måste också utvecklas. Vi måste bryta åsikter med forskare, företagare, tankesmedjor i Sverige och internationellt, författare och konstnärer, fria debattörer, ekonomer inom fackföreningsrörelsen, idrotts- och nykterhetsrörelsen och många fler.

Det pågår massa spännande samtal där ute – och vi vill vara med!

Vi behöver inte alltid hålla med men vi ska vara med.

Och vi ska öppna upp vårt parti, göra det lättare att engagera sig eller bara få information om vad vi tycker i olika politiska frågor. Vi får inte fastna i frågan om hur vi organiserar oss utan måste fokusera på hur vi kanaliserar engagemang. Vill en grupp föräldralediga mammor och pappor träffas en söndag i månaden för att få barnpassning en timme eller två och under tiden snacka politik – då ska de lätt kunna göra det genom att bilda en S-förening. Det ska vara låga trösklar och enkelt att gå med.

Vi ska uppmuntra och underlätta formandet av nationella och regionala nätverk för olika politikområden och sakfrågor och stödja dessa nätverk ekonomiskt.

Vi ska modernisera och utveckla vårt folkrörelsearbete.

Samtalskampanjen i valrörelsen var en bra start. Den ska utvecklas och bli en naturlig del av partiarbetet också mellan valen.

Kriskommissionens förslag om ett nationellt call-center för medlemsvärvning är intressant och bör provas.

Vi ska tillsammans se till att växa.

Vi ska vara öppna och inbjudande mot människor runt omkring oss.

Vi ska tillsammans värva nya medlemmar.

Vi har alltid varit ganska bra på att beskriva varför vi behöver den nya medlemmen.

Vi ska bli bättre på att beskriva vad den nya medlemmen erbjuds hos oss.

Och vi måste bestämma oss för varför vi värvar nya medlemmar. För mig är det självklart att vi inte värvar en medlem till en speciell ruta i organisationen. Vi vill växa och bli fler för att alla medlemmar ska kunna vara med och förändra samhället. I det stora eller i det lilla. Jag gick med i partiet när jag pluggade på Stockholms Universitet. Jag fick helt enkelt frågan. 'Du pratar ju politik hela tiden – du måste komma med mig' sa en studiekompis. Och på den vägen är det. Mötet i det lilla förändrade faktiskt min livsbana. Den här kompisens personliga engagemang fångade upp mitt intressen för bostäder och miljöpolitik som var det jag brann mest för då.

Vår utmaning nu är densamma – kanalisera de enskilda möten till engagemang för verklig samhällsförändring!

Partivänner,

Om politik är att vilja måste vi kunna svara på vad vi vill. Vi ska ligga i framkant vad gäller politiskt kampanjarbete, vi ska utvärdera vad

som fungerar och vi ska våga testa nya metoder. Men vi måste bli mer uthålliga.

Och vi måste bli mer konkreta när vi omsätter våra grundläggande värderingar i skarpa politiska förslag.

Det är inte flest kampanjer eller sloganer som gör att vi vinner val. Som väljare genomskådar man politiskt korrekta självklarheter. Man vill ha substans.

Vi behöver tydliga budskap om vad vi vill med Sverige - annars kommer ingen höra vad vi säger.

Därför måste politik och organisation hänga ihop bättre och därför ska vi fortsätta den organisatoriska förändring av partiet som vi inlett. Ibrahim Baylan har visat prov på stort ledarskap när han efter valförlusten lett arbetet med att omorganisera partistyrelsen och riksdagsgruppen. Omorganisationen var redan beslutad av partikongressen långt innan valresultatet i fjol. Men förlusten ställde saker på sin spets.

Den här svåra men nödvändiga omställningen är påbörjad - och måste fullföljas.

Organisation och politik ska hålla ihop bättre och den regionala organisationen stärkas. Insikten om att det lokala arbetet med att forma politiken är en outhärlig del i en folkrörelse är mycket viktig. Och tänk vilken inneboende kraft vi kan släppa loss om vi bättre kopplar formandet av den nationella oppositionspolitikerna med folkrörelsearbetet runt om i landet.

Låt säga att förskolan ska diskuteras i riksdagen. Och att vi genom partiorganisationen inför en sådan debatt går ut i samtal med föräldrar på förskolor i alla landets 290 kommuner och har med oss deras idéer in i utskottsarbetet och in i riksdagens kammare.

Vilken kraft! Och med vilken legitimitet vi skulle kunna forma oppositionsarbetet!

I vårt parti ska man inte bara få möjlighet att påverka politiken utan också förkovra sig och växa och utvecklas som människa.

Partiets studieverksamhet behöver ses över från grunden. Att förstå sin omvärld är nödvändigt för att bli en rörelse som inte bara identifierar samhällsproblem utan också förmår presentera lösningar. Och ett av de viktigaste skälen till att bli medlem är att man vill lära sig mer. Här har vi som parti inte hängt med.

Vi behöver göra en ordentlig investering i utbildningsverksamheten i partiet. ABF:s förbundssekreterare Annika Nilsson har lett en utredning om vår studieverksamhet och kommer presentera en rad konkreta förslag som jag ser fram emot att ta del av.

Själv kommer jag föreslå det nyvalda verkställande utskottet att vi utser en särskild studieledare i VU som får ansvar för att studieverksamheten prioriteras och utvecklas.

Campus Bommersvik ska bli ett centrum för kvalificerad utbildning och kompetensutveckling. Genom samarbeten med kvalificerade utbildningsanordnare ska skraddarsydda utbildningar för

förtroendevalda och anställda i partiet genomföras.

Tillsammans med SSU och LO drar vi redan i år igång en stor satsning på att utbilda unga ledare. 500 deltagare under 30 år ska under de kommande åren få chans att fördjupa sina kunskaper och sina kontaktnät inom ramen för Bommersviksakademien. Hela partiet ska bli en ideernas vapensmedja!

Partivänner,

Sverige har bara ett parti som står på löntagarnas sida och det heter Arbetarepartiet Socialdemokraterna.

Banden mellan Socialdemokratin och LO bygger på en värdegemenskap som varit till gagn inte bara för våra medlemmar utan för hela den svenska arbetsmarknadens funktionssätt och samhället i stort.

Det finns de som kallar LO för ett särintresse. Jag menar att LO har en särställning. Vi är två grenar på samma träd. Därför ska den facklig-politiska samverkan utvecklas - inte avvecklas.

Jag ser med stort intresse fram emot den utredning som Ylva Thörn gör över hur den facklig-politiska samverkan ska utvecklas.

Jag kommer att bjuda in de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och SACO. Syftet är att diskutera hur vi på ett kontinuerligt och strukturerat sätt kan få ta del av deras idéer om hur fler jobb kan skapas och arbetslivet utvecklas.

Partivänner vi har sannerligen mycket att göra,

Vi ska redan tidigt under mandatperioden förbereda oss för att undvika ytterligare ett misslyckande när det kommer till att sätta ihop våra listor inför nästa val. Om vi aspirerar på att vara en bred politisk rörelse måste det återspeglas också på våra listor.

I dagens riksdagsgrupp finns inte en enda ålderspensionär. Samtidigt blir Sveriges befolkning allt äldre. Det håller inte. Vi behöver bli fler äldre.

Men vi behöver framförallt bli fler yngre. Släppa fram en ny generation på ledande positioner som får möjlighet att ta ansvar, växa och provas.

SSU har med rätta skällt ut partiet. Jag hoppas att du Jytte fortsätter vara en konstruktiv blåslampa på partiet fram till er kongress i augusti och att din efterträdare tar samma fight. Partiet behöver er mer än någonsin.

Detta är stora utmaningar, som kräver konkreta svar. Och vi måste ta oss an dem idag. Och ska vi klara allt detta måste vi tro på våra idéer och utstråla passion och glädje.

Eller, kortare uttryckt – engagemang!

Och det är det tredje området jag vill tala med er om. Självförtroende.

Vi har, inte bara de senaste åren utan det senaste decenniet, spelat defensivt.

Det måste bli ett slut på det.

Det är att förminska socialdemokratins idé att inte tro att jämlikhet, frihet och gemensamt ansvarstagande omfamnas av så oerhört många fler än de som röstade på oss i det senaste valet.

Det finns de som ser en motsättning mellan att vilja vinna val och vara trogen sina värderingar. Det där är trams.

Och jag skäms inte för att säga att vi måste fokusera på att vinna val. Inte för att vi vill ha makten för maktens skull utan för att vi vill genomföra våra idéer för Sverige.

Partivänner,

Vi ska slåss om varje röst och om varje mandat.

I varenda valkrets i alla Sveriges 21 län, 290 kommuner och 6063 valdistrikt.

Och vi ska söka förtroendet fast övertygade om att det går att vinna val med vår politik. Överallt. Ja, nästan i varje fall.

Det kan låta naivt, men tvärtom är jag realist. Jag inser att om vi ska vara hela Sveriges parti måste vi också söka förtroende hos alla dem som tror att Sverige blir starkare och individen friare om vi tar gemensamt ansvar för varandra, från norr till söder, från förorten till villaområdena.

Det finns de som kan vinna val på skrämsel - det kan aldrig vi. Vi måste erbjuda hopp om en ljusare framtid genom att bära en berättelse

om att en annan samhällsutveckling är möjlig.

Jag vet att det är möjligt. Historien är full av fantastiska revanscher. Jag kommer ihåg när Niel Kinnocks Labour förlorade valet mot Tories 1993 och Storbritannien såg ut att vara en evig bastion för Thatcherismen och dess arvtagare.

Labour räknades ut för alltid. Men de bröt ihop, och kom igen. Jag var i USA när Al Gore förlorade mot Bush junior.

Då sa demokrater jag talade med att om vi inte vinner nu så vinner vi aldrig.

Demokraterna förlorade, bröt ihop och kom igen.

Man antog en strategi som kom att kallas The 50 State Strategy och såg till att ha en levande partiorganisation över hela landet. Det var en strategi som till slut ledde Barak Obama till Vita Huset.

Den gick ut på att inte ta något för givet och inte heller ge upp på förhand. Den krävde självförtroende. Det här partivänner tror jag är nyckeln.

Omtanke - som i omtanke om varandra i partiet.

Engagemang - som i insikt i att vi måste fortsatt utveckling av både politik och parti.

Självförtroende - som i orubblig tro på att våra idéer om jämlikhet, frihet och gemensamt ansvarstagande har sina bästa stunder framför sig.

Partivänner!

Vi har sedan vi samlades i fredags diskuterat de politiska delarna i partistyrelsens diskussionsunderlag "Ett Sverige för morgondagen". Jag tycker det har varit en bred och spännande diskussion. En diskussion som med all tydlighet visar att vi alla känner en stor otålighet att fortsätta vårt politiska utvecklingsarbete. För det handlar just om att fortsätta diskussionerna. Debatten är självfallet inte slut när vi skiljs i eftermiddag. Tvärtom. Nu ska vi fortsätta arbetet i våra partiföreningar, arbetarekommuner och partidistrikt.

I höst samlas vi sedan till förtroenderåd för att ta tag i någon eller några politiska områden som vi särskilt behöver diskutera och utveckla. Jag ser framför mig att vi också utvecklar arbetsformerna för förtroenderådet och inte minsta avsätter mer tid för de viktiga politiska debatterna och diskussionerna.

Enligt våra stadgar ska vi samlas till kongress året innan det är val till Riksdagen. Det innebär att nästa kongress är 2013. Det finns inget som säger att vi med automatik måste samlas till kongress just på hösten. Känner vi att det är bättre för tempot i vårt politiska utvecklingsarbete att samlas till kongress under våren så gör vi naturligtvis det.

Omtanke.
Allvar.
Självförtroende.

Vi har mycket att ta tag i partivänner. Nu sätter vi igång och jobbar!

Tack.
Sidan uppdaterades senast: 2011-03-24 09:08

Extrakongressens avslutning

Håkan Juholts avslutningsanförande.

Partivänner,

Jag tar med mig fyra viktiga arbetsuppgifter från denna kongress:

För det första: Barnfattigdom har ingen plats i Sverige. Vi kommer att utarbeta ett program för att utrota barnfattigdomen.

Vi ska vända på varje sten. Det handlar om fler jobb. Föräldrars fattigdom är samma sak som barnfattigdom.

Det handlar om rätten till heltid. Det handlar om att titta på barnbidragen. Det handlar om bostadspolitik. Det handlar om hela socialpolitiken. Barnfattigdomen ska bekämpas varje dag och med alla till buds stående medel!

För det andra: Vi kommer att ta initiativ till en översyn av pensionssystemet.

Vi ska ha ett starkt, gemensamt pensionssystem. Det är dags för vårt parti att tillsammans med LO, TCO och SACO göra en ordentlig utvärdering av pensionssystemet. Sedan ska vi diskutera frågan med regeringen och göra de justeringar som behövs. Alla ska kunna lita på att pensionssystemet ger en trygg inkomst på ålderns höst.

För det tredje: Vi kommer att genomlysa avregleringarna för att tillse att de har uppnått sitt syfte.

Har avregleringarna levererat vad de lovade? När det gäller telemarknaden är svaret utan tvekan: Ja. Priserna har sjunkit kraftigt – samtidigt som vi kan kommunicera med varandra på allt mer avancerade sätt.

Men när det gäller elmarknaden verkar svaret vara ett lika tydligt Nej. Bolagen täljer guld samtidigt som elpriserna skenar för både hushåll och företag. Det var inte vad vi väntade oss. Nu ska vi noga undersöka hur vi kan reglera marknaden i medborgarnas intresse.

För det fjärde: Vi kommer att ta initiativ till en översyn av skattesystemet.

Många talare på denna kongress har vittnat om de behov vi står inför i välfärden. Befolkningen åldras och människors krav på kvalitet höjs. Samtidigt har den borgerliga regeringens politik inneburit tydliga avsteg från skattereformens principer om transparens, tydlighet och enhetlighet.

Nu är det hög tid att genomlysa skattesystemet för att skapa konkurrenskraftiga villkor för det svenska näringslivets tillväxt. Här har vi fyra arbetsuppgifter: Utrota barnfattigdomen, Trygga pensionerna, Tänk igenom avregleringarna och Se över skattesystemet.

Så bygger vi en social demokrati

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-28 09:03

Vår omvärld

En rörelse i rörelse – det var huvudbudskapet när partistyrelsens Anneli Hulthén inledde kongressens allmänpolitiska diskussion och blocket ”Vår omvärld”.

Hulthén påpekade inledningsvis att diskussionen under kongressen kommer att vara en viktig del i partiets nystart. Den kommer bland annat att vara ett viktigt medskick till arbetet med att ta fram ett nytt partiprogram, menade hon.

Ett genomgående tema i anförandet var rörelse och förändring. Hulthén konstaterade att socialdemokraterna måste vara mer än ett parti, en bred rörelse som ständigt är öppen för impulser utifrån. Vårt parti och vår politik måste ständigt förändras, menade hon.

Samtidigt underströks att de grundläggande värderingarna alltid måste ligga fast. Solidaritet, jämlikhet och allas lika värde är grunden för vår politik, oavsett hur omvärlden ser ut, slog hon fast.

Bland alla stora globala utmaningar lyfte Hulthén särskilt fram hotet mot vårt klimat, en ohållbar global resursfördelning, vattenbrist samt den fortsatta exploateringen av kvinnor och barn.

Följande ämnen förekom i många av kongressombudens inlägg:

- Fler jobb och ekonomisk tillväxt.
- Minskade klyftor och social trygghet
- Välfärdsreformer och frågan om vinster i skola och vård
- Investeringar i utbildning och infrastruktur.
- Förbättrade villkor i arbetslivet.
- Hållbar utveckling och klimatomställning.

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-24 09:22

Vår politik

- Jag yrkar bifall till framtiden. Så avslutade Elvy Söderström kongressens allmänpolitiska diskussion inom området "Vår politik". Hon betonade att ombudens inlägg kommer att vara ett mycket viktigt underlag i partiets fortsatta nystartsarbete.

– Jag yrkar bifall till framtiden. Vi tar till oss allt. Nu ska vi ge järnet.

Många olika frågor lyftes i diskussionen, bl a:

Välfärd
Sjukvård
Jobb
Trygghetsförsäkringar
Jämställdhet
Bostäder
Forskning
Infrastruktur
Barnfattigdom

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-24 09:22

Fyllnadsval

Extrakongressen beslutade att göra följande fyllnadsval:

Partiordförande

Håkan Juholt

Partisekreterare

Carin Jämtin (efter Ibrahim Baylan)

Verkställande utskottet (VU) Ledamot

Mikael Damberg (efter Thomas Östros)

Verkställande utskottet (VU) Suppleanter

Veronica Palm (efter Carin Jämtin)

Leif Pagrotsky (efter Mikael Damberg)

Lena Micko (efter Ylva Johansson)

Partistyrelsen (PS) Ledamöter

Carina Blank

Hans Ekström

Monica Haider

Anders Johansson

Ylva Johansson

Janne Rudén

Partistyrelsen (PS) suppleanter

Matilda Ernkrans

Ulla Gradeen

Ordförande i programkommissionen

Håkan Juholt

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-26 12:08

Kommentarer :

I avsnitten Vår omvärld och Vår politik nämns något om vad ombuden sade. De fick tala 3 minuter var och tiden som var avsatt för dem var enligt programmet cirka 7,5 timmar = 450 minuter = cirka 150x3 minuter = cirka 150 tal. De skulle registreras och skickas till parti-styrelsen. Det vore bra om talen skrevs ut och infördes på hemsidan. De flesta hade skrivit manus så att utskrift borde vara möjligt ganska enkelt.

Här ska bara nämnas några få inlägg.

Anna-Greta Leijon påpekade att den nya partisekreteraren inte nämnt något om de internationella/globala problemen, en brist därför att de är så stora och viktiga.

Carl Tamm påpekade att partiet bör beakta, att partiet har en uppgift i att tänka på hela det svenska samhällets utveckling och inte bara partiets utveckling. D v s att de internationella/globala problemen måste beaktas väl.

Lena Sommestad påpekade, att partiet måste bättre bygga på kunskaper och vetenskaplig forskning. Hon hade en debattartikel i DN om det på lördagen. (Bifogas i det följande).

Björn Fries påpekade behovet av insatser inom narkotikavården och Sven Britton påpekade behovet av insatser inom psykvården.

Den nye partiledarens tal utvecklade sig till ett tal om välfärdsproblem, vilket var välgörande, och talet innehöll på slutet något om internationella/globala problem, delar som hellre hade kunnat inleda talet för att stärka vikten av de globala problemen. Det var bra att talet handlade om välfärden och inte i första hand om arbetslösheten.

Efter kongressen och några artiklar före och under kongressen

Från s-hemsidan 29 mars 2011:

Tommy Waidelich ny ekonomisk-politisk talesperson

Tommy Waidelich valdes till ny gruppledare i Finansutskottet vid tisdagens möte med socialdemokratiska riksdagsgruppen. Han blir därmed socialdemokraternas nya ekonomisk-politiska talesperson.

Tommy Waidelich är född 1963 och har varit riksdagsledamot 1994-95 samt 1998 och framåt. 1995-1998 var han Europaparlamentariker. Han har som riksdagsledamot erfarenhet från bl a Finansutskottet, Utrikesnämnden och EU-nämnden.

CV Tommy Waidelich

Tommy Waidelich
Riksdagsledamot för socialdemokraterna. Valkrets Stockholms län

Personligt

Född 13 september 1963

Gift, fyra barn

Bor i Sundbyberg

Arbete och studier mm

Universitetstudier 1982-84 och 1986-1987

Militärtjänstgöring 1984-1985

Kommunalrådssekreterare i Södertälje 1988-94

Politiska uppdrag

Ordförande Telge kommunalnämnd 1993-94

Kommunfullmäktig, Södertälje 1994-95

Europaparlamentariker 1995-1998

Riksdagsledamot 1994-95 och 1998-

Vice ordförande i Riksrevisionens styrelse, tidigare ordförande i EU-nämnden, ledamot av Finansutskottet och Konstitutionsutskottet)

Partiuppdrag

Ordförande för SSU Stockholms län 1989-92

Ordförande för Socialdemokraterna i Stockholms län 1997- 2004

Partistyrseledamot 1997- 2005

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-29 16:25

Från s-hemsida 6 april 2011:

Carina Moberg ny gruppleddare

Carina Moberg från Stockholms län är vald till ny gruppleddare för socialdemokratiska riksdagsgruppen. Carina Moberg är född 1966 och är riksdagsledamot sedan 1994.

Vid tisdagens gruppmöte valdes även **Veronica Palm** till ny gruppleddare i Civilutskottet och **Peter Hultquist** till ny gruppleddare i Försvarsutskottet.

Från s-hemsida 8 april 2011:

Nya gruppleddare i KU och SkU

Sven-Erik Österberg är socialdemokraternas nya gruppleddare i Konstitutionsutskottet (KU).

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har idag också valt **Jennie Nilsson** till gruppleddare i Skatteutskottet (SkU). Jennie Nilsson är riksdagsledamot från Hallands län sedan 2006. Jennie är född 1972 och är ledamot i Finansutskottet (FiU).

Presskontakt Sven-Erik Österberg: Ann Wolgers: 070-252 26 59

Presskontakt Jennie Nilsson: Daniel Färm: 070-650 12 09

Från s-hemsida 19 april 2011:

Marika Lindgren Åsbrink ny ekonomiskpolitisk rådgivare

Marika Lindgren Åsbrink, 31 år, börjar som ekonomiskpolitisk rådgivare till den socialdemokratiska partiledningen.

Marika är utbildad till politiker i nationalekonomi vid Uppsala universitet.

Hon har tidigare bland annat arbetat som opinionskonsult på Synovate och var efter valet 2010 huvudsekreterare i den socialdemokratiska Kris Kommissionen.

Marika kommer närmast från en tjänst som borgarrådssekreterare hos Socialdemokraterna i Stockholms stadshus.

Hon är en flitig bloggare och är medförfattare till flera böcker om socialdemokratisk idéutveckling.

Marika börjar sin anställning den 9 maj.

DN 10 april 2011:

“Juholts partitopp saknar mångfald”

Tommy, Carin, Håkan och Veronica – det är bara svenskklingande namn i den nya socialdemokratiska ledningen. Trots att S är starkt i invandrargrupperna finns det inte längre någon med utomeuropeisk bakgrund kvar i den högsta ledningen.”

“– Det är olyckligt att det ser ut som det gör. Vi är ett mångfacetterat parti och olika erfarenheter är viktiga i politiken. När jag var tjugo år blev Ibrahim Baylan skolminister och det var jätteviktigt för mig. Jag tror att det är fl er som känner så, säger riksdagsledamoten Maryam Yazdanfar.

Hon har själv petats från sitt uppdrag som talesman. Även den förre partisekreteraren Ibrahim Baylan har lämnat partitoppen.

NÄR HÅKAN JUHOLT tillträdde som ny S-ledare var han noga med att S-ledningen skulle vara jämställd. Det har han också lyckats med – drygt hälften av topposterna innehas av kvinnor. Men några personer med utomeuropeisk bakgrund har inte fått plats i Juholts nya lag, vare sig i det verkställande utskottet eller som talesmän.

– Det är en svaghet, en brist, säger S partisekreterare Carin Jämtin.

– Men vi har fl era duktiga utomeuropeiska företrädare i riksdagen och jag är säker på att några av dem kommer att få ledande poster framöver, säger hon.

På den socialdemokratiska riksdagsgruppens möte i tisdags var det en lång och bitvis känsloladdad diskussion om hur det nya socialdemokratiska laget byggts och om petningen av Maryam Yazdanfar. Internt inom S ses petningen av Yazdanfar som extra anmärkningsvärd eftersom hon är ung, har invandrarbakgrund och fick sparken samtidigt som hon är föräldraledig.

Den socialdemokratiska partistyrelsen omfattar sammanlagt 41 ledamöter och suppleanter. Där finns två personer med utomeuropeisk bakgrund: Mariam Osman Sherifay och Luciano Astudillo.

INTE HELLER bland de mäktiga distriktsordförandena finns några utomeuropeiska företrädare. Samtidigt pågår en maktstrid inom Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Ordföranden Nalin Pekgul har bestämt sig för att kandidera för en ny period men utmanas av Ylva Johansson och Lena Sommestad.

HANS OLSSON EWA STENBERG

hans.olsson@dn.se 08-738 10 68 ewa.stenberg@dn.se 08-738 24 25”

“Hela socialdemokratiska ledningen – drygt hälften är kvinnor

Partiledare: Håkan Juholt.

Partisekreterare: Carin Jämtin.

Ordinarie VU-ledamöter: Wanja Lundby-Wedin, Elvy Söderström, Helene Fritzon, Sven-Erik Österberg, Mikael Damberg.

Suppleanter: Anneli Hulthén, Tomas Eneroth, Peter Hultqvist, Veronica Palm, Leif Pagrotsky, Lena Micko.

Talespersoner i riksdagen:

Gruppledare: Carina Moberg

Ekonomi: Tommy Waidelich

Utbildning: Mikael Damberg

Skatter: Jennie Nilsson

KU: Sven-Erik Österberg

Utrikes: Urban Ahlin

Civil: Veronica Palm

Arbetsmarknad: Ylva Johansson

Försvar: Peter Hultqvist

Justitie: Kerstin Haglö

Kultur: Berit Högman

Miljö och jordbruk: Matilda Ernkrans

Näring: Lars Johansson

Socialförsäkring: Tomas Eneroth

Social: Lena Hallengren

Trafik: Anders Ygeman

EU-nämnden: Marie Granlund.

DN 26 mars 2011 (under kongressen):

”Partiet måste åter bygga sin politik på kunskapens grund”

“Lena Sommestad: Håkan Juholt måste så snart som möjligt i handling visa hur han vill förändra både partiets arbetssätt och politikens innehåll. Socialdemokratins allra största brist är att politiska förslag ofta formuleras utan tydlig förankring i grundläggande värderingar, sakkunskap och samhällsanalys. Kontrasten är stor mot partiets stora reformperiod – fram till 80-talet – då socialdemokratin hade en närmast unik förmåga att bygga politik på kunskapens grund. Partiet lockade intellektuella från alla samhällsskikt och samhällsvetare bidrog till genomtänkta, ofta banbrytande reformer. Vi måste åter ta plats på den arena där vi hör hemma: som en drivande part i svensk progressiv samhällsdebatt, skriver kongressombudet och professorn Lena Sommestad.”

“I dag stiger Håkan Juholt fram som ny partiordförande på Socialdemokraternas kongress. Efter en lång och svår process vill jag hävda att han nu gör det med sällsynt styrka. Det finns i partiet en vilja till omprövning och förnyelse, som sporrar och driver. Kriskommissionens rapport, ”Omstart för socialdemokratin”, anger tonen. Medlemmar reser krav på ny politik och en ny partikultur.

Samtidigt har Juholt som ny partiordförande en politisk medvind utanför partiet. Samhällsdebatten är på väg att ändra ton. Kritiken växer mot misslyckade marknadsreformer, försämrade villkor i arbetslivet och ökad ojämlikhet. Tiden har mognat för en oppositionspolitik som handlar om grundläggande värderingar och principer. Vilken samhällsmodell vill vi ha? Kan Socialdemo-

kraterna få gehör för en politik som lyfter full sysselsättning, jämlikhet, utbildning och hälsa framför kortsiktig kostnadseffektivitet och marknadskonkurrens?

Håkan Juholt har starka kort på hand, men han har också tuffa utmaningar att hantera. En sådan utmaning handlar om att förnya partiets arbetssätt. Socialdemokraterna är i dag ett i långa stycken hierarkiskt och slutet parti. Det är bekymmersamt inte bara för medlemmarna utan också för möjligheterna att skapa ett slagkraftigt politiskt alternativ. Hierarkier och slutenhet främjar sällan en kritisk och kreativ debatt.

Jag menar att den allra största bristen i partiets arbetssätt i dag är att politiska förslag ofta formuleras utan en tydlig förankring i grundläggande värderingar, sakkunskap och samhällsanalys. Samhällsforskningens resultat tas inte systematiskt till vara.

Ett exempel är konflikten kring friskolefrågan. Här blev partiets kompromiss på partikongressen 2009 att det är kvaliteten, inte driftsformen, som ska stå i fokus för skolpolitiken. Därefter avfördes friskolefrågan från valdebatten. Men decennier av socialpolitisk forskning visar något annat: att driftsformer spelar roll. Den visar att utformningen av samhällets institutioner påverkar grundläggande samhällsstrukturer som fördelning av makt och resurser. När tesen om kvalitet före driftsformer kommer på tal, då bör vi minnas att det var just en smart institutionell design som skapade den berömda ”svenska välfärdsmodellen”. När ett parti som Socialdemokraterna på kongressen 2009 avstår från att analysera ett systemskifte i svensk skola därför att viljan att uppnå en politisk kompromiss går före argumentets hållbarhet, då är det dags att reflektera över hur partiet fördelar knappa resurser. Om Håkan Juholt vill göra skillnad för Socialdemokraterna, så är en satsning på partiets kunskapsorganisation att rekommendera.

Partiets långvariga ointresse för samhällsforskningens landvinningar kan kanske förklara att Socialdemokraterna i dag är så påtagligt frånvarande i svensk, progressiv samhällsdebatt. Det kan också förklara att stödet är begränsat bland forskare, akademiker och tjänstemän.

Kontrasten är stor mot socialdemokratins stora reformperiod, fram till 1980-talet. Då hade partiet en närmast unik förmåga att bygga politik på kunskapens grund. Utgångspunkten var den gången arbetarrörelsens egen starka bildningstradition – med fackförbund, studieförbund, hyresgäströrelse, konsumentkooperation, bostadskooperation, etcetera. Partiet lockade också intellektuella samhällsmedborgare från alla samhällsskikt. Ledande samhällsvetare bidrog till väl genomtänkta, ofta banbrytande reformer som än i dag väcker uppmärksamhet i internationell forskning och politik.

Vad är då vägen framåt? Jag menar att Håkan Juholt och en ny partiledning så snart som möjligt bör visa i handling hur man vill förändra både partiets arbetssätt och politikens innehåll. År 2014 kommer striden att stå om den svenska samhällsmodellen. Då krävs skarpa argument för att vinna debatten.

Jag vill föreslå att partiet inför nästa ordinarie partikongress, år 2013, väljer att pröva helt nya arbets- och mötesformer, som kan fungera mellan de stora partikongresserna.

Jag skulle till exempel gärna se en stor socialdemokratisk idékonferens sommaren 2012, ett ”socialdemokratiskt Almedalen”. En sådan idékonferens skulle bygga vidare på Kriskommissionens analys och bestå av anföranden, debatter och seminarier. Det skulle vara en plats där det fanns tid att grundligt diskutera kontroversiella frågor, slipa på

argument och fundera över kompromisser, utan att samtidigt tvingas ta skarpa beslut. Här skulle de långsiktiga strategierna prövas, innan de förs in i dagspolitikens hetluft. Medlemmar skulle få inspiration att skriva debattartiklar, insändare och motioner. De skulle möta sakkunniga och experter liksom ledande företrädare för parti, fackföreningsrörelse och andra organisationer.

En idékonferens av detta slag har den fördelen att många kan delta och att många kan bli inspirerade och intresserade – också utanför partiet. Nätverk kan skapas och en progressiv offentlighet ta form. Partimedlemskapet får ett värde och Socialdemokraterna kan ta plats på den arena där man hör hemma: som en drivande part i svensk progressiv samhällsdebatt.

Bred mobilisering kring väl genomarbetade krav har alltid varit de många människornas möjlighet att påverka samhället, genom politiken. Så är det också i dag.

När LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin i veckan (DN Debatt 24/3) rapporterar att knappt var femte LO-medlem helt och hållet instämmer i påståendet att politiken är den bästa arenan för att lösa de stora samhällsproblemen, då står det klart att Håkan Juholt och svensk socialdemokrati har ett uppdrag som går långt utöver partiets egna mål.

Genom att erbjuda ett tydligt politiskt alternativ kan Socialdemokraterna bidra till att återupprätta människors tro på politiken i en tid då vårt samhälle står inför svåra vägval och vår förmåga att lösa gemensamma problem är viktigare än någonsin.

Lena Sommestad

professor i ekonomisk historia
och ombud på Socialdemokraternas extrakongress “

DN 24 mars 2011 (Även LOs hemsida 24 mars)(Under kongressen):

”S måste återupprätta tron på politikens möjligheter”

“Wanja Lundby-Wedin: En majoritet av LO-medlemmarna vill att S förnyar sig med jämlikheten som vassaste vapen. Politiken har tappat mark och marknaden flyttat fram sina positioner. Enligt en ny undersökning instämmer bara 18 procent av LO-medlemmarna i att politiken är den bästa arenan för att lösa de stora samhällsproblemen. Detta är oroväckande. Tillsammans måste vi åter göra politiken till ett instrument för att förändra samhället, skriver LO-ordföranden.”

“I helgen väljer Socialdemokraterna en ny partiledning. Det markerar en nystart efter höstens valnederlag. Socialdemokraterna ska återigen hitta den vägvinnande formeln som kombinerar tillväxt och utveckling och förenar breda grupper i vårt samhälle i vetskapen om att alla tjänar på rättvisa.

Från LO:s sida vill vi utveckla den fackligpolitiska samverkan för att passa våra medlemmar även i framtiden. Det låter sig dock inte göras utan en korrekt bild av vilken politik som krävs för att gynna löntagarnas intressen. Vi har därför genomfört en stor medlemsundersökning som vi presenterar i samband med helgens kongress. Undersökningen är genomförd i samarbete med Novus opinion och omfattar intervjuer med 1 000 medlemmar inom LO-förbunden.

En stor majoritet av LO-förbundens medlemmar vill se reformer som syftar till en politik för ökad jämlikhet och bättre välfärd. De största

samhällsproblemen, menar våra medlemmar, är: arbetslösheten, ungdomars situation på arbetsmarknaden, ökade klyftor och dåliga arbetsvillkor och löner. Tyvärr ser vi i dag en politik som inte tar den oron på allvar. En politik där klyftorna ökar och välfärden försämras. Borgerligheten har vunnit val trots ett folkligt motstånd mot ökade klyftor och försämrade resurser till välfärden. Det är ett underkännande också av den socialdemokratiska politiken och vår bristande förmåga att stoppa den ökande ojämlikheten.

Drygt tre av fyra LO-medlemmar (76 procent) vill att Socialdemokraterna bedriver en aktiv politik för minskade inkomstklyftor. Bara knappt var tionde tycker att inkomstklyftorna i Sverige borde öka. Socialdemokraterna måste förnya sin politik med jämlikheten som vassaste vapen.

Historiskt har LO och Socialdemokraterna – den fackliga och den politiska delen av arbetarrörelsen – vunnit viktiga framgångar för Sveriges löntagare. Vi har aldrig accepterat sakernas ordning. Alltifrån kampen för åtta timmars arbetsdag till arbetet för ett demokratiserat arbetsliv har vi varit övertygade om att löntagarnas intressen måste ges företräde. Tillsammans har vi försökt skapa ett jämlikt och gott arbetsliv. Det har inte varit enkelt och det har förutsatt en stark tro på politikens möjligheter. Men politiken har tappat mark och marknaden har flyttat fram sina positioner.

Bara var tionde medlem instämmer helt och hållet i att politiken kan lösa vardagsproblem och bidra till ökad individuell frihet. Bara 18 procent av våra medlemmar instämmer helt och hållet i att politiken är den bästa arenan att lösa de stora samhällsproblemen på. Det är en oroväckande utveckling – inte minst för demokratin. Den största och viktigaste uppgiften för arbetarrörelsen är

därför att återvinna tron på politikens möjligheter. Politiken är inte bara en nivå för beslutsfattande – den är också avgörande för vilket samhälle vi får.

I de stora utmaningarna som Sverige står inför – ojämlikheten, miljöfrågorna, den höga arbetslösheten och ungdomars situation – finns inga enkla svar. Vi måste skapa ett samhälle där individens lycka hänger samman med det gemensammas framgång. Därför är fortsatta skattesänkningar fel väg att gå. När skatterna har sänkts med över 100 miljarder märks det givetvis också i kvaliteten i välfärden.

Vi lät LO-förbundens medlemmar ta ställning till påståendet ”Vad av följande tycker du är viktigast för att göra Sverige till ett bättre land i framtiden?” Medlemmarna tog ställning till om mer resurser skulle läggas på att sänka skatterna eller om mer resurser skulle läggas på välfärden. Svaret var entydigt. Även här vill fler än tre av fyra att resurserna läggs på välfärden. Stödet för den svenska modellen är grundmurat bland LO-förbundens medlemmar.

Det politiska budskapet är tydligt: LO-medlemmarna vill att klyftorna i samhället minskar. Likaså är stödet för förbättrandet av välfärdsstaten stort.

Från LO anser vi nu att den första och viktigaste uppgiften för Socialdemokraterna blir att återupprätta människors tro på politiken som medlet till ett jämlikt samhälle, byggt på frihet och rättvisa.

Socialdemokratin är relevant när den talar till människors drömmar om en bättre framtid, när den ser människors verkliga problem och deras innersta drömmar. Tillsammans måste vi göra politiken till ett instrument för att förändra samhället igen.

WANJA LUNDBY-WEDIN LO-ordförande”

Från s-hemsidan:

“Jobben först! Artikel publicerad på DN **Debatt 31 mars 2011**

Målet med Socialdemokraternas ekonomiska politik är full sysselsättning. Det reformutrymme som växer fram bör användas klokt. Sverige behöver en politik för fler i arbete.

Hösten 2008 kollapsade de globala finansiella marknaderna. Finanskrisen orsakades av globala obalanser och en bristfällig reglering

Sverige drabbades inte så hårt av kollapsen på de finansiella marknaderna, men väl av den ekonomiska kris som följde. En viktig orsak är vårt exportberoende. Men det är också av därför som vi i dag återhämtar oss snabbare.

Finanskrisen har demonstrerat betydelsen av starka ekonomiska finanser. Överskott i goda tider är en förutsättning för en aktiv politik i lågkonjunktur. Vi hade aldrig klarat krisen lika bra om vi inte hade sanerat statsfinanserna efter 90-talskrisen.

Ramverket med utgiftstak i statsbudgeten och överskottsmål för den offentliga sektorn är en styråra för den ekonomiska politiken. Vi kommer aldrig att tumma på grunderna för en ansvarsfull ekonomisk politik.

Sverige har i dag hög tillväxt. Men det råder fortfarande massarbetslöshet. 400.000 svenskar, omkring åtta procent av arbetskraften, är arbetslösa. Paradoxalt nog växer arbetskraftsbristen samtidigt som så många går arbetslösa. Det är ett resultat av att de arbetslösa saknar

tillräckliga kvalifikationer för att ta de nya jobben.

Den försämrade matchningen på arbetsmarknaden gör att obalanserna i ekonomin växer. Svårigheterna att hitta rätt arbetskraft för företagen pressar upp löner och priser. Riksbanken, vars främsta uppgift är att värna prisstabilitet, tvingas därför höja räntan i förtid. Det drabbar ofta den enskildes hushållsekonomi hårt.

I valet 2006 pekade Moderaterna på ett viktigt samhällsproblem – den oacceptabelt höga arbetslösheten och det stora utanförskapet. Men den förda borgerliga ekonomiska politiken har inte fungerat. Tvärtom har delar av politiken försämrat arbetsmarknadens funktionssätt.

Möjligheterna för den enskilde att gå från arbetslöshet till anställningsbarhet har minskat. Arbetslösheten är i dag högre och utanförskapet djupare än vid regeringsskiftet 2006.

Sverige behöver en politik för fler i arbete. Då förbättras möjligheterna att pressa tillbaka barnfattigdomen och investera i kunskap. Det reformutrymme som växer fram måste användas klokt. Nu presenterar vi några principer som ska vägleda utvecklingen av vår politik för full sysselsättning:

1. Investera i Sveriges konkurrenskraft.

Sverige behöver investeringar i ökad produktivitet och global konkurrenskraft. Så skapar vi ett samhälle där våra barn kan leva ett rikare och tryggare liv än tidigare generationer haft möjlighet till.

De flesta av framtidens jobb växer fram i tjänstesektorn. Det krävs investeringar i forskning och utbildning som ökar förädlingsvärdet inom de växande tjänstebranscherna. Hela tjänstesektorns potential måste

tillvaratas. Vi behöver en modern näringspolitik med stabila villkor för basindustrin. Investeringar i ny klimatsmart teknik skapar nya jobb.

För att våga investera behöver företag såväl som hushåll långsiktiga och stabila ekonomiska villkor. Vi kommer att ta initiativ till en översyn av skattesystemet för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivets tillväxt. Skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb.

Det finns små möjligheter och heller inga direkta behov av att kraftigt höja eller sänka skatterna. Hög tillväxt, fler i arbete samt effektiviseringar och omprioriteringar inom statsbudgeten skapar goda möjligheter för nya investeringar.

2. Stärk kvaliteten i utbildningssystemet.

Sverige ska vara en kunskapsnation i världsklass, där vi konkurrerar med kunskap – inte låga löner. Den bästa vägen till ett välavlönat jobb är god utbildning. I dag halkar den svenska skolan efter. Elevernas kunskaper i matematik och i naturvetenskap har försämrats.

För att förbättra resultaten i skolan måste vi satsa på lärarna. Läraryrkets status behöver stärkas liksom karriärmöjligheterna inom skolan. Kvaliteten inom hela utbildningssystemet behöver stå i fokus. Det krävs inte minst en ökad kvalitet på de yrkesinriktade gymnasieutbildningsprogrammen.

3. Nolltolerans mot ungdomsarbetslöshet.

Grunden för att bryta den höga svenska ungdomsarbetslösheten är en gymnasieskola som fungerar. Utbildningen behöver knytas närmare yrkeslivet.

I dagens moderna ekonomi behöver alla unga ha en gymnasieutbildning. Antalet unga som skaffar sig en eftergymnasial utbildning – från högskola till KY-utbildningar – måste öka. Sverige blir ett starkare land om högskolan står öppen för alla. Arbetslösa ungdomar ska mötas av aktiva insatser.

4. Bryt utanförskapet.

En av tre arbetslösa är långtidsarbetslösa. Risken är stor att dessa slås ut permanent i ett utanförskap.

Långtidsarbetslösheten har förvärrats av nedskärningarna inom arbetsmarknadsutbildningen. I stället för effektiv utbildning har regeringen satsat på jobbcoacher som ibland erbjuder kristallterapi. Det är inte seriöst.

De arbetslösa behöver rustas för de lediga jobben. Det behövs satsningar på kvalificerad arbetsmarknadsutbildning av god kvalitet inom yrken där det i dag råder brist på yrkeskunnigt folk.

Men långtidsarbetslösheten och det växande utanförskapet kan inte endast lösas med utbildning. Det krävs investeringar i en utvidgad arbetsmarknad där människor kan bidra på sina egna villkor.

SNS Konjunkturråd (SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle) har presenterat en idé om en satsning på så kallade välfärdsjobb. Långtidsarbetslösa ska utföra viktiga jobb inom välfärden som inte utförs i dag. SNS idé är väl värd att prövas och utvecklas på ett sätt som fungerar inom ramen för en socialdemokratisk ekonomisk politik.

5. Gör det mer lönsamt att arbeta.

Ska Sverige nå målet om full sysselsättning måste ekonomin utvecklas så att det lönar sig bättre att arbeta.

I dag tvingas vissa yrkesgrupper, ofta lågavlönade, att betala cirka 400 kronor i månaden för att vara med i a-kassan. Den höga avgiften gör det mindre lönsamt att arbeta. Avgiften bör sänkas.

Den ofrivilliga deltidarbetslösheten kostar samhället mycket stora resurser. Ett förslag kan vara att staten ger en bonus till de kommuner som lyckas minska det ofrivilliga deltidarbetet i välfärden.

Sverige behöver större arbetsregioner som bidrar till fler jobb och höjda löner. Då krävs en god infrastruktur som gör det mer lönsamt att pendla till sitt arbete. Sverige behöver investeringar i såväl vägar som järnvägar.

I dag presenterar vi några första viktiga steg för att fler ska kunna komma i arbete. Tuffa prioriteringar kommer att krävas. Vi kommer att återkomma med fler förslag för fler i arbete. En del i detta är den skatteöversyn som vi nu sätter, där syftet är att främja företagande och jobb. Vårt budskap är tydligt: Jobben går först!

Håkan Juholt partiledare (S)

Tommy Waidelich ekonomisk-politisk talesperson (S)

Sidan uppdaterades senast: 2011-03-31 08:39”

I DN föreslog debattredaktören att man borde läsa fyra artiklar i DN av

*** Mona Sahlin och Thomas Östros den 26 juni 2010,**

*** Ylva Johansson den 7 nov 2010.**

*** Thomas Östros den 12 nov 2010**

*** Lena Sommestad den 21 nov 2010.**

Artiklarna bifogas i det närmast följande.

DN 28 juni 2010:

”Skola, vård och omsorg går före skattesänkningar”

“Socialdemokraterna: Vården ska tillföras mer än de 12 miljarder som vi redan har avsatt i vårbudgetens första steg. Vi vill genomföra ett brett program för att stärka vården. Skolan, vården och omsorgen står inför stora utmaningar. Förutom ytterligare tillskott för att klara kvaliteten vill vi göra insatser för fler heltidsjobb. En heltidsmiljard ska införas, att fördelas till kommuner och landsting utifrån hur bra de är på att skapa heltidstjänster under 2011 och 2012. Vi vill också tillsätta en innovations- och produktivitsdelegation som ska bidra till att stärka effektivitet och nytänkande. Det är barnens omsorg, vår gemensamma sjukvård och omsorgen om våra äldre som går före nya stora skattesänkningar, skriver Mona Sahlin och Thomas Östros.”

“I skolan, vården och omsorgen har 25 000 jobb försvunnit under det senaste året. Nu måste vården sättas före nya skattesänkningar. För att klara vården måste Sverige tillbaka till överskott. De offentliga finanserna ska åter byggas starka. Jobben måste prioriteras. Vi har inte råd med en av Europas högsta ungdomsarbetslöshet. Det rödgröna samarbetet har i vårbudgeten presenterat investeringar om 12 miljarder kronor för att stärka skolan, vården och omsorgen. Det är ett kraftfullt första steg. Men vi socialdemokrater gör bedömningen att vården behöver större tillskott för att vi ska klara att stärka kunskapsinnehållet i skolan, att öka kvaliteten i sjukvården och att förbättra omsorgen om våra äldre.

Vårt besked är att skolan, vården och omsorgen kommer att tillföras väsentligt större resurser än de 12 miljarder kronor – mer än regeringens alternativ – som vi redan avsatt i ett första steg.

Under de senaste åren har skatterna sänkts med närmare 100 miljarder kronor. Borgerlighetens fixering vid sänkta skatter – till vilket pris som helst – får nu allvarliga konsekvenser för den välfärd de flesta svenskar värdesätter högt. Sveriges Kommuner och landsting (SKL) har rapporterat att det mellan det fjärde kvartalet år 2008 och år 2009 försvann 18 000 jobb inom den skattefinansierade vården. SCB rapporterar att det till det första kvartalet i år försvann knappt 25 000 jobb inom skola, vård och omsorg – oavsett huvudman, form av juridisk person och driftsätt. Konjunkturinstitutet rapporterar att mellan 2007 och 2009 minskade de kommunalt finansierade sysselsatta (det vill säga oavsett huvudman) med 33 000 personer.

Statsministern hävdar att han fredat vården. Fakta motsäger den uppfattningen. De förlorade jobben visar att ett annat Sverige växer fram. I Stockholm tvingade besparingskrav fram nedläggningen av avdelning 80 på SÖS. En familjeavdelning för långtidssjuka och för tidigt födda barn. I Stockholms stad har 900 jobb försvunnit inom äldreomsorgen – även när pensionsavgångar, avknoppningar och verksamhetsövergångar har räknats bort. **Vi socialdemokrater vill bryta nedskärningstrenden. Vi vill genomföra ett brett program för att stärka kvaliteten i vården. Skolan, vården och omsorgen står inför stora utmaningar.**

1). Mer resurser. Vi vill ha en välfärd av hög kvalitet som finansieras gemensamt och fördelas efter behov – inte efter plånbok. Fortsatta skattesänkningar på välfärdens bekostnad riskerar att bryta sönder den

svenska välfärdsmodellen. Regeringen valde i sin vårbudget att passa om välfärden. I vår rödgröna budget föreslog vi i stället att skola, vård och omsorg tillförs sammantaget 12 miljarder kronor mer än regeringen under åren 2011 och 2012. Men vi socialdemokrater gör därutöver bedömningen att välfärden behöver ytterligare tillskott för att vi ska klara kvaliteten. I takt med att reformutrymmet tydliggörs vill vi därför investera ytterligare i välfärden. **Vårt besked är tydligt: Välfärden kommer att tillföras mer resurser än de 12 miljarder kronor som vi redan avsatt i vårbudgetens första steg.** Varje ny krona som Fredrik Reinfeldt utlovar till fortsatta jobbskatteavdrag eller sänkt skatt för höginkomsttagare vill vi använda till välfärden.

2). Bättre villkor för personalen. Vi vill att de anställdas inflytande och arbetsvillkor ska stärkas. **Det behövs insatser för fler heltidsjobb. Här måste stat och kommun hjälpas åt. En särskild heltidsmiljard ska införas. Miljarden ska fördelas till kommuner och landsting utifrån hur bra de är på att skapa heltidstjänster under 2011 och 2012. Det är oacceptabelt att tusentals kvinnor tvingas till ofrivilligt deltidsarbete. Det bryter mot den socialdemokratiska arbetslinjen.** Vården och omsorgen står inför en generationsväxling med stora pensionsavgångar. Vi vill tillsammans med kommunsektorn utveckla traineeprogram för att få in fler unga välfärdsarbetare. Vi kommer också att tillsammans med kommunerna investera i kompetensutveckling och vidareutbildning för de anställda. En grundbult för att stärka kvaliteten i välfärden är bra villkor för dem som jobbar där.

3). Starkare kvalitetsuppföljning. Vi vill ha valfrihet för medborgaren. Men tillsynen och kraven på kvalitet måste skärpas. Det gäller alla skattefinansierade verksamheter – oavsett driftsform. Vi står för medborgarnas valfrihet – inte företagets. Därför ska producenterna inte ha rätt att välja bort medborgare. Då blir det vård efter plånbok – inte

efter behov. **Vi vill att svensk välfärd ska präglas av effektivitet och nytänkande. För att stärka utvecklingen vill vi tillsätta en innovations- och produktivitätsdelegation som ska bidra till att stärka välfärden.** Nya stora skattesänkningar hotar kvaliteten i välfärden. Frågan måste ställas till statsministern. Hur ska de nya löften om nya skattesänkningar i 100-miljardersklassen som ställts ut av de borgerliga partierna betalas? Vem ska betala? Är det barnens skola, omsorgen eller sjukvården som ska stå tillbaka? Väljarna har rätt att få veta. När kommer de gemensamma beskeden för nästa mandatperiod?

Valet den 19 september är ett avgörande vägval. Det handlar om vilken färdriktning vi ska ta tillsammans. Under det senaste året har 25 000 jobb försvunnit från skolan, vården och omsorgen. Ytterligare fyra år på den inslagna vägen innebär mer skattesänkningar på lånade pengar, ökade klyftor och färre anställda i välfärden. Det räcker nu. Vårt besked är tydligt: Barnens skola, vår gemensamma sjukvård och omsorgen om våra äldre går före nya stora skattesänkningar.

Mona Sahlin (S)
Thomas Östros (S) “

DN 7 nov 2010:

”Socialdemokratin måste bli ett tydligare alternativ”

“Vi socialdemokrater måste självkritiskt utvärdera valrörelsen och de senaste årens vägval – och samtidigt påbörja en framtidsdebatt. Det handlar till exempel om att återupprätta den socialdemokratiska arbetslinjen. Vi behöver en obligatorisk äldreomsorgsförsäkring för att finansiera omsorgen om våra äldre. Vi behöver en särskild fond för att ge duktiga lärare rejält högre löner när de tar på sig svåra utmaningar. Vi behöver införa en ny offentlighetsprincip för privat utförd välfärd, som hindrar att den blir företagshemligheter. I tider av snabba förändringar och flyktiga väljare blir det än viktigare att vi blir ideologiskt tydliga, skriver Ylva Johansson.”

“Det är smärtsamt att förlora. Väljarna har nu i flera val i rad avvisat vårt parti. Det måste få konsekvenser. Skyggglappar och favoritförklaringar måste ge vika för en genuin omprövning av vår politik. Vi som är socialdemokrater känner oss nog trygga med våra värderingar och vår ideologi. Men vårt parti har i mångas ögon blivit ett allt otydligare alternativ.

Vårt budskap var inte tillräckligt genomarbetat och ideologiskt tydligt. Vårt parti kunde uppfattas som en hagelsvärm av politiska förslag utan tydlig framtidsinriktning och ideologisk kompass. Vi reducerades till ett budgetalternativ som saknade relevans och färdriktning för många människor.

Samtidigt som vi självkritiskt måste utvärdera valrörelsen och de

senaste årens politiska vägval måste vi påbörja en framtidsdebatt. Jag vill bidra med några tankar:

• Arbete är en plikt och en rättighet. Arbete bygger välbefinnande, för individen och för samhället. Arbete är inte en möjlighet bland andra utan den helt nödvändiga basen för välfärden.

En konsekvent politik för fler arbetade timmar måste underlätta för fler att arbeta mer, även långt efter 65 år, samtidigt med insatser för att ingen ska stängas ute från arbetsmarknaden. Även de med svåra funktionsnedsättningar, kroniska sjukdomar eller som av andra skäl befinner sig långt från arbetsmarknaden ska ha rätt och möjlighet till egen lön och att bidra till sin egen försörjning.

Den socialdemokratiska arbetslinjen måste återupprättas. Trygghetsförsäkringarna måste utformas så att de stödjer arbetslinjen och inte tvingar människor till passivitet eller socialbidrag. Väl fungerande försäkringsskydd vid arbetslöshet och sjukdom är inte ”bidrag” utan en vital del av en väl fungerande arbetsmarknad. Därför måste kraven på individen vara tydliga och motsvaras av rättigheter. Den orättvisa och förnedrande attityd som införts i försäkringarna måste bytas mot solidaritet och tilltro till människors förmåga.

Med stöd, utbildning och rehabilitering skall många fler kunna arbeta. En tydlig politik för fler i arbete och fler arbetade timmar är helt central för socialdemokratin.

• En hållbar och innovativ politik för fler företag som växer är en nödvändig förutsättning för en växande välfärd.

Näringspolitiken måste vara inriktad på långsiktigt fruktbara villkor för företagen. Staten bör ta initiativ till partnerskap för forskning och utveckling tillsammans med viktiga framtidsbranscher. Vi måste förnya vår politik för jobbskapande, det räcker inte med investeringar i infrastruktur, bostäder och miljöteknik. Vi måste ha ett tydligt

alternativ som gör det möjligt med uthållig tillväxt i en hårdnande internationell konkurrens och som gör att Sverige kan konkurrera med kompetens och kunskapsintensiv verksamhet i stället för låglönejobb. Det är inte minst viktigt i ljuset av att välfärdens framtida finansiering ställs inför en svår utmaning med en åldrande befolkning och färre i arbetskraften.

Att upprätthålla en generell välfärd med hög ambitionsnivå, utan nya privatfinansierade gräddfiler, måste bli en huvuduppgift för politiken. Vägen går via arbete åt alla och fler arbetade timmar. Inför dessutom en obligatorisk äldreomsorgsförsäkring för att finansiera en rejäl ambitionshöjning i vården och omsorgen om våra äldre. Försäkringen bör kopplas till konkreta rättigheter som inte kan åsidosättas. Utbildad personal, god bemanning, rätt att bo tillsammans, god mat och rätt att själv bestämma innehållet i omsorgen ska vara självklart.

• **Prioritera utbildning och kunskap.**

Sverige behöver ett nytt kunskapslyft i vuxenutbildningen, högre kvalitet i högskolan och en satsning på kvalificerade yrkesutbildningar. Men även mindre barngrupper i förskolan, höjd kvalitet i skolans undervisning och en ny politik för matematikundervisning av internationell klass. Skolan ska ha ett tydligt kompensatoriskt uppdrag som ger alla barn och ungdomar det stöd som krävs för att lyckas, det kräver en ny politik som på allvar åtgärdar de stora kunskapsbristerna. Återvändsgränderna i utbildningssystemet måste bytas mot återkommande chanser.

Avsätt pengar i en särskild fond för att ge duktiga lärare som tar på sig svåra utmaningar rejält högre löner. Inför generösa möjligheter till kompetensutveckling i arbetslivet genom utbildningsvikariat och kompetenskonton.

• **Rensa upp i den låtsasmarknad styrd av kortsiktiga vinstintressen som fått breda ut sig inom den offentligt finansierade vården, skolan och omsorgen.**

Våra surt förvärvade skattepengar ska användas för att ge bra välfärd till alla oavsett plånbok. Inför en ny offentlighetsprincip för privat utförd välfärd. Skattefinansierad vård, skola och omsorg ska inte få vara företagshemligheter. Säkerställ att resurserna används till verksamheten och inte försvinner till vinstutdelning, bankkonton i skatteparadis eller koncernbidrag.

• **Ta tag i de växande problemen med pressande och slitsamma arbetssituationer.**

Jag tror att en majoritet av alla anställda balanserar på gränsen för att klara de allt hårdare kraven på effektivitet och lönsamhet parallellt med minskade resurser. Det är vår tids stora arbetsmiljöproblem som leder till psykisk ohälsa, stress, utslitna kroppar, misstag och att många går hem från jobbet med en känsla av otillräcklighet.

Tillsammans med de fackliga organisationerna måste arbetsmiljön sättas högt på dagordningen. De anställdas kompetens och omdöme måste tas tillvara.

• **Stärk det europeiska samarbetet. Sluta räddhåget att varna för federalism.**

Se sanningen i vitögat: hotet mot vår välfärd är en alltför svag gemensam europeisk politik som gör små länder sårbara i en värld där internationellt finanskapital får allt mer makt. Ett svagt EU försvårar Europas möjligheter att konkurrera med USA och Kina både när det gäller ekonomisk utveckling och om den politiska dagordningen. En väl fungerande europeisk marknad är bra för den ekonomiska tillväxten i vårt land och därmed för välfärden. Men den måste balanseras av sociala rättigheter och gränsöverskridande miljöpolitik.

Även globaliseringen måste få konsekvenser för vårt agerande.

Den internationella solidariteten måste få stor plats i politiken.

Vi måste nu på allvar diskutera vår egen politik och vår egen identitet. I tider av snabba förändringar och flyktiga väljare blir det än viktigare att vi blir ideologiskt tydliga. Socialdemokrati för vår tid handlar inte om att gradvis närma sig den borgerliga politiken. Det handlar inte heller om att göra någon vänstersväng.

Det handlar om att låta socialdemokratiska värderingar och ideologi ta gestalt i vår tid: arbete, solidaritet och rättvisa som språngbräda för att förverkliga drömmar och låta människor växa. Det handlar om ett nödvändigt identitetsarbete och det måste börja nu.

Ylva Johansson

ledamot (S) i riksdagen samt [Socialdemokraternas](#) verkställande utskott “

“YLVA JOHANSSON

Ylva Johansson, född 1964, är uppväxt i Huddinge och socialdemokratisk riksdagsledamot.

Åren 1988–91 var hon riksdagsledamot för dåvarande Vänsterpartiet kommunisterna och blev sedan socialdemokratisk skolminister 1994–98 och socialminister med ansvar för vård- och äldreomsorg 2004–06.

Hon var vd för utbildningsföretaget Att Veta AB och medverkade till dess avveckling i samband med att hon åter blev minister 2004.

Hon gillar att se Bajen på Söderstadion och att vara lagledare för Hammarbys Flickor 94.

Källa: Socialdemokraterna, Wikipedia”

DN 12 nov 2010:

”Så ska S åter bli centrum i den svenska politiken”

“Thomas Östros om en S-politik för framtiden: Sverige behöver en ny skattereform som ger oss internationellt konkurrenskraftiga skatter. För att socialdemokratin ska vara en relevant kraft i framtiden måste vi åter bli företrädare för dem som jobbar. Vi ska grunda vår politik på tidlösa värderingar, till exempel att det ska löna sig att arbeta och att Sverige ska konkurrera med kunskap. Men metoderna måste omprövas och det krävs strukturella reformer av det svenska samhället, bland annat en ny skattereform som bygger på enkelhet, likformighet och breda skattebaser. Drivkrafter för arbete, sparande och företagsamhet är centrala. Socialdemokratin ska inte flytta på sig för att andra gör det. Vi ska vara centrum i svensk politik – med hjärtat till vänster, skriver Thomas Östros.

Socialdemokratins position har byggts på att vi har varit ett brett löntagarparti, på en klok reformagenda och på vår förmåga att driva en stark ekonomisk politik med fokus på tillväxt och sunda offentliga finanser och en förtroendeingivande utrikes- och säkerhetspolitik.

För att vara en relevant kraft i framtiden måste vi åter bli företrädare för dem som jobbar, men också den ledande kraften för att möta de stora utmaningarna.

Stort permanent utanförskap: Jämviktsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten har ökat och sysselsättningsgraden minskat. Vi går nu in i en period med brist på arbetskraft och stigande räntor, sida vid sida med hög arbetslöshet. Hur bryter vi utanförskapet och når full sysselsättning?

Ökade klyftor: Inkomstklyftorna har ökat under lång tid. Ett ökat arbetsutbud från medelinkomstländer ökar trycket på i synnerhet lågutbildad arbetskraft. Hur håller vi bäst samman Sverige och ökar jämlikheten?

Ny ekonomisk världsordning: Den globala ekonomiska maktordningen är under förändring. Europas tillväxtproblem accentuerades under finanskrisen. Växande medelinkomstländer stärkte sin position. Hur ska en politik för ökad konkurrenskraft bäst formas?

Allt dyrare välfärd: De ökade kostnaderna drivs av bland annat en förändrad demografi och stigande förväntningar. Hur ska vi säkra finansieringen av en skola, vård och omsorg som möter människors behov – samtidigt som den är rättvist fördelad?

En ny energisituation: Klimatkrisen är också en kris för energiproduktionen. Hur ska Sverige med långa avstånd till många exportmarknader och en elintensiv industri agera när priset på energi stiger?

Om Sverige ska klara dessa utmaningar krävs strukturella reformer. Detta kräver att vi socialdemokrater vågar ompröva tidigare ställningstaganden.

1: Det ska löna sig att arbeta.

Arbete och utbildning måste gå före passivt beroende av ersättningar och bidrag. I dag återfinns allt fler i arbetsmarknadsprogram med begränsat innehåll. Erfarenheten är tydlig: passivt beroende av ersättningar är förödande. Men drivkrafterna för arbete måste också vara tydliga. Försäkringssystemen får aldrig bidra till passivitet och långvarig arbetslöshet. Alla som kan göra en arbetsinsats ska ges möjlighet till det. Fokus ska vara på matchning och kompetens.

Efter år av skattesänkningar är det lätt att tro att den enda källan till att arbete lönar sig är sänkt skatt. Men den långsiktiga vägen till ökade reallöner ligger i höjt förädlingsvärde och produktivitet. Skatterna spelar en stor roll för beslut som hushåll och företag fattar.

Den skattereform som genomfördes på 90-talet var viktig. Sedan dess har stora förändringar skett i omvärlden samtidigt som flera avsteg gjorts från reformens principer. Sverige behöver en ny skattereform som bygger på enkelhet, likformighet och breda skattebaser. Drivkrafter för arbete, sparande och företagsamhet är centrala. Tjänstesektorns behov ska tillmötesgå. Skatterna ska vara internationellt konkurrenskraftiga: bolagsskatten och villkoren för privat kapitalbildning ska vara gynnsamma.

Det är viktigt med begränsade marginaleffekter i inkomstskattesystemet för låg- och medelinkomsttagare. Men åtgärdspaletten behöver breddas. Det finns anledning att komma bort från behovsprövad välfärd och i stället stärka den generella välfärden.

Den svenska modellen bygger på att det lönar sig att arbeta bland annat genom inkomstbortfallsprincipen. Det måste vara tydligt att den som betalt in mycket till de gemensamma försäkringssystemen också tjänar på det.

2: Konkurrera med kunskap och innovationer, inte låga löner.

Sveriges konkurrenskraft kan bara säkras med ökad produktivitet och höjt förädlingsvärde. Kvaliteten i det samlade utbildningssystemet måste stå i fokus. Läraryrkets status behöver förbättras. Vi behöver också satsa mer på matematik, läsförståelse och naturvetenskap, men också kreativa ämnen. Möjligheterna till vuxenutbildning och folkbildning måste stärkas.

Sverige behöver fler forskningsmiljöer i toppklass. Vi behöver mer forskning för tjänstebranscherna. Det behövs en modern industripolitik och en balanserad energipolitik som gör Sverige attraktivt för produktion och utveckling. Vi måste också möta det nya arbetslivets utmaningar, som de löntagare som idag arbetar inom eget företagande. En modern infrastruktur är också viktig för ett lands globala konkurrenskraft.

Europa halkar efter – och Sverige är beroende av ett starkt Europa. Socialdemokratin måste verka för ett konkurrenskraftigt EU. Det handlar bland annat om att göra det lättare för företag och löntagare att verka i olika länder, vassa konkurrensen inom tjänsektorn, stärka kvaliteten och tillgängligheten till utbildning. Finansmarknaderna bör regleras på global nivå och Europa bör vara drivande.

3: Velfärd efter behov – inte plånbok.

Fördelningspolitiken bärs bäst av generell välfärd, inte enskilda skatter. Ska vi klara finansieringen krävs att antalet arbetade timmar ökar. Det bästa sättet att bygga ett jämlikt samhälle på är att välfärden håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla. I dag går utvecklingen åt fel håll. Ett exempel är att resursstarka grupper får skattebidrag till läxläsning. Det är bra med engagerade föräldrar. Men alla ska ha tillgång till de utbildningsinsatser som krävs för att prestera goda resultat i skolan.

Den växande mångfalden inom välfärden har stärkt kvaliteten. Ytterligare effekter kan uppnås genom samarbete mellan samhälle och näringsliv. Staten måste ta ett ansvar för att bidra till nya innovationer och ny teknikutveckling inom välfärdssektorn –

annars kommer den offentliga sektorn ha svårt att möta människors ökade förväntningar.

Välfärdens kvalitet beror på bra personal, exempelvis bra läkare, sjuksköterskor och undersköterskor i sjukvården. Det är en central utmaning att utveckla välfärdsverksamheter till attraktiva arbetsplatser.

En bra välfärd kräver också resurser. De ökade kraven på välfärden till följd av fler äldre får inte gå ut över barn och unga. Ska vi värna en rättvis välfärd måste vi också vara beredda att betala för den gemensamt. Här ligger den stora skiljelinjen mot borgerligheten som inte kan formulera en intressantare framtidsidé än fortsatta stora skattesänkningar.

Vi socialdemokrater ska grunda vår politik på tidlösa värderingar: det ska löna sig att arbeta, Sverige ska konkurrera med kunskap, välfärden ska fördelas efter behov. Men metoderna måste omprövas. Vi måste stärka vår kunskapsbaserade politikutveckling i samverkan med arbetstagarorganisationer, näringsliv och forskare.

Om andra närmar sig våra principer – som när Moderaterna accepterade det finanspolitiska ramverket – välkomnar vi det. Vi ska inte flytta på oss för att andra gör det. Vi ska vara centrum i svensk politik, med hjärtat till vänster.

Thomas Östros

ekonomisk-politisk talesperson (S) “

“THOMAS ÖSTROS

Thomas Östros, född Waaranperä 1965 i Malmberget i Norrbotten, är politiker och nationalekonom. Han tog högskoleexamen vid Uppsala universitet 1990 och blev fil lic i nationalekonomi 1994. Han var statsråd mellan 1996 och 2006 – biträdande finansminister (skatteminister) 1996–1998, utbildningsminister 1998–2004 och näringsminister 2004–2006. Han är riksdagsledamot sedan 1994. Från 2008 är han ekonomisk-politisk talesperson för Socialdemokraterna och vice ordförande i finansutskottet. Källa: Wikipedia”

DN 21 nov 2010 en artikel om partiets politik:

”Partiets tidlösa värderingar ryms i några rader av Palme”

“Lena Sommestad: Den socialdemokratiska förnyelsen måste börja med en diskussion om de grundläggande ideer som bär den ekonomiska politiken.”

“Ett viktigt skäl till att socialdemokratin i dag är politiskt vilse är att Mona Sahlin aldrig förmådde skapa tillräcklig öppenhet och dialog om den ekonomiska politiken. Hon valde att befästa 1990-talets ekonomiska modell – med Thomas Östros i spetsen. Han formulerar – i sitt viktiga utspel på DN Debatt 12/11 – en framtidsvision byggd på paroller från 90-talets tidstypiska fixering vid ekonomiska värden. Detta står i skarp kontrast till partiets historiskt breda bildningsideal. De verkligt tidlösa socialdemokratiska värderingarna handlar om arbetets värde och idén om en hållbar och gemensam samhällsutveckling, skriver Lena Sommestad.

Mona Sahlin hade en stark ambition att skapa ett mindre hierarkiskt och mer öppet socialdemokratiskt parti. Politiken skulle omprövas och utvecklas. Ändå är partiet i dag mer politiskt vilset än någonsin. Varför? Jag menar att ett viktigt skäl är att Mona Sahlin aldrig förmådde skapa tillräcklig öppenhet och dialog på det område där debatt verkligen behövdes: i den ekonomiska politiken.

Sahlin startade inte något rådslag om den ekonomiska politiken. I stället valde hon att befästa 1990-talets ekonomisk-politiska modell, med Thomas Östros i spetsen. Thomas Östros är i dag en av partiets mest inflytelserika företrädare. Han har inte bara makten över den ekonomiska dagordningen. Han sätter också i

praktiken ramarna för den ideologiska debatten.

Vad vill Thomas Östros? Hur formar han partiets agenda? På DN Debatt den 12 november presenterade Thomas Östros sin egen framtidsvision. Detta var ett viktigt utspel som klargör varför socialdemokratins förnyelse måste börja med de grundläggande idéer som bär den ekonomiska politiken.

Utgångspunkten för Thomas Östros framtidsvision var att partiets politik ska grundas på tidlösa värderingar. Till dessa värderingar räknar Östros själv två kända paroller från 1990-talets politiska debatt: **”det ska löna sig att arbeta”** och **”Sverige ska konkurrera med kunskap”**. Men är dessa paroller tidlösa värderingar för svensk socialdemokrati? Mitt svar är nej. Låt mig förklara varför.

Den tidlösa värdegrund som jag kan se i socialdemokratisk ekonomisk politik före 1990-talet har aldrig formulerats endast i termer av personligt eller nationellt egenintresse. Den har handlat om jämlikhet och en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Jag vill hävda att den svenska välfärdsmodellen är ett tidigt exempel på en politik för hållbar utveckling, ekonomisk och social. Den tidiga svenska modellen kombinerade politik för full sysselsättning med en preventiv och generell välfärdspolitik. Den byggde på insikten att välfärdspolitik är en del av tillväxtpolitiken – ”en produktiv socialpolitik”.

Till denna tradition av klassisk välfärdspolitik fogades efter hand den ekologiska dimensionen, den som Göran Persson gav namnet ”det gröna folkhemmet”. Mona Sahlin fick som samhällsbyggnadsminister (2004–2006) ansvaret för att driva hållbar utveckling som ett överordnat mål för regeringens politik. Frågan är varför detta perspektiv helt saknas i Thomas Östros analys.

Parollen ”det ska löna sig att arbeta” har historiskt varit betydelsefull främst som ett argument för sänkta marginalsatser. Det ska löna sig att arbeta några timmar till. Under senare tid har denna paroll också blivit ett argument för att försämrade de sociala försäkringarna. Utifrån föreställningen att det finns de som hellre väljer sociala ersättningar än arbete, ska valet att arbeta bli mer lönsamt. Det är uppenbart att denna paroll inte är tidlös, och än mindre tidlöst socialdemokratisk. [Socialdemokraterna](#) har alltid värderat lönearbetet högt, men synen på arbetet och dess plats i samhällsekonomin har under tidigare epoker varit både bredare och mer insiktsfull.

Faktum är att det historiskt mest utmärkande för svensk socialdemokrati har varit insikten om att lönearbete på marknaden inte är det enda som räknas: det obetalda hemarbetet är lika viktigt. Reproduktionens ekonomi måste ges samma uppmärksamhet som produktionens ekonomi. Denna insikt var ett viktigt argument för socialdemokratis tidiga feminister, som med ekonomiska argument kunde plädera för sociala reformer och ökad jämställdhet.

I början av 1970-talet genomfördes i linje med denna tradition en av Sveriges viktigaste ekonomisk-politiska reformer, särbeskattningen. Denna reform gjorde det mindre lönsamt för män med hemarbetande hustrur att utöka sin arbetstid. I stället blev det mer lönsamt att vara två löntagare i familjen.

Om det finns något tidlöst i arbetarrörelsens förhållningssätt till arbete, så skulle jag tala om arbetets värde. Det budskap som en gång stärkte en fattig, undertryckt arbetarklass var inte att ”det ska löna sig att arbeta”. Det var i stället budskapet att det är arbetet som skapar samhällets välbefinnande, och att arbetets frukter därför tillhör dem som arbetar. Lika viktigt var insikten om att arbetet har ett egenvärde, utöver lönen. Arbetet är inte bara instrumentellt (eller ”lönsamt”). Det kan också ge kunskap och

glädje, gemenskap och självkänsla.

Den andra parollen, som Thomas Östros lyfter fram som en tidlös värdering, är att ”Sverige ska konkurrera med kunskap”. Också här finns det skäl att sätta frågetecken. Att ”Sverige ska konkurrera med kunskap” är en socialdemokratisk paroll – men formulerad enligt 1990-talets tidstypiska fixering vid ekonomiska värden, global konkurrenskraft och tillväxt genom export. Här lyfts kunskap fram enbart som ett instrument i marknadskonkurrensen – inte som en gemensam resurs till gagn för samhällets och människans utveckling.

Detta står i skarp kontrast till socialdemokratis historiskt breda bildningsideal. Fixeringen vid exportmarknaden saknar också motsvarighet i klassiskt socialdemokratiskt tänkande. Exporten har självklart alltid varit viktig för Sverige och svensk socialdemokrati, men den har inte varit viktigare än hemmamarknaden. Välbefinnande i socialdemokratisk diskurs handlar inte i första hand om framgångsrik marknadskonkurrens utan om framgångsrikt samhällsbyggande.

Till sist: jag noterar som tidigare miljöminister att Thomas Östros formulerar en politik för framtidens stora utmaningar utan att lyfta den svåraste utmaningen av dem alla: klimatkrisen. Han gör bara en enda reflektion om klimatet: hur ska Sverige klara den elintensiva industrin? Ingenting mer. Inte ett ord om den utmaning som klimatkrisen utgör för mänsklighetens säkerhet och försörjning. Inte heller ett ord om hur Sverige ska finansiera anpassningen till ett varmare klimat eller omställningen till ett energisnålt, hållbart samhälle. Inte ett ord om hållbarhetens ekonomi.

Men det finns en annan socialdemokrati. Redan 1972 inledde Olof Palme FN:s miljökonferens i Stockholm med följande ord:

”När det gäller vår miljö finns det ingen individuell framtid, varken för människor eller för nationer. Framtiden är gemensam. I gemenskap måste vi dela den. Tillsammans måste vi skapa den.”

I dessa korta rader finns några av de verkligt tidlösa socialdemokratiska värderingarna, som numera tycks vara så svåra att minnas. Här finns idén om en hållbar samhällsutveckling. Här finns fokus på människan och demokratin. Här finns tron på en gemensam framtid. Den ekonomiska politikens uppgift är att främja dessa värderingar – inte att kväva dem. I den insikten måste förnyelsen börja.

Lena Sommestad
tidigare miljöminister (S) “

“LENA SOMMESTAD

Lena Sommestad, född 1957, är sedan 2001 professor i ekonomisk historia.

Hennes forskning har haft ett feministiskt perspektiv och hon disputerade 1992 vid Uppsala universitet på en avhandling om mejeriyrkets maskuliniseringsprocess.

Hon har varit generaldirektör för Institutet för Framtidsstudier (1998–2002), miljöminister (2002–2006) och vd för Svensk Fjärrvärme (2007–2010).

Sedan 2006 är hon medlem i riksbanksfullmäktige. Hon är dessutom ledamot av styrelsen i Arbetarrörelsens tankesmedja.

Just nu forskar hon om samspelet mellan klimatpolitik och socialpolitik.”

DN ledare 11 mars 2011:

“Allt utom en stockholmare”

“Efter sju sorger och åtta bedrävelser har Socialdemokraternas valberedning fastnat för Håkan Juholt. Det skickar dystra signaler om partiets färdriktning.”

“Sällan har svensk socialdemokrati bjudit på så många krisartade överraskningar som det senaste året. På torsdagen kom ytterligare en när valberedningen presenterade sin kandidat till ny partiordförande: Håkan Juholt, ordförande i riksdagens försvarsutskott.

Förslaget var oväntat av flera skäl och säger mycket om det socialdemokratiska partiets tillstånd.

När Mona Sahlin tvingades avgå i höstas var Håkan Juholt en av dem som höll i yxan. I svensk politisk kultur är det sällsynt att en sådan person ges förtroendet att läka sitt partis sår och leda det tillbaka till en valseger. I normala fall hade han eller hon ansetts omöjlig som efterträdare. Ändå tycks det nu bli Juholt, vilket vittnar om att Socialdemokraterna inte längre är vad man har varit.

Håkan Juholt är också ett förvånande val om man utgår från hans begränsade erfarenhet från politikens hetluft. Juholt har aldrig varit minister, trots att han suttit i riksdagen sedan 1994, och är praktiskt taget okänd för väljarna.

Den socialdemokratiska valberedningen måste se en potential i honom som Göran Persson uppenbarligen inte såg under sina tio år som statsminister.

Inte heller Mona Sahlin lyfte fram Juholt under sin korta partiledartid. Tvärtom avlovade hon honom på uppdrag och inflytande, både i partiet och i riksdagen. Han låg i filen att bli partisekreterare efter

Marita Ulvskog men fick stiga åt sidan till förmån för Ibrahim Baylan. Juholt flyttades också ned i den interna riksdagshierarkin för ett par år sedan.

Att valberedningen föreslår Juholt är också djärvt med tanke på att han hittills mest sysslat med försvarsfrågor. En sådan kandidat kan naturligtvis visa sig ha ett bredare register, men Håkan Juholt har mycket kvar att bevisa. I jämförelse med Mona Sahlin, Göran Persson, Ingvar Carlsson, Olof Palme och Tage Erlander är hans meritförteckning påfallande tunn.

Om partikongressen väljer honom till ordförande om två veckor blir det på många sätt ett antival.

Det blir ett val mot Stockholm och de personer som under lång tid haft makten i det socialdemokratiska partiet. ”Allt utom en stockholmare” tycks ha varit devisen för åtskilliga ledamöter i valberedningen. Med Oskarshamnsbon Håkan Juholt fick de sin vilja igenom.

Det blir också ett val som på många sätt markerar ett avstånd till Mona Sahlin och hennes politiska profil. När Sahlin talade vid Socialdemokraternas förtroenderåd i december uppmanade hon partiet att förnya sin politik så att det attraherar fler storstadsväljare. I en ny bok framgår det att Håkan Juholt är ”trött på prat om förnyelse”. Och han har aldrig visat att han delar Sahlins intresse för småföretag, hbt-frågor och minoriteters rättigheter.

Att döma av SVT:s valpejl har Håkan Juholt en klar vänsterprofil. Kontrasten mot socialdemokrater som Thomas Östros och Mikael Damberg är slående. Det var ingen tillfällighet att Vänsterledaren Lars Ohly i går välkomnade nomineringen av Juholt:

”Det är tydligt att han står mycket närmare oss i synen på vinster i välfärden än många andra socialdemokrater”, sade Ohly till TT och lade till att det också gäller motstånd mot ”högervridning av den ekonomiska politiken”.

Håkan Juholt gjorde ett rappt intryck vid torsdagens hastigt samman kallade presskonferens, vilket delvis vägde upp Berit Andnors katastrofala presentation. Hennes oengagerade framträdande var symptomatiskt för hur krisartat valberedningens arbete framställt den senaste tiden. Dess schabbliga och utdragna hantering av partiledarfrågan har vållat Socialdemokraterna imageskador i den högre skolan.

Att valberedningen efter sju sorger och åtta bedrävelser föll för Håkan Juholt vittnar om att han saknar det helhjärtade stöd som en ny partiledare hade behövt.

Den saken kan Juholt ändra på om han visar sig skicklig i sitt ledarskap. Och det är alldeles för tidigt att slå fast vad för sorts politik som kommer att prägla hans partiledarskap. Gårdagens presskonferens erbjöd allmänna slagord om ”social demokrati” snarare än en ny politisk kurs för partiet.

Men en sak är klar: nomineringen av honom visar att partidistriktet inte önskar sig en förnyelse i Mona Sahlins riktning utan snarare vill se en anpassning åt vänster.

Efter två katastrofval tycks slutsatsen inte vara att Socialdemokraterna måste lära sig av Moderaternas förändring för att vinna tillbaka storstadsväljarna. I stället drömmer man sig tillbaka till en S-politik av äldre snitt som mest av allt påminner om dagens Vänsterparti.

Det är drömmar som dessbättre delas av allt färre väljare.

DN 11/3 2011”

DN ledare 27 mars 2011:

“Till kamp mot marknaden”

“Håkan Juholts jungfrutal som partiledare var engagerat och traditionellt. Men att låta medlemskader drömma sig tillbaka till svunna tider säkrar ingen statsministerpost.”

“HAN BÖRJAR på Orienteatern och slutar med August Palm, och mellan dem löper den röda tråden: marknaden som något farligt. Skräddarmästarens vilja att förbjuda arbetsfria inkomster avvisas som lite orealistisk, men att bannlysa profit från kulturliv och andra medborgerliga sfärer är för Håkan Juholt det mest modernt socialdemokratiska som tänkas kan.

Enklast att konstatera efter Socialdemokraternas nye partiledares stora debut på lördagen är att Håkan Juholt är en både bättre och roligare talare än Mona Sahlin. Han vågar emellanåt titta upp från manuset, tar vara på chansen till ett extra skämt och har inget emot att ta plats på scenen. Att han trivs i rampljuset har tidigare lagts honom till last i partiet, men Göran Persson levde länge på det.

FÖRVÄNTNINGARNA PÅ att Håkan Juholt skulle peka ut färdriktningen var överdrivna. Efter den uppslitande och farsartade process som gjorde att Juholt smordes till utvald är det inget läge att släpa partiet åt något visst håll.

Även om den nye partiledaren skulle vilja kan han ännu inte göra vägval som stör en viktig fraktion. Vänsterdistrikten drev Juholts namn ända fram till ordförandeposten, men ingen har naglat fast vad han egentligen står för. Att kunna ena partiet, ett av valberedningens huvudkriterier, innebär i stället att ta medlemmarna tillbaka till den politik man redan fört – och misslyckats med.

Inga experiment, skulle kunna vara Juholts paroll. Fast han säger ”social demokrati”, ett begrepp som kan rågas med ord som får partiet att må bra.

HÅKAN JUHOLT håller det installationstal han måste hålla. Folkrörelsepartiet får aldrig bli ett börsnoterat företag, heter det. Vi ska ta hand om varandra i livets olika skeenden, säger han, och det ska inte vara fult i Sverige att äga tillsammans. Solidaritet, så klart. Jämlikhet. Men att Juholt trycker på de rätta knapparna för partigångarna är inte samma sak som att vinna folket.

Kriskommissionens krav på en extrakongress i höst för att diskutera partiets politik är ett minne blott. Juholt stödde idén, men nu vill han helst ha manöverutrymme. Inte heller lär han som Mona Sahlin låsa in partiet i en massa arbetsgrupper.

Den nye S-ledaren har också gjort klart att han är trött på ropen om förnyelse. Till skillnad från Sahlin, som i sitt testamente till partiet i december dömde ut politiken från valrörelsen, tycks Juholt både stolt och nöjd med sakernas tillstånd.

Valförlusten 2006 viftar han bort med att Perssons regering blivit trött efter många år vid makten. Det än värre fiaskot 2010 berodde på att samhällsanalysen inte lät trovärdig, inte på att den brast.

Håkan Juholt talar inte om jobben. Framför allt talar han inte om företag. De förekommer bara som fiendebild när han hånar tanken att ungdomar skulle kunna ha en framtid som egna företagare. Gång på gång får ”vinsttänkandet” på tafs. Hittar man något som kan byggas ut i offentliga sektorn ska det göras, även om Juholt i en bisats ”inte motsätter sig” alternativa driftsformer.

Vem som helst från Oskarshamn kan säkert tycka att det är tjugigt när utomstående undrar hur Socialdemokraterna ska vinna Stockholmsväljare. Men om Juholt vet hur partiet ska ta sig ur sin marginaliserade tillvaro i storstäderna är det inget som hörs. Om han ser det som

ett problem att partiet 2010 bara lockade var femte väljare som arbetar är likaså okänt.

DET HÄR ÄR partiets fest. Men förr eller senare måste Juholt ta itu med svårare frågor och se vad som då händer med enigheten. Skatter, a-kassa och friskolor är bara några områden där väljarna ett par val i rad har ratat budskapet, och där partiet är splittrat. Den breda kyrka socialdemokratin kunde vara på brukssamhällets tid är också ett mer komplicerat koncept i dagens heterogena Sverige.

Slutet och konservativt, karaktäriserade S-veteranen Thage G Peterson sitt parti i en SVT-dokumentär i veckan. Det slutna har vi fått exempel på under resan fram till korandet av Håkan Juholt som ny partiledare. Och någon benägenhet till förändring är ännu inte synlig vid horisonten.

DN 27/3 2011”

Några frågor.

Jobbskatteavdragen har tillkommit, sägs det, för att öka arbetsinsatserna. På vad sätt har statsministern, de andra statsråden och riksdagsledamöterna ökat sitt arbete sedan de fått jobbskatteavdrag?

Det sägs att det ska löna sig att arbeta. En ensam som har lön 60 000 kr per månad har nu efter skatt och sedan grundläggande levnadskostnader betalats på året ett överskott i hushållsbudgeten på 299 764 kr. Det är väl bra?

Jan Björklund, Carl G Hamilton m fl i folkpartiet vill ta bort den skatteinnehållningen för att öka överskottet vid höga inkomster. Är det nödvändigt?

Vd Eva Hamilton i SVT har nu i TV1 en serie program där vuxna ska svara på frågor som ingår i undervisningen i grundskolans klass 5.

Exempel: lägg ihop antalet sekunder i en timme (3600) med antalet dagar i augusti månad (31). Mannen som fick frågan svarade rätt (3631) och fick 15-20 000 kr och höga hurrarop från publiken.

En annan man skulle placera stenåldern, järnålder och bronsåldern i rätt kronologisk följd och svarade fel men fick i alla fall 15 000 kr. Med andra frågor av liknande slag kan vinsten bli 125 000 kr.

Eva Hamilton väntar sig att miljoner svenskar ska titta på programmen. Man kan undra hur det står till med SVT-ledningen och med svenskarnas kunskapsnivå.

Ska socialdemokratiska partiet planera sin politik på den låga nivån?

Planering av politik.

För närvarande har socialdemokraterna en talesperson, för ekonomi. Det är bra att partiet har någon som kan tala om ekonomi, men viktigare är att partiet har någon som kan planera partiets ekonomiska politik.

Det behövs politiska planeringar av

- * En världsplanering. Internationella/ globala problem. Man kan utgå från socialdemokratisk FN- och EUpolitik påbyggd med socialdemokratisk politik för svensk invandring och global ekonomi o d.
- * Demokrati, politiska processer, inflytande. Kunskapsunderlag.
- * Velfärd och välfärdsfördelning (Och tillväxt i velfärden)
- * Arbete.

* Det behövs dessutom en planering som handlar om hur de fyra områdena bör samverka.

I planeringarna bör man för alla verksamheterna ställa frågorna

Hur var det?

Hur är det?

Hur kan det bli?

Hur bör det bli? (Och hur det ska gå till)

Alla frågorna kräver arbete för att få fram svaren. Det är politikernas plikt att utföra detta arbete.

För att kunna planera politiken för arbete måste man ha förutsättningar klara: världsplanering, demokratiplanering och välfärdsplanering.

DN 10 april 2011:

”Svensk politik får inte begränsas till köksborden”

“Statsvetarprofessorer i ny bok: Sverige är det mest individualiserade samhället som världen hittills skådat – dags att återupprätta politiken! “

“Många politiker – till exempel Göran Hägglund – har talat om vikten av att politiken begränsas och att makt flyttas från politikernas sammanträdesbord till köksborden. Men problemet är inte för mycket politik utan i stället att individualiseringens negativa sidor riskerar att luckra upp det kitt som håller samman samhället. För de marginaliserade klingar metaforen om köksbord falskt. Politiken måste återupprättas och en gemensam medborgerlig offentlighet behöver få nytt liv om samhällets förmåga till solidaritet ska finnas kvar. Utmaningarna är enorma, men förutsättningarna för en levande politisk debatt har aldrig varit större, skriver Ulf Bjereld och Marie Demker.”

“ Under valrörelsen 2010 genomförde Kristdemokraternas partiordförande Göran Hägglund en så kallad köksbordsturné där han hälsade på hemma hos verklighetens folk runt om i landet. Göran Hägglund utnämnde sig själv till en politikens gränspolis och förespråkade ett systemskifte där makt skulle flyttas från politikernas sammanträdesbord till föräldrarnas köksbord, eftersom det var där som makten ”hörde hemma”.

Många andra politiker har också talat om vikten av att politiken begränsas eller velat prioritera den enskilde individens möjligheter att lägga sina ”livspussel”: butler i tunnelbanan, avdrag för datasupport och hundpassning och subventioner för att äta på restaurang. På DN

Debatt (24/3) redovisade LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin en undersökning som påstods visa att LO:s medlemmar tappat tron på politikens möjligheter att påverka samhällsutvecklingen.

Men många har också kritiserat vad man uppfattat som en urvattning av politiken och det politiska. Tidigare i år initierade till exempel Svenska Dagbladets politiske chefredaktör P J Anders Linder en ambitiös artikelserie om borgerlig idépolitik. Artikelserien kan betraktas som en stilla protest mot en regeringspolitik där en aldrig sinande ström av nya jobbskatteavdrag framställdes som politikens yttersta mål, som historiens slut och det goda samhällets fullbordan. Från olika politiska håll hörs nu röster om att av-regleringen av järnvägstrafiken, elproduktionen och skolväsendet gått så långt att viktiga samhällsintressen sätts på spel.

Vi menar att politik är en livsnödvändighet för att hantera de motsättningar och skiljelinjer som präglar samhället. Dagens svenska samhälle är det kanske mest individualistiska samhälle som världen hittills har skådat. Problemet är inte för mycket politik utan i stället att individualiseringens negativa sidor riskerar att luckra upp det kitt som håller samman ett samhälle.

Politiken – i meningen dess institutioner som de politiska partierna och de valda församlingarna – har åtskilts från det politiska – i meningen medborgarnas aktiva samhällsengagemang – för att använda statsvetaren Chantal Mouffes termer. Medborgarna är minst lika politiskt intresserade och engagerade som tidigare. Men intresset och engagemanget tar sig andra vägar än genom de politiska partier som egentligen har till uppgift att artikulera och aggregera medborgarengagemanget till konkret politik. Men om inte de politiska partierna får eller förmår ta ansvar för helheten, vem skall då göra det?

Vi är inte säkra på om dagens beslutsfattare fullt ut förstår hur förutsättningarna för den politiska debatten förändrats. Är det möjligen som ett uttryck för denna oförståelse som det talas om politikens gränser just nu då dessa gränser är svårare än någonsin att definiera? Unga – och många många äldre – medborgare utövar numera sina sociala plikter sittande framför *smartphones* eller *laptops* där man diskuterar inköp och musik med kompisarna och gratulerar farmor på *Facebook*. När man ändå håller på skriver man under en namninsamling, deltar i en *rest-in-peace* för en nyss bortgången politisk aktivist, skickar en inbjudan till ett *fb-event* och delar en *youtube-länk* som en kompis kompis har gjort ihop med sin australiske studiekamrat. Hur någon kan komma på idén att sätta upp gränser för politiken i detta misch-masch av privat, offentligt, personligt, politiskt och underhållande förstår inte vi.

Metaforerna kring livspussel och köksbord är förförande i sin självklarhet. Vem vill förneka människor rätten att oberoende av politiker och myndigheter själva göra sina val och bestämma hur de vill leva sina liv? Men vad de som använder metaforen glömmer – eller kanske snarare väljer att inte synliggöra – är att en sådan idyll förutsätter att det råder jämlikhet inte bara över de enskilda köksborden, utan också mellan de enskilda köksborden. Så är emellertid inte fallet.

Runt de verkliga köksborden i Sverige och överallt annars i världen har mannen nästan alltid mer makt än kvinnan – ekonomisk makt, social makt och fysisk makt. De livspussel som läggs tenderar att läggas på männens villkor. För oss framstår köksborden mer som en förhandlingsarena för den marknadsanpassade konsumtionsenhet som

familjen tenderar att reduceras till. Även mellan de olika köksborden är levnadsbetingelserna högst ojämlika.

Metaforen med köksbordet och läggandet av livspussel utgår från en traditionell kärnfamilj med mamma, pappa, barn och där verklighetens folk kännetecknas av att alla har arbete och lever ett synnerligen aktivt fritidsliv. Ingen har utmattningsdepressioner eller missbruksproblem. För de ensamstående mödrarna, för de långtidssjukskrivna, för de arbetslösa och för de marginaliserade klingar däremot metaforen om köksbord och livspussel falskt. Ansvar för livssituationen läggs på individens axlar, vilket i förlängningen leder till att misslyckandet blir en individuell skuld. Samhällsgemenskapen abdikerar.

Ett samhälle utan politik är ett samhälle utan medborgarskap och utan organisering. Den stora frågan är i stället vilken politik som bör föras. Men den debatten kan bara föras i en gemensam medborgerlig offentlighet – alltså i ett möte mellan politikens institutioner och det politiska livets uttrycksformer på gräsrotsnivå.

I vårt samhälle ser vi helt nya möjligheter att organisera och kanalisera medborgarnas individuella engagemang i kollektiva former, något som till exempel lyfte den tunisiska och egyptiska oppositionen till en nationell rörelse. Men samtidigt ser vi hur beslutsmakten hos politiska institutioner som partier och valda församlingar urholkas. Det lokala och det globala länkas i stället samman genom att till exempel skolor och apotek ägs månadsvis av internationella riskkapitalbolag och där det saknas reell möjlighet till demokratiskt ansvarsutkrävande. Medborgarnas offentlighet är inte politikens offentlighet. Hur skall vi under dessa förutsättningar kunna föra samtal och debatt om vilken politik landet behöver?

Politik är enligt en klassisk definition detsamma som den auktoritativa fördelningen av resurser i ett samhälle. Med idén om ett krympande utrymme för politik försvinner elementet av gemensam fördelning, och på sikt också legitimiteten i fördelningen.

Politiken som begrepp måste återupprättas och den gemensamma medborgerliga offentligheten behöver nytt liv om samhällets förmåga till solidaritet mellan sina medborgare skall kunna upprätthållas. Utmaningarna är enorma, men sällan sedan 1700-talets frihetstid har de sociala och kommunikationella förutsättningarna för en gemensam levande politisk debatt varit större.

Ulf Bjereld

Marie Demker

professorer i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

De utkommer i dagarna med boken ”Den nödvändiga politiken”. “

DN 11 april 2011:

”Så här vill vi i alliansen förbättra sjukförsäkringen”

“Regeringen efter översynen: De personer som är alltför sjuka för att tillgodogöra sig Arbetsförmedlingens insatser ska kunna stanna i sjukförsäkringen.

Sjukförsäkringsreformen har i huvudsak varit framgångsrik. Men allt har inte blivit bra och enskilda personer har kommit i kläm. Vi föreslår därför nu flera viktiga justeringar som ska ligga till grund för beslut i riksdagen i höst. Bland annat vill vi öka möjligheterna till individuella bedömningar vid den bortre tidsgränsen. De personer som är alltför sjuka och inte kan tillgodogöra sig Arbetsförmedlingens insatser ska kunna stanna i försäkringen. Vi vill också införa en särskild ersättning och ett nytt bostadstöd till dem som lämnat den tidsbegränsade förtidspensionen, skriver socialförsäkringsministern och fyra företrädare för alliansen.”

I mer än fyra årtionden var sjukfrånvaron i Sverige klart högre än i jämförbara länder, utan att svenskarna var sjukare än andra. Stora, omotiverade skillnader i sjukfrånvaro mellan olika delar av landet visade att förtidspension (sjukersättning) användes för att minska arbetslösheten. Förtidspensionerna ökade från 150.000 år 1960 till 550.000 personer år 2004, då det på ett enda år förtidspensionerades 73.000 personer.

Bristen på rehabilitering till arbete var påtaglig. Många insåg att detta var ohållbart och att människors möjligheter att bidra till samhällsutveckling och eget arbete måste tas tillvara om Sveriges höga välfärdspolitiska ambitioner ska kunna upprätthållas.

För några år sedan genomförde vi därför en stor sjukförsäkringsreform för att komma till rätta med bristerna, och i dag ser utvecklingen väsentligt bättre ut. Problem återstår, men resultaten av de senaste årens arbete måste vårdas. Hälften så många är i dag sjukskrivna hälften så länge, jämfört med när sjukskrivningarna var som högst. Förtidspensioneringarna har gått från en av Europas högsta nivåer till en av de lägre.

Reformen var både riktig och nödvändig och i huvudsak framgångsrik. Men det betyder inte att det har varit en enkel resa eller att allt har blivit bra. Vi vet sedan 100 år att det är komplicerat att genomföra stora sociala reformer.

Framför allt kan det vara oerhört svårt för den som varit sjukskriven i många år att komma tillbaka. Imponerande många har lyckats, men det har ofta varit tufft. Vi som har privilegiet att vara friska bör vara ödmjuka inför detta.

Som flera enskilda exempel har visat har vissa personer kommit i kläm, trots reformens ambitioner att ge stöd på vägen tillbaka. Utan tvekan var det fler före reformen som inte fick den hjälp de behövde, men det ursäktar naturligtvis inte kvarvarande brister. Ambitiösa välfärdssystem blir aldrig färdiga, utan måste ständigt förbättras.

Efter valet i höstas påbörjades ett omfattande arbete med en översyn av sjukförsäkringen. Den departementspromemoria vi inom kort remitterar innehåller flera förbättringar för att sjukförsäkringen ska fungera i enlighet med reformens ambitioner. Den kommer att ligga till grund för beslut i riksdagen till hösten.

Grunderna ligger fast, men ett antal viktiga justeringar behöver göras. De viktigaste förslagen är:

1. Ökade möjligheter till individuella bedömningar vid den bortre tidsgränsen. En del alltför sjuka personer har efter maxtiden 2,5 års

sjukskrivning eller tidsbegränsad förtidspension lämnat sjukförsäkringen. De har kommit till Arbetsförmedlingen, trots att de uppenbart inte kunnat tillgodogöra sig insatserna där. Så ska det inte vara. Lika-behandling är viktigt, men det behövs ett något ökat utrymme för individuella bedömningar. En regel införs därför – utöver de undantag som redan finns – som anger att om det vore oskäligt på grund av sjukdom att en person lämnar sjukförsäkringen, så ska han eller hon stanna i sjukförsäkringen.

2. Ökad ekonomisk trygghet för de som lämnar tidsbegränsad förtidspension. Den svenska sjukpenningförsäkringen är en inkomstförsäkring. Den bygger på att man arbetar och får sjuklön eller sjukpenning om man till följd av sjukdom inte kan jobba. Men de som har haft den gamla formen av tidsbegränsad förtidspension, och som saknar sjukpenninggrundande inkomst – ”de nollklassade” – kan när den tidsbegränsade förtidspensionen upphör inte få sjukpenning oavsett hur sjuka de är.

Detta kan leda till att den som lämnar sjukförsäkringen efter maximal tid och saknar tidigare inkomst hänvisas till socialbidrag. Vi föreslår därför att en särskild ersättning (sjukpenning i särskilda fall) införs för de som har haft tidsbegränsad förtidspension och som saknar försäkrad inkomst. Ersättningen motsvarar vad dessa personer fått under arbetslivsintroduktionen (ALI).

3. Nytt bostadsstöd till de som lämnat tidsbegränsad förtidspension. Utöver denna nya ersättning ska man vid övergång till Arbetsförmedlingen också kunna erhålla ett bostadsstöd som tar hänsyn till försörjningsbörda. Stödet ska kunna utgå under arbetslivsintroduktionen och även därefter.

4. Tidigare rehabiliteringsinsatser och bättre samarbete mellan myndigheter. Efter de maximala 2,5 åren i sjukförsäkringen övertar Arbetsförmedlingen (AF) ansvaret för att undersöka möjligheten att komma tillbaka till arbetslivet. Det är bra. Ungefär hälften av dem som deltar i AF:s arbetslivsintroduktion påbörjar en mödosam resa allt närmare arbetsmarknaden, medan hälften kommer tillbaka till sjukförsäkringen. Men stödet riskerar att komma för sent och pågå under alltför kort tid. Vi föreslår därför att ett utökat stöd i form av bland annat arbetslivsinriktad rehabilitering från Försäkringskassan och AF ska kunna ges under den tid man fortfarande är sjukskriven, i många fall redan efter ett år. Detta minskar risken att människor faller mellan stolarna.

5. Vägen till arbetsmarknaden måste vara bred. Också den som har en tydlig men begränsad arbetsförmåga måste kunna få göra en insats. Det behövs fler uppgifter för dem som lämnar sjukförsäkringen men har svårt att konkurrera på den vanliga arbetsmarknaden. Vi ger Arbetsförmedlingen medel till ytterligare 3.000 platser speciellt för personer med nedsatt arbetsförmåga.

6. Tilltron till sjukförsäkringen behöver stärkas. Försäkringskassan fattar varje år 19 miljoner beslut och gör 47 miljoner utbetalningar. Ibland kommer det då uppstå konflikter, där den försäkrade vill en sak, medan reglerna säger något annat. Ingen försäkring som bygger på svåra bedömningar med stor betydelse för människors livssituation kommer att fungera helt konfliktfritt, vilket visar på att vi naturligtvis också i fortsättningen noggrant kommer att följa utvecklingen. Detta visar behovet av ett brett förtroende – för reglerna, myndigheten och rättssäkerheten. Försäkringskassans låga förtroendesiffror är ett allvarligt problem. Vi vill nu starta ett brett upplagt arbete, inriktat på att stärka förtroendet för hela kedjan av beslut i sjukförsäkringen.

Detta gäller särskilt försäkringskassans samarbete med de sjukskrivande läkarna och hela den medicinska professionen.

Sjukförsäkringen har alltid i huvudsak varit en omställningsförsäkring, som syftar till återgång i arbete efter förmåga. Ett samhälle med höga välfärdsambitioner måste samtidigt bygga på tydliga krav att all arbetsförmåga så långt som möjligt tas till vara.

Förslagen syftar till att sjukförsäkringen ska fungera bättre och tilltron till försäkringen stärkas. Den som på grund av sjukdom inte kan arbeta ska ha en ekonomisk trygghet genom sjukförsäkringen, men också uppleva trygghet i att allt görs för att man så snart som möjligt ska kunna komma tillbaka i arbetsgemenskapen.

Ulf Kristersson (M) socialförsäkringsminister

Emma Henriksson (KD)

Gunnar Axén (M)

Solveig Zander (C)

Ulf Nilsson (FP)

ledamöter i socialförsäkringsutskottet “

DN 19 april 2011:

”Så kan stödet breddas för migrationspolitiken”

“Jan O Karlsson för tankesmedjan Global utmaning: Överenskommelsen mellan MP och regeringen om migrationspolitiken är en viktig signal. Den visar att Sverige går i motsatt riktning jämfört med många andra länder. Ett stöd från den svenska fackföreningsrörelsen skulle ge denna öppenhetens politik ett stort inflytande i Europa. “

“Över Europa sprider sig främlingsfientlighet och nationalism. I söndagens val i Finland blev Sannfinländarna tredje största parti, med i princip lika många röster som Socialdemokraterna. Att Timo Soinis inåtvända och invandringskritiska parti kommer att ingå i nästa finska regering är mer eller mindre självskrivet. Nästan alla partier i den finska valrörelsen har förklarat att de kan tänka sig att regera ihop med det sannfinländska partiet.

Det är en trend som vi ser över stora delar av Europa. I land efter land ser vi hur små främlingsfientliga partier lyckas påverka regeringsbärande partier i en nationalistisk och främlingsfientlig riktning. Vi ser det i Danmark och Holland. Vi ser det i Frankrike.

Jag välkomnar därför överenskommelsen mellan MP och den borgerliga alliansen om migrationspolitiken. Den är en viktig signal till resten av Europa: Sverige går i motsatt riktning!

Europa har en åldrande befolkning och en krympande arbetskraft. Ökad arbetskraftsinvandring kommer att tillsammans med ökad

mobilisering av arbetskraften att krävas om de europeiska välfärds-samhällena skall överleva. Men Sverige är för närvarande det enda europeiska land som inte stoppar huvudet i sanden.

Reformen om arbetskraftsinvandring från 2008 gav Sverige ett av världens mest öppna och moderna system för arbetskraftsinvandring – utan kvoter, poängsystem eller arbetsmarknadstest. Men det varnades, inte minst från fackligt håll, för att frånvaron av kontroller av de presumtiva arbetsgivarna innebar en risk för att oseriösa arbetsgivare skulle komma att missbruka reglerna. Dessa varningar har visat sig vara befogade. Vi har läst om thailändska bärplockare och oseriösa arbetsgivare som bedriver handel med arbetstillstånd.

Men problem av den typen är till för att lösas. De är inte ett argument för att ge upp den moderna och öppna arbetskraftsinvandringen. Från TCO har man fört fram ett par konkreta förslag på en förbättrad kontroll av arbetsgivarna.

- Vandelsprövning av den presumtiva arbetsgivaren.
- Efterhandskontroll av inbetalda skatter och avgifter via Skatteverket.
- Solidariskt ansvar för löner, försäkringsavgifter och skatter för företag som anlitar utländska bemanningsföretag.
- Stärk arbetserbjudandets rättsliga ställning.
- Skärp försörjningskravet i arbetskraftsinvandringsreglerna.
- Förbättra möjligheterna till spårbyte för asylsökande.

Det borde finnas förutsättningar för LO och TCO att komma fram till ett gemensamt förslag från denna utgångspunkt. Om regeringen och Miljöpartiet visar sig beredda att tillmötesgå dessa krav skulle förutsättningar skapas för en verkligt bred överenskommelse om migrationspolitiken.

Kommer Sverige att kunna fullfölja denna öppenhetens politik omgivet av Europa på väg mot ökad främlingsfientlighet och nationalism? Vårt land saknar inte möjligheter att påverka vår omvärld. Med stöd även av arbetarrörelsen kan regeringen agera med större kraft i EU.

LO och TCO har en mycket stark ställning i det europeiska fackliga samarbetet. De skulle kunna göra stora insatser för att påverka sina broder- och systerorganisationer särskilt om de kan visa att den svenska migrationspolitiken utformas med fackföreningsrörelsens fulla stöd.

Jan O Karlsson

tankesmedjan Global utmaning

tidigare migrations- och biståndsminister (S) “

DN 20 april 2011:

“S: Nej till ny fastighetsskatt”

“Socialdemokraterna säger slutligen nej till att driva frågan om en ny fastighetsskatt – efter mycket tänkande och utredande. “

“-Vi har kommit fram till att ska det till ändring av fastighetsskatten krävs det en blocköverskridande överenskommelse. Boende är den största investering hushållen gör. Då kan det inte ske förändringar så fort man byter majoritet, säger Tommy Waidelich, Socialdemokraternas ekonomisk-politisk talesman.

Beskedet kom sedan verkställande utskottet haft överläggningar i två dagar. I den rödgröna överenskommelsen inför valet i höstas ville partierna ha en extra skatt för de dyraste fastigheterna, en linje S nu alltså överger, rapporterar TV 4 Nyheterna.

– Det är också en del av vår eftervalsanalys, säger Waidelich. Senast i början av april sade nye partiledaren Håkan Juholt att S såg över en möjlig fastighetsbeskattningen i reformerad form. Och enligt Waidelich kan alltså S fortfarande vara intresserade att diskutera en sådan med de borgerliga.

– Vi är öppna för samtal för en blocköverskridande överenskommelse.

En översyn pågår inom S om partiets syn på skatterna i stort, bland annat om den heta frågan om rut-avdraget, och i höst ska en linje ha utmejslats.

– Vi kommer löpande att ge besked fram till dess, säger Waidelich.

Tomas Bengtsson/TT

DN 21 april 2011:

”Alla ska kunna ta del av kulturen – oavsett plånbok”

“Regeringen har valt att genomföra sitt systemskifte också inom kultur- och medieområdet. Det har blivit neddragningar och grundläggande ideologiska förändringar. Följaktligen ska bibliotek ut på entreprenad och varje konstnär med självaktning vara entreprenör. Min förtvivlan är stor över hur Sverige förvandlats till något som handlar om pengar, marknad och marginalisering. Här framträder skillnaden i människosyn som tydligast. Jag vill stå upp för en kulturpolitik som uppmuntrar till eget skapande, som öppnar museer och kulturens arenor och respekterar det engagemang som landets kulturarbetare står för, skriver Socialdemokraternas ordförande.”

“I ett samhälle där klyftorna i tillgång till kultur ökar, och allt reduceras till enbart individuella projekt, där vinnarna och förlorarna är givna på förhand, där bryts också tilliten och de viktiga samhällskontrakten. Jag vill driva på för ett samhälle där det gemensamma spelar roll igen. För detta synsätt spelar kulturen en avgörande roll.

Som ordförande för Socialdemokraterna kommer jag att stå upp för en kulturpolitik som utrustar människor med vingar, som uppmuntrar till eget skapande genom hela livet, som öppnar museer och kulturens arenor, som respekterar den kunskap, det engagemang, det djup och den bredd som landets kulturarbetare står för.

Ytterst handlar det om synen på människan och människovärdet: människan som medborgare i ett samhälle eller människan som kund på en marknad.

Jag ser på kulturen som samhällets värderingsmätare. Min utgångspunkt är enkel. Ett gott samhälle där konsten får ta plats och där vår öppenhet och nyfikenhet mot omvärlden, historien och framtiden, frodas. Det ska finnas plats för både den lättillgängliga och den provocerande, både den kommersiellt gångbara och den obekväma.

Det behövs fler oberoende röster i det offentliga samtalet. Det behövs fler arenor för debatt, där olika synsätt och idéer kan mötas och brytas mot varandra. Och det behövs ökade möjligheter att uttrycka och ta del av olika perspektiv och kulturyttringar.

Kulturen har flera viktiga roller i samhället. Att spegla den tid vi lever i. Att låta oss förstå våra egna och andras känslor och upplevelser. Att förmedla spännande berättelser och människooöden. Men kulturen spelar också en mycket viktig roll i att ifrågasätta, i att kanalisera protester mot orättvisor, i att måla upp en annan, möjlig och bättre värld.

Det mest fantastiska med kulturen är att den i grunden alltid är fri och obunden. Den har lika många ansikten och uttryck som det finns människor och tankar. Den känner ingen annan herre än de begränsningar vi själva sätter på vår kreativitet och fantasi.

Men tillgången till – och möjligheterna att utöva – kultur ser olika ut. Här spelar politiken en viktig roll, inte för att gå in och detaljreglera innehållet i olika verk, filmer, låtar och annat, utan för att öka möjligheterna för alla – oavsett bakgrund och storlek på plånboken – att ta del av och själva vara med och utforma böcker, filmer, tidningar, konstverk, teaterföreställningar och musikstycken.

Under lång tid har det ansetts självklart att konsten och kulturen inte kan överleva och vara fri om den hänvisas enbart till marknadens

krafter eller ett fåtal mecenaters välvilja. Likformighet, utarmning och kultur som elitprojekt blir resultatet. Kring detta har det också under lång tid funnits ett brett stöd i riksdagen. Nu är fältet upprivet.

När moderatledaren Fredrik Reinfeldt utsåg sin första kulturminister – dåvarande Timbrochefen Cecilia Stegö-Chilò – var det en tydlig stridsignal. Det skulle vara slut på samsynen och det offentliga stödet. Här skulle rensas och marknadsutsättas och bäva månne varje kulturarbetsre. När hon fick avgå tonades revanschismen ner men i sak har regeringen valt att genomföra sitt systemskifte också inom kultur- och medieområdet.

Det har blivit neddragningar, nedläggningar, utrensningar, kontrollsystem, och grundläggande ideologiska förändringar – så ska exempelvis kulturpolitiken inte längre ”motverka kommersialismens negativa verkningar” och följaktligen ska bibliotek ut på entreprenad och varje konstnär med självaktning vara entreprenör. Att låta kulturen styras av kapitalstarka krafter är problematiskt både därför att det minskar kulturens och kulturutövarnas faktiska oberoende, och för att det bidrar till att öka snarare än att minska klyftan i tillgång till kultur. Jag kommer aldrig att acceptera ett samhälle där det bara är de välbärgades barn som får möjlighet att lära sig att spela ett instrument. Eller bibliotek där det bara lånas ut böcker från ett visst förlag.

Författaren Marie Silkeberg sammanfattade i våras i tidskriften 10-tal hur hon och andra upplever situationen: ”Det är aldrig bra när människor som arbetar med kultur blir rädda. när det blir allt svårare att få pengar nog för att kunna tänka och arbeta i längre perioder”.

Det är marknadsideologin och det bristande intresset som slår igenom. Så var exempelvis återinförandet av avgifter för museibesök mindre en

fråga om pengar än ideologi: Man skall inte subventionera vuxnas kulturkonsumtion, hette det från de borgerliga. Verkligen? Byt ordet vuxna mot medborgare. Är det då inte en ovanligt bra idé att ge medborgarna fritt tillträde till våra gemensamma museiskatter och andra kulturupplevelser? Eller måste vi reducera allt mänskligt till varor och tjänster på en marknad, alla medborgare till kunder, alla konstnärer, vårdare, förskollärare med flera till företagare och köpgallerierna till de enda avgiftsfria offentliga rummen?

Jag ser Norge som ett föredöme när det gäller kulturpolitiken. I opposition bestämde sig Arbeiderpartiet för rejäla satsningar, och de genomfördes också när man kom till makten. Särskilt viktigt var att kulturpolitiken blev en viktig del av den ”stora” politiken, inte undanskuffad i ett hörn. Vi socialdemokrater har inspirerats av Norge och jag som partiledare vill säkerställa att vårt parti tar fortsatta steg i samma riktning. Sverige behöver ett rejält kulturlöft.

Jag vill utveckla det synsätt som innebär att ett levande och starkt kulturliv är en oerhörd tillgång för oss alla; intellektuellt, känslomässigt, demokratiskt. Det döljer inte att kultur kan ge nya jobb och ekonomiskt gynnsamma följdverkningar – men låt oss se det som goda bieffekter. Konsten gör oss heller inte nödvändigtvis till bättre människor eller löser samhällsproblem – men medborgarskapet blir fullödigare och livet rikare.

Därför är det en självklarhet för mig som socialdemokratisk partiordförande att prioritera kulturpolitiken. Att lyfta läsandet och litteraturen, filmen, teatern, musiken och konsten formar ett samhälle där man tillåts vara människa.

Vi behöver de demokratiska rum som kulturen utgör; teatrar, bibliotek, samlingslokaler, andaktslokaler och välfärdsstatens institutioner är mötesplatser där vi medborgare träffar varandra, möts som jämlikar och växer tillsammans.

Min förtvivlan är stor över hur jag ser att Sverige förvandlats från ett land där kulturpolitiken varit en viktig del i formandet av vår samhällsmodell till något som handlar om pengar, marknad och marginalisering. Här – i synen på rätten till ett rikt kulturliv, i försvaret av konstens uppgift att odla våra drömmar, att vi ges möjlighet att kunna se livet med någon annans ögon – framträder skillnaden i människosyn som tydligast.

Ett annat Sverige är möjligt.

Håkan Juholt
partiordförande (S)”

Några ytterligare kommentarer om socialdemokraternas framtida politik.

Den nye ordföranden har nämnt att partiet ska angripa barnfattigdomen. Men det är inte barnen som är fattiga, det är föräldrarna. När man talar om fattigdom är det till en början bristen på pengar man tänker på.

Socialdemokraterna bör visa upp hur det är nu. Man bör ställa samman för olika inkomstlägen levnadskostnader för familjemedlemmarna inklusive kostnader för daghem, fritidshem o d och tillkommande bidrag od: barnbidrag, flerbarnstillägg, bostadsbidrag, underhållsstöd och annat som kan förekomma.

Det är mycket arbete med att göra en sådan sammanställning. På slutet jämför man inkomst- och utgiftssidorna och finner plus eller minus i budgeterna. Därefter kommer förslag till vad man kan göra för att förbättra.

Men barnfattigdomen innehåller också annat än bara pengar. Det innehåller frågor om den fysiska miljön och den sociala miljön, samvaron med andra, bl a mobbning, alkohol, narkotika, kriminalitet mm. Segregering.

En viktig fråga är skolan. Skolan fungerar inte bra, och det kan förstöra barnen för livet. Skolan ska lära ut kunskaper och uppfostra barnen till goda samhällsmedborgare.

Även om föräldrarna har gott om pengar kan barnen ha en fattig barndom genom för mycket pengar och genom för påkostade fysiska miljöer eller genom sociala miljöer med för mycket pengar men för dåliga sociala relationer. Man kan vara fattig på empati och det kan drabba dem som har det för gott ställt. Vattenfallsdirektörerna som fått flera tiotals miljoner kr utan märkbar anledning kan ses som fattiga

som samhällsmedborgare, och deras barn får en fattig barndom på grund av dåliga proportioner.

Barnfattigdomen är sålunda ett stort kapitel, och tillhör problemgruppen om välfärden och välfärdsfördelningen.

Dit hör också problemen med de lägsta pensionerna som den nye ordföranden vill ge sig på. Garantipensionen garanterar inte goda levnadsförhållanden utan var bara en omräkning av skatteförhållandena när pensionärerna för några år sedan fördes in i skattesystemet för icke-pensionärerna. Några små förbättringar för pensionärer med låga pensioner har införts, men det är småsmulor vid sidan av jobbskatteavdragen för höga inkomster.

Det är angeläget påminna om förslaget till nytt bostadsbidrag till barnlösa icke-pensionärer som av olika skäl har låga inkomster som inte ger möjlighet till rimlig levnadstandard.

I det närmast följande kommer avsnitt om jobbskatteavdragen, skolan och järnvägar, isynnerhet järnvägen i Strängnäs.

Efter det kommer tankar om politik. Några citat från en bok av Bengt Göransson. Boken kan vara nyttig för alla som ska vara med och forma den nya socialdemokratiska politiken.

Och till slut Socialdemokraternas gällande partiprogram och en variant av partiprogrammet där partiprogrammets textmaterial ordnats under rubrikerna

**Värden idag
Demokrati
Välfärd
Arbete.**

Jobbskatteavdragen, skolan och järnvägarna - järnvägen i Strängnäs.

I det följande ska belysas tre problemområden, jobbskatteavdragen, skolan och järnvägarna där de två senare har att göra med kommunernas inkompetens.

Jobbskatteavdragen

I valrörelsen 2006 hade socialdemokraterna anledning att varna för borgarnas förslag till jobbskatteavdrag, men gjorde det inte. Sedan har socialdemokraterna inte angripit jobbskatteavdragen, förmodligen för att inte mista väljare i de högre inkomsklasserna. Nu förbereder den borgerliga regeringen ytterligare skattelättnader för de högre inkomsterna och socialdemokraterna håller god min.

Jobbskatteavdragen inkräktar på möjligheterna att förbättra på många områden som är viktiga för isynnerhet dem med lägre inkomster. Finansministern menar att det går att sänka skatterna för höga inkomster och ändå genomföra andra reformer. Det måste socialdemokraterna gå i närkamp med.

I det följande avsnittet om jobbskatteavdragen lämnas tre skissartade förslag till hur man kan fördela om avdragen så att man minskar avdragen för höga inkomster och ökar dem för låga.

Skolan.

I avsnittet återges DN:s artikelserie om skolan och några kommentarer till det. Artiklarna visar, att kommunerna inte har förmåga att välja bra skolledare och bra lärare. Tillsättning av skolledare och lärare borde granskas och godkännas av en kompetent instans, det vore bra om man kunde göra Skolinspektionen till en sådan instans. Den ska ju i princip kontrollera kommunerna och det vore förståndigt om den gjorde det så tidigt som möjligt, innan skador uppstår.

Socialdemokraterna i riksdagen har anledning att undervisa socialdemokraterna i kommunerna om att de bör bör sköta skolorna bättre.

Järnvägarna. Järnvägen i Strängnäs.

Järnvägarna fungerar dåligt och regeringen vill förbättra underhållet. Men det är inte bara underhållet som inte fungerar. Ny- och ombyggnader sker inte på lämpligt sätt. Järnvägen genom Hallandsåsen är ett exempel på inkompetens.

Ett annat exempel är ombyggnaden av Svealandsbanan. Där klagar fem generaldirektörer på spår mängden o d som gör att trafiken inte fungerar. Den nya Svealandsbanan invigdes 1997 och sedan har man påbörjat försök att förbättra. Kompetensen vid det gamla Banverket som nu ingår i det nya Trafikverket är dock inte tillräckligt stor.

Svealandsbanan är bl a en ombyggnad av gamla järnvägen mellan Stockholm och Eskilstuna. Förr gick järnvägen via Läggesta och Åkers Styckebruk och från Åker gick en bibana till Strängnäs. Ombyggnaden innebar bl a att det gjordes en helt ny bana mellan Läggesta och Eskilstuna, som gick via centrala Strängnäs. Det som gjordes i Strängnäs var, trots protester, en förfärlig dragning genom stadsparken Långberget som förstörde miljön och var ett enkelspår. Nu föreligger ett förslag att dra ett spår till så att man får önskade dubbelspår, men förslaget är på ett sådant sätt att miljön blir ännu mer förstörd. Det fanns bättre förslag när Svealandsbanan drogs genom Strängnäs och det finns bättre förslag nu när man försöker få till dubbelspår.

De dåliga förslagen i Strängnäs beror inte bara på Banverket/Trafikverket utan skulden ligger också hos de kommunala myndigheterna och isynnerhet de politiska partierna där.

Socialdemokraterna i Strängnäs bidrar till att förstöra miljön, och det borde vara något för socialdemokraternas riksledning att göra något åt, att påverka regeringen, myndigheterna och folket i Strängnäs så att järnvägsplaneringen i Strängnäs sköts så att man inte förstör miljön.

Jobbskatteavdragen.

Jobbskatteavdragen

I valrörelsen 2006 hade socialdemokraterna anledning att varna för borgarnas förslag till jobbskatteavdrag, men gjorde det inte. Sedan har socialdemokraterna inte angripit jobbskatteavdragen, förmodligen för att inte mista väljare i de högre inkomsklasserna. Nu förbereder den borgerliga regeringen ytterligare skattelättnader för de högre inkomsterna och socialdemokraterna håller god min.

Jobbskatteavdragen inkräktar på möjligheterna att förbättra på många områden som är viktiga för isynnerhet dem med lägre inkomster. Finansministern menar att det går att sänka skatterna för höga inkomster och ändå genomföra andra reformer. Det måste socialdemokraterna gå i närkamp med.

I det följande avsnittet om jobbskatteavdragen lämnas tre skissartade förslag till hur man kan fördela om avdragen så att man minskar avdragen för höga inkomster och ökar dem för låga.

DN 12 april 2011:

”Nytt jobbskatteavdrag införs redan till årsskiftet”

“Den starka ekonomin skapar förutsättningar för att redan tidigt under mandatperioden genomföra centrala delar av vårt valmanifest. Det handlar om viktiga jobbskapande reformer som ett ytterligare jobbskatteavdrag och sänkt moms för restaurang- och cateringtjänster. Dessa reformer sänker bland annat trösklarna in på arbetsmarknaden, inte minst för unga människor, och kan träda i kraft redan vid årsskiftet. Inför höstens budgetproposition för 2012 är också en höjd nedre skiktgräns för statlig inkomstskatt och en sänkt skatt för pensionärer prioriterade, skriver Fredrik Reinfeldt, Jan Björklund, Maud Olofsson och Göran Hägglund.”

“Vi tror på Sverige. I vårt land lever arbetsamma, driftiga och företagssamma människor. Det var genom att tillvarata den kraften som Sverige en gång blev rikt och utvecklades som land. När finanskrisen slog till var det en aktiv och ansvarsfull politik, tillsammans med människors arbetsinsatser och uppoffringar, som gjorde att vi stod emot. När det nu ljusnar i ekonomin vill vi forsställa arbetet med att bygga Sverige starkt.

Tillväxten är i dag hög, de offentliga finanserna starka och arbetslösheten sjunker. Det öppnar för reformer. Vi kan ta tag i långsiktiga utmaningar som globaliseringen och förstärka politiken för fler jobb och fler i arbete

Samtidigt finns risk att den starka återhämtningen bryts av en framväxt av obalanser. Vi vill därför att inriktningen på politiken ska vara att ta

ansvar för Sverige genom trygg tillväxt. Vår idé om trygg tillväxt handlar om en politik som ger jobb utan att ekonomin överhettas, som säkrar att tillväxten kommer flertalet till del och som förhindrar att grupper med svag förankring på arbetsmarknaden lämnas därhän. Vi vill stärka kvaliteten i utbildning och välfärd. Finanssektorn, som ofta är en källa till obalanser, ska inte tillåtas att sätta ekonomin i gungning. Sverige ska kunna gå före andra länder i att säkra ett robust finansiellt system.

Detta är vår utgångspunkt när vi i morgon presenterar den ekonomiska vårpropositionen. Steg för steg ska vi stärka den arbetslinje som möjliggör fler jobb, stärkt företagande, ökad vardagsmakt och tryggad välfärd. Vi gör nu också bedömningen att den starka återhämtningen skapat förutsättningar att redan tidigt under mandatperioden genomföra centrala delar av vårt valmanifest.

Om det ekonomiska läget tillåter, under förutsättning att viktiga reformer för välfärd och utbildning kan säkras, avser vi därför genomföra delar av de skattelättnader som tidigare aviserats som reform-ambitioner. Det handlar till exempel om viktiga jobbskapande reformer som ett ytterligare jobbskatteavdrag och sänkt moms för restaurang- och catering- tjänster. Vi ser det som två centrala reformer för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden, öka arbetsutbudet samt främja fler och växande företag. Därtill för att möjliggöra fler jobb, inte minst för unga människor.

Utvecklas svensk ekonomi med den styrka vi nu ser kan dessa reformer bli aktuella att förverkliga i höstens budgetproposition för att träda i kraft redan vid årsskiftet. Vi lägger nu också de första byggstenar vi ser som viktiga för vårt arbete på sikt. Därför lyfter vi i samband med vårpropositionen ett antal skattefrågor med tydlig bäring på tillväxt,

arbete och företagande till remittering och granskning av Lag-rådet.

Inför höstens budgetproposition för 2012 har vi också tillsatt ett antal arbetsgrupper som nu tar fram nya förslag på hur vi bygger Sverige starkt för framtiden. I fokus står följande:

1 Fler i arbete.

Vi ska vända på alla stenar för att komma närmare målet om full sysselsättning. Trots oro i vår omvärld visar Sverige i dag växande ekonomisk styrka. Vi har inte råd att låta denna position gå Sverige förbi. Därför ska mer göras för fler i arbete, växande företag och högre tillväxt.

Ytterligare ett jobbskatteavdrag för alla som jobbar och ökade drivkrafter för främst TCO- och Saco-grupper genom höjd skiktgräns för statlig inkomstskatt, kombinerat med sänkt skatt för pensionärer samt en sänkt restaurangmoms är prioriterade.

2 Ett robust finansiellt system.

Finanskrisen har lärt oss vikten av ett stabilt finansiellt system och dess betydelse för ekonomin. För att trygga den finansiella stabiliteten ska åtgärder för att motverka risker kopplade till hushållens skuldsättning samt bankernas risktagande och exponering i utlandet prövas.

Vi planerar att se över möjligheterna att öka kraven på bankernas egna kapital för att därmed göra dem mer motståndskraftiga. Därtill vill vi förlänga de nu gällande övergångsreglerna för de svenska bankernas kapitaltäckning.

3 Ett högklassigt utbildningssystem.

En bra utbildning stärker Sveriges konkurrenskraft och förbättrar människors livschanser. Det är också en av de viktigaste investeringar i rättvisa vi kan göra då en bra utbildning ökar chanserna till ett

framtida jobb. Alliansregeringen har redan beslutat om en rad reformer som gör 2011 och 2012 till två av de mest reformintensiva åren i svensk utbildningshistoria. Samtidigt vet vi att det kommer att ta tid att förbättra skolan och att fler insatser behövs för att möta bristerna i utbildningssystemet.

Bland annat är det fortsatt viktigt att förstärka kvaliteten i lärarnas arbete och höja statusen på läraryrket.

4 Velfärd med hög kvalitet.

Den offentliga och solidariskt finansierade välfärden ska hålla högsta möjliga kvalitet och komma alla till del. Alliansregeringen har genomfört ett antal reformer för höjd kvalitet, mer valfrihet och ökad tillgänglighet i välfärden.

Nu vill vi bland annat inrikta politiken på att fortsätta stärka kvalitet, tillgänglighet och valfrihet i sjukvården och äldreomsorgen samt förbättra situationen för utsatta barn och unga. Dessutom ska resultaten och effektiviteten i rättsväsendet ytterligare förbättras.

5 Hållbar tillväxt i alla delar av Sverige.

Förutsättningarna för att driva företag, arbeta och bo i alla delar av landet ska förbättras.

Sverige ska dra nytta av energiomställningen inom de gröna näringarna och människors intresse för turism, lokalproducerad mat och upplevelser i naturen. God tillgänglighet till service samt digital och fysisk infrastruktur är viktiga beståndsdelar för hållbar tillväxt i hela Sverige.

Sverige måste också hantera långsiktiga utmaningar kopplade till en åldrande befolkning och globaliseringen. Att människor lever allt längre är i grunden positivt. Samtidigt ställer det krav på att möta ökade behov av sjukvård och äldreomsorg. Även globaliseringen erbjuder möjligheter, men kräver samtidigt att Sverige stärker sin

konkurrenskraft. En nationell innovationsstrategi blir ett av flera verktyg i det arbetet.

Ansvar för jobben och välfärden. Så sammanfattar vi vårt uppdrag under mandatperioden. Genom att ta tillvara människors arbetsinsatser, idéer och initiativ vill vi lägga grund för trygg tillväxt.

Utanförskapet ska minskas. Ansträngning och ansvarstagande ska löna sig. Vi ska säkra uppgången med en robust ekonomisk politik. Sveriges konkurrenskraft ska stärkas. Det skapar ökad trygghet för var och en, men också utrymme för satsningar inom viktiga trygghetsområden som välfärden och skolan.

Fredrik Reinfeldt statsminister

Jan Björklund partiledare för Folkpartiet

Maud Olofsson partiledare för Centerpartiet

Göran Hägglund partiledare för Kristdemokraterna

“ VÅRPROPOSITIONEN

I morgon, den 13 april klockan 13, lägger regeringen fram sin vårproposition för riksdagen, med förslag på ramar för statens budget. I den gör regeringen sin bedömning av det ekonomiska läget och hur det långsiktiga budgetarbetet ska se ut. Finansutskottet behandlar sedan regeringens och andra partiers alternativa förslag. I juni debatteras dessa i riksdagen som beslutar om vårpropositionen. Höstens budgetproposition lägger i detalj fast inkomsterna och utgifterna för 2012.

Källa: Sveriges riksdag, NE “

DN 13 april 2011:

“Oppositionen ska hindras av förslag i massor”

“Regeringens tilläggsbudget innehåller få skarpa förslag. Det mesta skjuts fram till höstbudgeten. Taktiken går ut på att ge oppositionen minimala möjligheter att påverka politiken.”

“Det parlamentariska läget med en borgerlig minoritetsregering, en rödgrön opposition och Sverigedemokraterna – som ingen vill samarbeta med – som vågmästare, driver fram nya lösningar när regeringen ska få igenom sina förslag.

Först och främst måste regeringspartierna komma överens sinsemellan och det brukar lösas med kompromisser. Partierna får igenom någon eller några av sina hjärtefrågor och går i gengäld med på förändringar som de kanske inte själva skulle ha lagt fram i första hand.

Jobbskatteavdraget och restaurangmomsen är exempel på en sådan kompromiss. Kristdemokraterna har tidigare sagt sig vara tveksamma till ytterligare jobbskatteavdrag som står högst på Moderaternas lista. Men regeringens småpartier vill gärna se sänkt restaurangmoms och där fick de sin vilja igenom.

NÄSTA STEG ÄR att få igenom förslagen i riksdagen och det kräver en hel del taktik nu för tiden. Trickset är att se till att förslagen påverkar Sveriges ekonomi och på så sätt få in dem i budgeten.

Det beror på att budgeten skyddas av en lagstiftning som kom till för att undvika ekonomiskt kaos under minoritetsregeringar. Principen är att det krävs att en majoritet i riksdagen enas om ett alternativt budgetförslag.

Att så skulle ske är högst osannolikt eftersom de rödgröna inte samarbetar längre och partierna troligen kommer att lägga egna budgetförslag. Och även om de enades om ett förslag är det inte sannolikt att SD skulle stödja det.

Regeringens tar mindre risk ju fler förslag som oppositionen måste enas kring. Risken är störst när det gäller enskilda propositioner och minst för höstbudgeten som innehåller mängder avförslag.

Tilläggsbudgeten hamnar någonstans mitt emellan eftersom den innehåller en rad förslag men inte på långt när så många som höstbudgeten. Därför tar regeringen det säkra för det osäkra och väntar till hösten med de skarpa förslagen.

OPPOSITIONEN ÄR FÖRSTÅS medveten om regeringens taktik. Därför har budgetarbetet blivit en balansakt där det gäller att få in så många förslag som möjligt i budgeten utan att reta upp oppositionen alltför mycket.

Om de rödgröna partierna och SD ilsknar till har de möjlighet att ta fram egna förslag i utskotten när som helst under riksdagsåret. De rödgröna kan exempelvis ta fram ett förslag som SD väljer att ställa sig bakom.

Påverkas budgetramen krävs det att oppositionen enas även i finansutskottet och det är inte sannolikt att det lyckas. Men det är praktiskt genomförbart.

maria.crofts@dn.se 08-738 12 75”

DN 13 april 2011:

“Så påverkas din inkomst 2012

Jobbskatteavdrag för olika arbetsinkomster

KRONOR PER ÅR

Arbetsinkomst

	Jobbskatteavdrag:		
	Steg 1–4	Steg 5	Totalt
100 000	8 910	550	9460
200 000	13 968	1 851	15 819
300 000	20 120	2 387	22 507
400 000	21 743	4 429	26 172
500 000	21 743	4 429	26 172

Jobbskatteavdrag för olika yrkesgrupper

Yrke	Månadslön	Jobbskatteavdrag:		
		Steg 1–4	Steg 5	Totalt
Vårdbiträde	23 200	1 565	189	1754
Metallarbetare	26 500	1 741	235	1 976
Sjuksköterska	28 800	1 812	316	2 128
Gymnasielärare	30 200	1 812	366	2 178
Läkare	60 300	1 812	369	2 181

Not: Inga andra förvärvsinkomster än arbetsinkomster antas i beräkningarna. Prisbasbelopp för 2012, 43 800 kronor. I beräkningarna används genomsnittlig kommunalskatt för 2011, 31,55 procent. Månadslönen från SCB:s lönestatistik.

Brytpunkten för statlig skatt höjs

I dag ligger brytpunkten för att betala statlig skatt i Sverige på cirka 33 000 kronor i månaden. Nästan 30 procent av alla som jobbar heltid betalar statlig skatt trots att brytpunkten höjdes ett snäpp 2009. Det är för många i vanliga inkomstlägen, anser regeringen.

Brytpunkten nästa år kommer därför att ligga vid en månadslön på ungefär 35 600 kronor. **TT”**

Från SCB 15 april 2011:

Sammanräknad förvärvsinkomst 2009

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2009-01-01 och 2009-12-31.

Decilgrupper	Kvinnor och män	
	20- år	20-64 år
1	21 092	11 065 säg 250*
2	98 931	86 583 550*
3	141 601	152 364 säg 1200*
4	179 211	202 826 1851*
5	214 370	240 875 säg 2000*
6	248 898	271 851 2268*
7	283 045	302 694 2387*
8	322 435	340 642 3792*
9	381 996	401 258 4429*
10	629 305	659 921 4429*
Medelvärde topp 5 %	783 596	821 199
Medelvärde topp 1 %	1 328 455	1 398 918
Medelvärde 1	252 088	267 008
Medelvärde 2	261 268	279 689
P10	69 341	43 656
P50 median	231 985	256 962
P90	429 881	452 012
P90/P10	6,2	10,4
Gini-koefficient	0,353	0,356

Källa: SCB. Kolumnen 20-64 år kan antas gälla icke-pensionärer. Antal inkomsttagare 20-64 år 2008 enligt SCB tab 13.8 i Statistisk årsbok för Sverige 2011:5 299 010. Antal i varje decil cirka 500 000 st.

* Cirka jobbsavdrag steg 5

“Definitioner

Sammanräknad förvärvsinkomst består av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. I inkomst av tjänst ingår förutom löneinkomst även inkomst från pension, sjukpenning och andra skattepliktiga ersättningar från försäkringskassan.

Medelvärde 1 beräknas för samtliga.

Medelvärde 2 beräknas för de som har en inkomst.

Decilgrupp är en tiondel av befolkningen. Värdet som anges är medelvärdet i respektive grupp. Decilgrupp 1 är den tiondel av befolkningen som har lägst inkomst.

Percentiler/Gränsvärden - Värdet som avgränsar den första tiondelen av populationen kallas P10 medan värdet som avgränsar den översta tiondelen av populationen benämns P90. Värdet i mitten, P50, kallas median.

Gini-koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på en större ojämnheter än ett lågt värde.”

Steg 5 Summa kronor för jobbskatteavdrag cirka

Decil	
1	250x500 000= 125 miljoner kr
2	550x500 000= 275
3	1200x500 000= 600
4	1850x500 000= 925
5	2000x500 000= 1000
1-5	2925 = 25% av 11675
6	2300x500 000= 1150
7	2400x500 000= 1200
8	4000x500 000= 2000
9	4400x500 000= 2200
10	4400x500 000= 2200
6-10	8750 = 75% av 11675
1-10	11675

Steg 5, Summa kronor för jobbskatteavdrag cirka.

Alternativ 1. TV-avgiften avskaffas för privathushåll och ersätts av en kollektivavgift betald av riksdagen, varigenom kostnad för varje hushållen på cirka 2000 kr bortfaller. Kostnad för staten cirka 5,675 miljarder kr. Jobbskatteavdragen kan minskas med detta belopp och behöver bli cirka 6 miljarder kr om man vill hålla sig inom ramen.

Vid lika fördelning på alla inkomsttagare blir jobbskatteavdraget i steg 3 för varje 1200 kr = 100 kr per månad.

Decil		Ökning per person och år +2000 för TV-avgift
1	250x500 000= 125 miljoner kr	950 kr 2950
2	550x500 000= 275	650 2650
3	1200x500 000= 600	0 2000
4	1850x500 000= 925	-650 1350
5	2000x500 000= 1000	-800 400
1-5	2925 = 25% av 11675	
6	2300x500 000= 1150	-1100 100
7	2400x500 000= 1200	-1200 0
8	4000x500 000= 2000	-2800 -800
9	4400x500 000= 2200	-3200 -1200
10	4400x500 000= 2200	-3200 -1200
6-10	8750 = 75% av 11675	
1-10	11675	

Jobbskatteavdrag för olika arbetsinkomster

KRONOR PER ÅR

Arbetsinkomst

	Jobbskatteavdrag:			
	Steg 1-4	Steg 5	Totalt	+ slopad TVavgift
100 000	8 910	1 200	10 110	12 110 (9 460*)
200 000	13 968	1 200	15 168	17 168 (15 819*)
300 000	20 120	1 200	21 320	23 320 (22 507*)
400 000	21 743	1 200	22 943	24 943 (26 172*)
500 000	21 743	1 200	22 943	24 943 (26 172*)

* I regeringens förslag

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån. Prelskatt					Överskott	
lön /mån /år					/år	
6001	680	8160	5321	63852	-70148	- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920	- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692	- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464	- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548	- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148	16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760	33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372	50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-	67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404 gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792	100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180	117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568	134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956	150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984	166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372	183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760	200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148	217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536	234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840	250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892	266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004	283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964	314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004	331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840	400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040	457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240	513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364	565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564	616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764	666528

Alternativ 2. Resultatet i alternativ 1 innebär fortfarande, att höga inkomster har mycket högre jobbskatteavdrag än låga. Den totala summan av jobbskatteavdragen, sedan man dragit bort kostnaderna för att avskaffa TVavgiften som i alternativ 1 är cirka 80 miljarder kr. Om man fördelar dem med lika stora belopp för alla blir det cirka 16 000 kr per person. $16\,000 \times 5\,000\,000 = 80$ miljarder kr. $16\,000 + 2\,000$ för TVavgift blir 18 000 kr.

Jobbskatteavdrag för olika arbetsinkomster

KRONOR PER ÅR

Arbetsinkomst

	Jobbskatteavdrag:			
	Steg 1–4	Steg 5	Totalt	+ slopad TVavgift
100 000	8 910	7 090	16 000	18 000 (9 460*)
200 000	13 968	2 032	16 000	18 000(15 819*)
300 000	20 120	-4120	16 000	18 000(22 507*)
400 000	21 743	-5743	16 000	18 000(26 172*)
500 000	21 743	-5743	16 000	18 000(26 172*)

* rgeringens förslag.

I detta alternativ 2 har av regeringens pengar till jobbskatteavdragen tagits cirka 5,8 miljarder kr till att avskaffa TVavgiften för hushåll och resten har delats ut med lika mycket för varje person.

Det är översiktligt räknat på underlag bara av det som visats här ovan. Läsaren kan göra noggrannare beräkningar och undersöka andra varianter.

Regeringen tycks mena att ju större jobbavdragen är desto mer arbetar man och desto mer tjänar man. Vid låga inkomster är behovet stort att öka inkomsterna och därför bör då jobbavdragen vara stora där. Alternativen går ut på att öka jobbavdragen vid låga inkomster och där öka inkomsterna. Där inkomsterna i alternativen ökar kan man räkna med att de nya pengarna går till inköp som ger moms till staten.

Steg 5 Summa kronor för jobbskatteavdrag cirka

Alternativ 3:

ökning cirka

Decil	Regeringen	
1	$250 \times 500\,000 = 125$ miljoner kr	$1200 \times 500\,000 = 600$ milj kr
2	$550 \times 500\,000 = 275$	$900 \times 500\,000 = 450$
3	$1200 \times 500\,000 = 600$	$600 \times 500\,000 = 300$
4	$1850 \times 500\,000 = 925$	$400 \times 500\,000 = 200$
5	$2000 \times 500\,000 = 1000$	$300 \times 500\,000 = 150$
1-5	$2925 = 25\% \text{ av } 11675$	$2925 + 1700 = 4625$
6	$2300 \times 500\,000 = 1150$	$200 \times 500\,000 = 100$
7	$2400 \times 500\,000 = 1200$	0 -1200
8	$4000 \times 500\,000 = 2000$	0 -2000
9	$4400 \times 500\,000 = 2200$	0 -2200
10	$4400 \times 500\,000 = 2200$	0 -2200
6-10	$8750 = 75\% \text{ av } 11675$	$8750 - 7500 = 1250$
1-10	11675	5875

Jobbskatteavdrag för olika arbetsinkomster

KRONOR PER ÅR

Arbetsinkomst

	Jobbskatteavdrag:			
	Steg 1–4	Steg 5	Totalt	+ slopad TVavgift
100 000	8 910	1450	10360	12 360 (9 460*)
200 000	13 968	2 250	16 218	18 218(15 819*)
300 000	20 120	0	20 120	22 120(22 507*)
400 000	21 743	0	21 743	23 743(26 172*)
500 000	21 743	0	21 743	23 743(26 172*)

* regeringens förslag.

I detta alternativ 3 blir det i steg 5 inget vid inkomster 300 000, 400 000 och 500 000, staten spar 7500 miljoner kr. Cirka 5,8 miljarder av det tas till att avskaffa TVavgiften för hushållen och 1,8 miljarder tas till att öka jobbskatteavdragen vid lägre inkomster.

Det är översiktligt räknat och omfördelningen kan göras på många olika sätt.

Skolan

Skolan.

I avsnittet återges DN:s artikelserie om skolan och några kommentarer till det. Artiklarna visar, att kommunerna inte har förmåga att välja bra skolledare och bra lärare. Tillsättning av skolledare och lärare borde granskas och godkännas av en kompetent instans, det vore bra om man kunde göra Skolinspektionen till en sådan instans. Den ska ju i princip kontrollera kommunerna och det vore förståndigt om den gjorde det så tidigt som möjligt, innan skador uppstår.

Socialdemokraterna i riksdagen har anledning att undervisa socialdemokraterna i kommunerna om att de bör sköta skolorna bättre.

DN kultur 3 april 2011:

”De slog sönder undervisningen.

Så vandaliserade kommunen en skola “

“Eleverna flyr Tolvåkersskolan i Kävlinge, och det gör lärarna också. En klass har ha 52 lärare på två år. Föräldrarna kräver statlig tvångsförvaltning av kommunens skola. Vad har hänt? I dag inleder DN:s Maciej Zaremba sitt stora reportage om den svenska skolan, tjugo år e er kommunaliseringen.”

“HEM TILL SKOLAN DEL 1 Ett reportage om svenska skolor – och den svenska skolan.”

“Det ser ut som ett flyktingläger. Ett tiotal baracker från ettuthyrningsföretag utslängda på en åker. En grusplan, några bänkar, en klätterställning i plast. Man måste komma nära för att tyda skylten: ”HCeducation.” En skola, alltså. Men det första intrycket är inte helt fel. Elever som trängs där inne är en sorts flyktingar. De flesta från Tolvåkersskolan i Kävlinge kommun, en knapp kilometer härifrån.

Det är numera ingen ovanlig syn. Några hundra meter från den kommunala skolan ett provisoriskt bygge – eller kanske bara en skylt på en kontorsfasad. Studema, Lust och Lära. Trilobiten ... Några trängs i provisorier, andra har flyttat in i övergivna skolpalats. I en industri-lokal i Hjärup hittar man ”Skånska småstadens kulturskola”. Här är det lärarna som är flyktingar, får jag höra. Från Højaskolan i Malmö.

Flykten från Tolvåkersskolan har i varje fall en begriplig anledning. Under de senaste fem terminerna har den klass som nu heter 9 A varit med om åtta rektorer och femtiotvå lärare, inte sällan okunniga i sitt ämne. Somliga stannade bara en vecka, andra blev sjukskrivna efter två. En blev hämtad med ambulans, efter ett nervöst sammanbrott.

När man läser sådant tror man gärna att det var ungdomen som skrämte pedagogerna på flykten. (Dagens ungdom, det vet man, har ingen respekt ... Men tänkt om respekt är något som måste förtjänas?) I Kävlinge, så mycket är säkert, är det inte buslivet som lärarna flyr ifrån. Man kunde faktiskt säga att de flyr från varandra.

Det här reportaget handlar om två olika saker. Om svenska skolor – och om den svenska skolan. Skolorna kan vara högst olika. Dyster förvaring i ett kvarter, rena drömfabriken ett stenkast därifrån. Den svenska skolan har aldrig förr varit så olik – eller så ”olikvärdig”, som det heter. Och så valfri ... Jag anar att terapeuterna vädrar morgonluft. Det lär bli synd om en del familjer den dag barnet inser hur fel föräldern valt.

När socialdemokraten Mikael Damberg säger att skolan är ”i fritt fall”, är det bland annat det han menar. Den svenska grundidén om jämlik skola ser ut att gå i kvav. Och värre – den drar med sig det som en gång skapat grunden till välståndet: att svenskar varit ett så välutbildat folk. I andra länder kan kurvorna över skolresultaten gå upp och ned. Här har de lutat stadigt nedåt i nära tjugo år. Det som en gång varit ”världens bästa skola” guppar bland medelmåttorna av jämförbara länder: Numera har svenska sextonåringar svårare för modersmålet än de i Estland eller Polen.

MEN DET MEST plågsamma är förstås att alla de reformer som skulle göra skolan till en farkost för klassresan har fått ingen – eller kanske motsatt effekt. Arbetarpojken uppskattade till högskolan tycks brantare i dag än för femtio år sedan. Han hade haft en statistiskt bättre chans om han i stället fötts i Belgien. Det verkar som om skolan är i färd med att återuppbygga klassamhället.

Det finns de som vill göra partipolitik av eländet. Se, det var först år 2000 som elevernas kunskaper började rasa! Ja, men när de började i första klass hette skolministern Göran Persson. Och för övrigt har

partierna sedan 1989 inte varit oense i skolfrågor. Borgerliga regeringar fullföljde lojalt vänsterns reformer och vice versa.

1989 var ett minnesvärt år. I Prag skramlade folkmassorna på torgen med nyckelknipor mot kommunismen. Utanför Sveriges riksdag skramlade lärare med nycklar mot skolans kommunalisering och mot Göran Persson. De strejkade, de demonstre-rade och det fanns de som grät på riksdagsläktaren dagen då Göran Persson fick sin vilja fram.

Det var så han bevisade sin duglighet. Körde över det ena lärarfacket, tubbade det andra med lönelöft, avpolletterade motståndsmännen inom rörelsen. Många blev imponerade av dådkraften. Kommunråden, som länge önskat att få bestämma över sin näst största budgetpost, blev tacksamma förstås. Det är nog riktigt som det sägs, att detta kraftprov var Göran Perssons väg till makten. Två valförluster senare kan man undra om inte den bedriften kostade socialdemokratin makten.

Ännu år 1994 visade enkäter att om skolan varit den enda valfrågan skulle Socialdemokraterna få dubbelt så många röster som Folkpartiet. År 2006 var relationerna omvända: Folkpartiet dubbelt så stort som Socialdemokraterna, 36 mot 18 procent. Valet år 2010 blev historiskt: för första gången var det skolan och inte jobben eller vården som medborgarna fann viktigast.

Var det kommunerna som undergrävde likvärdigheten och urholkade kvaliteten? Somligt talar för det. År 1989 fanns det 1 700 lektorer i våra skolor. 200 av dem återstår i dag. Menvarför flyr de högst bildade den svenska skolan när de inte flyr den finska, som också den är kommunal? Och bäst i Europa, om man får tro tabellerna.

Låt oss återvända till Kävlinge utanför Landskrona och en stämnings-bild från skolvärlden anno 2010. Det är oktober. Föräldrar till klass 9 A har krävt ett möte. Nu skall kommunens kulturchef, som basar över skolchefen, presentera sin krisplan. ”Vi har varnat honom”,

berättar en förälder. ”Där inne sitter hundra till som vill ha klart besked. Och de har blod i blicken.”

Uppenbarligen tog inte kulturchefen varningen på allvar. ”Vi måste bli bättre på ... vi skall titta på den biten ... vi överväger åtgärder ... kostnadseffektiva...” Då drog någon ut sladden ur hans dator. ”Du har talat färdigt. Sitt ned.” Varpå föräldrarna körde sin egen powerpoint.

Först kom en bild på en oljerigg i rök och flammor. ’Deepwater Horizon’ är vår skola. Och du är vd för British Petroleum. Du ser detta och du snackar kostnadseffektivitet? Det är brandbåtar du skall skaffa fram!” Därefter projicerades skolledarnas tidigare kväden: ”Vi har varit dåliga på att hantera detta tidigare. Men vi skall bli bättre ...”

Så har det låtit i tre års tid. ”Det är otroligt”, säger en förälder, ”skolchefen hänvisar till strategen, strategen till politikerna, politikerna till rektorn, rektorn till skolchefen ... Allt rinner av dem, här är det helt omöjligt att utkräva ansvar.”

Så vad är det som har hänt? Vi sitter i en gul villa bland hästagar och golfbanor, på parkeringen bättre fordon. ”Min dotter gråter när hon kommer hem från skolan ... 29 elever i en matteklass, de får kramp av att hålla handen uppe ... min son är dyslektiker men får ingen hjälp, jag får betala stödläraren själv ... lärare kan inte sina ämnen ... slöjdläraren håller klass i tyska och matematik ... Matteläraren byts ut var tredje vecka, hur skall barnen få betyg? Man säger att lärarna skall konferera om eleverna. Hur? När? De har aldrig rast samtidigt!”

Föräldragruppen har en förklaring: Denna kommun saknar skolvision, kvalitetsansvar och ledarskap. Utom när man skall sparka en rektor som inte håller budget. Då finns det kraft! Men att hålla budget är inte lätt. Kävlinge spenderar minst i Sverige per elev. Trots att kommunen går med överskott, 60 miljoner, det har föräldrarna tagit

reda på. Skall vi säga att när skolan blivit kommunal så fick lokala traditioner genomslag?

”HÄR HAR UTBILDNING aldrig stått högt i kurs”, får jag höra, ”för det krävdes ingen skola för att karva i kadaver.” Det är Scans (nedlagda) slakteri det syftas på. Nej, Kävlinge har andra ambitioner. Sedan decennier tävlar man med Vellinge om rikets lägsta kommunalskatt. (Just nu leder Vellinge med ett öre.)

”Gärna högre skatt, om det är vad som krävs”, säger en förälder. Fler skattevilliga? Alla åtta räcker upp handen.

Då har det gått långt, tänker jag. Aktionsgruppen som föreläser för mig bland gustavianska möbler är nästan alla företagare, konsulter, advokater. Men nu vill de ha högre skatt. Och som vi strax skall se – även mera stat.

Då har jag kommit till Kävlinge i onödan? Förklaringen tycks stå i statistiken. Efter kommunaliseringen blev skolan lovligt byte för gnidiga budgetchefer. Fattas det pengar till sophämtningen? Vi höjer hyran för gymnastiksalen! Mellan 1991 och 1995 fick Sveriges skolor 850 miljoner kronor i hyreshöjning. Samtidigt sjönk anslagen till undervisningen med fem gånger så mycket (fyra miljarder). Onekligen har många skolor satts på svältkonst. Det är bara det att just i Kävlinge är detta inget nytt. Här har folkvalda snålat i ett decennium, utan att deras skolor gått i däck.

Lokaltidningar har skrivit spaltmeter om Tolvåkerskolan. Jag läser och förundras. Här uttalar sig rektorer, där rasar föräldrar, Skolinspektionen mullrar i bakgrunden. Ungdomar gråter ut. Men nästan ingen lärare bland dessa röster. Kan det vara ett spår?

Bengt Olsson slutade som rektor på Tolvåker 1998. Han tror inte att det räckte med snålheten för att sänka hans gamla skola. Snålheten behövde vapendragare. Det är en lång historia, menar han. När han är

färdig med den framåt kvällen, tänker jag att hans liv bildar en märklig parentes i svensk skolhistoria. Småbrukarsonen från Markaryd, den förste i sin släkt att läsa på högskola, blir år 1998 Kävlinges siste rektor med lika hög utbildning som deras vilka gjorde hans klassresa möjlig. Fil mag med geografi, ekonomisk historia, pedagogik, sociologi, statskunskap och nationalekonomi ... högsta betyget i lärarskicklighet. Detsista är adjunkt Bengt Olsson särskilt stolt över.

Olsson var rektor i kommunen i 23 år, fram till 1998. Efter honom har ett tiotal avlöst varandra på den posten. Några kom från skolan, andra från fritids, eller från en socialbyrå. Fast Olsson menar att redan när han läste till lärare på 60-talet fanns det onda tecken. Skolan skulle bli en spjutspets mot framtiden, sade man, skapa en ny och bättre människa. Han tyckte att metoderna såg ut att ta fram det sämsta ur den gamla. Grupparbete i stället för lektioner ... ”Men i ett lag av barn tar de starka över och stöter ut dem som avviker.” Och varför skulle brist på hyfs kallas något annat? Det var auktoritärt, kom det att heta, att be eleven ta av mössan. Det kvävde elevens spontanitet. Olsson hade som ung röstat socialdemokratiskt, nu bytte han parti.

Han minns särskilt en magister som inte ville lära barnen skrivstil. De skulle texta. Olsson förstod aldrig varför. ”Men stygga tungor sade att om barnen inte längre kunde läsa de äldres handstil skulle de inte smittas av föråldrade tankar.”

NÄR HAN BLEV REKTOR märkte han att det var de svagaste lärarna som var mest roade av nymodigheterna. Detlät så fint med ”lagarbete”. Ja, i ett lag är det lättare för den late att dölja sin okunnighet. ”Temaarbete”? Också tveksamt, säger Olsson. Lärare är inte utbytbara hur som helst. Det är faktiskt ett konstnärligt yrke.

Så länge skolan förblev statlig höll han emot. Efter 1991 blev det svårare. En dag försvann skylten ”Rektor” från hans dörr. ”Platschef” stod det i stället. Han bad vaktmästaren byta tillbaka. ”Är det inte

fantastiskt. Än i dag kan ingen säga vem som fattade det beslutet.” Sedan fick kommunen för sig att rektorer skulle rotera mellan skolorna. ”En idé de fått från Volvo. Lågstadielärare skulle bli rektorer för högstadiet. Sådant kanske fungerar på en monteringsfabrik. Men knappast ens på bygget. En verkmästare som inte förstår sig på hållfastheten, han lär få problem.”

”Den här kommunen”, säger Bengt Olsson, ”är van att hantera döda ting. Gator, fastigheter ... När de fick skolan trodde de att det var samma sak.” Det behövdes ingen utbildning för att styra skolan, fick han höra, ”det viktiga var lämplighet, att man passade på kommunkontoret”. Han vet inte vad de många kulturcheferna hade för bakgrund, utom att de saknade rätt utbildning och erfarenhet. Han tror inte att det är ekonomin som förklarar det som hänt. Han tycker att jag borde ta närbilder på skolkulturen.

I MAJ 2008 FÅR Inger Ljungbro, rektorn för Tolvåkerskolan, beskedet att hon till hösten får mindre pengar till högstadiet. ”Det var inte förhandlingsbart, sade de. ’Du har de pengar du har’.” Det är redan minst i Sverige per elev. Vad skall hon göra? Hon slår samman. Nu blir det 30 i stället för 23 i varje klass.

Föräldrar gör uppror, håller barnen hemma i protest, kallar till krismöten, ringer till redaktioner. Fyra dagar före skolavslutningen får Inger Ljungbro ett samtal från lokalbladet. Som fått uppgiften att hon blivit uppsagd. ”Har jag?” Strax ringer hennes assistent: ”Skynda dig, de håller på att slänga ned dina papper i sopsäckar.”

När höstterminen börjar landar tre nya rektorer på denna skola. Två år senare överlämnar lärarfacket en sjutton sidor lång klagoskrift till lokaltidningen. Jag kan ana varför redaktörerna inte tog det på tillbörligt allvar. Den ilska tonen gör ett ovederhäftigt intryck. Dessutom vill författarna inte framträda med namn. Men med lite möda kan man hitta till källorna och få somligt bekräftat. Varsågod, några fler

kulturbilder från Kävlinge kommun.

NO-lärarna på Tolvåkerskolan har en hörna för sig, med ett stort runt bord, hyllor och diverse mackapärer för experiment. Man brukar samlas där kring sitt ämne, ibland kommer elever för att skriva ett försenat prov. En dag på hösten 2008 är bordet borta. ”Vi har slängt det”, meddelar rektorn. Lärarna skall inte sitta där. Nu är det lärarlag som gäller. ”Vi skaffade ett nytt bord, men efter några veckor var det borta. Frågade vaktmästaren var det tagit vägen. ’Det får jag inte säga.’”

En samhällslärare: ”De slog sönder hela undervisningen. Jag skulle vara i en klass i tre veckor, sedan i nästa och i nästa. 210 elever under en termin. Somliga hann jag aldrig träffa – men skulle ge dem omdömen – i fyra ämnen! Det var ’tematisk undervisning’.”

”I stället för matte, svenska, historia skulle det vara ’Sex och kärlek’ eller ’Vatten’. I åtta veckor! Vi har haft tema förr, men inte i stället för ämnen. Hur skulle jag få in tryckläran på temat ’Narkotika’? Hur kan man begära av en lärare som inte kan kemi att genomföra experiment? Han blir ju en säkerhetsrisk, om inte annat.”

Men så var det bestämt, och så blev det. En svensklärare fick undervisa i engelska, matte, historia ... ”På mitt schema står att jag hade svenska i 9 A, men då sitter min klass och sysslar med fysik på egen hand. De ställer frågor till mig – som jag inte kan besvara. Många elever tyckte i början att det var kul med dessa teman. Sedan blev det kaos.”

Detärsärskilt en händelse som fastnat i det kollektiva minnet. De nya rektorerna har synpunkter på matematik. De är förvisso inte mattelärare. (Sanningen att säga var ingen av dem behörig att undervisa i något ämne på högstadiet.) Men de menar att läroböckerna skall bytas ut. Mattelärarna håller inte med. Så en dag när de kommer till arbetet har de tre kvinnorna rullat in en sopcontainer i deras ämnes-

rum. ”Där stod de och slängde 400 matteböcker och våra papper, undervisningsmaterial, gamla prov ... Det var helt överkligt. Som ett vainsinnesryck.”

KANSKE INTE SÅ KONSTIGT att en del lärare gör motstånd. Betygsättningen är ju faktiskt en ämbetsutövning, med den nya ordningen blir det rena lotteriet. Men det är viktigt att alla blir godkända. ”Jag vill sätta IG, får då höra från rektorn att ’jag skall hitta kvaliteter hos eleven’ som får det till godkänt.”

De som stretade mot fick det besvärligt. Kunde få ett sms mitt under en lektion med order att infinna sig hos rektorn och få utskällning för felaktig vandel. Som kunde bestå i att de bett en ungdom att ta av sig mössan. Eller kanske flytta till en annan bänk. De kränkte eleverna, fick de höra. Sedan fick de återvända till sin klass.

Två av dem berättar att de av kommunens personalchef fick veta att de stod på en lista över lärare som ”skulle bort”. Jag ringer vederbörande, han vill inte prata. Men hans folkvalda chef är mindre medievan. Charlotte Lindblad, moderat ordförande i kulturnämnden säger att visst, det var fem lärare som man bestämde skulle ”lyftas ut”. De passade inte i det nya arbetssättet. ”De ville styra och bestämma, det ingick inte i deras uppdrag.”

Hur ”lyfter man ut” en lärare som inte vill betygsätta barn han inte träffat? I mars 2009 hoppar en elev upp på lärarens rygg, som skakar av sig bördan. Samma dag blir han polisanmäld (av sin rektor) för barnmisshandel. Han suspenderas och hans mejlbox blockeras. ”Rektorn frågade mig inte ens vad som hänt. ’Du är avstängd’, sade hon.” (Rektorn vill inte svara ja eller nej på min fråga om hon hört läraren innan hon anmälde honom.)

Polisen betraktar inte angivelsen som seriös och lägger ned det hela. Det ändrar ingenting. Denne lärare är efter 32 år på skolan inte välkommen på sin arbetsplats. Han måste ha varit populär: Föräldrar

protesterar och när hans elever fått veta vad som hänt går halva klassen över till det flyktingläger som berättelsen började med.

De får sällskap av ett hundratal andra. År 2009 är det full kris på Tolvåkern. Var femte elev har flytt, lärare säger upp sig, nya anställs, stannar i en månad. När vi skriver 2010 har varannan slutat, sjukskrivits eller blivit uppsagd, varför eleverna i klass 9 A undervisats av 52 olika pedagoger. Och i december skrivs historia. Klassens föräldrar vädjar till skolministern. Deras tålmod är slut. De vill att staten rycker loss skolan ur kommunens grepp. Tvångsförvaltning kallas det, 15 kap 15 § skollagen: ”Har en kommun grovt eller under en längre tid åsidosatt sina skyldigheter ...”

Skolinspektionen kommer, granskar och ger föräldrarna rätt på alla punkter. I beslutet, tecknat i december 2010, står att skolan inte lever upp till minimikraven på struktur, ledning, ordning eller uppföljning av vad eleverna lär sig. ”Elevernas rätt till utbildning äventyras.” Men då tar väl staten över? Nej, Jan Björklund väljer att avvakta. Det kan tänkas vara av snällhet. Eller så är han rädd att starta en lavin?

Medan detta skrivs löper en frist för Kävlinge kommun. Under hot om vite skall man till sommaren leva upp till kraven. I höst skall staten åter granska om det finns skäl för tvångsförvaltning.

Då är väl allt väl, ordningen återställd? Jag tror inte det. Skolinspektionen har dömt ut en skola i förfall, men inte granskat orsakerna därtill. Och när Lärarnas Tidning rapporterar från Tolvåkern nämns ingenting om sönderslagna ämnen, lärare som mobbats ut eller som skulle ”lyftas” ut. Vi skall tro att mager budget och vikariebrist förklarar haveriet. Rätt märklig underlåtenhet, kan man tycka, i en facklig tidning. Var det gräsligt bråttom? Eller, hemska tanke, råkade de utmobbade tillhöra ett annat fackförbund? Vad är det för tabu som hindrar ett organ för lärarfacket från att beskriva ett pedagogiskt

haveri när de ser det?

Det är ju ingen hemlighet hur det var tänkt. ”Hon kom med ett batteri av idéer som kan fungera på små barn, men inte när man skall lära femtonåringar matte. Och hon skulle genomföra det med våld”, berättar en av de utstötta.

Till min förvåning instämmer nämnda rektor i beskrivningen, dock inte i kritiken. ”När det gäller det pedagogiska ledarskapet är det ingen skillnad på yngre och äldre barn”, förklarar hon. Ja, hon hade fått uppdraget från kommunen ”att göra en turn-over, helt ändra verksamheten”. Nej, det togs inte väl emot. Efter en månad genomförde lärarfacken en enkät. 32 av de 35 som deltog saknade förtroende för sin nya rektor. Hennes svar stod att läsa i lokaltidningen: ”de måste förändra sitt sätt att undervisa. Det är inte för att de vill förändra sig utan för att de måste.”

Hennes förändringskrav: lärarna var för inriktade på ”faktakunskaper”, vilket var gammaldags. Deras kunskapssyn var fel. Och de tog för mycket plats, det skulle vara mer elevstyrd undervisning, inte ”lärarstyrd”. ”Elevernas mående” måste stå i centrum. De skulle lära sig att analysera och dra slutsatser på egen hand. ”Problembaserat lärande”. Också ämnena tog för mycket plats, det skulle vara tema, vilket är mera lustfyllt. Det finns ju så många andra kunskapskällor än läroböcker, som internet och mp3.

Efter knappt två år ansåg hon att hon genomfört reformen och drog vidare till annan verksamhet. Nej, det var aldrig hennes mening att stanna längre tid på denna skola.

Då vill man veta om kommunen visste vad den gjorde. Visst, rektorn hade stöd från högsta ort. Ordföranden i kulturnämnden Charlotte Lindblad säger att det fanns en bred politisk enighet för att göra skolan ”mer modern”. Med en rektor misstrodd av lärarna? ”Vi förstod att det var uppförsbacke.” Och hur är en modern skola? ”Där elever lär sig att söka kunskap själva.” Och mera? ”Lagarbete och

tema ... man kan plocka upp kanske matematik eller samhällskunskap eller kanske språk och gör det tematiskt.” Och så skall det vara ”individualiserad undervisning”. Hur är den då? Det kan Charlotte Lindblad inte svara på. Hon är politiker, inte didaktiker, säger hon.

DET ÄR SYND OM niondeklassarna i Tolvåkerskolan. De lär få svårt att komma in på ett bra gymnasium. Men kanske har deras prövningar ett gott med sig. De kan hjälpa oss att förstå den svenska paradoxen: att kommuner som betraktar skolan som besparingspost visar en sådan entusiasm för alternativ kunskapssyn, ”elevaktiv pedagogik” och annat garanterat ouktoritärt.

Hur många Kävlinge finns det? Svårt att veta. Inte ens om Kävlinge hade vi fått höra om det inte vore för föräldrar till elever i klass 9 A. Som råkar vara relativt välbeställda, juridiskt kunniga, mediesmarta (femton helsidor i Sydsvenskan) samt för sin utkomst oberoende av den kommun de ställer vid skampålen. Men kanske ännu viktigare – som har något att jämföra med. En kom nyss hem från Japan, en annan från Italien ”för att mitt barn skall få en bra skola, kan du tänka!”. Hur många andra har redan vant sig? Eller fått tro, att när en skola går åt skogen så är det för att barnen inte håller måttet?

MACIEJ ZAREMBA
maciej.zaremba@dn.se “

“Maciej Zaremba är medarbetare på DN Kultur. Han är en av landets mest prisbelönta journalister och har bland annat fått Stora journalistpriset. Efter DN-reportaget ”Mobbarna och rättvisan” tilldelades han förra året även Publicistklubbens Guldpennan.”

DN kultur 5 april 2011:

”En förolämpning mot barnen.

Så sänkte skolan kraven på läskunnighet”

“Högstadiel elever som inte förstår vad de läser och lärare som sätter betyg för att behålla skolpengen. Hur hamnade vi här? Och varför är Skolverket den största motståndaren till idén om en skola som ska ge samma möjligheter åt alla? I dag fortsätter Maciej Zarembas uppmärksammade reportage om den svenska skolan efter kommunaliseringen.”

“HEM TILL SKOLAN DEL 2. Ett reportage om svenska skolor – och den svenska skolan”

“Utrymningen måste ha gått hastigt till. Uppbrutna skåp i korridorerna, i rummen möbler som staplats på varandra. Här och var kartonger till hälften fyllda med skolböcker och diverse skräp. Ur en hög på golvet tar jag upp ett blått skrivhäfte. Det har tillhört Sahar i klass 8 D. Hon skriver om Gustav III:s längtan efter makt. Inlevelse, välformulerat, driven handstil ... Det känns inte rätt att utan lov bläddra i dessa häften. Här finns också röda hjärtan och bekännelser: ”Sahar älskar ...”

Å andra sidan har de legat här i nästan fyra år. Jag säger mig att Sahar skulle bli glad om någon enda läste hennes alster. På fem skrivböcker hittar jag ett spår av lärarblick: ”Alldeles för kort. Bra avslut. Bygg ut med mer spänningsdetaljer.”

Sahars lärare hade nog annat att tänka på. När denna skola utrymdes på våren 2007 var det av omsorg om personalens liv och lem. ”Skräckskolan”, stod det på löpsedeln i Kvällsposten, och för en gångs skull var det ingen överdrift. Det sköts raketer i korridorerna, bokhyllor

vältes, ”hora” var ett gängse tilltalsord, elever örfi lade upp lärare eller smetade in deras bilar med ägg. Somliga brukade papperskorgarna som pissoarer.

Först när Gustav Adolfsskolan i Landskrona blivit riksbekant vidtogs en rad så kallade åtgärder. Ganska originella, får man säga. Kameror i korridorerna, kroppsvisitering vid entrén, förbud att gå på toaletten utan vuxet sällskap. Lärare som tolererade bråk eller könsord hotades med avsked.

”VI SLOG VAD OM att det skulle hålla i två veckor. Det höll i en och en halv”, minns eleven Lisa. Hon var nära att själv bli en del av mobben. ”När man helt förlorat respekten för vuxna börjar man göra tvärtemot vad man skulle.” En dag när en lärare fått en sko i huvudet hörde hon sig själv skratta med de andra. ”Wow, headshot!”

Det fanns två lärare som hon respekterade, säger Lisa. Och så vaktmästaren. De andra var okunniga, socialt osäkra och rädda för eleverna. ”Några försökte vinna oss genom höga betyg. Kemiläraren gav mig MVG fast jag inte kunde ett enda grundämne.” (Lisa, som flyttat från Landskrona, vill att jag skall skriva att hon nu hittat sin drömskola, Fryshuset gymnasium i Stockholm.)

Det är inte vanligt att femtonåringar skriver öppna brev till sina lärare. Tjugotre i denna skola gjorde det. Det stod att läsa, i redigerat skick, i Helsingborgs Dagblad den 25 april 2007. Men originalet är skarpare.

”Vissa av er kanske inte känner att ni behöver stå upp för någonting? ... Det är förnedrande mot er själva att inte reagera ... det är er arbetsplats! ... Gå ut i strejk!” De vill veta var rektorerna tagit vägen. En av dessa har de aldrig sett.

VAD VAR DET SOM fick denna skola att urarta? Dåvarande rektorn: ”Hade jag haft svaret hade det fungerat bättre.” Nej, han vill inte säga

mera, för ”då kan jag få olika grupper emot mig”. Vilka grupper? Han lägger på luren.

Och jag tänker att detta var ju också en sorts svar.

Om inte rektorn kan bidra till analysen kanske vaktmästaren kan. Han tillhör inte de räddhågade, har jag fått höra. Skinnväst från Landskrona Roadriders, bister uppsyn, och omtyckt av de flesta. Men på vintern 2007 fick han nog och sade upp sig. ”Jag skrev femtio rapporter om bråk och skadegörelse varje vecka, men det blev aldrig någon påföljd. De hamnade i en pärm hos rektorn.”

Vaktmästaren säger att om bara några få lärare reagerar när de borde medande flesta tittar bort så måste det gå åt skogen. Här behövdes ledning. Men rektorn var helt oerfaren och skulle hålla sig väl med alla. ”Han fick rektorsjobbet först, skulle läsa till rektor sedan. Det är bara i skolan som sådant är möjligt. Eller får man jobb som svetsare innan man gått svetskursen?”

Bristande ledarskap, onekligen. Men läraren (tillika skyddsombudet) som stängde skolan tvivlar på att någon rektor hade klarat av situationen. Man kan hantera fem bråkmakare, säger han, och fler brukar det sällan vara på en skola. Men här var de plötsligt sextio som gav djävulen i lektionerna.

Varifrån kom de? Ett fl yktingläger? Nej, de kom från skolan. De var helt normala ungar men som hamnat på fel ställe, säger läraren. De förstod inte vad som sades på lektionerna. ”Här är det glest mellan träden”, säger jag. De undrar hur ’en glest’ ser ut. Är det ett djur? Jag får böja mig och visa skulten. Se här, glest mellan håren. De gick i åttan, men deras svenska var på årskurs tre. ’Hur skall jag veta var ordet står?’ Efter sju år i skolan visste de inte att slå upp i lexikonet, de kunde inte alfabetet. De hade ingen chans att hänga med. Kan man inte hävda sig i klassen på annat sätt ställer man till med bråk. Så har det alltid varit.”

Gustav Adolfsskolan blev historisk: först i Sverige med årskurs tio.

Under det extra året fick ungdomarna ta igen vad de gått miste om sedan dagis. Med tanke på hur fort det gick var det nog inget fel på deras läslust. 90 av 92 klarade proven. ”I små grupper var de som lamm, de hade ingen utom mig att imponerapå.”

Drar man slutsatser av enstaka exempel kan man bli anklagad för ”anekdotisk evidens”. Tre dagar senare, i en annan stad, drämmer svenskläraren sin pärm i bordet så kaffet skvalpar ur kopparna. Hon sliter åt sig Sydsvenskan och stryker under ord på ledarsidan: befogad, synnerhet, region, talkörer, kliver, tränger, fredsavtal, demokratisk vår, avråds, enväldig omvälvning, samlande gestalt.

Hon har just fått in tio nya elever i sin gymnasieklass som inte förstår orden ovan. Och förstår de ordet, säger hon, greppar de inte meningen i ”given plats på agendan” eller ”frågorna blir inte mindre brännande”. Vad heter den sophög till grundskola som sände ut dem med godkänt betyg? De är snuvade på konfekten, lär inte klara av gymnasiet, de kommer att hoppa av, som tio tusen andra varje år. Och på vägen kommer de att få självkänslan knäckt.

Men i så fall, invänder jag, bör hennes skola väl säga nej till dessa tio? Självfallet. Dessvärre tror hon inte att skolan har råd med det. Det finns flera gymnasier i närheten som vill åt samma skolpeng. Hon hoppas att jag inser det perversa i systemet: Om hon visar ansvar och säger ”Nej, ni klarar inte av det här, kom tillbaka nästa år”, lär hon snart bli uppsagd på grund av arbetsbrist. Så hur blir det? Hon hoppas att hennes rektor tar resurser från andra klasser och kör en repris på grundskolan för dessa tio. Men det verkar på henne som om hon helst hade velat dra pengarna från deras löner för att de inte gjort sitt jobb.

Eller gjorde de faktiskt just det jobb de förväntats göra? Helt uppenbart har svensk skola sänkt kraven på läskunnighet.

JAG MINNS MINA PROV i klass nio, för länge sedan, bortom

järnridån. Två felanvända ord och fem stavfel räckte till ”med nöd godkänd”. Jag läser Skolverkets instruktion till lärarna för motsvarande prov i svenska år 2007. En halvsida, eleverna har drygt två timmar på sig, tillgång till ordböcker och rättstavningsprogram. Skolverket ger ett exempel från nationella provet. Jag läser. Det är en tafatt text, på tio meningar fjorton stavfel, två felanvända ord. Skolverket anbefaller: på gränsen till Väl godkänt.

Polskan är inte mer lättstavad: ”w Szczebreszynie chraszcz brzmi w trzcinie” till exempel. Inte heller vill jag minnas att vi blev piskade tills vi skrev rätt.

Vad kan förklara denna skillnad? ”Den här instruktionen från Skolverket är en förolämpning mot svenska barn”, säger en lärare i Umeå. Aldrig att han själv godkänner ett sådant prov. För övrigt anser han att Skolverket bör läggas ned. (Denna hans åsikt lär inte vara en nyhet för myndigheten. Alla svarsbrev från denna skola – som vi besöker längre fram – avslutas på det sättet.)

Då vill man veta vad som är hönan och vad som är ägget. Lär sig barn mindre för att det krävs mindre, eller har kraven anpassats till vad de klarar av? Och varför klarar de av mindre än estniska barn?

Här vill jag be läsaren om tålmod. Den svenska skolan är en märklig kropp. Å ena sidan mitt i byn, där helt normala människor ständigt går ut och in. Samtidigt är den en värld för sig där det talas *skolska*, vars ord är så laddade med gamla tvister att deras mening skiftarmed avsändaren. Talar man skolska blir man missförstådd. Därför försöker detta reportage undvika abstraktioner till förmån för scenerier och tablåer. Om dessa inte kuggar i varandra på ett logiskt sätt kan det bero på att skolans verklighet inte heller gör det.

DET TAS FÖR GIVET i debatten att när ett barn tvingas byta språk kommer det efter i skolgången. Det verkar logiskt. Men flyktingbarnet kan ha saker i bagaget som kompenserar för den olägenheten. Är det

alldeles säkert en nackdel för en gosse från Minsk som vill bli läkare i Sverige att ha missat de första åren på en grundskola i Landskrona? Här en tablå från en förort till Stockholm.

”Vad är skillnaden mellan export och import?”, frågar läraren. ”Han där är import! Det är du med! Och Sara? Också import! Ha ha! Alla import?” Nu riktar den samlade importen blickarna mot besökaren. ”Hmm ... ursäkta, är du svensk?” ”Visst”, säger jag, ”men ... inte svensk från början.” Allmän munterhet, stoj och gamman. Bara läraren återstår. Import? Jag märker att han tvekar. Namnet antyder födelseort på Balkan. ”Jag är svensk.” Det var proffsigt, tänker jag, aningen skamsen. Han motstod frestelsen att låtsas vara en i flocken. I motsats till mig insåg han faran med denna samling kring osvenskheten.

DE ADERTON I KLASS 9 B kommer från fyra världsdelar. Somliga har bott här i bara några år. Onordisk pubertet: flickor är redan kvinnor, två gossar bär mustasch. Men det är lugnt i klassen, ingen utmanar läraren, de är självsäkra, inte övermodiga. ”Ser man till vad de kan ligger de långt efter. Men räknar man hur fort de lär sig måste de vara bäst i landet.” Läraren säger att hans ökända skola har fått en uppryckning sedan fl yktingbarnen kom i majoritet. Deras föräldrar kommer uppklädda till klassmöten och tilltalar läraren som vore han en ståndsperson. Och ungdomarna verkar tro att de har en framtid. En skall bli lärare, en annan advokat, en tredje doktor.

Denne lärare säger att skoldebatten står på huvudet. Det är inte invandrarbarnen som är skolproletariatet, det är svenskarna i klass 9 A, de som förlorat hoppet. (Meningsutbyte ur den klassen: ”Jag fattar inte.” ”Varför?” ”För att det är tråkigt.” ”Varför är det tråkigt?” ”För att jag inte fattar. Jag vill inte fatta. Ingen kommer att fråga mig vad jag kan om religion.”)

”Det är tragiskt, de är totalt likgiltiga för skolan”, säger samme lärare. Han undrar var den uppgivenheten kommer från. Den här

förorten har alltid varit ett rastställe på vägen från landsbygden till stan. Fastnar man här är det som om man blivit underkänd. Är det den känslan som föräldrarna överför på barnen? Eller är det svårt att motivera folk som inte känt av nöden? Han har två ryssar i en av sina nior. Efter två år i landet läser de svenska bättre än infödda, fast de var tvungna att byta alfabet.

I september förra året fick nya elever vid Åva genomgå ett test. Det skall sägas att Åva inte ligger i Rosengård. Skolan finns i Täby och är ett genomsnittligt svenskt gymnasium. Lärarna ville veta vad eleverna förstod av en fyrasidig text. Ingen märkvärdig prosa. Svarade man fel på varannan fråga låg man under gränsen, vilken indikerade att eleven inte förstod om en insändare argumenterade för eller emot säg – rutavdraget. I den bästa klassen var det var fjärde som föll igenom. I den svagaste var det 92 procent.

De hade gått ut grundskolan, kunde läsa, men förstod inte vad de läste. Det var knappast troligt att de skulle klara av gymnasiet.

I ett par decennier har läsforskaren Bo Sundblad hävdat att dessa resultat är själva nyckeln till skolans kräftgång. Han visar mig en undersökning från Jordbro skolan: elever i årskurs nio som hade svårt att förstå en enkel text som denna var underkända också i matte, engelska och andra ämnen. Varannan var född i Sverige. Det var avgjort inget fel på deras utförsgåvor. Men de saknade en basfärdighet. Dekrypteringen av orden tog så mycket av kortminnet i anspråk att det inte räckte till själva meningen.

MAN FRÅGAR SIG förstås hur det gick till på deras svensklektioner samt hur de kunde gå ut nian med godkänt betyg. Hur tänkte deras lärare? Satte de G på elevens svenska eller godkände de sitt eget lärarskap? Var det omtanke om eleven – eller om skolans budget? Man måste få lov att fråga, ty så fiffigt är det numera ordnat i vårt land

att Kalles betyg är en sorts aktiekurs som mäter skolans värde på en marknad.

Dessvärre kan det inte uteslutas att dessa G var äkta G. Åtminstone i den mening att eleven klarat en särskild sort test som anses mäta färdigheten ”läsning”. Jag undrar om den gör det.

Var god och läs högt: *Sjov flirk drojper, lomrimp jörkloschepi.*

Bloamit deb brystegrä? Stjilmak! Var det intressant? För mig mäter det förmågan att utstöta ljud vid åsynen av tecken, en färdighet som jag ännu inte haft användning för. Men på många skolor anses detta mäta läsförmågan. I samma syfte används meningslösa kedjor av riktiga ord: *solen borstar skoskav vanställda tvärtom genast marsipan*. Stakar sig barnet inför svamlet anses det ha problem. (Jag själv stakar mig.) Det tredje testmomentet kan bestå i att sätta kryss i en av fyra rutor som svar på frågor om vad ett visst textstycke handlar om. Enligt min uppfattning mäter inte sådant förmågan att förstå, snarare att kunna välja det mest sannolika. Eller värre: att gissa vad de vuxna vill att jag skall svara.

Dessa metoder har dock fördelen att de i princip gör lärarens omdöme överflödigt. En dator skulle kunna pricka av resultaten. Givetvis skulle maskinen bokföra de originella svaren som felaktiga svar. Handlade det om fysik skulle den unge Albert Einstein få många fel, och kanske lära sig att sluta leka Einstein.

JAG UPPEHÅLLER MIG vid detta på grund av två misstankar. Testerna ovan vittnar om en märklig idé om språket. Som om ett ord hade en mening utan att ingå i ett budskap. Om det är så läsinläringen går till är det inte konstigt att det tar emot. Och för det andra: Om nu ungarna ständigt testas med mekaniska flervalsfrågor – hur påverkar det deras föreställning om ”att förstå”?

Jag fruktar att det mera handlar om att ”hitta rätt svar”. Därför

klarade många inte testet vid Åva-skolan. Det kallas ”Lässtandard” och förutsätter att eleven också läst mellan raderna.

Låt mig för övertydlighetens skull ge ett exempel på dessa två sätt att mäta läsförmågan. Det första säger: sätt kryss i rätt ruta: Den här artikeln kritiserar: 1. Åva-skolan. 2. Skolverket 3. Albert Einstein. 4. Tidningen Kvällsposten. Tiden börjar nu!

Läsforskaren Bo Sundblad skulle i stället fråga: Hur förklarar journalisten orsaken till att man fick stänga Gustav Adolfskolan? Är han säker på sin sak? Använd egna ord, skriv utförligt, ge exempel på vad du menar. Ta den tid du behöver.

Skolorna i Haninge var bland de första att dra slutsatser av Sundblads rön. Denna saga har tidigare berättats av Gunnar Ohrlander, men inte fått det genomslag den förtjänar. Här i telegramstil:

År 2004 är Haninge kommun så olycklig som en kommun kan bli. Har nyss sluppit undan konkurs, är extremt segregerad (infödda bor i norr, de andra i söder) och nu strör lärarfackets undersökning salt i såren: Haninge är landets sämsta skolkommun: fyra av tio elever klarar inte grundskolan.

Man hade kunnat slita sitt hår, klaga på resurser eller ifrågasätta den enkäten. Socialdemokraten Robert Noord gjorde inget av detta. Han rekryterade en ny chef för skoldetaljen. Mats Öhlin, tidigare skolledare i Solna, fick frihänder. En snabbgranskning av tillståndet visade bland annat följande: Det var inte konstigt att så få barn klarade bättre än godkänt. Skolorna i Haninge hade inte högre ambitioner. De lärare som avstod från att lära ut och övergick till att ”handleda”, stod högre i kurs och hade bättre lön. Det var svårt att se var daghemmet slutade och skolan började. Det var samma chef för bägge – och närapå samma pedagogik. Lärarnas förväntningar på barnen låg under deras mogenhetsnivå. Och de visste inte vad eleverna lärt sig eftersom det ansågs olämpligt att testa deras framsteg. Många menade att deras

främsta uppgift var att se till att barnen trivdes. Då skulle kunskapsförsten komma.

Bakvänt, menade Öhlin. Man går inte till skolan för att trivas utan för att lära. Trivseln får man på köpet. Det var nära att han fick lärarna emot sig. Men lugn, sade Öhlin, det är inte ert fel utan politikernas, som gav er fel uppdrag.

Jag varnade för att det var en solskenssaga. Politikerna gav inte Öhlin sparken – de gav honom rätt. Varpå han satte i gång att lusa barnen. Lästestet kallas så, lus – läsutvecklingsschemat. Kunde de förstå läroböckerna? Om inte, måste alla klutar sättas till. Två år senare var Haninges skolor bland de bästa i landet. De märkvärdigaste saker hände i betonggettot Brandbergen. Ena året var det 29 procent av tioåringarna som klarade matte, tre år senare var det nästan alla, 96 procent.

Det var väl en god nyhet? Nej, inte för alla.

PÅ BILDERNA KALA betongväggar, en trappa som leder till ett svart hål. Ett reportage från Kumla? Nej, det är Pedagogiska Magasinet, Lärarförbundets organ, som rapporterar från skolorna i Haninge. Visst, märkvärdiga resultat, men vad ligger bakom? Har kanske testerna manipulerats? Läsaren vill gärna veta hur dessa lärare bar sig åt, men reportern letar efter missnöjda pedagoger och tystade röster. Stilmedlen signalerar att vi skall misstro denne Mats Öhlin, han tillåts inte säga saker, han ”hävdar”. Reportaget om Skol-Sveriges mest hoppingivande projekt serveras under rubriken ”Vart leder den hårda kontrollen?” och redan i ingressen hoppas redaktionen att det hela ”skall spricka som en bubbla”.

Är det inte märkligt? Men denna reaktion är inget undantag. Lärare och skolpolitiker vallfärdar till Haninge. ”Fackpedagoger” gör det inte. (Den tålmodige får en förklaring till citationstecknen.) Mats Öhlin har

inbjudits att föreläsa i ett hundratal kommuner om sin ”synvända”, som den kallas, men ingen enda av högskolorna som utbildar lärare har visat minsta intresse för Haninges skolterapi. Det är faktiskt häpnadsväckande. Jag letar efter en liknelse stark nog. Ett sjukhus lyckas neutralisera stafylokocker, men ingen på Karolinska är nyfiken på hur doktorerna bar sig åt. Jag anar en förklaring till denna bortvändhet. Men den är så förbluffande att den bäst nalkas i små steg.

Just när Haninges skolpolitiker var i färd med sin synvända kom ett besked från staten. Deras skolor hade förvisso usla resultat, men de dög ändå, hälsade Skolverket. Det var ju mest blattar och knegarungar som gick där.

Det var inte så orden föll, men det var vad Skolverket menade. Eftersom andelen barn till utlandsfödda och lågutbildade var så hög, var det i sin ordning med undermåliga kunskaper. Denna värdering är numera svensk skoldoktrin och kallas Salsa (Skolverkets verktyg för lokala sambands analyser). Skolverket anser att den som låter sig födas utomlands (eller av en konduktör) ådrar sig ett obotligt socialt handikapp. En försupen svensk jurist utgör alltid ett bättre stöd för sina barn än en helnykter smed, för att inte tala om en juvelerare från Teheran. Man skall ta hänsyn till dessa fakta när man jämför skolornas resultat, menar Skolverket.

Robert Noord i Haninge hade utgått från att det var något fel på skolan, som gjorde barnen till förlorare. Nu menade Skolverket att det var *barnen* som det var fel på, han kunde ta det lugnt. Man får förstå att rörmokarsonen Noord gick i taket. Mer förvånande att inte andra socialdemokrater gjort det tidigare. Salsadoktrinen är ju en gravsten över arbetarrörelsens idé om skolan som fordon för klassresan.

JAG SKREV ”DOKTRIN”, för visst har vi vant oss vid att resonera som Skolverket: bakgrundsfaktorer, ”lågpresterande elevunderlag”. Hur gick det till när vi började ta sådant för givet? På vems inrådan?

Noord skräder inte orden. Det är skolvärldens samlade misslyckanden som myndigheten skyller på eleverna. För övrigt anser även han att detta Skolverk bör läggas ned. Jag vill påpeka att efter tre år av reformer var det i Robert Noords kommun ingen skillnad i kunskaper mellan barnen till rik och fattig, svensk, somalier eller grek.

MACIEJ ZAREMBA

maciej.zaremba@dn.se

”Lisa” heter i verkligheten något annat. “

“Litteratur: Gunnar Ohrlander ”Den gudarna älskar. Konsten att överleva som lärare” (Optimal, 2009). Birgitta Allard, Margret Rudqvist, Bo Sundblad ”Nya Lusboken. En bok om läsutveckling” (Bonniers, 2009).”

Ledare i DN 6 april 2011:

“Den glömda läraren”

“Svensk skola engagerar som få andra ämnen. Sänkta kunskapskrav, urholkad lärarauktoret och missriktade pedagogiska idéer har bidragit till skolans kris.

I två längre reportage har DN:s Maciej Zaremba granskat den svenska skolan. Artiklarna har väckt många reaktioner, inte minst i de sociala medierna. På DN.se har hundratals personer gått in och kommenterat serien som fortsätter med en tredje del på söndag.”

Det är uppenbart att Zaremba lyckats beskriva skolans tillstånd på ett sätt som många känner igen – och oroas av. Fram växer bilden av en samhällsinstitution i stadig negativ förändring, en utveckling som medför att tusentals ungdomar förnekas rätten till en fullvärdig skolgång.

Ett mer effektivt och destruktivt sätt att skapa både klyftor och framtida samhällsproblem är svårt att tänka sig.

Förändringar av den typ som Zaremba beskriver i sina reportage – och som får en dramatisk påverkan på elever, lärare och skolledare – inträffar inte omedelbart. De är komplexa och uppstår i ett samspel mellan politiska och kulturella förändringar som verkar över en längre tid.

Att skolans negativa trend förstärktes av 1991 års kommunalisering är uppenbart. Alltför många kommuner har varit dåliga som arbetsgivare och svaga som huvudmän för skolan. Det har saknats kompetens och engagemang för att leda verksamheten professionellt.

Men även om decentraliseringen för 20 år sedan har misslyckats i flera avseenden, och aldrig borde ha genomförts, kommer ett återförstatligande knappast att fungera som en mirakelkur. Att backa bandet är ytterst komplicerat, och det är tvivelaktigt om svensk skola än en gång behöver genomgå en stor institutionell reformering.

Skolans problem är mer djupgående än själva organisationsformen. Här finns urgröningen av lärarrollen, som hänger samman med förändringen av lärarhögskolorna och den tillhörande misstron mot vuxenauktoret och en traditionell kunskapssyn. Små ord markerar denna förändring på ett övertydligt sätt. Lärare kallas plötsligt för mentorer och förväntas inte lära ut utan handleda barn som ”forskar”.

Här finns nya pedagogiska idéer som har gett läxläsning, katederundervisning och traditionellt tragglande ett dåligt rykte, trots att alla som gått i skolan vet att det krävs en kombination av vuxenstyrd inläring och hårt eget arbete för att tillgodogöra sig nya kunskaper.

Fjölårets debatt om geografiämnet, där ett antal skolforskare kritiserade utbildningsminister Jan Björklund för att han hävdade värdet av att lära sig namn på älvar, städer och sjöar, visade med övertydlighet hur delar av den pedagogiska forskningen havererat.

Här finns också en missriktad jämlikhetstanke som handlat om att nivågruppering av elever per definition är något destruktivt. På motsvarande sätt har betyg och skriftliga omdömen avvisats som onödiga, när de i själva verket behövs för att upptäcka eventuella problem på ett tidigt stadium. Detta tänkande har framför allt slagit mot elever med särskilda behov, som inte fått adekvat stöd och hjälp i grundskolan. För dem blev skolan ingen klassresa utan en enkel biljett till permanent utanförskap.

Hur vänder man skolans systematiska försvagning? Det finns inte ett svar på den frågan, och heller inga alexanderhugg som våra politiker kan göra, men om de ska söka vägledning i vår omvärld så finns framgångsexempel i vår närhet.

Den finländska skolan gör mycket bättre ifrån sig i internationella utvärderingar än den svenska, främst därför att man stått emot trenderna inom skolforskningen och låtit lärarna få vara de auktoriteter och experter på att lära ut som de tidigare var i Sverige.

Om det är något vi bör lära av Finland så är det detta: en bra skola börjar och slutar med lärarna.

DN 6/4 2011

DN 10 april 2011:

”Man måste låta rätt gå före galet. En skolas kamp mot överheten”

“När Minervaskolan i Umeå slog upp portarna kunde man läsa att det var Caligula som öppnade eget. Men nu har skolan år efter år länets högsta avgångsbetyg. Maciej Zarembas reportage om den svenska skolan fortsätter i dag med berättelsen om en rektor som trotsade både politikerna och den pedagogiska expertisen.”

“HEM TILL SKOLAN Del 3. Ett reportage om svenska skolor - och den svenska skolan.”

“På Minervaskolan har man dåliga erfarenheter av pressen. Går något snett på andra skolor heter det ”en skola i kommunen”. Miss-tänks Minerva för felsteg, får den skylta med bild och namn. Så har det varit från första början. Redan innan skolan slog upp portarna kunde man läsa att det var Caligula som öppnade eget.

Då vill man nog att journalisten skall få ett gott intryck. Jag har fått ett schema för klassbesöken, jag antar att lärarna är förberedda. I sista stund ber jag om att få gå i klasserna som jag vill.

”Hur tror ni att litteraturen började?” frågar läraren. Klass nio börjar spåna. Började folk skriva brev till varandra? Vänstra bänkraden har redan ett eget spår, där tvistas det om det är bättre med komedi eller tragedi. Just nu har tragedin tagit överhanden, för man kan inte veta säkert hur det slutar. Pojkarna försöker få in ”action” i debatten. ”Action är varken eller”, blir de upplysta av flickorna, som är munvigare och halvhuvudet längre.

Men läraren vill att de skall hitta rötterna. ”Vad finns det för genrer?” Händerna flyger upp: ”Horror, dikter, epos, drama, romaner,

fabler ...” ”Och action!” Det är klassens manlighet som gör ett nytt försök. ”Är allt som skrivs litteratur?” ”Nej, inte läroböckerna ...” Lång diskussion, läraren fördelar ordet. Så säger plötsligt någon: ”Litteratur är bara när det uppstår bilder i huvudet.”

Det måste vara sådana ögonblick som får en lärare att gå sjungande hem från jobbet. Nu ber han om tystnad, det skall läsas högt. ”Moder till Torstein röd var Aud den djuptänkta, dotter till Kettil flatnäsa, som var son till Björn Buna, son till Grim Herse från Sogn. Hoskuld bodde på Hoskultsstad...”

”Vad är det, jättetråkigt, bara en massa namn!” Men läraren fortsätter och snart är vi framme vid Gunnars sista strid, den brustna bågsträngen och hämnden för örflen. Pojkarna lystrar till. Nu vill läraren veta varför de som tusen år tidigare lyssnade till historien inte tråkades ut av alla namnen. Det var fint turnerat. En stund senare har klassen listat ut att det var förfäder och grannar det handlade om, förstås. Och så, med hjälp av ”Njals saga”, bevittnade vi litteraturens födelse vid lägerelden. Inte en lärobok i sikte.

Jag skildrar detta så utförligt för att belysa det kanske mest bisarra inslaget i svensk skoldebatt. Denna lektion fick mig nästan att längta tillbaka till skolbänken. Men den anses vara helt förkastlig av många pedagoger, i synnerhet de som utbildar vår lärarkår. Det var ju ”kate-derundervisning”! Ledd av läraren från början till slut. Sådant anses omodernt och auktoritärt, det kväver barnens lust att lära själva. Det hade varit mer ”elevaktivt” och demokratiskt om de i grupper besvarade frågorna ur läroboken.

Låt mig bekänna att jag inte förstår mig på den diskursen. Det finns ingen chans i världen att lille Marcus, 16, själv skulle komma på idén att läsa högt ur ”Njals saga” för högbrostdade Lisa, 17, i akt och mening att de på egen hand, i demokratisk ordning, skulle upptäcka litteratu-

rens källor. För att få dem dit måste man veta att det är dit man vill. Det här är trots allt en grundskola, inte ett postdoc-seminarium. Det enda problem jag kan se med sådan didaktik är att så få lärare klarar av den nu för tiden. Den kräver bildning, förberedelser, erfarenhet, uppmärksamhet, en gnutta av karisma.

Det skulle kunna vara en förklaring till varför en del företrädare för lärarkåren upptäckt att "lärarakтив" undervisning är gräsligt omodern och grupparbeten mer demokratiska. Men det finns också de som på fullt allvar menar att läraren mest är i vägen för barnens kunskapstörst.

Jag anade att Minerva skulle vara rätt utsiktspunkt över skolkrisen. Det var den egendomliga kombinationen av lysande resultat och ogin publicitet i lokalmedier som lockade mig hit. Och nu blir det geografi-lektion.

"Klara, färdiga – nu!" Läraren trycker på en tangent och en blindkarta landar i allas datorer. Det gäller att klicka på rätt fläck när "Moldavien" dyker upp. Trycker man fel en gång blir det inte full poäng. Jag tänker att om fem av dem tar rätt på Kosovo åter jag upp min basker. Efter tio minuter är den förste klar. Han har alla rätt. Läraren vandrar bland skärmarna och antecknar. Nästan halva klassen har full pott. Nu vill de ha Afrika.

Samma resultat där ... Jag vet inte om Togo gränsar till Benin men det vet varannan i denna klass. Innan timmen är slut har somliga avverkat Asien och går över till att placera bergskedjor i Europa. Nu är det ingen tävling längre och äntligen får också jag en chans att peka ut en topp. Läraren säger att nu inser de att upproren i Bahrain och Jemen hänger samman. Dessutom är det bra att gymnastisera minnet.

Jag är nog barnslig som lekte med, det här var kul. Men skall jag tro Annica Grundström, ordföranden i Geografilärarnas riksförening var just denna övning på gränsen till barnmisshandel. Tillsammans med

fjorton tunga pedagoger (varav åtta professorer) gick hon i höstas till storms mot regeringen, som kört över Skolverket och ändrat i läroplanen för geografi. Ändringarna riskerade att föra skolan tillbaka till 1800-talet, fick vi veta.

Vilka ändringar? Man får läsa med lupp för att upptäcka vad som väckte pedagogernas harm. Det reaktionära, visar det sig, bestod i att regeringen menade att eleverna skall lära sig i vilket land exempelvis Bryssel ligger och vilka språk som talas där. Att inhämta sådana fakta var förkastligt, hävdade pedagogerna. Det skulle rent av göra det svårare för ungdomarna att förstå världen.

Man får läsa tre gånger för att inse att det är just vad de menar. Ja, de ser tydligen en skarp motsättning mellan insikten om att Serbien gränsar till Kroatien och en djupare förståelse av konflikterna på Balkan. De kunde lika gärna hävda att kunskaper i anatomi står i vägen för cancerforskning. Har Geografilärarnas riksförening och professorerna fått fnatt?

Om det vore så väl. Dessvärre är dessa pedagoger ganska representativa för de maktägande skikten i Skol-Sverige. Den motsättning mellan fakta och insikt som de konstruerar har haft förödande följder i klassrummen. Jag skall i en senare artikel försöka förstå deras tankebanor. Men tills vidare gör deras inlägg det lättare att förstå varför föräldrar i Umeå redan på BB ställer sina barn i kö till Minervaskolan. Det är inte bara för att Kalle skall hitta till rätt perrong. Föräldrarna tycks ha femton andra goda skäl. Kanhända är berättelsen om hur och varför denna skola blivit till den bästa vägen till förståelsen av vårt problem.

Så var så god: Minervas saga i levande bilder, en pedagogisk melodram i tjugoen akter med en paus.

1. Kiruna

År 1962. Hans Jansson är tolv år gammal när hans far rälsläggaren tar

honom ned i gruvan. ”Se, det här är inget att stå efter. Du skall studera.” Så blir Hans den förste i sin släkt som tar studenten och sedan fil kand i matematik och fysik. Fadern är Hagbergkommunist, sonen röstar på Socialdemokraterna. Av flera skäl, men mest på grund av den resa han fått göra. Hans Jansson tror att hans generation svenskar är den bäst utbildade i världen – någonsin.

2. Flanell och Parador

60-tal, Lärarhögskolan i Umeå. Studenterna går i snickarbyxor och rutig skjorta, vill komma närmare arbetarklassen. ”Som Göran Greider, ungefär. Ingen makt i världen skulle få min far att dra på sig flanell en lördagskväll. Det var vit skjorta som gällde.” (Också mat-sedeln på studentfesterna känns främmande: chili con carne och Parador, till efterrätt konserverade päron med mintkaka på.) På Lärarhögskolan är det bara Hans och en annan pojk från malmfälten som talar om kunskap. De andra menar att skolan skall socialisera. ”Det betydde att om man sänkte kraven skulle det bli mera jämlikt.” Jansson undrar varför man inte får lära sig hur man undervisar.

3. Klassfotot

70-tal. Jansson är springvikarie, olika klasser varje dag i Tegs Centralskola. Inför varje lektion lånar han klassfotot och memorerar namnen. Eleven sträcker upp en hand – ”Ja, Gustav?” Häpnad och respekt. Ett namn han vill att jag noterar: Nils Enkvist, studierektorn. Av honom har Hans Jansson lärt sig mycket, säger han.

4. Urklippet

År 1976 klipper han en krönika ur Aftonbladet. ”Jag är för pluggskolan”, deklarerar chefredaktören Gunnar Fredriksson. ”Samhället förändras numera så snabbt, heter det, att det inte är någon idé att plugga in fakta. Man behöver bara lära sig metoder, hur man bär sig åt för att

ta reda på saker, påstås det. Eller man behöver bara lära sig vissa stora, övergripande sammanhang, inte faktiska detaljer. Jag misstror detta falska tal. Man lär sig inga metoder om man inte använder metoderna till något. Man lär sig inga allmänna samband, om man inte lär sig fakta som bildar ett samband.(...) Det finns ingen genväg till kunskapen.”

5. Varm korv med bröd

Jansson upptäcker att torftigheten smittar. ”Funkar inte fritiden för ett barn funkar inte skolan heller. De stökigaste ungdomarna var de som fick skräpmat hemma, konsumerade skräpkultur och hade fäder som inte lärde dem någonting.” 1981 börjar han ta med dem på skidturer, de tio milen från Abisko till Nikkaluokta. Han får med sig skolan, fritidsgårdar, socialtjänsten, bildningsförbunden och polisen. I nio år verkar projektet ”Efter tre”: idrott, musik och fjällturism för vilsen ungdom. Sedan blir skolan kommunal, ”ny ledning, nya vindar, det lades ned”.

6. Vadslagning

På 80-talet kommer filmaren Staffan Hildebrand och förre värstingen Paolo Roberto på besök till Tegsskolan. De är intresserade av stökig ungdom. Jansson föreslår ett vad. De får en femtiolapp om de lyckas hitta så mycket som en skråma på ett elevskåp.

7. Jubel och förtvivlan

1990-talet börjar med dålig stämning på Tegsskolan. Det finns lärare som slutat tala med varandra. ”Det är Lärarförbundets fel att skolan blivit kommunal! De sålde ut kollegerna för ett lönelöft.” Somliga förtvivlar: Nu kan vem som helst bli skolchef. Andra jublar: Nu kan var och en bli skolchef! Det är de glada som får rätt.

8. Nalle Puh

Året är 1997. Det kommer tre nya skolchefer. Två från dagis, en från mellanstadiet. Presentation i Tegsskolans personalrum. Adjunkterna får höra att det är hög tid att inse hur mycket de har att lära av daghem-mets metoder. För att förtydliga sin poäng börjar skolchefen läsa högt ur Nalle Puh. Samtliga lärare reser sig och lämnar salen.

9. Rektorns bord

En elev som stör lektioner har kallats in till expeditionen. Han slår sig ned och lägger upp fötterna på rektorns bord. ”’Ner med fötterna!’ röt jag, ’av med kepsen!’ Men då gick rektorn emellan, ’seså, det var väl inte så farligt’ ... Och gossen flinade ... Då förstod jag vad klockan var slagen.”

10. Protokollet

Det är nya regler. Man får inte säga till om mössor eller mobiler för då kan ungdomen bli kränkt. Om en elev stör lektionen skall den avbrytas och läraren gå sin väg. Jansson samlar föräldrarna till sin klass. Skall era barn ha mössa på? ”I helvete heller.” Om de stör? ”Skicka hem dem bara.” Bra, säger Jansson, då skriver vi ett protokoll på detta. Han går med papperet till sin skolledning. ”Så här vill föräldrar ha det. Så kommer jag att göra. Ta ett snack med dem om ni tycker det är galet.” Detta tas inte väl emot.

11. Telefonsvararen 1

Maj 1998. På telefonsvararen ett besked från rektorn. Hans Jansson är avstängd. En elev har sagt att Jansson slagit honom. Rektorn frågar inte vad som hänt, men uppmanar eleven att polisanmäla. Uppror bland klassföräldrar, insändare i tidningen. Jansson är en ovärderlig lärare, står det, skolans agerande helt oacceptabelt: ”förstår ni inte vad ni sänder för signaler?” Av kollegerna är det bara fem som protesterar.

”Två svenskar, en från Iran, en från Chile, en från Mali. De övriga skickade blommor, som jag returnerade.”

12. Änglavakt

En polis råkar höra på en idrottsplats om en gosse som skryter med att han satt dit sin lärare, blåmärken har han ordnat själv. Fjortonåringen hörs igen och erkänner att han hittat på misshandeln. Han tycker inte om Hans Jansson. Och han har hört på skolan att det räcker med en anmälan för att slippa se magistern mer.

13. Telefonsvararen 2

Efter tre månaders tystnad ett nytt besked från Tegsskolan. Det är samma rektorsröst som förra gången. Tonen är ledig. ”Hej Hans, det är Jörgen, vore kul om du hörde av dig ...”

14. Kommunhuset

November 1998. Nu är det trångt på scenen. Vi skymtar ett bekant ansikte, är det inte Ibrahim Baylan? Ännu inte skolminister, bara ledamot av skolstyrelsen, sätter han sin namnteckning under beslutet att avskeda Hans Jansson. Som av någon anledning, vilken förstår inte styrelsen, vägrar att återvända till sin arbetsplats.

Paus. Framåtblick: Har Ibrahim Baylan i dag några eftertankar till sitt beslut? Han hälsar att han inte kommenterar enskilda personalärenden. (Ett enskilt ärende? Tror Ibrahim Baylan verkligen det? På mig verkar det snarare politisk skolhistoria.)

15. Exodus

Vi skriver 2001. Två tusen elever, de flesta från Tegsskolans upptagningsområde, står i kö till Minervaskolan, grundad av Hans Jansson. ”Kunskap är makt”, står under skolans logo.

16. Tom ruta

Här skulle det bli en demonstration. Var tjugonde elev på skolan har muslimsk bakgrund. På våren 2003 kräver en förälder att hennes sju-åring skall få bära slöja. Jansson svarar att man kan vara muslim utan slöja och att klädkoden, som bannlyser alla huvudbonader, står fast. Publicitet, tillvitelser om kulturrasism. Andra muslimer vädjar till Jansson att inte ge efter. De flydde inte från Iran för att ... och så vidare. Islamiska kvinnoförbundet kallar till demonstration, Jansson svarar med att utrymma skolan. Han vill inte ha sina elever mitt i ett medie-uppbåd. Kvinnoförbundet avlyser aktionen, skolan får klander av DO och många nya elever i kön.

17. Avgångsbetygen

Året är 2004, Minervaskolan är överlägset bäst i länet i studieresultat. Lokaltidningen lyckas inte få kommunens skolchef att kommentera nyheten.

18. Rubrikerna

Nu är året 2006. En elev på skolan hotar en annan och blir hemförlovad i två dagar. Det är inte lagligt, upplyser journalisten. ”Det skiter jag i, ibland måste man låta rätt gå före galet”, svarar Jansson. ”Rektorn skiter i lagen”, blir rubriken. Efter detta ökar antalet sökande till Minervaskolan. (Jansson får rätt i efterhand. Numera är lagen på hans sida.)

19. Kvinnan från Harlem

”Ingenting är omöjligt” är titeln på en bok av Lorraine Monroe, rektor från Harlem, som levererar slumbarn till universiteten. 2007 tar Jansson tåget till Göteborg för att träffa henne. Många av reglerna på hans skola påminner redan om Monroedoktrinen. ”Jag hånar inte andra för att de inte tycker som jag gör ... jag är solidarisk och hjälpsam ...

jag använder inte grovt och kränkande språk ... Jag kommer i tid ...” Inalles nitton punkter. ”Jag tar detta kontrakt på allvar och tar därför konsekvenserna då jag missar något eller gör något dumt.” Alla har fått skriva på och vid överträdelse får föräldrar besked samma dag.

20. Staketet

Det finns inget stängsel kring Minervaskolan, dock ett osynligt staket. Vid det är det meningen att man skall kunna hänga av sig klass och ras, sunni och shia, morsan som dricker och farsan som aldrig funnits där. Så som det var när Harry Martinson gick i folkskolan. Då var den en fristad från det sociala. Jansson har hittat en själsfrände i etnologen Jonas Frykman: ”Harry Martinson kunde hävda sig som rättstavningskungen över tj-ljudet utan att han avkrävdes berättelser om hur det var att leva som fattighjon.” Jansson har ett motto: ”Vi frågar inte hur du mår utan vad du kan. Jag vill bevisa att social bakgrund inte bestämmer vad de skall bli i livet.”

21. Troféskåpet

År 2006 far Jansson till Stockholm för att motta utmärkelsen ”Sveriges bästa arbetsplats”, från Great place to work institute. Minerva rankas bland de tio bästa arbetsplatserna i Europa. Togs Centralskola som stötte ut Jansson tolv år tidigare toppar mobbnings-ligan. Minerva har i fem års tid varit bäst i länet i DN:s Nutids-orientering, och av sjukstatistiken (under 2 procent) att döma verkar också lärarna ha det bra.

Här slutar bildparaden. Om någon tycker att min skildring verkar ensidig är det en riktig iakttagelse. Jag lyfter fram de delar av historien som belyser den svenska paradoxen: Vad är Minerva, om inte just den skola som arbetarrörelsen alltid svärmat för? Kunskap är makt, ordning och kultur, endast det bästa är gott nog åt folket ... Men för att kunna vara detta måste den trotsa myndigheterna och slå sig fri från

sin kommun, där samma men nutida arbetarrörelse dominerat politiken.

Minerva är skolan mitt i byn. (Symboliskt nog inhyst i ett K-märkt skolpalats från 20-talet, en gång ett folkskollärarseminarium). Men på kartan över Skol-Sverige är den en isolerad ö. Långtifrån ensam, tack och lov. De blir allt fler, utbrytarna, en hel arkipelag: somliga är friskolor, andra kommunala som de i Haninge. Ibland kommer lärarstudenter på praktik, blir inspirerade, vill ha Hans Jansson att föreläsa på högskolan. Men deras professorer verkar inte roade av idén. På tio år har ingen lärarutbildare hört av sig med inbjudan.

Lärarna på Minervaskolan rycker på axlarna åt den saken. De har nog med sitt. Ointresset är ömsesidigt. Lärarhögskolornas forskning är till ingen nytta, får jag veta, detsamma gäller deras övriga produkter. Jag hade inte trott vad de berättar om lärarkandidaterna om jag inte själv stött på några tidigare. ”Multiplikation, är det när man minskar?” undrade en av dem (under sin slutpraktik). Blivande musikläraren hittade inte G-strängen på gitarren, slöjdläraren (inriktning textil) kunde inte virka, en annan lärare bad om miniräknare (i årskurs tre). Och så var det hon som blivit lärare för att hon inte kom in på kursen till nagelterapeut, och han som inte tog av sig mössan i klassrummet.

Kommen så långt tycker jag inte längre att skolans kris är någon gåta. Vilken verksamhet som helst skulle haverera om den utsattes för liknande behandling. Låt mig litet vanvördigt ta bilprovning som jämförelse.

Först säger vi att vid behov får man ta in vikarier som inte är mekaniker. Det räcker att de arbetat vid biltvätten. Sedan reformerar vi mekanikerskolan. Ut med verkstad, in med kommunikationsteori. Det skall gå bra att läsa till mekaniker på distans. Därefter kommunaliserar vi alltsammans. Nu får kommunerna själva bestämma om det alls

behövs behöriga mekaniker på stationerna, samt vad det hela får kosta.

I nästa steg ändrar vi de statliga reglerna för vad som menas med godkänd bil. Förr stod det kanske att det inte får glappa mer än 0,2 millimeter i en axel. Nu säger vi att axeln skall ”uppfylla högt ställda krav på den glappfrihet som kan förväntas i ett hållbart trafiksystem”. Varje kommun får själv lista ut vad det innebär. (Blir det maktskifte i kommunen går det bra att ändra tolkningen.) Och därefter släpper vi in privata aktörer på marknaden samt inför en ny regel: Den som fått bilen underkänd på en station får försöka igen hos konkurrenten.

Jo, en sak till. Transportstyrelsen som skall övervaka att stationerna håller måttet befolkar vi med tjänstemän som är djupt skeptiska till begreppet ”mått”. Det speglar ett föråldrat synsätt på kunskap, kväver bilprovarens kreativitet och strider mot den moderna synen på trafik som språklig konstruktion.

Så här har man faktiskt gjort med skolan. Upphävda krav på lärar-kompetens, högskolor där metodiken rensats ut, luftpastejer till läroplaner, fri konkurrens om elever och fri betygsättning. Samt ett skolverk som obstruerar mot statens krav på uppföljning och kontroll.

Vad jag vet har inget annat skolsystem utsatts för så många, så drastiska och så elakt samverkande reformer. Miljöförstöring vore kanske ett lämpligt ord. Det som skall ha en chans att växa måste flytta ut. Att de svenska elevernas resultat inte sjunkit mer än de gjort kan bero på att också kapitalförstöring tar sin tid. Eller på att barn lär sig en hel del utanför skolan.

Hur blev något sådant möjligt i ett så ordnat och förutseende land som Sverige? Jag är rädd att det inte finns något enkelt svar på denna fråga. Det är tillräckligt svårt att förstå varje missgrepp för sig.

Maciej Zaremba
maciej.zaremba@dn.se “

DN 12 april 2011:

”Sverige har slutat undervisa.

Så förlorade lärarna sitt yrke.”

“Högkompetenta ämneslärare som drar sig fram på vikariat och visstidstjänster. Rektorer och lärare som saknar utbildning och behörighet. I dag fortsätter Maciej Zarembas reportage om den svenska skolan med berättelsen om hur läraryrket avprofessionaliseras”

“HEM TILL SKOLAN Del 4. Ett reportage om svenska skolor - och den svenska skolan.”

“Det här kan inte sluta bra, tänker jag. ”Formellt–informellt språk”, står det på tavlan. Nu skall skillnaden förklaras för femton morgontrötta herrar från Nordafrika och Asien. Vi är på ett yrkesgymnasium, de skall bli elektriker. De flesta bor i Rosengård, tuff uppsyn, knagglig svenska. När lektionen börjar vet de inte vad ”informell” betyder.

När timmen är över sitter jag omtumlad kvar. Denna svensklärare hade tagit med sig klassen till Malmöoperan. Fyra timmar ”Madame Butterfly”! Och nu analyserade elektrikerämnena hur makt och status förmedlas genom språk, kropp och kläder. Utstrålar man självrespekt om man smyger fram som flickan Suzuki? ”Nej, man såg att hon var – vad heter det?” ”Tjänarinna.” Läraren frågade ut dem om publiken var vardagsklädd. ”Varför inte?” Någon hade tydligen undrat vad ungdomarna gjorde där. ”Så intressant!” Hon fick dem medvetna om vad de signalerar med sina kepsar och sitt språk, lockade dem att ta fram exempel på språknivåer, skillnaden mellan formellt och förföriskt tal, hon fick dem att skratta åt sig själva.

Det var helt enastående: genomtänkt, dramatiskt, drabbande. Vuxet tilltal, teaterdiktning, få ord men noga valda, och vilket gehör sen ... hon uppfångade varje mumlande försök till ett svar. ”Ja, min herre?”

Ja, er reporter satt tårögd under en svensklektion. Den var en kärleksakt. Elisabeth Beausang hette läraren, på Universitetsholmens gymnasium i Malmö. Efteråt, när de spikar elrör, ber jag om recensioner. ”Elisabeth? Hon är häftig. Respekt.” Och Puccini? ”Inte min musik.”

Jag berättar om Elisabeth Beausang eftersom sådana lärare börjar bli sällsynta. Hon är disputerad (antikens kultur och arkeologi) och har en lång erfarenhet. Jag antar att skolorna står i kö? Nej, hon drar sig fram på vikariat och visstidstjänster. Hög kompetens tycks numera vara till nackdel. En lärare med så stark ämnesidentitet lär inte gå med på att ”kvacka” i allehanda ämnen. Redan det gör henne olämplig på varannan skola. För övrigt kan det bli misstämning om hon tvingas ta råd från en fritidspedagog som kommunen upphöjt till rektor.

Handen på hjärtat: Hur många av dagens ”områdeschefer”, eller vad rektorer nu kallas, längtar verkligen efter att få städsla en Stavros Louca, pedagogstjärnan från tv-serien ”Klass 9 A”? Inte värst många, är jag rädd. Vilket förklarar varför skillnaden mellan Sveriges bästa och svagaste lärare nog aldrig varit större. Jag har inte sett den aspekten av skolsegregationen diskuteras offentligt: när de bästa lärarna söker skydd på skolor där deras integritet respekteras blir de övriga utan goda förebilder. Och då kan det bli så här illa:

”Spotta ut tuggummit och anteckna. I dag skall vi tala om drama. I varje drama finns en huvudperson. Vi förkortar HP. Det kommer på provet. En berömd dramatiker heter Artistoteles. Kan nån säga vad han var?” ”Turk, nej grek!” ”Bra!”

”Jag tror att det fanns en grekisk gud som hette Ares”, säger Khaled. ”Nej, Khaled, nu är du fel ute.”

Hjälp, vad skall reportern göra? Desavouera läraren? De är arton stycken i klass 8, de flesta bryter, har nog varit med om livets dramatik. Den kvinnliga läraren sneglar på sin fuskklapp: ”I en film är HP central. I varje film finns en hjälpare som hjälper HP att genomgå en förvandling. Det kommer på provet. Handlingen...” ”Ursäkta, vad är handling?” frågar Khaled. Nu, tänker jag, har hon sin sista chans. ”Det får du slå upp.”

Hon går på med gäll röst, hör inte vad de svarar. En kvart till och jag blir till störningsmoment i denna klass. Men de lyssnar lydigt och antecknar, de skall ju få betyg.

Långt därifrån, en helt annat skola, yrkesgymnasium. Två av tolv sover med huvudena på bänken. Fem småviskar med varandra. Och så har vi de tre som går ut och in var femte minut, smällande med dörren. Men ibland svarar de på frågor: ”Vad uppfann Galvani?” ”En elektrisk dildo!” ”Vad finns inuti ett fickbatteri?” ”En blondin.” ”Hur många volt...” ”Vet inte, glömde hjärnan hemma.”

Bakvända kepsar, hånfulla flin. Vem släppte in dessa slöfockar på en svindyr utbildning? Men när jag pratar med dem efteråt är de hövliga och snabbtänkta. Jag får ett infall, går tillbaka och bläddrar i uppgifterna som de lämnat in före lektionen. Kepsarna hade rätt på alla frågor! Det var slöheten i lektionen som var en skymf mot deras utförsgävor.

Tv-tittarna satte nog i halsen när de i tv-serien ”Klass 9A” upptäckte hur handfallen, opsykologisk eller okunnig en lärare kunde vara. Serien har väckt starka känslor. Det är förstäeligt. Inget oproblemiskt grepp att låta oskickliga lärare utgöra fonden för de bästas konster. Men dramaturgin gjorde tydligt att det är Läraren som allting hänger på. Så sänd en öm och tacksam tanke till de tappra magistrarna på Mikaelsskolan, som offrat sig för andras synder, på det att vi skall se klart. Vill någon sända blommor är adressen Hjalmar Bergmans väg 3, 315 20 Örebro.

För andras synder, skrev jag. I ett av avsnitten hörs Stavros Louca

säga att vore han förälder, skulle han stämma denna skola som lärt barnen så litet.

Vem skall lärarna stämma? Sin egen skolgång? Staten? Eller kanske sin egen fackförening?

Sten Arevik är universitetslektor i didaktik. I den kapaciteten har han under femton år besökt över två hundra skolor. Av de tusentals lektioner han bevittnat var det bara var tionde som gjorde skäl för namnet, säger han. Där läraren hade en struktur och ett genomtänkt syfte med lektionen, gestaltade ett problem, lockade eleverna att pröva tankegångar, kittlade deras hjärnor. De övriga seanserna var varianter på grupparbeten av skiftande kvalitet. ”Sverige har slutat undervisa”, säger Arevik. ”Det är ett förfärligt slöseri med lärarkraft och ett ofattbart svek mot dem som skolan påstår sig vilja hjälpa. Det är just de barn som har minst bildning hemma som har störst behov av struktur i klassrummet.”

Hur blir man lärare i kommunalskolan? Peter blev det år 1997 genom ett tekniskt fel. Han råkade befinna sig på Arbetsförmedlingen just när någon skola letade vikarier. Datasystemet var trasigt, så förmedlaren kunde inte se att tjugooåringen inte var färdig med gymnasiet. I tre år vikarierade Peter i alla ämnen på skolorna i norra Stockholm. Sedan tog han lärarexamen. Men fortsatte att ”kvacka”, vilket är skolspråk för att lära ut ett ämne man inte kan. Religionsläraren tar engelska eller tvärtom. På papperet ser det ut som om skolan hade behöriga lärare. ”Men jag var aldrig behörig i klassrummet.” Under sex år avverkade han ett tiotal skolor, ingen frågade om hans examen.

”När jag berättar för kolleger i utlandet att vi låter vem som helst driva en skola, att skolan får anställa vem som helst för att undervisa, att lärare inte nödvändigtvis behöver kunna ämnet, att ingen central kontroll finns av kunskaperna annat än i svenska, matte och engelska och att skolinspektörer när de väl kommer bokar tid två veckor i

förväg – då tycker de att vi är galna.”

Peter är inte lärare längre. Han stod inte ut med bedrägeriet, säger han. Det skulle krävas en separat artikel att referera hans exempel på sveken mot eleverna: låtsasämnen, låtsaslärare, låtsasbetyg. ”En kollega godkände en hel klass i naturkunskap som varken kände till evolutionen eller hört Darwin nämnas. Han koncentrerade sig på ’miljön’.”

Liksom alla lärare i hans ålder är denne Peter mest bitter på lärarhögskolan. Han trodde att han skulle få lära hantverkets hemligheter. Hur man komponerar en lektion, förklarar abstraktioner, bemöter en provokation eller får i gång en tankspridd klass. Men just detta hade lärarhögskolan inte på programmet. Och nivån var sådan att man kunde klara av studierna parallellt med heltidsjobb. Examinationen bestod i att han lämnade in uppgifter han gjort hemma. Peter säger att det var möjligt att bli lärare utan att någonsin ha provat på att undervisa. Det var som att få ut körkortet utan körlektioner.

Kan det verkligen stämma? Sten Arevik bekräftar. Han har undervisat på Lärarhögskolan i Stockholm tills den ”gudskelov” stängdes 2007. När han började 1994 liknade den ännu en professionell utbildning. Det fanns nivåer (progression) och en hel del metodik. Sedan upplöstes allting i ett myller av hundratals småkurser, somliga infantila, andra teoretiska bortom all rimlighet. Och metodiken utmönstrades till den grad att det kring 2006 kunde inträffa att lärarhögskolan släppte ut lärare som aldrig stått framför en klass. ”Lärare” var för övrigt ett ord på utgående. Man talade om ”vuxna i skolan”, som om det var dagis det handlade om. Också ”undervisning” ansågs ge fel signaler. Det hette ”verksamhet”.

”Alla som kunde fylla i en blankett kom in, många kom ut utan att kunna mer”, minns en lärare sin utbildning. Omdömet har bekräftats av en hel utredning. ”En hållbar lärarutbildning” (SOU 2008:109)

tecknar bilden av lärarskolorna (dock inte alla) som akademisk slum. Utredaren Sigbrit Franke noterar särskilt att lärarstudenterna lider av ett speciellt handikapp. De har svårt att skilja mellan vetenskapliga och politiska texter.

Jag påminner om detta på det att vi blir varse den svenska lärarens övergivenhet. Om en magister inte kan sitt ämne eller verkar ha valt fel yrke, bär någon ett ansvar för att hon skickats ut i detta skick. Lärarutbildarna, helt uppenbart. Men inte bara de.

Kravet att avprofessionalisera läraryrket kom från flera håll. Från Kommunförbundet, som länge velat slopa alla krav på behörighet (man ville ha lärare som var mer flexibla), Lärarförbundet, som önskade att forskollärare och gymnasielärare skulle ha samma examen (det skulle höja de förras status), samt från akademiska experter, som menade att undervisning var av ondo. Barnen skall söka kunskap själva, varför läraren bara tog skada av att bli undervisad i undervisningskonst. Jag återkommer till dessa experter.

Usel utbildning är dock någonting som den enskilda kan avhjälpa. Man kan studera utomlands eller lära av kolleger. Utarmningen av pedagogiken var ett hårt slag mot läraryrket, men långtifrån det värsta.

Ingen människa med förnuft i behåll skulle komma på tanken att utfärda föreskrifter för hur författare skall berätta eller skådespelare gestalta sina roller. Konsten utforskar okänd mark och åtnjuter därför aningen starkare skydd i lagen än andra mänskliga uttryck. En annan grupp vars integritet värnas i lagstiftningen är utövare av offentlig makt.

Just därför intar läraryrket en unik position bland professioner. Det är det enda som är både konstnärligt och maktutövande på samma gång. Det finns ingen standardlösning på hur man gör begreppet ”tolerans” levande för en grupp elever. Men effekten av lärarens konstantverk på Kalles kunskaper skall samma lärare betygsätta,

vilket kan påverka Kalles väg i livet.

Därför var det som hände 1991 en kulturrevolution. Kanske bäst att göra det åskådligt.

Vi skriver 2009. En myndighetsperson sitter på tåget mellan Karlskrona och Växjö och talar högt i telefon om kriminella handlingar som en underordnad skulle ha begått. Skildringen är så rik på personuppgifter att passagerare kan identifiera både talaren och vem hon pratar om. Vad tror ni händer? Avsked på grått papper? Åtal för brott mot tyst-nadsplikt? Ja, ganska säkert, om myndigheten varit statlig.

Men den var kommunal. Det var skolchefen i Karlskrona som talade om en rektor. Inte så lämpligt, fann kommunen, men inte heller så graverande att förtroendet gick förlorat. Hon fick sitta kvar. (Först ett år senare, efter en liknande incident, fick denna chef lämna sin post, dock med ordentligt vederlag.)

Det här är inte anekdotisk evidens. Det är skillnaden mellan statlig och kommunal myndighetskultur. Den förra är impregnerad med principer om likabehandling, opartiskhet, rättssäkerhet, integritet. Den senare är van att laga efter lägligheten. Skillnaden framgår av statistiken: det är oftast kommuner, inte staten, som får sina beslut överprövade av domstol.

Mycket riktigt var just denna kulturskillnad det starkaste argumentet mot kommunaliseringen av lärarkåren. Skulle lokalpolitikerna respektera läraryrkets egenart? Tjugo år senare skriver Niklas Stenlås (vid Institutet för framtidsstudier) att kommunerna inte ens accepterade att lärare var ett kunskapsyrke. Det var ett jobb, vilket som helst. Och man lyckades faktiskt riva praktiskt taget alla skydd för lärarens integritet: anställningsskyddet, behörighetskraven, ämnenas timplaner, antal timmar man tvingas undervisa.

Betrakta den svenska paradoxen. Tjugo år efter reformen åtnjuter en journalist på en privat tidning starkare skydd mot påtryckningar än läraren/ämbetsmannen i den kommunala skolan. Det händer säkert att någon tubbas till att sockra recensioner eller påtvingas uppdrag man inte klarar av. Men väljer man att ställa till skandal – blir det skandal. I skolans värld verkar skandalen numera vara det normala. Låt mig bara ge några av det hundratal exempel på lärarens nuvarande ställning som vänliga läsare skickat in.

- Engelskläraren kallas till rektorn som kräver att en viss elev skall få VG. Annars är det risk att flickan flyttar till en annan skola. Läraren vägrar. Hon blir anklagad för att ”inte se eleven”, ”motverka skolans mål”. Rektor är säker på att eleven förtjänar VG. ”Hur kunde han bedöma det, han var ju idrottslärare. Tur att det finns nationella prov. Eleven blev knappt godkänd.”

- På ett gymnasium i Bohuslän har man sedan 1997 inte haft en enda rektor som var behörig att undervisa på skolan. En var syokonsulent, en annan servitör (förlåt, ”serveringslärare” från en restaurangskola). Och ansvarade för naturvetarprogrammet.

- År 1995, Örnsköldsvik. En svensklärare får anställning på villkoret att han också undervisar i matematik på högstadiet.

- I akt och mening att höja betygsnivån får eleverna på en Stockholmskola göra proven hemma. Lärarna förväntas hålla tyst om saken. Det gör de också. Det är föräldrar som slår larm.

- En lärare på lågstadiet (Stockholm) anser att två elever behöver extra stöd i läsinläring. Detta används mot henne vid löneförhandling. Hon arbetade ”exkluderande” i stället för ”inkluderande”.

- En elev är missnöjd med VG i svenska och undrar om läraren menar

att hon, läraren, är bättre på texttolkning än eleven. När läraren svarar ja på frågan blir hon uppkallad till rektorn för att förklara sitt beteende. Hon har kränkt eleven, anser rektorn.

- Och så det mest fantastiska: ämnet livskunskap. Tonåringar har uppmanats av sin lärare att inför klassen bekänna om det finns alkoholism, psykiska sjukdomar eller annat traumatiskt i familjen. Eller om de blivit våldtagna. Hur det kändes, liksom.

En lärare som borde söka vård? Nej, ett nytt ämne. Eller, rättare sagt: en affärsprodukt som hundratalet kommuner inhandlat och gjort obligatoriskt. "Livskunskap" finns inte i någon läroplan, saknar stöd i forskning. Enligt "P 1 Kaliber", som lyft fram skandalen, händer det att barnen inte får betyg om de vägrar lufta sina trauman inför klassen. Eller inte vill delta i "sänkningsövningar" där de av läraren uppmanas att förnedra varandra, en upplevelse som anses höja deras "sociala kompetens".

Det finns ett långt och fult ord för allt detta: avprofessionalisering. Man frågar sig förstås hur detta blev möjligt. Har lärarna ingen fackförening? Jo, de har rent av två. Eller åtminstone en och en halv.

Gamla professioner vet med sig att det finns en konflikt mellan timliga intressen och integriteten. Det kan komma till uttryck i parallell organisering: Journalistförbundet och Publicistklubben; Läkarförbundet och Läkarsällskapet. Den ena värnar i första hand plånboken, den andra yrkets heder.

När kommunaliseringen kom på agendan 1989 var det två saker som stod fullständigt klara. Att under kommunalt styre skulle politikerna få bestämma vad som hädanefter menades med "lärare". Samt att reformen skulle stupa om majoriteten av lärarna sade nej. Inte ens Göran Persson skulle våga köra över en hel lärarkår.

På den tiden fanns det tre fackförbund för lärare (se faktarutan). Och

det såg ut som om det skulle bli ett tydligt nej. Majoriteten i alla tre förbund var emot, visade enkäterna. Så hände någonting under maj månad 1989. Två av de tre förbunden bytte fot. Säkert spelpengarna en viss roll. På ett ovanligt sätt blandades skolreformen ihop med avtalsrörelsen där Göran Persson lockade med ordentliga lönelöft. Med hans egna ord: "Strategin var att sockra lönebudet så mycket att det skulle bli svårt för lärarfacken att inför sina medlemmar försvara att man inte förhandlat hem det."

Låt vara. Men de fackförbund som sade ja gjorde samtidigt ett annat val, det mellan att försvara lärarens integritet eller att bli en stor och mäktig organisation. Man valde det senare. Jag är inte säker att man verkligen hade sina lärare med sig på den saken. Men det är det speciella med det som i dag kal-las Lärarförbundet – att där är lärarna i minoritet.

Redan år 1969 hade det som då kallades Sveriges lärarförbund, och som organiserade lärare i de lägre klasserna och förskollärare beslutat att även folk utan utbildning kunde bli medlemmar. Numera räcker det att man arbetar med barn i någon form eller tänker göra det, för att vara "lärare" i förbundets ögon, vilket inkluderar studenter, fritids-pedagoger, elevassistenter och andra. Till och med skolledare, det vill säga arbetsgivarna.

Denna fackliga strategi gynnade förstås tillväxten. För lärarprofes-sionen blev den emellertid en katastrof. En sådan medlemsbas gör det omöjligt, även om man ville, att slå vakt om lärarens integritet. Snarare tvärtom: det blir ett fackligt intresse att tumma på kompetens-kraven. Inte underligt att en del lärare inom Lärarförbundet har fattat tycke för den ideologi som hävdar att det där med fördjupning i ett ämne avspeglar en föråldrad kunskapssyn. Läraren är i stället ett slags proffs på lärande i största allmänhet, heter det, lika gångbar på alla stadier. Tänker man så är det logiskt att utnämna en fritidspedagog till rektor för gymnasiet.

Man kan förstå att kommunfolket applåderade denna jämställdhet. Om den största lärarorganisationen hävdar att det från pedagogisk synpunkt inte är någon större skillnad på lågstadiet och gymnasiet, vad är det som adjunkterna i Lärarnas riksförbund, den andra organisationen, bråkar om? Kanske försvarar de bara sina privilegier när de påstår att matematikläraren bör ha läst matematik.

Jag tar upp detta, för utan att ha den historien blir mycket av hätskheten i skoldebatten obegriplig. Lärarnas riksförbund, som endast organiserar behöriga lärare, anser att Lärarförbundet, som tömt begreppet lärare på innehåll, inte kan göra anspråk på att värna skolans kvalitet.

Facit: I dag är det mer regel än undantag att lågstadielärarna undervisar på högstadiet. Varannan lärare i grundskolan saknar utbildning i det ämne eller på den nivå där hon undervisar och var tionde fast anställd är inte lärare alls, utom i Lärarförbundets mening.

Två säkra tecken på avprofessionalisering: Lärarförbundet saknar statistik över vad deras medlemmar har för utbildning. Skolverket kan inte säga vad Sveriges åtta tusen rektorer har för meriter. Man saknar uppgifter om den detaljen, får jag höra. Men man vet att av dem som just nu utbildas till rektorer är drygt hälften lärare. De övriga, som förväntas utöva pedagogiskt mentorskap i skolan, saknar behörighet att undervisa där. De kan vara allt möjligt, från golfcoacher till militärer.

Missförstå mig rätt. Efter vad vi fått veta om lärarhögskolornas kvaliteter kan man inte hävda att just lärarexamen skulle borge för skolledarens kompetens. Jag vet lysande pedagoger som aldrig satt sin fot på sådan skola, och ett antal högst kompetenta chefredaktörer som inte gått på JMK. Men de är i regel erfarna journalister. Jag vägrar tro att det är bristen på rektorsämnen bland lärarna som åstadkommer denna rekryteringsbild. Det ser mer ut som om skolan var ett land koloniserat av främmande makt.

Det mest förbluffande är att allt detta förutsågs av kritikerna. Men då, 1989, talade de för döva öron. Allt gick så rasande fort. Den största skolreformen sedan grundskolans införande genomfördes utan utredning, konsekvensanalys, remissomgång. Det var – för att vara Sverige – ett högst ovanligt, närmast kuppstatat förlopp. I januari blev Persson skolminister, i februari antydde han eventuell kommunalisering, i oktober hade han propositionen färdig och i december blev den lag.

En framtida historiker som läser riksdagsprotollen lär få svårt att förklara varför en reform som i decennier ansågs helt omöjlig att genomföra plötsligt blev av på detta sätt. Jag tror att för att fatta detta måste man lämna riksdagen och börja leta i Expressen.

”Ett land som föraktar och ringaktar lärarkåren bereder vägen för barbari. En skolklass består inte av en grupp schimpanser, som skall lära sig en cirkuskonst. En skolklass består av unga människor med vitt skiftande intressen, önskningar och behov. Sådana kan bara en ’överkvalificerad’ lärare tillgodose.”

Det var Sven Delblanc som skrev, och han hade en anledning.

Svenskt 1980-tal var ett vulgärt decennium. Det var pengarnas och populismens tid. Aldrig har orden ”konservativ” och ”tradition” haft en fulare klang. Libertarianer angrep idén att staten hade ett ansvar för kulturarvet; samma kulturarv framstod för vänstern som en tvångströja och ett hinder för ett nytt samhälle. Pragmatismen verkare vara alltings mått. I denna tidning menade filosofer att det kunde vara praktiskt med tortyr i vissa fall. Lärarstudenter som länge gått i snickarbyxor och hävdade att de också var arbetare (det var ju inget särskilt med läraryrket) började befolka fackexpeditionerna. De var skeptiska till kulturarvet. Det mesta av det var ju så borgerligt. Det var ”folkets kultur” som var den genuina och demokratiska.

Så kom den då, folkets kultur, i skepnad av en snickare från Skåne.

”Krig mot lärarna”, utropade rubrikerna. Det var skolstyrelsens ordförande i Åstorp, S-ombudsmannen Gösta Brodin, som höjde jämlikhetens fana. ”Lärarna jobbar bara halvtid, men har fullt betalt”, avslöjade han i Expressen i december 1982. De hade lön även när de inte undervisade! Och så var det de långa loven. Det var ett rättvisekrav att de arbetande delade samma villkor. Brodin framställde lärarna som snyltare på välfärden: de var slöa, egoistiska, ett skrå som bevakade orättmätiga privilegier.

Ombudsmannen från Åstorp hade talang för utspel, så medier hängde på. Än i dag minns folk hur han i tv-rutan, frustande av rättvisvrede, sliter i dörren till en skola som är stängd på loven. Han fick anhängare på många håll. Träffacket motionerade om översyn av pedagogernas privilegier, partidistriktet erbjöd riksdagsplats och av LO nominerades Brodin till styrelsen för löntagarfonderna. Och faktiskt ledde hans kampanjer mot lärarna till att staten satte i gång en översyn av lärarnas villkor.

Det är nog inte fel att säga att 80-talets populism var det momentum som hjälpte Göran Persson att få igenom sitt beslut. Året då skolan överlämnades till kommunerna surfade Ny demokrati in i riksdagen. På samma våg. Vilket belyses av Brodins vidare öden. När han var färdig med lärarna upptäckte han att det fanns andra som parasiterade på välfärden. År 2002 ledde han motståndet mot en flyktingförläggning i kommunen, krävde hivtest på utländska barn i Åstorps skolor, bildade så småningom lokalpartiet ”Kommunens framtid” och uteslöts ur SAP. Han avled 2008. Brodins parti finns inte heller längre. Men hans kamrater från den tiden ingår i den inre kretsen av Sverigedemokraterna.

Maciej Zaremba maciej.zaremba@dn.se

Eleven Khaled och läraren Peter heter i verkligheten något annat. “

“HEM TILL SKOLAN/FAKTA

Lärarnas Organisationer

Vid tidpunkten för beslutet om skolans kommunalisering fanns tre fackliga organisationer. 1. Lärarnas riksförbund, som organiserade de högutbildade gymnasielärarna i första hand och ingick i Saco, 2. Sveriges lärarförbund (låg- och mellanstadielärarna samt förskolan) och 3. Svenska facklärarförbundet, båda inom TCO.

År 1991, efter beslutet om skolans kommunalisering, gick de två senare organisationerna samman i Lärarförbundet. Lärarnas riksförbund har cirka 85 000 medlemmar.

Lärarförbundets medlemmar

På sin kongress 2007 beslutade Lärarförbundet att hädanefter kalla också daghem och fritidshem för skolor. Därmed skulle förbundets alla medlemmar som arbetar där benämnas ”lärare”. Enligt samma dokument anses ”elev” beteckna såväl ett barn på dagis som en student på universitetet. Syftet sägs vara att ”markera och politiskt flytta fram positionerna för dessa skolverksamheter”.

Lärarförbundets Henrik Westerman uppger att man saknar statistik över medlemmarnas utbildning. Men av de 230 000 arbetar cirka 100 000 på någon form av skola, inte nödvändigtvis som lärare. 78 000 finns på dag- och fritidshem, 28 000 är studenter, cirka 25 000 pensionärer, 6 000 är skolledare. Enligt Lärarförbundets språkbruk ingår alla dessa i ”lärarprofessionen”.

Rektorernas yrkesbakgrund

Skolverket kan inte ge några uppgifter om de 8 000 svenska rektorernas meriter. Men de 2 200 som för närvarande genomgår rektorsutbildningen (30 högskolepoäng fördelade på 10 p skoljuridik, 10 p mål och resultatstyrning, 10 p ledarskap) har besvarat en enkät.

Enligt den har 58 procent lärarbakgrund 17 procent är förskollärare, 4 procent fritidspedagoger, 16 procent har annan bakgrund, exempelvis socionom, psykolog, syokonsulent, yrkesvägledare, civilekonom, civilingenjör, officer. Fem procent har inte svarat.

Litteratur:

- ”Kommunaliseringen av skolan” (Ekerlids förlag 2011).
- Hans Albin Larsson: ”Skola eller kommunal ungdomsomsorg” (SNS 2002).
- Camilla Löf: ”Med livet på schemat. Om skolämnet livskunskap och den riskfyllda barndomen” (Malmö högskola 2011).
- Gunnar Ohrlander: ”Den gudarna älskar. Konsten att överleva som lärare” (Optimal 2009).
- Jonas Olofsson: ”Krisen i skolan” (Borea 2010).
- Johanna Ringarp: ”Professionens problematik” (Makadam 2011).
- SOU 2008:109 ”En hållbar lärarutbildning”.
- SR ”P 1 Kaliber”, två program om livskunskap:

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=4175774> “

DN 14 april 2011:

”Det är ingen vacker syn. Så tog teknokraterna kommandot över skolan.”

“Den svenska skolans kris är inte en fråga om politisk skala, skulden finns varken hos ”flumvänstern” eller ”batonghögern”. I stället finns roten till problemen i den sociala ingenjörskonsten och synen på människan som sorteringsvara. Endast ur denna insikt kan en ny skola skapas. Det skriver Maciej Zaremba i sista delen av sitt starkt uppmärksammade reportage om den svenska skolan.

“HEM TILL SKOLAN Del 5. Ett reportage om svenska skolor - och den svenska skolan.”

“Magnus säger att den bästa surfningen är vid mynningen av Oregonfloden. Han har redan sett ut platsen där han skall slå sig ned samt tagit reda på allt om green card och övriga tillstånd som krävs. Men än så länge löder han rör på Universitetsholmens gymnasium i Malmö.

Jag kom till Malmö med ett problem. Finns det ett ”höger” och ett ”vänster” i skolfrågan? Är det sant, som det påstås, att Jan Björklunds nya yrkesskola, som inte automatiskt ger behörighet till högre studier, syftar till att återskapa klassamhället?

Jag hade mina tvivel. Det lät på kritikerna som om de såg ned på hantverksyrken. De talade om jämlikhet men verkade samtidigt tvivla på att någon kunde bli snickare av egen vilja. Som om förklaringen till att det alls fanns hantverkare i vårt land bestod av att de inte förstått att bli socionomer. Eller kanske misslyckats med det.

Jag frågar eleverna i rörverkstan om deras framtidsplaner. Dragan

räknar med att ta över pappas rörfirma och kanske expandera. Först i Danmark, sedan får man se. Felix, som helst spelar rugby, tänker dra till England. Där ligger rören utanpå fasaderna, gott om frostsador, rena drömmen för en plumber. Oskar, som pluggar till kylmontör, skall gå till sjöss. Tre veckor i tropikerna, tre veckor ledigt. Toppen, tycker Oskar. Men flickvännen därhemma? ”Flickvän får man ombord.”

De är missnöjda med utbildningen. ”För litet rör, för mycket av det andra.” Det andra är historia och en ”estetisk kurs”. Bortkastad tid, säger de unisont. ”Rita gubbar på en dataskärm och leka photoshop, vad ska man med det till?”

Läraren ser ut att ta deras framtid på allvar. Efter varje korrekt hopsatt grenrör får de ett omdöme – och skriver en faktura. Vad säger han om deras framtidsplaner? Högst realistiska, vill han mena. Av de sexton i hans förra klass fick fjorton jobb direkt. Och särskilt på lyxkryssare är det ont om kyltekniker.

I matsalen får jag sällskap av Bahir, också han på kyllinjen, och Sara som vill bli arkitekt. ”Jag fattar inte”, stönar Bahir. ”Först dagis, sedan nio år i skola, sedan tre år gymnasium och så fem år till? Hur står du ut?” Ser man på statistiken är hans framtid tryggad. För henne är det inte lika ljust.

Kommen så långt var jag beredd att tycka att den nya yrkesskolan var en bra reform. Om morgondagens Bahir en dag tröttnar på rördragning – vad hindrar honom från att ta studenten efteråt?

Alltför mycket, menar Björn Andersson, rektor för Universitetsholmens gymnasium. Till exempel språket. De hundra timmar svenska (på tre år) är knappast nog för att läsa vidare. Det är inte ens tillräckligt för att ta sig fram i världen. Han tycker inte att det är någon bra reform. Hantverk är inte vad det en gång varit. Numera behöver en bilmek engelska för att förstå manualen, felsökning på en modern kärra ligger

på en hög abstraktionsnivå och en rörmokare behöver kulturkunskap så att han inte stövlar in till en muslimsk familj på en fredag. Men Andersson förstår varför reformen kommit till.

”Vårt skolsystem är bland det värsta som finns. Det är elakt. Lurar ungdomar som har tretton IG i sitt slutbetyg att vifta med studentmössan.” Problemet för hans elever är inte att gymnasiet är för svårt, det är att grundskolan är för lätt. Inte gör sitt jobb.

Det har jag nu hört många gånger. Alltså kan man inte påstå att det är yrkesskolan som stänger Bahir ute från vidare studier (på det att vi får de hantverkare Sverige behöver). Han är kanhända redan utestängd, av sin grundskola. Reformen ser mera ut som en nödutgång för de ungdomar som annars skulle ha hoppat av gymnasiet. Då kan man kanske hoppas att den är en temporär lösning. Men just nu anpassar Sverige ungas livsval efter kvaliteten på deras grundskola.

Ingen vacker syn. Men det verkar som om de flesta insett läget. Oppositionen framför protester, men utan magstöd. Partierna tycks överens om att något måste göras. I fjol var det knappt 70 procent som fullföljde gymnasiet.

Desto svårare är det att förstå hetsen mot skolministern.

Inte sedan Olof Palmes dagar har en svensk politiker väckt sådana aggressioner. ”Caligula” hör till de lindrigare omdömena. Jag läser bloggar där skolministern jämförs med Adolf Hitler. Författaren är anonym men säger sig vara lärare. I historia.

”Det går inte att diskutera skolan konstruktivt”, säger Johan Kant, biträdande rektor på Vikingaskolan i Haninge. I hans socialdemokratiska skolförening skäller alla på Jan Björklund. Kant förstår inte: ”Det är ju vår politik han genomför. Björklund snodde Thomas Östros skolmanifest rakt av.”

Nej, skoldebatten passar inte in på höger-vänsterskalan. Haninge är det bästa exemplet. Där har kommunens socialdemokrater och moderater gett Mats Öhlin, en gång Norrbottenkommunist, fria händer att

göra om ”trivselskolan” till kunskapsskola. Den skarpaste kritiken mot vad Jan Björklund kallar flumskolan har i själva verket i över ett decennium levererats från vänster: Gunnar Ohrlander (signaturen Gormander), LO-utredaren Gudmund Larsson, Thomas Östros. Argast av alla är ärkeradikalen och skådespelaren Roland Jansson, som miss-tänker trivselpedagogerna för en kapitalistisk konspiration. När de säger ”det gör inget att du inte kan skriva läsa och räkna, du är en lika bra människa i alla fall” vill de egentligen hålla proletariatet i okunnighet.

Om nu höger och vänster verkar överens – varifrån all hätskheten? Låt oss först se hur den kommer till uttryck.

Martin Karlberg är ovanlig för att vara forskare i pedagogik. Han menar att hans rön skall vara läraren till nytta. Redan av det skälet fick han utstå kritik av kollegerna. ”Vaddå nytta? Forskningen är fri!”. Hans avhandling jämför två metoder att bemöta störande elever och mynnar ut i att det är bäst att ignorera deras stök och i stället ta dem på bar gärning var gång de gör något vettigt. Noll piska och tjat, med andra ord, desto mera bekräftelse.

Det var väl god forskning? Inte så säkert. ”Kapitalismens städgumma” blev han kallad under ett seminarium. Genom att försöka få bråkmakare snälla bidrog han till förtrycket av arbetarklassen. Och till disputationen kom en professor ända från Örebro. När det var över spände han blicken i disputanden: ”Vad har du egentligen för människosyn?”

Det lät som en retorisk fråga. Karlberg har fått den många gånger förut, säger han. Det kan tänkas att han får svårt med anslag till vidare forskning. Det är det som gör svensk pedagogik så speciell. Den har de rätta svaren.

Samme professor visste redan år 2002 att berätta vad som gick fel

med skolan. Den blev krossad av ”en välplanerad högervåg”. Hur en våg planeras framgår inte av artikeln, men vi får veta att både Thatcher, Reagan och mänskliga rättigheter ingick i konspirationen. Varför de ville krossa skolan? Det framgår inte. Kanske är det självklart.

Jag trodde att ”pedagog” betydde lärare. Men i kollegierummen uttalas ordet oftast med en fnysning. Nej, här har vi inga sådana. Pedagogerna, får jag höra, förstår sig inte på skolan men har en stor makt över den. Skriver läro-planer, sitter på Skolverket och utfärdar regler, styr lärarutbildningen. Till och med somliga pedagogikprofessorer talar om ”pedagogmaffian”. Så vilka är de och vad har de gemensamt?

För elva år sedan frågade sig professor Harald Eklund om inte ämnet pedagogik borde läggas ned. Det kom till för att utvärdera och utveckla lärometoderna. Men Eklunds genomgång av samtliga 165 avhandlingar åren 1993–97 visade att bara några få av dem hade bäring på lärarens arbete. De övriga passade bättre på historiska, sociologiska eller statsvetenskapliga fakulteten.

Alldeles nyligen upprepades Eklunds granskning av docent Knut Sundell på Socialstyrelsen, med samma resultat. De allra flesta avhandlingar i pedagogik åren 1997–2006 saknade relevans för lärarens verklighet. De kunde handla om hur det är att vara vicerektor och kvinna, om utbildningssystemets förändring i Bengalen (perioden 1781–1835), 70-talets svenska sexualpolitik, gatukonst som estetisk produktion och kreativ praktik, om vad spansk boendemiljö betyder för äldre kvinnor, om fostran inom fotboll och golf (det finns en skillnad!) om hur ishockeycoacher rekryteras, om studenters motionsvanor i Umeå (jämfört med i Madison), eller om ”universitetsstudenters berättelser om kvalitativa förändringar av sätt att erfara situationers mening under utbildningspraktik”.

Ytterst få av avhandlingarna utforskade lärometoderna. Och när Knut Sundell sorterat bort dem som inte höll måttet återstod (av 200 undersökta) två eller tre som kunde vara till glädje för en metodhungrig lärare. Det är som om pedagogiken skydde nästan allt som har med klassrummet att göra. Dyker ”läraren” ändå upp är det ofta som ett ufo från den intertextuella rymden. Ett projekt studerar ”utifrån ett kritiskt och problematiserande perspektiv ... hur lärare och elever representeras, och därmed konstrueras och positioneras i ett urval av aktuella, men också politiskt och pedagogiskt betydelsefulla, policytexter.”

Den svenska universitetspedagogiken utmärkte sig på flera sätt, fann Sundell. Den var extremt inåtvänd. Det finns cirka 120 professorer i ämnet i vårt land, de flesta av dem (65 procent) har på tio år inte förekommit på Web on science, alltså inte citerats i någon ansedd publikation utanför Sverige, vilket måste vara ett rekord. När en vetenskap förlorar kontakten med det internationella forskarsamhället, ”kan ett grundläggande krav på kritisk distans till det egna studieobjektet försvinna i en konstruerad samstämmighet”, varnar rapporten från Socialstyrelsen.

Ett annat ord för ”konstruerad samstämmighet” är ideologi. Det är det som gör att man vet på förhand vad andra har i sinnet. När jag frågar en av de mest namnkunniga pedagogikprofessorerna om Gunnar Ohrlanders kritik av lärarutbildningen kommer en räcka invektiv: ”antiintellektuell, okunnig, charlatan ... Det är hemskt att han fått sånt genomslag för sina dumheter.” Vilka dumheter, mera konkret? Det kan hon inte säga, Ohrlanders bok har hon inte läst.

Den dråpligaste mening jag lyckats hitta i offentlig prosa lyder: ”I Jämtlands län ges alla möjlighet till en lustfylld och trygg sexualitet.” Men följande är nästan bättre: ”Lagstadga barns rätt att utvecklas med lust i trygghet!”

Lagstadgad trygghet, det kan jag ta. Men lagstadgad lust? ”Hur är

din lust i dag, min son? Tack, pappa, den känns trygg. Den är ju numera lagstadgad, som du vet.”

Texten som följer, på hackig svenska, manar till motstånd mot övermakten. Till denna räknas såväl rege-ring som opposition. Deras brott: de misshandlar svenska barn. Medlen: prov och betyg i skolan. Och lärare som undervisar! Motivbild: partierna tycker att barn är mindre värda. Alternativmotiv: partierna är dumma. Okunniga, står det. Författarna tycks ha gett upp hoppet om att svenskar skall förstå hur illa de behandlar sina barn. Man överväger att åberopa FN-konventionen. Så att barnen får lusten åter.

Det måste till starka känslor, lojaliteter eller kanske gruppsytryck för att en akademiker skall skriva under något så vårdslöst formulerat, konspirativt i tanken och barnsligt i tilltalet. Just därför är aktstycket så intressant. Författaren till ”Barnuppropet” på internet är förre chefen för Skolverket Mats Ekholm. Bland undertecknarna finns över sextio professorer. De flesta i pedagogik. De som utbildar våra lärare och fördelar forskningspengar.

Jag hoppas att någon nedtecknar detta upprop på pergament och sänker det i Riksarkivet. Det är en källa av dignitet. Om merparten av landets auktoriteter i pedagogik anser det skadligt med ”lärarcentrerad undervisning” och ”kunskapskontroller” förstår man bättre varför lärarutbildningen slutat utbilda lärare och elever kommer till högstadiet utan att ha lärt alfabetet. Eller, för den delen, varför forskare som sökt botemedel mot skolförfallet stötts ut från de pedagogiska fakulteten. Bo Sundblad, som larmat om den sjunkande läskunnigheten, Lennart Grosin, vars forskning om framgångsrika skolor tillämpats med framgång i Haninge kommun.

Vad som är mycket svårare att förstå är hur nästan en hel vetenskap kan genomträngas av ideologi till den grad att den blir immun mot verkligheten. Den pedagogik som så hett försvaras i ”Barnuppropet” är

densamma vars effekter jag skildrat i dessa reportage. ”Elevaktivt lärande” och ”problemorienterad undervisning” ser fint ut i teorin, men i våra skolor betyder det allt som oftast lärare som slutat undervisa, upplösta ämnen, avsaknad av struktur, av feedback och av uppföljning av vad barn lärt sig. Dessa metoder har dessutom dömts ut som verkningslösa eller direkt skadliga i professor John Hatties globala undersökning av lärandets villkor.

Lyssnar man till Jan Björklund verkar saken ganska enkel. Det är flumvänstern, människor med överdrivet antiauktoritär läggning, därtill allergiska mot betyg, kontroll, ordning och kunskapstraditioner som fått alldeles för mycket att säga till om i skolan. Och det kan ju se så ut. Men inför så starkt allergiska reaktioner blir man nyfiken på vad allergin kommer från.

Det vore övermodigt av mig att försöka ge en förklaring. Men även halvdana hypoteser kan föra samtalet framåt. Så låt mig framföra några stycken. Kan det vara så att skolkrisen inte började med vänstern utan med politiken som ingenjörskonst?

Hur skall man förstå följande mening ur en betygsutredning? ”Betygens hittillsvarande roll som den huvudsakliga grunden för urval till fortsatt utbildning och arbetsliv medför att arbetet i skolan riskerar att få en inriktning mot att meddela kunskaper och färdigheter.” Ja, ni läser rätt. En statlig utredning fruktar för kunskap i skolan. Året är 1973, utbildningsministern heter Ingvar Carlsson, det är litet för tidigt för att skylla på flumvänstern.

I sin bok ”Att överleva som lärare” framför Gunnar Ohrlander en intressant tanke. Nämligen att rötterna till skolkrisen borde sökas i en auktoritär idé som tog form under 40-talet, av allt att döma under intryck av världskriget. På initiativ av högermannen Gösta Bagge ställdes ”fostran” före ”kunskap” som skolans uppgift: ”... skolans yttersta

mål måste vara icke kunskapsmeddelelse utan fostran i ordets vidaste och djupaste mening.”

Man kunde säga att skolan därmed övertog statskyrkans roll. Intressant nog hade inget parti något att invända. Det var bara liberala DN som protesterade. Att sätta fostran före kunskap kan göra skolan till lovligt byte för ideologier, varnades i ledaren den 14 januari 1944. Det var profetiska ord.

Ohrlander visar hur denna ambition med skolan – att den skall forma snarare än bilda – blir allt starkare medan tiden går, och allt mindre kontroversiell. Det blir på folkpartisten Birgit Rhodes tid som skolminister (1978) som målet ”kunskap” helt försvinner från läroplanens portalparagraf. ”Skolans viktigaste uppgift är att främja varje elevs allsidiga utveckling. Skolan skall därvid söka bidra till att eleverna utvecklar självständighet, kritiskt tänkande samt samarbetsförmåga och handlingslust.”

Rent teknokratiska formuleringar, när man tänker efter. Som vore ”kritiskt tänkande” ett torrsim, som kunde övas utanför historiska sammanhang. Men så var atmosfären på den tiden. Historien framstod som något som man övervunnit, som en barnsjukdom. Sverige var modernitetens spjutspets, gamla insikter var till föga nytta, ty framtiden framstod ännu som helt ny. Vilken kunskap som var giltig – det fick man se.

Tänker man så blir det begripligt varför John Deweys idéer fick ett så bedövande genomslag i ingenjörernas 50-tal. Jag antar att han också är auktoritet för de pedagoger som undertecknat ”Barnuppropet”.

Denne amerikanske pedagog invände mot idén att det skulle finnas någon fast kunskap, giltig i alla tider. Vad som var kunskap för den ene behövde inte vara det för andra, beroende på vad de hade för behov. Kunskap var det som var samhällsnyttigt. Helst skulle man inte tala om ”kunskap” utan om ”det vi vet”. Det erövrades bäst i praktiken:

”learning by doing”. ”Tillspetsat kan man hävda att Dewey betraktade sanningen som den insikt som gjorde människan trygg”, skriver den norske professorn Asmund L Strømnes.

Dock menade Dewey – och här kommer själva grundproblemet – att människan är ett djur skapat för att verka för det allmänna bästa, samhällsnyttan. (Ja, det är nog Rousseaus idé om det oförstörda barnet som skymtar i bakgrunden.) Grovt förenklat: befriat från kungalängder, konservativa lärare och annan barlast skulle barnet, om det ”socialiserats” på rätt sätt, pröva sig fram till rätt kunskap – det garanterades av dess drift till samhällsnytta.

Att John Deweys pedagogik för hundra år sedan blev så populär är begripligt. Dess udd var riktad mot den tidens skoldressyr. Att den i Sverige sedan 60-talet blivit närmast pedagogisk statsideologi kan bero på att den gick så väl ihop med den sociala ingenjörskonsten, vars utopi var att bygga ett system som oberoende av vilka människor det befolkades av, skulle producera rättvisa och de önskade värderingarna.

Redan på 1910-talet utsattes Deweys idéer för en förödande kritik av ingen mind-re än Émile Durkheim. Det var farligt, menade den franske sociologen, att försöka ta död på idén om en kunskap som var opersonlig, allmängiltig och varaktig, liksom att inte göra skillnad på förnuft och moral. Durkheim döpte Deweys filosofi till logisk utilitarism. Man gör sig en ganska platt bild av människan om man tror att det är nyttan som vägleder hennes kunskapstörst. Hon söker också kunskap som gör ont.

Självfallet kan Deweys pedagogik, i rätta lärarhänder och i lagom doser, ge utmärkta resultat. Men när den blir till en statsideologi, hanterad av massutbildade professorer, är det avigsidorna som slår igenom. Den starka betoningen av elevens lust och trivsel leder till idén att i lärandet får ingenting ta emot, ”kunskap” blir något suspekt, läraren ett hinder, ”aktivitetspedagogik” i värs-ta fall till en ursäkt för

lärarens lättja och inkompetens. Behöver jag tillägga hur väl allt detta går ihop med kommunala ekonomichefers önskan att göra läraren utbytbar?

Så hanterad kan Deweys frihetliga ansats förvandlas till sin motsats. Den blir auktoritär och manipulativ. Eleven skall förvisso söka kunskap själv – men i läroplanen har pedagogerna redan slagit fast vilka sunda värderingar som sökandet skall leda till. Detta märks särskilt tydligt i svenska läroböcker. Läser man exempelvis om ”feodalism” fattar man inget av dess dynamik (för få historiska uppgifter) men inser att feodalism var fel.

Jag tror knappast att trivselpedagogiken kunnat dominera så länge om den inte smält samman med ett annat historiskt fenomen: den svenska allergin mot betygen. Kunskap kan mätas, och mätt vill man inte bli, för då blir man bedömd – nej, värre: man blir dömd!

Jag skriver *svenska* allergin, för jag vet inget annat land där frågan om betyg i årskurs sju ger braskande rubriker. Den har onekligen varit destruktiv för skolan. Den är irrationell, vill jag påstå. Men den är fullt begriplig.

När en fransk eller polsk elev får ett IG är det provet, inte eleven, som blir underkänt. Detta har också gällt i Sverige fram till 60-talet. Men därefter och i trettio långa år har svenska elever fått betyg som inte värderade vad de gjort utan vad de var. Ett IG sade inte: det här duger inte, försök igen. Det sade: Det är du som inte duger.

Först 1995 avskaffades det relativa betygssystemet. Låt oss påminna vad det handlade om. År 1883 deklarerade den brittiske forskaren Francis Galton att ”normalfördelning”, det vill säga Gauss kurva (the Bell curve) som beskriver utfallet av slumpstyrda naturfenomen, också gällde människans begåvning.

Få människor är mycket korta, de flesta av medellängd, få över 190

centimeter. Desamma gällde för intelligensen, hävdade Galton. Och den gick i arv. Men eftersom de obegåvade (som ofta var fattiga, just för att de var dumma, enligt Galton) fick allt fler barn, riskerade nationen att fördummas. Detta är grunden till rashygien.

På trettioalet översatte ett fåtal stater, däribland Sverige, denna pseudovetenskap till steriliseringslagar. Den svenska gällde fram till 1976. Inte sällan var det svaga resultat i skolan (eller ett misslyckat konfirmationsförhör) som ledde till att vederbörande pekades ut som ”mindervärdig” och tvingades till operation.

Det relativa betygssystemet utgick från samma teori som rashygien. Elevernas studieresultat ansågs avspegla deras medfödda begåvning. Och då den senare ansågs normalfördelad, precis som längden på deras kroppar, skulle 7 procent av varje årskull underkännas, 24 procent få en tvåa, 38 procent trea, 24 procent en fyra och 7 procent en femma. Hittills hade betygen haft en dubbel roll: kommunikation mellan lärare och elev och information till högre skolor. Hädanefter blev de till rent sorteringsinstrument.

Hur många svenskar minns repliken ”femmorna har tagit slut”? Skolorna ålades att se till att deras betygssnitt inte avvek från planen. Bildligt talat: om alla klasser i en kommun haft en egen Stavros Louca, måste likväl var trettonde av eleverna bli underkänd i matematik. Den gode Stavros ambition i klass 9?A (att få alla godkända) var inte bara fåfäng i 70-talets Sverige. Den var ett sabotage mot statsplaneringen. Det skulle komma ett samtal från länsskolnämnden och en Stavros återkallas till ordningen. Bokstavligen, sådant har hänt.

(Humanistiskt sinnade lärare gjorde motstånd, förstås. De kunde invända att fötterna är biologiskt förutbestämda, men inte innehållet i tolvåringens huvud. Kulturen lyder inte samma lagar som naturen. Visst kan man mäta skillnaden mellan Albert Einsteins och Maria Callas fötter, men hur mäter man avståndet mellan deras ”prestationer”? Men den tidens politiker var inte humanister. De var

ingenjörer.)

Med denna historia i bakhuvudet blir det lättare att förstå varför många tänker ”utslagning” när de hör ”betyg” och att de ryggar inför tanken att testa tioåringens läsförmåga. Svensk skola har i decennier talat med dubbel tunga. Klädsam humanism på ytan, men därunder *survival of the fittest*. Vi ”främjar varje elevs allsidiga utveckling”, men sju procent skall slås ut på vägen, hur de än försöker.

Av alla olyckor som drabbat skolsystemet måste de trettio åren med Gauss-kurvan vara den ojämförligt största. De skapade en svårbotad allergi mot bedömningar, eroderade lärarkonsensus om vad som var godkänd kunskap (det var ju inte kunskapsnivån de bedömde utan utfallet av elevers inbördes konkurrens) och korrumpade skoldebatt och forskning för många år framöver. Folk som hävdar att kunskaper måste kunna mätas och värderas misstänks för att vilja sortera människor. Trivselpedagogiken, hur misslyckad dess effekter än är, framstår som frälsare från socialdarwinismen.

Det är den inte, ty i Sverige är också den smittad av Galtons läror. Det var skolchefen i Haninge Mats Öhlin som gjorde mig uppmärksam på den saken. När trivselpedagoger skall förklara varför deras metoder inte gett avsedda resultat hänvisar de i regel till att elevunderlaget inte håller måttet. För många ”lågpresterande” i den skolan, det vill säga barn till utlänningar och lågutbildade. Vad är detta, undrar Mats Öhlin, om inte socialdarwinism, låt vara i progressiv förpackning? Förr var det biologin, nu är det ”social bakgrund” som skall förklara varför somliga är tillspillogivna på förhand.

Det är svårt att sätta punkt för detta reportage. Det finns så mycket mer att diskutera. Finns det ett alexanderhugg för den härva av idioti som är det svenska betygssystemet, som fördärvar elevernas idé om kunskap, gör lärarna till utredningssekreterare och rektorerna till ekonomichefer? Jag tror det. Kan man diskutera skolformer på ett smarta-

re sätt än att ställa friskolan mot den kommunala? Det måste vara möjligt. Är det rimligt att en skola får hanteras som en ren kapitalinvestering? Nej, det är inte rimligt. Skulle det vara möjligt att åstadkomma en läroplan som var begriplig och realistisk? Alldeles säkert, men inte om Skolverket får uppdraget. Den måste skrivas av människor som tillbringar sina dagar i klassrummet.

Jag hoppas att det framgått att den svenska skolkrisen har vållanden på alla kanter. Exempelvis hade inte ”högern” kunnat kasta ut skolan på marknaden om inte ”vänstern” dessförinnan gjort läraryrket till ett knog bland andra. Eller näst intill.

Om jag får ha en mening i skolfrågan får den lyda att om man inte hejdar den processen blir det omöjligt att återskapa en skola värdig namnet. I boken ”Kommunaliseringen av skolan” skriver historikern Niklas Stenlås att lärarnas arbetsgivare verkar ha bestämt sig för att helt jämställa läraren med övriga tjänstemän. Man syftar till att endast den tid läraren tillbringar i klassrummet skall räknas som arbetad tid.

Jag anser att en arbetsgivare som vägrar inse att lärare är ett konstnärligt yrke (fyra timmar i direktsändning varje dag – och inför en publik som inte ens är där frivilligt) har straffat ut sig ur samtalet.

Så min enda säkra slutsats av allt jag sett under denna resa får bli av det negativa slaget.

Sveriges kommuner och landsting bör hållas utanför debatter och utredningar om skolans framtid, ty i dessa sammanhang saknar SKL all legitimitet. Detta sällskap av kommunala chefer representerar inte väljarna, inte eleverna, inte lärarna, inte Sveriges nationella intressen. Det har haft tjugo år på sig att bekräfta att det i skolfrågor endast representerar trångsyntheten, och det har lyckats alltför väl.

Maciej Zaremba maciej.zaremba@dn.se

Eleverna på Universitetsholmens gymnasium heter i verkligheten något annat.”

“Citerade forskare

Andelen svenska forskare som under perioden 2000–2009 inte citerats en enda gång i Web on science är: psykologi 14 procent, sociologi 36 procent, socialt arbete 49 procent och pedagogik 65 procent.

Läs mer:

Harald Eklund:

”Vart är pedagogikforskningen på väg?”, Pedagogisk forskning i Sverige, 2000 5/2.

Inger Enkvist: ”Feltänt”, SNS 2002.

Lennart Grosin: ”Skolklimat, prestation och anpassning i 21 mellan- och 20 högstadieskolor”, Stockholms universitet 2004.

Roland Jansson: ”Nackspärrarnas rike”, Lindelöws 2010.

Gudmund Larsson: ”Resa i första klass”, LO 2001.

Hans Albin Larsson: ”Skola eller kommunal ungdomsomsorg”, SNS 2002.

Åsmund Lönning Strömsnäs: ”Kunskapssyn och pedagogik”, Liber 1995. ”Kommunaliseringen av skolan”, Ekerlids förlag 2011.

Niklas Stenlås: ”En kår i kläm, ESO, 2009:6.

Knut Sundell och Einar Stensson: ”Effektutvärderingar i doktorsavhandlingar”, Socialstyrelsen, 2010.

Barnuppropet: sites.google.com/site/barnuppropet/”

ARTIKLARNAS SERIEN

”Sverige har slutat undervisa.” Så förlorade lärarna sitt yrke

”Man måste låta rätt gå före galet.” En skolas kamp mot överheten

Den glömda läraren

”En förolämpning mot barnen.” Så sänkte skolan kraven på läskunnighet

Så vandaliserade kommunen en skola

”Det är ingen vacker syn.” Så tog teknokraterna kommandot över skolan

DN 15 april 2011:

”Reformerna måste granskas”

“Socialdemokraterna vacklar om kommunaliseringen av skolan. Partiet är osäkert på om Göran Perssons stora reform på 90-talet var lyckad. ”Statens inflytande och styrning måste öka i svensk skola”, säger Mikael Damberg, Socialdemokraternas skolpolitiska talesman.”

“Det har gått tjugo år sedan ansvaret för det svenska skolväsendet överfördes från staten till kommunerna. DN-journalisten Maciej Zaremba har i en reportageserie på kultursidorna beskrivit fallande resultat i skolan och larmrapporter som avlöst varandra. Enligt genomgången är kommunaliseringen en bidragande orsak till de problem som uppstått.

Även Socialdemokraterna, som drev igenom beslutet om kommunalisering år 1991, tvekar nu på om reformen var lyckad. Partiets skolpolitiska talesman Mikael Damberg kräver en utvärdering av stora skolbeslut från de senaste decennierna.

– Jag vill att vi nu ska sätta i gång skolforskningsprojekt över alla skolpolitiska reformer som genomförts de senaste årtiondena. Det har vi gett regeringen till känna.

Tycker du att kommunaliseringen har varit lyckad?

– Nej, det är därför jag säger att vi måste ha en utvärdering.

På vilket sätt har kommunaliseringen misslyckats?

– Bevisligen. Men nu utgår du från bara en av de stora skolreformer som har påverkat svenskt skolresultat, säger Mikael Damberg.

En majoritet i utbildningsutskottet, inklusive Socialdemokraterna, beslutade nyligen att det fria skolvalet och kommunaliseringen ska utredas.

Folkpartiet och Sverigedemokraterna är däremot ensamma i riksdagen om att helt vilja återförstatliga skolan. Socialdemokraternas Mikael Damberg vill i stället att statens inflytande ska öka.

– Likvärdigheten har urholkats. Det kan ha många olika förklaringar. Kommunaliseringen är en av de förklaringarna. Från statens sida vill vi styra mer över resursfördelningen, säger han.

Kommunaliseringen var den tidigare S-ledaren Göran Perssons starka kort. Beslutet togs under hans tid som skolminister och bidrog till att etablera Persson som en politiker med makt att åstadkomma förändringar. Skolverket pekar nu ut just kommunaliseringen som en faktor bakom att svenska elever presterar allt sämre i klassrummen. Enligt Lärarförbundet, den största fackorganisationen för lärare, har försämringen flera orsaker. Tre beslut togs ungefär vid samma tidpunkt

– kommunaliseringen, friskolereformen och det fria skolvalet.

– Samtidigt kom 90-talskrisen. Då satte sig staten på balkongen och tittade på. Hade man beslutat att följa kvalitén hade vi inte haft den här fruktlösa debatten i dag, säger Eva-Lis Sirén, ordförande i Lärarförbundet.

Vad är lösningen på problemen inom skolan?

– Det första som borde göras är att se till att vi har välutbildade och behöriga lärare. Det har alla elever rätt till. Ett förstatligande är däremot ett blindspår. Det skulle kosta det skolan har absolut minst av – tid och pengar.

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se “

“BAKGRUND: KOMMUNALISERINGEN HAR FÅTT HÅRD KRITIK

Staten lämnade över ansvaret för skolan till kommunerna 1991. Året brukar beskrivas som en brytpunkt inom svensk skola. Det var Göran Persson (S) som i egenskap av skolminister drev på reformen.

Sju år senare fick kommunaliseringen stark kritik av dåvarande Riksrevisionsverket (RRV).

Myndigheten ansåg att reformen var misslyckad och att staten inte preciserat vilka mål som gäller för skolans utveckling.

Svenska elever presterar sämre i skolan i dag jämfört med tidigt 90-tal. Den slutsatsen drar Skolverket i rapporten ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?” Kommunaliseringen av skolan är en faktor bakom den negativa utvecklingen, enligt Skolverket.”

DN 15 april 2011:

“Björklund: Artiklarna belyser stora problem”

“Maciej Zarembas artikelserie om skolan har väckt stor uppmärksamhet. ”Den sätter fingret på ett antal stora problem i skolpolitiken de senaste 40 åren”, säger skolminister Jan Björklund (FP).”

“I går avslutades DN:s reportageserie om hur resultaten i den svenska skolan har försämrats.

Artiklarna har väckt stor uppmärksamhet och debatt, inte minst på internet. De fyra första delarna fick ganska snabbt sammanlagt över 1.500 kommentarer på dn.se och har startat hundratals blogg-inlägg.

Skolminister Jan Björklund (FP) berömmar serien för att ge en korrekt bild av hur svensk skola mår.

– Vi talar om kommunaliseringen, flumpedagogiken, bristen på kunskapskrav. Jag tycker artikelserien är väldigt belysande för utvecklingen i svensk skola. Tyvärr – för den lyfter fram väldigt stora problem.

Han lägger skulden på tidigare regeringar och hänvisar samtidigt till nya skolreformer som genomförs i höst.

De planerade reformerna innehåller bland annat satsningar på nya läroplaner och en uppdaterad skollag.

Dessutom skrotas betygssystemet med IG, G, VG och MVG och ersätts i stället med en bokstavsskala från A till F.

Maciej Zaremba beskriver hur en skånsk skola haft 52 lärare på två år. På vilket sätt skulle personalomsättningen bli lägre med era reformer?

– Här måste huvudmannen för skolan garantera att det finns en kontinuitet. Det här är helt oacceptabelt. Jag uppfattar att kommunen, med kniven mot strupen, satt in ett omfattande åtgärdsprogram för att lyfta skolan.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se”

DN 17 april 2011:

“Starka reaktioner på DN:s skolserie”

“Reaktionerna har varit massiva på DN:s serie ”Hem till skolan”. Över 800 mejl har nått Maciej Zarembas inkorg, och artiklarna diskuteras flitigt både i fikarum och i bloggosfären.

“Skolan berör.

Maciej Zarembas artikelserie om läget i den svenska skolan på DN Kultur har orsakat en mindre storm med hundratals inlägg i bloggar och mikroblogger. På Facebook har varje del av serien delats mellan 3 000 och 6 000 gånger, och kommentarerna på dn.se är över 2 000.

På redaktionen står en lila blomma från en lärare till Maciej Zaremba. I hans mejlskörd på över 800 brev har lejonparten skrivits av lärare och föräldrar. De allra flesta tackar varmt och innerligt för hans texter – flera lärare skriver att de har gråtit när de läst, äntligen erkända. Många delar med sig av egna erfarenheter och reflektioner.

En lärare tackar för artiklar hon ”läst med intresse och adrenalin-påslag. Skönt när någon sätter ord på de missförhållanden som har varit under de senaste drygt 20 åren i svenska skolan och samtidigt sorgligt när någon drar av täckmanteln och blottar ett ihåligt fundament.” En annan vill göra Zaremba till -biträdande skolminister.

Reportageserien har också orsakat livliga och nyanserade diskussioner på nätet.

Den infekterade motsättningen mellan fackförbunden tydliggörs när Metta Fjellkner (Lärarnas Riksförbund) twittrar om ”Zarembas utmärkta artikelserie” samtidigt som Eva-Lis Sirén (Läraryrket) skriver att han ”eldar under lärar- och skolföraktet. Tragiskt och fullt av felaktigheter.”

Andra bloggande lärare och pedagoger framför kritik mot sättet att

berätta (”tack Zaremba, nu vet jag vad anekdotisk evidens innebär”, som någon twittrar ironiskt) och av hanteringen av fakta.

I en blogg skriver Leif Mathisson: ”Det här handlar om ett privat korståg, ett frontalangrepp på allt och alla som Maciej Zaremba anser bär skulden till den svenska skolans haveri.”

Läraren Björn Kindenberg gör i sin blogg en statistikgenomgång av fakta som han menar att Zaremba har feltolkat: ”Det är inte säkert att siffrorna i en tabell fångar alla aspekter av något så komplicerat som skolan. Men ett minimum av tabell-analys måste ändå till om DN nu vill göra anspråk på att Zarembas artikelserie ska ge en rättvis bild av skolsverige.”

Laddningen i det brännheta ordet ”katederundervisning” har orakat långa meningsutbyten, och forskaren Elza Dunkels skriver i ett blogg-inlägg som fått över 50 kommentarer att Zaremba är ”riktigt populistisk” och ”får det att låta som om alternativet till den undervisning vi vill ha bort är att eleverna själva ska söka sig till Njals saga som blinda hönor.”

Hon håller med om att lärarutbildningen lämnar mycket att önska, men att ”de som går igenom dessa utbildningar är kompetenta medborgare som har en egen drivkraft utöver den som utbildningen kan ge dem. De faller inte alla ihop bara för att det finns skitdåliga lärare, skräplektioner, bakåtsträvande lärarutbildningar och hemska skolor.”

Annars är kritiken av lärarutbildningen något många instämmer i, med berättelser om egna erfarenheter och det kunskapsförakt de tycker sig ha mött.

Men en ung läsare skriver i ett mejl: ”Den svenska flumskolan fungerade faktiskt väldigt bra för mig och jag har alltid haft höga betyg, mest för att jag gillar att söka kunskap och jag har haft väldigt tur med de lärare jag har haft, många seriösa som inte har använt

grupparbeten som en latmannens undanflykt.” och konstaterar att en bra lärare betyder allt, oavsett om undervisningen är flummig eller auktoritär.

Medan någon menar att Zaremba spelar utbildningsministern ”rakt i händerna”, vill Knut Lindelöf i sin blogg lyfta skolfrågan över partipolitiken: ”Zaremba har sett vad vänsteretiketterade journalister (politiskt korrekta) i allmänhet varit förhindrade att se under en generation, Gunnar Ohrlander undantagen. Jag vill påminna om att den skolpolitik som förts sedan 1975 har presenterats som ett vänsterprojekt, men den dolda agendan har hela tiden varit (medvetet eller omedvetet) en kraftig högersväng – enligt mitt sätt att se det. Viktigt alltså att Socialdemokraterna, som nu håller på att nyorientera sig i skolfrågan, tänker själva i stället för att orientera sig kompasslikt som antipol mot dagens tillfälliga allianspartier.”

Utbildningsminister Jan Björklund (FP) och Mikael Damberg (S) uttalade sig om serien i fredagens DN. Aftonbladet driver debatt på #skolgranskning. I skolkorridorerna snackas det för fullt och om nätterna bloggar stressade lärare.

Diskussionen om skolan kommer att fortsätta. Den 11 maj planerar DN Kultur en hearing med bland andra Maciej Zaremba om skolan i Kulturhuset.

I morgon skriver Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén ett debattinlägg i DN Kultur.

Sanna Torén Björling
sanna.bjorling@dn.se”

DN 17 april 2011:

“Maciej Zaremba: DN-läsarnas stöd har varit ovärderligt för mitt arbete”

“Försöker man som reporter skildra något så stort och komplicerat som ”den svenska skolan” måste det bli med en darrning på manschetten. Har man ambitionen att dra en eller annan slutsats finns än större skäl till nervositet.”

“Slutsatser kan bara dras ur generaliseringar och för sådana fordras stora underlag.

Därför är det ett sådant privilegium att få skriva i Dagens Nyheter. DN:s läsare nöjer sig inte med att betygsätta det de läst. De tar sig tid och möda att argumentera, korrigera, komma med sidoblickar och förslag. Denna gång har läsarbreven varit ovanligt många, utförliga och uppmuntrande på ett sätt jag aldrig upplevt tidigare. Att få dessa reaktioner under arbetets gång var som att delta i ett rådslag med hundratals experter: lärare, föräldrar, rektorer. Inte minst skolelever har bistått med skarpsynta analyser.

Får jag framföra mitt ödmjukaste tack. Utan detta stöd hade jag varit mindre säker med generaliseringarna. De myndigheter och organisationer som känner sig orättvist kritiserade tillägnar jag följande läsarbrev:

”Jag har just avslutat läsningen av din sista artikel i serien ‘Hem till skolan’... Jag sitter med tårarna strömmande utför kinderna och känner att jag blivit sedd och fått upprättelse. Jag kan nu gå till arbetet som högstadielärare med en känsla av att vara lite mindre förtrampad, kuschad och hånad. Måtte jag få återuppleva min gamla yrkesstolthet, känslan av att bidra med något värdefullt till de ungdomar jag möter och till Sverige som nation, igen innan jag går i pension. Dina artiklar har hjälpt mig en bit på väg...”

Maciej Zaremba maciej.zaremba@dn.se “

DN 18 april 2011:

“Eva-Lis Sirén: Lärarna måste höja sina röster”

“Det är bra att DN riktar strålkastarljuset mot skolan. Men Maciej Zarembas reportage ger uttryck för osaklighet och en beklaglig kunskapssyn, skriver Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén.”

“Låt börja med att säga: Tack för att skolan har fått stor uppmärksamhet i Dagens Nyheter de senaste veckorna. Maciej Zaremba har med en stilistik som väcker starka känslor rest i Skol-Sverige. Skolan är så mångas angelägenhet, eftersom den just är en grundsten i kunskaps-samhället.

Jag vill se en debatt som fokuserar på de lösningar som måste till för att vända trender i svensk skola, exempelvis när det gäller elevers kunskaper och skolans kraft att bryta segregation och utanförskap. Jag tror att DN har bidragit till det samtal som hela tiden måste pågå om var svensk skola står och vart den ska vara på väg. Vi är helt överens om att skolan börjar och slutar med lärarna.

Tyvärr grumlas ambitionerna som säkert finns hos Dagens Nyheter av att bland annat den fjärde artikeln innehåller en hel del osakliga argument och felaktigheter. Som ordförande för 230.000 lärare är det nödvändigt att lyfta fram ett flagrant exempel på den anekdotiska bevisföring och avsaknad av öppna källor som dessvärre minskar artikelseriens trovärdighet. Att lära elever källkritik är som bekant ett viktigt uppdrag för oss lärare.

DN skriver att ”var tionde fast anställd lärare är inte lärare alls, utom i Lärarförbundets mening”. Sanningen är att arbetsgivarna under

många år har använt ett kryphål i skollagen och anställt obehöriga lärare varför båda lärarfacken har medlemmar som är obehöriga. Att påstå att Lärarförbundet inte anser att lärare ska vara behöriga är ett rent falsarium. Alla elever har rätt till utbildade och behöriga lärare. Vi har drivit fram de reformer som nu gör att behörighetskraven skärps och legitimation för lärare införs.

Att dessutom förvanska de sammanställda medlemsfakta som vi lämnat till skribenten i vår strävan att vara transparenta, säger en del om behovet av att driva en egen tes. Det är svårt att tolka skribenten på annat sätt än att han inte anser att alla med examen från en lärarutbildning är lärare. Det visar på en beklaglig kunskapssyn.

Jag vill sätta punkt för en skoldebatt som präglats av polarisering och grova överdrifter. Den som sätter svart mot vitt, höger mot vänster, kunskap mot okunskap – ofta kallat flum – och disciplin mot kaos. DN:s artikelserie säger sig vilja göra upp med en rad historiska fenomen i svensk skola. Polariseringen borde vara ett av dem. Eller finns det skäl att låta debatten fortsätta handla om enskildheter eller gamla oförrätter?

Svensk skola tappar mark. Det mest allvarliga är att de elever som har lägst resultat tappar mest. Skillnaden mellan skolor ökar och segregationen tillåts slå rakt in i klassrummen. Det framgår i den internationella jämförelsen Pisa från OECD. Lärarförbundet har länge och tydligt krävt att resurser i mycket högre grad ska styras utifrån elevernas behov. Pisastudien ger därför en omedelbar hemläxa till både staten, kommuner och fristående skolor att hitta bättre modeller. Så varför tillåts detta att vara en partiskiljande fråga?

Välutbildade lärare är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat. Det visar all forskning. Jag är helt överens med Dagens Nyheter om att läraryrkets status har sjunkit under 40–50 år,

oberoende av huvudmannaskap. Det har många olika orsaker. En av de viktigaste – i perspektiv av artikelserien – är bilden av yrket. Jag är helt övertygad om att ett framdrivet lärarförakt inte är det som utvecklar svensk skola i rätt riktning. Vilken är den unga människa som vill bli lärare, när läraryrket hängs ut och föraktas?

Internationellt erkända konsultföretaget McKinsey har utvecklat rekommendationer till länder och skolsystem. En slutsats är att lärares möjligheter till kompetensutveckling och tid till samarbete för att utveckla varandra och undervisningen måste öka. Lärare behöver genom egen forskning utveckla yrkets kunskap om vad som fungerar bäst. Så varför avsätter varken staten eller huvudmännen ens en promille av budgeten till att beforska vilka metoder som verkligen fungerar i skolan? Vilken annan kunskapsintensiv verksamhet skulle behandlas så?

De bäst lämpade måste enligt McKinsey också lockas till att bli lärare. Finland med sin kommunala skola är ett gott exempel. Svenska lärare tappar varje år i löneutveckling jämfört med andra grupper med lika lång utbildning och stort ansvar. Dessutom tvingar ogenomtänkta och kortsiktiga beslut lärare att göra mer av allt och mindre av undervisning och planering. Så var är regeringens utlovade satsning på att stimulera de kommuner som höjer lärarnas löner? Och varför klarar inte arbetsgivarna av att genomföra den individuella lönesättning som varit en pelare i avtalen i mer än 15 år?

En annan utmaning för Sverige och andra länder på samma nivå som vi är att öka skolornas självbestämmande och lärares och skolledares inflytande. Varje skola ska själv bestämma arbetsformer, organisation och resursfördelning. McKinsey ger inget som helst stöd för att flytta mer makt in i statlig byråkrati – tvärtom. Och enligt Pisastudien måste den makt som fastnar hos kommunförvaltningarna i stället snarast

flyttas till lärare och skolledare i kombination med ökad självvärdering. För vilken annan arbetsplats utvecklar inte ständigt sin egen verksamhet?

De förenklande skolspeglarna har i många år dominerat i diskussionen om skolans problem och möjligheter. Dagens Nyheters artikelserie står inte ensam. Artikelförfattaren tycker att svenska lärare varit för tysta. Det håller jag med om. Det är därför både glädjande och befriande att nu se allt fler lärare höja sina röster mot den nuvarande debatten om skolan. I brist på utvecklingsdiskussioner organiserar de själva spridningen av framgångsrik undervisning. Ett av de nyaste och bästa exemplen är det organiska nätverket på twitter under #skollyftet. Ta gärna del av detta embryo med framtiden för sig!

Ska vi klara att återupprätta en likvärdig skola måste alla goda krafter arbeta tillsammans, släppa på prestigen och lära av vad internationell och nationell forskning visar fungerar. Svenska ungdomar och svensk tillväxt har inte tid att vänta. Vi lärare vill se längre än till kortsiktiga mediala vinster och cyniska uttryck. Jag välkomnar Dagens Nyheter att vara med på den resan.

Eva-Lis Sirén, Förbundsordförande Lärarförbundet
kulturdebatt@dn.se”

DN 19 april 2011:

“Maciej Zaremba: LF förstår inte skolans problem”

“I måndagens DN kritiserar Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén mitt sätt att tolka förbundets medlemsstatistik. Utan att gå in på de uppgifter jag refererar hävdar Sirén att de är felaktiga eller rentav ”ett falsarium”. Låt mig påminna vad det handlar om. Jag skrev (DN 12/4) att Lärarförbundets medlemsbas ”gör det omöjligt, även om man ville, att slå vakt om lärarens integritet”.

Sedan 2007 kallar Lärarförbundet (LF) alla sina medlemmar som arbetar i någon skolform eller på daghem för ”lärare”. Vad dessa har för utbildning kan förbundet inte svara på. Henrik Westerman på LF upplyser mig om att den uppgiften är frivillig när man söker medlemskap i Lärarförbundet.

Lärarförbundet har en ovanlig medlemsstruktur också i så måtto att man organiserar arbetsgivarrepresentanter. Det vill säga skolledare, 6 000 till antalet, enligt LF.

Sedan skolan kommunaliserades har det blivit allt vanligare att förskollärare och fritidspedagoger befordrats till rektorer över grundskolor och till och med gymnasier. Enligt Skolverket befinner sig för närvarande cirka 300 förskollärare i rektorsutbildning. Man får anta att åtminstone en del av dem är medlemmar i Lärarförbundet.

De förväntas alltså utöva pedagogiskt mentorskap över lärare som har en högre och mer specifik utbildning än de själva – därtill på nivåer där de inte är behöriga att undervisa. Jag har inte sett Lärarförbundet protestera mot denna utveckling.

Maciej Zaremba
maciej.zaremba@dn.se”

Järnvägen i Strängnäs.

Järnvägarna.

Järnvägarna fungerar dåligt och regeringen vill förbättra underhållet. Men det är inte bara underhållet som inte fungerar. Ny- och ombyggnader sker inte på lämpligt sätt. Järnvägen genom Hallandsåsen är ett exempel på inkompetens.

Ett annat exempel är ombyggnaden av Svealandsbanan. Där klagar fem generaldirektörer på spår mängden o d som gör att trafiken inte fungerar. Den nya Svealandsbanan invigdes 1997 och sedan har man påbörjat försök att förbättra. Kompetensen vid det gamla Banverket som nu ingår i det nya Trafikverket är dock inte tillräckligt stor.

Svealandsbanan är bl a en ombyggnad av gamla järnvägen mellan Stockholm och Eskilstuna. Förr gick järnvägen via Läggesta och Åkers Styckebruk och från Åker gick en bibana till Strängnäs. Ombyggnaden innebar bl a att det gjordes en helt ny bana mellan Läggesta och Eskilstuna, som gick via centrala Strängnäs. Det som gjordes i Strängnäs var, trots protester, en förfärlig dragning genom stadsparken Långberget som förstörde miljön och var ett enkelspår. Nu föreligger ett förslag att dra ett spår till så att man får önskade dubbelspår, men förslaget är på ett sådant sätt att miljön blir ännu mer förstörd. Det fanns bättre förslag när Svealandsbanan drogs genom Strängnäs och det finns bättre förslag nu när man försöker få till dubbelspår.

De dåliga förslagen i Strängnäs beror inte bara på Banverket/Trafikverket utan skulden ligger också hos de kommunala myndigheterna och isynnerhet de politiska partierna där.

Socialdemokraterna i Strängnäs bidrar till att förstöra miljön, och det borde vara något för socialdemokraternas riksledning att göra något åt, att påverka regeringen, myndigheterna och folket i Strängnäs så att järnvägsplaneringen i Strängnäs sköts så att man inte förstör miljön.

På Internet finns:

[Sven Wimmell 061213: Järnväg i Strängnäs \(http://wimnell.com/omr71e.pdf\)](http://wimnell.com/omr71e.pdf)

[Sven Wimmell 6 august 2010 : Till Trafikverket om järnväg i Strängnäs](http://wimnell.com/omr71h.pdf)
<http://wimnell.com/omr71h.pdf>

DN 14 mars 2011:

”Tågens vinterkollaps är inte samhällsekonomiskt rimlig”

“Fem generaldirektörer i Mälardalen: Vi kan inte acceptera hur de senaste vintrarnas tågkaos påverkat våra myndigheter. Som chefer för myndigheter lokaliserade utanför Storstockholm ser vi att förseningar och inställda tåg kostar stora summor av skattemedel. Det påverkar dessutom hela den gemensamma arbetsmarknaden i Mälardalen. SJ:s och Trafikverkets bristande förmåga att hantera kyla och snö är inte samhällsekonomiskt rimlig, skriver de fem generaldirektörerna “

“Vi, som är chefer och ansvariga för myndigheter med verksamhet lokaliserad utanför Storstockholm, är djupt oroad över järnvägstrafikens bristande tillförlitlighet. Förseningar och inställda tåg kostar våra myndigheter stora summor av skattemedel i såväl tid som minskad effektivitet i verksamheterna.

Osäkerheten i tågtrafiken påverkar verksamheten tydligt. Det går inte att ha möten på morgonen, då man inte vet om de anställda kommer att hinna till arbetsplatsen på utsatt tid. Arbetstid går åt för att informera sig om inställda och försenade tågavgångar. Anställda måste även ibland brådstörtat lämna arbetsplatsen i förtid på eftermiddagar för att hinna hämta barn på förskolor sedan planerade tågavgångar ställts in.

Vid tjänsteresor försvinner dyrbar arbetstid för personal som tvingas tillbringa tid på försenade tåg eller drabbas av inställda avgångar.

Detta är vad man omedelbart ser, men det är inte det allvarligaste. Erfarenheterna av hur illa tågtrafiken fungerar gör att den gemensam-

ma arbetsmarknaden i Mälardalen inte fungerar. Medarbetare som ett par gånger missat att hämta barn på förskolan föredrar snabbt att skaffa ett arbete närmare hemmet. Duktiga medarbetare lämnar oss och möjligheterna att rekrytera i hela regionen minskar.

Vi har miljöriktlinjer vid våra myndigheter, som anger att arbetsresor i allra största utsträckning ska ske med tåg. Övergång till bilpendling är orimligt – inte bara ekonomiskt och miljömässigt utan också därför att kvalificerade medarbetare inte kan lägga 2–3 timmar per dag på bilkörning. Samma tid går däremot att använda till tågresor eftersom den tiden kan användas produktivt.

Vi kan inte se att denna bristande förmåga hos SJ och Trafikverket att hantera snö och kyla är samhällsekonomiskt rimlig.

Arbetspendlingen i Mälardalen har under några år blivit betydande och berör inte enbart våra myndigheters arbetsplatser. Aktuell SCB-statistik bekräftar den ökade arbetspendlingen.

Av Energimyndighetens personal pendlar en tredjedel från Stockholm och en tredjedel från andra orter i Mälardalen. Det är således endast en tredjedel av personalen som är bosatt i Eskilstunaområdet. Vid Energimarknadsinspektionen är drygt hälften av de anställda bosatta utanför arbetsorten. Bilden är liknande för Lotteriinspektionen i Strängnäs.

Situationen är densamma på Myndigheten för yrkeshögskolan i Västerås, där många av de anställda dagligen tågpendlar från Stockholm, men även från andra orter, såsom Hallstammar, Kungsör, Enköping, Örebro och Avesta. En minoritet av myndighetens anställda är bosatta på verksamhetsorten.

SCB:s verksamhet är förlagd till både Stockholm och Örebro och det är en förutsättning för myndighetens verksamhet att resor mellan de båda arbetsplatserna fungerar friktionsfritt. Det är ett stort antal medarbetare som dagligen reser i tjänsten mellan de båda orterna.

Tågtrafikens vinterkollaps bekräftas av statistik, som sammanställts utifrån uppgifter från Trafikverket. Sedan den 1 november fram till när detta skrivs har antalet inställda och försenade tåg varit 664 respektive 336 på sträckan Arboga–Eskilstuna och omvänt, 1 384 försenade och inställda tåg på sträckan Västerås–Stockholm och 973 mellan Eskilstuna och Stockholm!

SJ och Trafikverket måste samarbete på ett bättre sätt och gemensamt se till att den spårbundna trafiken i Mälardalen fungerar. Som statliga aktörer borde de kunna se samhällsekonomiska mål.

I april 2010 önskade SJ:s vd Jan Forsberg en rejäl vinter 2010–2011 så att alla åtgärder och förbättringar som vidtagits utifrån erfarenheterna från den tågkaotiska vintern 2009–2010 skulle kunna visas upp. Ingen av oss är imponerade av vad vi hittills sett och upplevt. De senaste årens tågkaos är helt oacceptabelt.

PIA ENOCHSSON

generaldirektör, Myndigheten för yrkeshögskolan, Västerås

YVONNE FREDRIKSSON

generaldirektör, Energimarknadsinspektionen, Eskilstuna

HÅKAN HALLSTEDT

generaldirektör, Lotteriinspektionen, Strängnäs

TOMAS KÅBERGER

generaldirektör, Energimyndigheten, Eskilstuna

STEFAN LUNDGREN

generaldirektör, SCB Stockholm-Örebro “

Regeringens nyhetsbrev, 8 april 2011

“Vi satsar på järnvägen”

“Både resenärer och företag måste kunna lita på att tågen och järnvägstransporterna fungerar väl och går att lita på under hela året. Så har det tyvärr inte varit, speciellt inte under de senaste vintrarna. Därför föreslår nu regeringen en förstärkning av insatserna för drift och underhåll av järnvägen.

Tågtrafiken ska fungera

Att tågen är i tid och att järnvägstransporterna fungerar väl är viktigt, både för Sveriges ekonomi och för att människors vardag ska fungera. Den senaste vintern visade tydligt konsekvenserna av att underhållet av det svenska järnvägsnätet blivit eftersatt under en alldeles för lång tid. Förseningarna och störningarna drabbade många människor runt om i Sverige och de påverkade också våra företag. Allt detta skadade tilltron till järnvägen.

Störningarna pekade också på behovet av ökade åtgärder på järnvägsområdet. Därför föreslår nu regeringen förstärkta insatser för järnvägens drift och underhåll, för reinvesteringar och för trimningsåtgärder, under 2011 och då inte minst inför den kommande vintern.

800 miljoner kronor till förbättrat underhåll

2010 beslutade regeringen om en stor infrastruktursatsning på närmare 500 miljarder fram till 2021. I den satsningen ingår bland annat 40 procent mer pengar till drift och underhåll av järnvägen jämfört med 2006.

Nu föreslås ytterligare en förstärkning av insatserna. Regeringen kommer att under 2011 fatta nödvändiga beslut för att skapa det utrymme som krävs för att öka insatserna för banhållning med 800

miljoner kronor. Detta i syfte att möjliggöra förebyggande åtgärder avseende drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder på järnväg bland annat inför kommande vinter.

Det här innebär att regeringen i år satsar sammanlagt 6,1 miljarder kronor på järnvägsunderhåll för en bättre och mer pålitlig järnvägs- trafik. Läger man till nya investeringar beräknas satsningarna på järnväg uppgå till cirka 14,3 miljarder kronor under 2011.

Den här satsningen löser inte alla problem. Men tillsammans med beslutade och pågående insatser är det ett viktigt steg för att möta problemen med tågtrafiken för såväl persontrafik som gods och för att förbättra pålitligheten i den svenska järnvägen.

Vägen framåt

Att förbereda och genomföra investeringar i infrastruktur tar tid. Det tar dessutom lång tid att åtgärda ett järnvägsnät vars underhåll inte tidigare har prioriterats. Den satsning som regeringen presenterar i dag kommer inte att lösa alla problem, men är ännu ett viktigt steg och som förstärker de insatser som redan pågår och är beslutade.

Därtill krävs också mer långsiktiga analyser av behoven. Hur ser arbetspendlingen ut i storstadsregionerna? Hur kan kapaciteten i järnvägssystemet i hela landet öka ytterligare? Det är några av de uppdrag som regeringen har lagt ut för att få en mer långsiktig bild av de framtida behoven för en bättre järnväg.”

“ PM: 800 miljoner kronor till förbättrat underhåll av järnvägen. ” 2011-04-08

800 miljoner kronor till förbättrat underhåll av järnvägen.

Sverige står starkt i en orolig värld. Tack vare en ansvarsfull politik under finanskrisen har vi undgått de svåra påfrestningar som drabbat många andra länder. Snabbare än i nära nog något annat land ser vi nu också hur den ekonomiska återhämtningen kommer på bred front. Det öppnar för reformer. Därtill möjliggör den allt ljusare konjunkturen att vi i Sverige kan ta tag i våra långsiktiga utmaningar, förstärka politiken för fler jobb och bättre välfärd.

Det finns också skäl att förstärka insatserna i samhällsfunktioner som är viktiga för tillväxten och för att människors vardag ska fungera. Ett exempel är den svenska järnvägen. Den senaste vintern visade tydligt konsekvenserna av en lång tids eftersatt underhåll i järnvägsnätet. De förseningar och störningar som uppstod drabbade både människor, företag och skadade tilliten till järnvägen.

Alliansregeringen beslutade 2010 om en historisk infrastruktur-satsning på närmare 500 miljarder kronor fram till 2021. I satsningen ingår bland annat ökade resurser för drift och underhåll i det svenska järnvägsnätet med 1,4 miljarder kronor årligen eller 40 procent.

Alliansregeringen föreslår nu ytterligare en förstärkning av insatserna för järnvägens drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder inför kommande vinter. 2011 ökas insatserna med ytterligare 800 miljoner kronor eller 15 procent. Det innebär att alliansregeringen i år satsar 6,1 miljarder kronor på järnvägs-

underhåll för en bättre och pålitligare järnvägstrafik. Tillsammans med nya investeringar beräknas satsningarna på järnväg under 2011 därmed uppgå till cirka 14,3 miljarder kronor.

Satsningen löser inte alla problem som följer av en lång tids eftersatt underhåll och framvuxna problem. Tillsammans med beslutade och pågående insatser är det dock ännu ett viktigt steg för att möta att tågtrafiken inte fungerat tillfredsställande samt förbättra pålitligheten i den svenska järnvägen.

Bakgrund

Väl fungerande järnvägstransporter är viktigt för såväl människor som företag. De senaste vintrarna har problemen i järnvägssystemet varit påtagliga och behovet av stärkt drift, underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder har aktualiserats. Ett antal rapporter har pekat på behovet av ökade åtgärder på järnvägsområdet.

I rapporten *Situationen i det svenska järnvägsnätet* (2011-02-17) från Trafikverket (TRV) påtalas att man för att råda bot på problemen i järnvägstrafiken måste komma i kapp vad gäller reinvesteringar i infrastrukturen. Stora delar av infrastrukturen är sliten dels på grund av eftersatta reinvesteringar, dels till följd av det ökade trafikarbetet på järnväg.

Regeringens utredare landshövding Per Unckel menade i sitt slutbetänkande *Förbättrad vinterberedskap inom järnvägen* (SOU 2010:69) att det krävs ökade satsningar på järnvägsinfrastrukturen. Unckel pekade på att infrastrukturen är sliten och att det avhjälpande underhållet har tenderat att öka i förhållande till det förebyggande underhållet.

Regeringens satsning

Regeringen kommer att under 2011 fatta nödvändiga beslut för att skapa det utrymme som krävs för att öka insatserna för banhållning med 800 miljoner kronor. Detta i syfte att möjliggöra förebyggande åtgärder av-seende drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder på järn-väg bland annat inför kommande vinter.

Satsningen ska möjliggöra:

1. Ökat underhåll. Detta för att ge möjlighet att förebygga en större andel av de avvikelser i infrastruktur och tekniska system som annars riskerar att skapa störningar i trafiken. Exempel på åtgärder är att snabba på utbytestakten av komponenter i de mest utsatta växlarna samt installation av modern växelvärmestyrning för att minska vinterproblematiken.

2. Trimningsåtgärder. Detta exempelvis i signalsystem, mötesplatser och förbigångsspår för att skapa förutsättningar att utnyttja dagens infrastruktur så effektivt som möjligt. Bland annat handlar det om åtgärder för att minska antalet nedrivna kontaktledningar och snabba upp processen för att skapa fler nya mötesspår på stråk som är särskilt viktiga för närings-livets transporter och för arbetspendlingen. Enligt TRV har persontransporterna på järnväg ökat med ca 77 % de senaste 15 åren. Motsvarande siffra för gods är 5 %. Godstransporterna ökade dock med 18 % mellan 1995 och 2008, minskade kraftigt 2008-2009 pga. konjunkturnedgången, och ökade sedan igen 2010.

3. Ökade reinvesteringar. Detta innebär i praktiken att öka bytestakten av gamla delar av anläggningen och ersätta med ny materiel i stället för att underhålla eller vänta tills det går sönder. Detta kan på sikt innebära att underhållsbehovet blir mindre än vad som annars vore fallet.

Regeringens tidigare satsningar

Alliansregeringen har redan tidigare konstaterat att det funnits tydliga brister i underhållet av den svenska järnvägen. Därtill att sårbarheten och kapacitetsbristen på våra järnvägar är stor. Bland annat mot denna bakgrund beslutade regeringen våren 2010 om en historisk infrastruktursatsning på närmare 500 miljarder kronor fram till år 2021. Satsningen innebär en ökning av de årliga anslagen till väg- och järnväg med cirka 4 miljarder kronor.

Infrastruktursatsningen innebär kraftfullt ökade resurser för drift och underhåll av det svenska järnvägsnätet. Sedan år 2006 fram till i år har anslagen till drift och underhåll av järnvägsnätet redan före dagens satsning ökat med 1,4 miljarder kronor eller cirka 40 procent i löpande prisnivå. Till detta ska läggas den aviserade höjningen av banavgifterna som möjliggör ytterligare ökade resurser för drift och underhåll. Därtill finns ett effektiviseringsuppdrag till Trafikverket som också kan frigöra resurser.

Under 2011 beräknas de statliga utgifterna för banhållning totalt uppgå till cirka 14,3 miljarder kronor, varav ca 6,1 miljarder kronor (inkl. de 800 miljoner kronor som nu satsas) avser drift och underhåll. Därtill disponerar Trafikverket under 2011 intäkter från banavgifter på cirka 715 miljoner kronor vilka används till främst drift och underhåll.

Vägen framåt

Investeringar i infrastruktur är komplexa projekt som tar tid både att förbereda och genomföra. Ett järnvägsnät vars underhåll varit lågprioriterat tar lång tid att åtgärda. Den nu aviserade satsningen löser inte alla problem som följer av en lång tids eftersatt underhåll och framvuxna problem. Tillsammans med beslutade och pågående insatser är det dock ännu ett viktigt steg för att möta att tågtrafiken inte fungerar tillfredsställande och förbättra pålitligheten i den svenska järnvägen.

Det krävs samtidigt mer långsiktiga analyser av behoven. Regeringen gav därför nyligen myndigheten Trafikanalys i uppdrag att redovisa ett kunskapsunderlag om hur arbetspendlingen ser ut i storstadsregionerna. Förutom en kartläggning av läget ska brister för arbetspendling i storstäderna och kostnader till följd av detta analyseras. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2011.

Regeringen har också gett Trafikverket i uppdrag att se över hur kapaciteten i järnvägssystemet kan öka ytterligare. Särskilda aspekter 4 som ska belysas är att identifiera flaskhalsar, behov av följdinvesteringar i andra delar av transportsystemet, i vilken mån ekonomiska styrmedel kan bidra till ett effektivare järnvägssystem samt hur drift- och underhållsåtgärder kan bidra till effektivitetsökningar.

Uppdraget omfattar kort, medellång och lång sikt. En första delrapport ska lämnas i oktober 2011, slutrapportering ska ske 29 februari 2012. Regeringen kommer under 2011 att inhämta ytterligare underlag från bland annat Trafikverket för att kunna göra en samlad bedömning av situationen i järnvägsnätet.

Därtill finns den mer långsiktiga bilden. För denna krävs fördjupad analys av situationen och eventuella behov. I denna analys måste även ingå att se över effektiviteten i anläggningsbranschen för att säkerställa att de satsningar som görs används effektivt och ger önskat resultat. Därtill behöver analyseras hur till exempel priser och avgifter utformas för att åstadkomma ett mer effektivt utnyttjande av järnvägssystemet.

Det finns dock ett brådskande behov att hinna med åtgärder inför kommande vinter, vilket föranleder regeringen att redan nu och med dagens besked ge Trafikverket möjlighet att planera för nödvändiga åtgärder. De 800 miljoner kronor som nu satsas kommer att möjliggöra ökade åtgärder och inte motsvaras av neddragningar i annan verksamhet på området. “

Brev till generaldirektören för Trafikverket

Gunnar Malm

Gunnar.Malm@trafikverket.se

Till generaldirektören för Trafikverket Gunnar Malm **Gunnar.Malm@trafikverket.se**

I slutet av 1800-talet byggdes järnväg mellan Södertälje och Eskilstuna. Den passerade Läggesta och Åkers Styckebruk. Från Åker gjordes en bana på cirka två mil till Strängnäs. I slutet på 1900-talet uppkom förslag om att rusta upp banorna och förslag om att lägga ner bandelarna mellan Läggesta och Eskilstuna och istället dra en ny bana Läggesta-Strängnäs-Eskilstuna. Järnvägen söder om Mälaren skulle heta Svealandsbanan.

Man ville ha en station i Strängnäs nära centrala delarna av staden. Ett problem med det var höjdförhållandena. På Mälarens södra sida löper en förkastning som i Stockholm tar sig uttryck i Södra bergens långsträckta branter. I Strängnäs finns motsvarande bergsbranter som är särskilt framträdande i kanten på naturparken Långberget och som bildar en lång sydlig gräns för de centrala delarna av staden. På 1930-talet fanns ingen stadsbebyggelse söder om Långberget, senare har staden vuxit ut där.

Långbergsparken rustades upp i slutet av 1800-talet med hjälp av frivilliga insatser av stadens befolkning. Vägar och utsiktsplatser m m anlades och parken blev mycket omtyckt och använd av stadsbefolkningen, den blev en viktig del i det sociala livet.

När det blev tal om att dra ny järnväg till Strängnäs föreslog regerande kommunalråd (fp) att järnvägen skulle dras uppe på Långberget. Det var ett vansinnigt förslag och han dog snart efter det. Från Eskilstunahållet skulle nog tåget komma upp på berget, men på grund av lutningsförhållanden skulle det inte komma ned i östra änden av Långberget. Och hur skulle ett stationsområde med bilar och bussar etcetera ordnas uppe på berget? Det värsta var dock att Långbergsparken skulle bli totalförtörd.

Banverket kom med förslag att en station skulle läggas ungefär där hållplatsen nu är och att tåget därifrån och mot Eskilstuna skulle gå i en cirka två kilometer lång bergtunnel. Mot öster från stationen skulle tåget gå på något sätt. Jag föreslog Banverkets huvudkontor, att stationen borde ligga i berget med ingång mttför Vitalisvägen och att tunneln borde fortsätta i berget österut och komma i dagen vid Ulfhäll och där fortsätta mot Läggesta.

Huvudkontoret kom också sedan med ett sådant förslag. Men då utbröt kostnadsdiskussioner och några menade att det skulle bli för dyrt att på sådant sätt fortsätta den två kilometer långa tunneln med ytterligare cirka en km som det var fråga om.

Motförslaget var att den två kilometer långa tunneln från Eskilstunahållet skulle komma i dagen strax före en station i nuvarande läge och att tåget österut sedan skulle gå i dagen i norra kanten på Långberget, svänga runt östra änden av Långberget och så fortsätta via Ulfhäll mot Läggesta. Det fördes en dårlig diskussion om att ha plankorsning mellan järnväg och väg vid Ulfhäll. Det lades mycket energi på att beräkna kostnader för denna plankorsning. Plankorsning övergavs så småningom och då behövdes fyra nya broar för att klara korsningarna, som inte alls uppstod i förslaget med den hellånga tunneln. Kostnadberäkningar jag gjorde visade att tunnelalternativet skulle bli billigare.

Förslaget med järnväg i dagen i norra kanten på Långberget förstörde Långbergsparken och tillgängligheten till parken.

Jag är född och uppvuxen i Stängnäs och förfäder på både fars och mors sida har bott i Strängnäs sedan åtminstone tvåhundra år. Jag känner därför väl till Strängnäs och strängnäsbornas historia, och kan Långbergsparkens betydelse i stadens liv. Jag är arkitekt och samhällplaneringsforskare med doktorsutbildning i samhällsplanering och anser mig vara kompetent att ha åsikter om järnvägsplaneringen i Strängnäs. Jag har många år arbetat med planering av flygplats-

terminaler för den civila luftfarten och har erfarenhet av hur man tar hand om stationsområden. Sedan drygt tio år har jag på Internet en hemsida om samhällsplaneringens problem, <http://wimnell.com>.

Jag har också goda minnen av misslyckanden som myndigheter gjort ifråga om stora projekt av typ Svealandsbanan.

Efter andra världskriget uppstod opinioner för byggande av en "storflygplats" i Sverige för att vi inte skulle komma efter i "utvecklingen". Storflygplatsdelegationen bildades och kom till att en storflygplats skulle byggas vid Halmsjön i Uppland. Man byggde så småningom en 1800 m lång bana, 60 m bred och med 20 cm tjock armerad betong. När den var klar bjöd man in piloter som provflög och sa, att denna bana kan inte användas, vi vägrar att flyga på den. Projektörerna hade använt sig av sämsta möjliga lutningsförhållanden på både längden och tvären och lyckats ordna det så att flygarna på grund av en puckel inte kunde se banan så som var nödvändigt.

Delegationen ersattes av Luftfartsverket. Verket menade för skams skull att läget vid Halmsjön nog inte var bra och utredde ett par andra lägen, men kom till slut ändå till att Halmsjöläget fick duga. Man byggde en ny bana där och med sprängningar förbättrade man senare den gamla odugliga banan. Flygpatsen bytte namn till Arlanda.

Man hade en användbar bana men inga flygbolag som ville använda den, det fanns inga stationsanläggningar. Luftfartsverket gjorde i ordning en provisorisk station i en stor nybyggd driftsbyggnad, men flygbolagen nappade inte på det, bland annat för att den inte låg vid plattan och passagerarna måste fraktas med buss till flygplanen. Den stationen användes aldrig. Jag fick i uppdrag att försöka förbättra läget och kom tillsammans med SAS stationschef till att det bästa vore att bygga en ny provisorisk station vid plattan. Vi lyckades övertyga Luftfartsstyrelsen om det och så blev det. Den nya stationen tillkom på rekordtid och invigdes av Konungen i början av 60-talet. Det var inte möjligt att utsträcka byggtiden, en viss dag bestämdes för när flyg-

trafiken skulle flyttas över från Bromma till Arlanda och tidtabeller för det trycktes långt i förväg.

Efter andra världskriget när bilarna blivit flera ville myndigheterna förbättra väg 55 som då gick genom centrala Strängnäs. På 1930-talet hade färjan mellan Strängnäs och Tosterön ersatts av en bro som fortsättning av gatan upp till kyrkan. Den bron skulle fortsättningsvis användas för väg 55 och på strängnässidan skulle göras en motorvägsliknande ny väg snett över kvarteren mot ångbåtsbron och Östra Strandvägen skulle breddas och bli del i väg 55. Det var ett förskräckligt ingrepp i Strängnäsmiljön och rönt stort motstånd som pågick länge. Den vägen blev aldrig gjord genom ingrepp av arkitekturprofessorn Lage Wernstedt i Göteborg. Han var född och uppvuxen i Strängnäs och ville rädda Strängnäs. Han föreslog att det skulle göras en ny bro västerut och att väg 55 skulle ligga söder och väster om centrala Strängnäs. Så blev det också så småningom.

När förslagen om ny järnväg genom Strängnäs kom anade jag risk för att det skulle bli stora miljöproblem, vilket det ju också blev. Dessförinnan hade jag undvikit att lägga mig i vad myndigheterna gjorde i Strängnäs, men nu ansåg jag det nödvändigt att försöka rädda Strängnäs. Där fanns också en liten grupp personer som var ute i samma ärende och kallade sin grupp "Rädda Långberget". Vi hjälptes åt att försöka övertyga makthavarna om att de skulle avstå från att lägga järnvägen i dagen i kanten på Långberget och istället lägga den i berget. Som professionell planerare ritade, beräknade och beskrev jag, och gjorde av med uppemot 15000 kr av mina egna pengar på ritningskopior och porton. Jag gjorde utredningar om hela järnvägen från Läggesta till Härad. Den långa obetalda arbetstid jag använde vill jag inte tänka på.

Jag fick i nåder ett halvrimligt långt samtal med stadsarkitekten, en kvinna som var tämligen ny på sin post. Hon sa att hon inte skulle ha några synpunkter på järnvägen, bara göra som politikerna bestämde,

ett synnerligen anmärkningsvärt uttalande av en stadsarkitekt som borde se till stadsmiljön.

Regerande kommunalråd tillhörde ett tillfälligt politiskt parti och hade inte någon kompetens ifråga om planering. Efter mandatperioden försvann partiet och kommunalrådet försvann från den politiska kartan. De gamla vanliga partierna fick mina utredningar men svarade aldrig.

Planeringen av Svealandsbanan sköttes av Banverkets östra regionkontor. Den ledande socialdemokraten uttalade på slutet att politikerna inte förstod problemen med järnvägen och bara gjorde som Banverket föreslog. Banverket sa då att de velat gå vidare med förslaget om järnvägen i berget men inte fått för kommunen.

Vid ett offentligt möte om järnvägen sa Banverkets högste tekniker i östra regionen i början att man bara fick diskutera Banverkets förslag. Eftersom det var ett offentligt möte om järnvägen begärde jag ordet och började tala om järnväg i berget. Teknikern i fråga avbröt mig och sa: "Hörde du inte vad jag sa? Du får inte tala om det." En representant för gruppen Rädda Långberget, en pensionerad ingenjör som på ledande post arbetat flera decennier med tunnelbyggen i Stockholm begärde ordet och började tala om järnväg i berget, också han avbröts lika bryskt och fick inte fortsätta.

På podiet satt en rad av dem som svarade för planeringen och en från gruppen Rädda Långberget frågade om någon av dem hade någon utbildning om planering med hänsyn till estetiska förhållanden, men ingen hade någon sådan utbildning.

En fråga var behovet av dubbelspår. Banverkets generaldirektör tillfrågades vid ett tillfälle hur man senare skulle göra om det krävdes dubbelspår och han svarade att då skulle man dra ett nytt spår söder om Strängnäs.

Det hela var en tagisk historia som slutade med att järnvägen drogs i dagen i kanten på Långberget. Förslaget stöddes märkligt nog av

Naturskyddsföreningens representant i Strängnäs.

I brev till SJ vädjade jag om hjälp med att få järnvägen i berget, men fick inget brevsvaret utan en kväll ett telefonsamtal från en tjänsteman som försökte rättfärdiga förslaget med järnväg i kanten på Långberget.

I brev till delegationen för infrastrukturinvesteringar förklarade jag problemen men fick aldrig något svar.

Generaldirektörerna för Boverket och Naturvårdsverket påpekade i en tidningsartikel att planeringen av stora projekt hade brister och behövde förbättras, och de fick redovisningar om järnvägen i Strängnäs. Senare avgick de.

Förslaget överklagades upp till regeringen där centerpartiet hade statsråd i beslutande departementet. Statsrådet hade ogillat förslaget om järnväg i kanten på Långberget, men när överklagandet hamnade på hennes bord tog hon ledigt och överlämnade beslutet till ett vikarie- rande statsråd som avslog överklagandet. Så går det till.

Järnvägen blev så småningom klar i kanten på Långberget och hela Svealandsbanan invigdes av Kungen i juni 1997 och i Strängnäs med högstämde tal om hur bra det hela blev.

Senare avgick Banverkets generaldirektör och andre mannen där och avgick chefen för Östra regionkontoret. Alla som var med som makthavare när järnvägen lades i kanten på Långberget är nu borta.

Banverket förstod efter några år att de byggt något dumt och började utreda en ombyggnad av järnvägen. Verket har gjort utredningar som visar, att den kritik som framfördes 1995 var befogad.

Banverket begärde synpunkter på sina nya förslag före den 22 juni 2006 och i en ny omgång före den 6 december 2006. Jag gjorde då en sammanställning som nu bifogas och som finns på min hemsida : <http://wimnell.com/omr71e.pdf> "Rapport februari 1995 kompletterad 15 juni 2006 och 4+13 december 2006".

Första sidan lyder:

“Rädda Ulfhäll, Långberget och Strängnasmiljön genom att göra järnvägstunnel redan från Ulfhälls allé.

Sven Winnell: Rapport februari 1995. Kompletterad 15 juni 2006 och 4+13 december 2006.

Innehåller till en början en sammanställning av flera års kritik, gjord i februari 1995 innan järnvägen genom Strängnäs började byggas. Den byggdes inte enligt förslagen i sammanställningen.

Banverket förstod efter några få år att de byggt något dumt och började utreda en ombyggnad av järnvägen. Verket har gjort utredningar som visar, att den kritik som framfördes i sammanställningen februari 1995 var befogad.

Banverket har begärt synpunkter före den 22 juni 2006 och i en ny omgång före den 6 december 2006:

Rådet är att järnvägen genom Strängnäs bör byggas om till det förslag som beskrevs i sammanställningen februari 1995. Dvs ta bort spåret i kanten på Långberget och gör en dubbelspårstunnel från Ulfhälls allé under Långberget till en station i berget med ingång ungefär mittför Vitalisvägen. Från stationen ansluts spåren till den befintliga enspårstunneln västerut mot Eskilstuna, eller görs en extra tunnel västerut söder om den befintliga så att det blir dubbelspår där också.

Där dubbelspåren i den nya tunneln går i dagen vid Ulfhälls allé fortsätts med dubbelspår söderut mot Läggesta. Då man får dubbelspår vid stationen och tåg kan vänta där kan man i värsta fall acceptera att man från stationen och västerut har bara den befintliga enspårstunneln. Man kan därför börja med att göra dubbelspårstunneln under Långberget och skjuta på framtiden att göra en ny extra enspårstunnel västerut bredvid den befintliga enspårstunneln.

Broarna vid Ulfhäll rivs och kanten på Långberget ordnas så att den i möjligaste mån blir som innan man förstörde Långbergskanten.

Tegelmuren utanför Skogshyddan rivs och berget nedanför täcks med jord och grönska. Den nuvarande stationsbyggnaden rivs.”

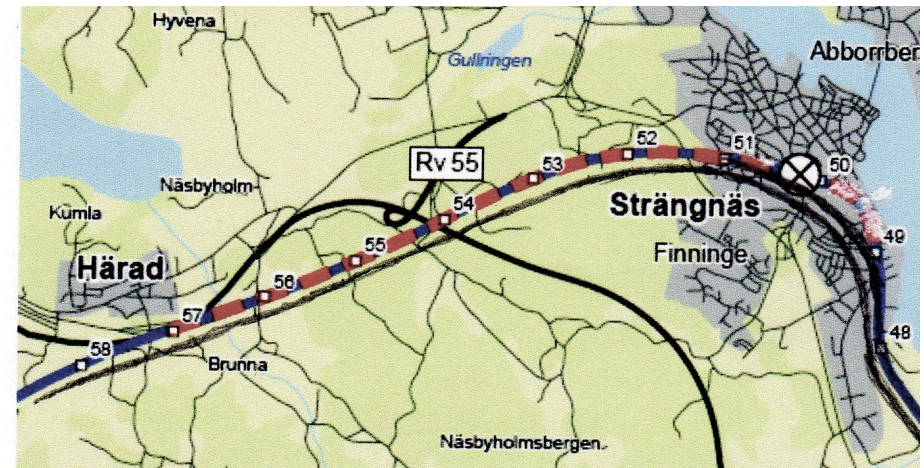
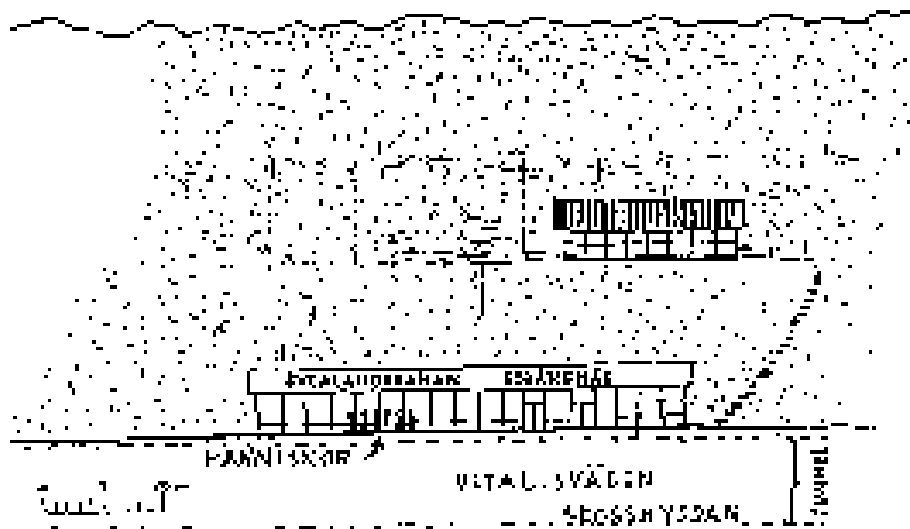
Efter 2006 har Banverket upphört och ingår nu i Trafikverket. Där har man planer på att göra en bergtunnel bredvid den två km långa bergtunneln och göra dubbelspår i dagen i kanten på Långberget ungefär fram till Ulfhäll. Man tycks stödja sig på en amatörgrupp som kallar sig Rädda Långberget. Det är en annan grupp än gruppen Rädda Långberget på 1990-talet. Den nya gruppen räddar inte Långberget utan gör miljön ännu värre än den är.

Generaldirektören för Trafikverket bör skrinlägga förslaget att bygga ut järnvägen i kanten på Långberget och istället lägga in stationen och järnvägen i berget.

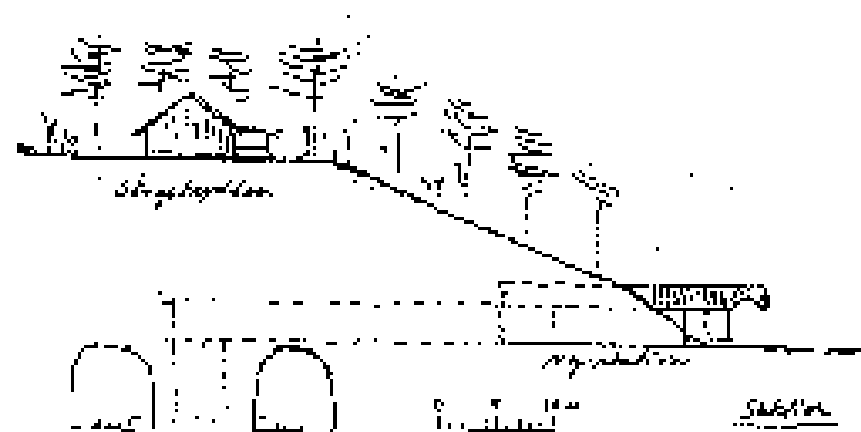
Ritningar i det följande är förminskade kopior av ritningar som Banverket fick på 90-talet.

Trafikverkets förslag. Två spår utefter den röd blå linjen.

Sven Winnells förslag. Från den befintliga tunnelns östra ände dras det befintliga spåret om genom berget till i dagen vid Ulfhäll. Det nya spåret dras intill. Nedan sektion i princip och till vänster fasad mot gatan. Innanför fasaden stationshall och gång till trappor och hiss ned till mittperong.

Rädda Ulfhäll, Långberget och Strängnäs- miljön genom att göra järnvägstunnel redan från Ulfhälls allé.

Här innehållet i:

Sven Winnell: Rapport februari 1995.

Kompletterad 15 juni 2006 och 4+13 dec. 2006.

På Internet: [Sven Winnell 061213: Järnväg i Strängnäs
\(http://winnell.com/omr71e.pdf\)](http://winnell.com/omr71e.pdf)

Innehåller till en början en sammanställning av flera års kritik, gjord i februari 1995 innan järnvägen genom Strängnäs började byggas. Den byggdes inte enligt förslagen i sammanställningen.

Banverket förstod efter några få år att de byggt något dumt och började utreda en ombyggnad av järnvägen . Verket har gjort utredningar som visar, att den kritik som framfördes i sammanställningen februari 1995 var befogad.

Banverket har begärt synpunkter före den 22 juni 2006 och i en ny omgång före den 6 december 2006:

Rådet är att järnvägen genom Strängnäs bör byggas om till det förslag som beskrevs i sammanställningen februari 1995. Dvs ta

bort spåret i kanten på Långberget och gör en dubbelspårstunnel från Ulfhälls allé under Långberget till en station i berget med ingång ungefär mittför Vitalisvägen. Från stationen ansluts spåren till den befintliga enspårstunneln västerut mot Eskilstuna, eller görs en extra tunnel västerut söder om den befintliga så att det blir dubbelspår där också.

Där dubbelspåren i den nya tunneln går i dagen vid Ulfhälls allé fortsätts med dubbelspår söderut mot Läggesta. Då man får dubbelspår vid stationen och tåg kan vänta där kan man i värsta fall acceptera att man från stationen och västerut har bara den befintliga enspårstunneln. Man kan därför börja med att göra dubbelspårstunneln under Långberget och skjuta på framtiden att göra en ny extra enspårstunnel västerut bredvid den befintliga enspårstunneln.

Broarna vid Ulfhäll rivs och kanten på Långberget ordnas så att den i möjligaste mån blir som innan man förstörde Långbergskanten. Tegelmuren utanför Skogshyddan rivs och berget nedanför täcks med jord och grönska. Den nuvarande stationsbyggnaden rivs.

Innehåll

Sven Winnell: Rädda Ulfhäll, Långberget och Strängnäsmiljön genom att göra järnvägstunnel redan från Ulfhälls allé.

Rapport februari 1995. Förord 5 sidor, innehållsförteckning för sidorna 1301-1408 och sidorna 1301-1408.

1417-1436 Sammanfattning om utredningar av Sven Winnell rörande Svealandsbanan, E20 och RV55 genom Strängnäs kommun, till och med sidan 1408.

Komplettering 15 juni 2006. Sid 1501-1528
Med innehållsförteckning för sid 1501-1528

Komplettering 4 december 2006. Sid 1529 -1556
Med innehållsförteckning för sid 1529 -56

Tillägg 061213: sidorna 1557-1561 med bilder.

Innehållsförteckning för sidorna 1301-1408. Februari 1995.

- 1301 Svealandsbanan
- 1303 Kommunmedlem i Strängnäs kommun under 60 år.
- 1304 Den gamla järnvägen.
- 1305 Några miljöproblem i Strängnäs.
- 1306 Järnvägen genom Långberget i Strängnäs.
- 1307 Svealandsbanan genom Strängnäs komun.
- 1308 Kommunens detaljplaner.
- 1309 Karta med Benninge-Fridhem-Ulfhäll.
- 1310 Kommunens förslag för Benninge-Fridhem-Ulfhäll.
- 1312 Detaljplan för delen vid Ulfhäll.
- 1314 Järnvägen genom Ulfhäll, Långberget och Stadsskogen.
- 1317 Kan ingen rädda Långberget ?
- 1318 Professorer i samhällsplanering och arkitektur föreslår tunnel från Ulfhälls allé.
- 1318 Något om de politiska partierna.
- 1319 Snålheten bedrar visheten. Puckelbanan på Arlanda.
- 1320 Provisorisk station på Arlanda som aldrig blev använd.
- 1321 Klokheten vann med ett nytt bättre provisorium på Arlanda.
- 1322 Järnvägen i Strängnäs.
- 1322 Generaldirektörerna Gösta Blücher i Boverket och Rolf Annerberg i Naturvårdsverket kräver skärpta krav för miljöanpassning av trafiksystem.
- 1324 Generaldirektörernas beskrivningar och krav när det gäller Svealandsbanan och nya vägar genom Strängnäs kommun.
- 1325 Föreningen Strengnenses vill ha tunnel från Ulfhälls allé.
- 1326 Planeringen av Svealandsbanan.
- 1330 Långberget: samhällets största, vackraste och mest egenartade park.

- 1332 Långberget - en plats för socialt liv och för kroppens och själens rekreation.
- 1335 Långbergsparken i Strängnäs.
- 1336 En enkel lösning på Långbergsproblemet : gör tunnel.
- 1338 Kartor med dragning av banan i dagen i kanten på Långberget.
- 1338 Kartor med tunnel från Ulfhälls allé.
- 1340 Kartor med tunnlar genom Långberget: Alternativ med tunnel från Ulfhälls allé och Banverkets tunnneförlag 1992.
- 1341 Ritningar till alternativ med tunnel från Ulfhälls allé : Fasad och sektion av station vid Vitalisvägen.
- 1342 Sektioner av tunnel genom Långberget
- 1343 Tunnelsektion vid stationen och plan av stationsområdet.
- 1344 Kommunens förslag till detaljplan för Benninge-Fridhem-Ulfhäll.
- 1345 Kommunens sektioner genom järnväg vid Benninge-Fridhem-Ulfhäll.
- 1347 Plan vid Benninge-Fridhem-Ulfhäll av alternativ med tunnel från Ulfhälls allé .
- 1348 Sektion genom tunnel från Ulfhälls allé.
- 1349 Banverkets och kommunens förslag med bana i dagen i kanten på Långberget. Miljökonsekvensbeskrivningar.
- 1352 Banverkets förslag i juni 1993 för delen Ulfhäll-Långberget.
- 1353 Banverkets utredning juni 1992.
- 1354 Karta med kommunens förslag 21.8. 92
- 1355 Man kan konstatera.
- 1356 Störningar och olägenheter i alternativet med banan ovan jord mellan Ulfhäll och Södertäljevägen.
Bullret.
Ljusstörningar.
Elektriska störningar.
Den synliga miljön.
- 1357 Barriäreffekter och försämringar av Långbergsparken.
- 1358 Kostnader för järnvägslösningen som följer av detaljplaneförslaget. Restider, tågtider, lokalkollektivtrafik.
- 1359 Säkerhet.
Stationsbyggnaden.
Hissen och Skogshyddan.
- 1360 Området utanför stationen.
- 1361 Kopior av skrivelser från aktionsgruppen Rädda Långberget.
- 1367 Kompletteringar till sammanfattningarna på sid 1356-1360.
- 1369 Kan ingen rädda Långberget ? Tidningsartikel av Gunnar Brusewitz.
- 1370 Undermålig station i Strängnäs. Tidningsartikel av Nils Henrik Schager.
- 1371 Svealandsbanan genom Ulfhäll och Långberget i Strängnäs.
Banverket och kommunen förstör i sina förslag Långberget och Strängnäsmiljön. Rädda Ulfhäll och Långberget genom att börja tunneln redan vid Ulfhälls allé. Och det blir billigare ! men framför allt blir det mycket bättre !
- 1371 Svealandsbanan.
Banverkets förslag till järnväg genom Strängnäs kommun.
Järnvägens korsning med Mariefredsvägen.
Alternativ med tunnel som räddar Ulfhäll och Långberget.
- 1372 Miljön, fördyringar och kostnadsfördelning.
Lagar och förordningar.
Börja tunneln vid Ulfhälls allé !
- 1373 Byggkostnader för järnvägen enligt Banverkets preliminära utredningar.
- 1374 Kostnader.
Kostnadsberäkningar för stora projekt.
Kostnaderna för Svealandsbanan.
Fördyringar, andra järnvägar och kostnadsansvar.

1375 Kostnadsfördelningar.
Banverket letar pengar i vägkorsningar.
En lång tunnel löser problemen.

1376 Kommunens förslag till järnväg och stationsområde i Långberget
bör kasseras.
Kostnader för Banverkets och kommunens alternativ.
Kostnader för alternativ med tunnel som räddar Långberget.

1377 Svealandsbanan genom Strängnäs kommun. Om konsten att
planera.

1379 SJ och Långberget.

1382 Den lokala kollektivtrafiken.

1383 Trafikföringen vid stationen.

1384 Stationsområdet i mitt SW-förslag.

1385 Kvarteret Skuggan och Långbergsgatan därintill.

1388 Kommunens planbeskrivning.

1389 Kommunens miljökonsekvensbeskrivning.

1390 Den på kommunens förslag ritade stationsbyggnaden.

1391 Samrådsmötet den 25 januari 1994.

1392 Strängnäs samhällsbyggnadskontors sammanställning den 29
april

1994 av synpunkter under utställningen av detaljplaneförslaget för
Strängnäs station.

1395 Lagar och förordningar mm om planering och utformning.
Plan-och bygglagen.
Lagen om hushållning med naturresurser mm.

1396 Miljöskyddsalagen.

1397 Buller, bullerskydd, bullernormer.

1398 Länsstyrelsen i Södermanlands län, PM om buller den 20
september 1993.

1399 Naturresurslagen.
Länsstyrelsen i Södermanlands län om vägkorsningar mm.

1400 Brister i planeringen av anslutningsbussar och anslutningstider
vid järnvägsstationerna.

1401 Miljökonsekvensbeskrivningar och miljöplaneringsprocesser.

1404 Utdrag ur plan- och bygglagen.

1405 Boverket, Kommunförbundet och Riksantikvarieämbetet om
hänsyn, utformning och bevarande.

1406 Utdrag ur lagen om hushållning med naturresurser mm och
förordning om miljökonsekvensbeskrivningar.

1407 Utdrag ur kommunallagen om medlemsskap i kommunerna.

1408 Intyg om vidatreutbildning och forskarutbildning i
samhällsplanering.

1409 Eventuella tillägg.

1417-1436 Sammanfattning om utredningar av Sven Winnell
rörande Svealandsbanan, E20 och RV55 genom
Strängnäs kommun, till och med sidan 1408.

Innehåll till kompletteringar 15 juni 2006. Sid 1501-1528

1501-1507 Kopia av brev till socialdemokraterna, folkpartisterna
och centerpartisterna i Strängnäs kommun den 22
februari 1995

1508-1518 Invigningen av Strängnäs station 9 juni 1997.

1519-1521 Banverket i broschyr i juni 2006.
Låt oss få veta vad du tycker!

1522-1524 Banverket: Förstudie Svealandsbanan.
Kapacitetsförstärkning delen Södertälje-Eskilstuna.
Slutrapport 20050104. Sid 50 om Strängnäs

1525-1527 Förslag till ombyggnad i Strängnäs. 15 juni 2006 av
Sven Winnell.

1528 På grund av midsommarhelgen 2006 måste detta
avbrytas nu. Återkommer eventuellt i juli. Undertecknat: 15 juni
2006 Sven Winnell sven.winnell@telia.com)

Innehåll till Kompletteringar 4 december 2006. Sid 1529 -1556

1529 Titelsida: Komplettering 4 december 2006

1530 Innehållsförteckning

1531 Kopia av brev till Östra banregionen 060615.

1531 Kopia av brev från Östra banregionen 060629

1532 Från banverkets hemsida banverket.se 061202

1532 Förstudie Svealandsbanan.

1532 Svealandsbanan. Södertälje-Eskilstuna.

Sida uppdaterad 30 okt 06.

1533 Banverket. Broschyr, november 2006.

1534 Bild 1 och 2 från banverket över Svealandsbanan.

1535 Eskilstuna - Kuriren. <http://ekuriren.se>

Artikel om Svealandsbanan.

1537 Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.

Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen som i det andra alternativet. Förslag 15 juni och 4 dec 2006 av Sven Winnell.

1539 Sektion genom den föreslagna nya tunneldelen från stationsplattformens västra ände och västerut med anslutning till befintlig tunnel.

1540 Brev till SJ i februari och april 1994.

1548 Samrådsmöte med allmänheten i Strängnäs

1551 Samrådsmöte med allmänheten i Nykvarn

1553 Samrådsmöte med allmänheten i Eskilstuna

1556 Återkommer när banverket har något nytt att berätta.

Stockholm den 4 december 2006 Sven Winnell

Fyrverkarbacken 40 112 60 Stockholm. sven.winnell@telia.com

En kort sammanfattning av förslaget:

Tillägg 061213. Bilder:

1557 Från sid 1339A:

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.

Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen.

1558 Från sid 1339B:

I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen. Bilden visar att man kan se kyrkan när man kommer ut från stationen.

1559 Från sid 1340B:

Bilden visar mitt förslag till tunnel genom Långberget.

Jag har föreslagit en förbättring av banverkets alternativ med lång tunnel: Tunneln börjas redan vid Ulfhälls allé, banan läggs djupare under Mariefredsvägen och läggs på delen norrut från korsningen med Mariefredsvägen längre in i berget, dvs längre västerut. På det sättet vinnes flera fördelar:

* Den horisontella radien på banan blir större och stämmer bättre med krav om banradier som banverket har och tågen kan köras med högre hastighet, vilket är önskvärt.

* Bergtäckningen över tunneln blir större så att bergtunnel kan göras norrut från och med ungefär korsningen med Mariefredsvägen eller något norr därom. Betongtunnel behöver göras på bara ungefär 250-350 m, från Ulfhälls allé och norrut.

* Tack vare den befintliga markens höjdlägen före tunnelmynningen får man en vacker tunnelinfart. Marken ligger lägre före tunnelmynningen än vid allén, vilket innebär att stödmurarna före tunnelinfarten blir relativt små.

* Banan får ett lägre läge utanför läkemedelsfabrikerna och tågen kommer att störa fabrikerna mycket mindre.

* Bullerproblemen för boende vid Ulfhäll minimeras.

* Ulfhälls allé återupprättas och återfår sin ursprungliga längd och sitt ursprungliga utseende.

* Området mellan Mariefredsvägen och Gorsingeholmsvägen norrut från Ulfhälls allé blir ett tämligen vackert område. Läkemedelsfabrikerna kan utvidga fram till Ulfhälls allé.

* Trafiken på Mariefredsvägen kan flyta som nu eftersom järnvägen helt ligger i tunnel under vägen. Mariefredsvägen kan från Kilen efter komplettering med alléträd och lämpligt ordnade buskage o d mellan träden göras till en mycket vacker infart till Strängnäs.

* Ingången till stationen vid Skogshyddan kan läggas på samma ställe som i banverkets förslag juni 1993 och området utanför stationen kan utformas på i princip samma sätt i mitt förslag till lång tunnel och i banverkets förslag juni 1993.

1560 Från sid 1341B:

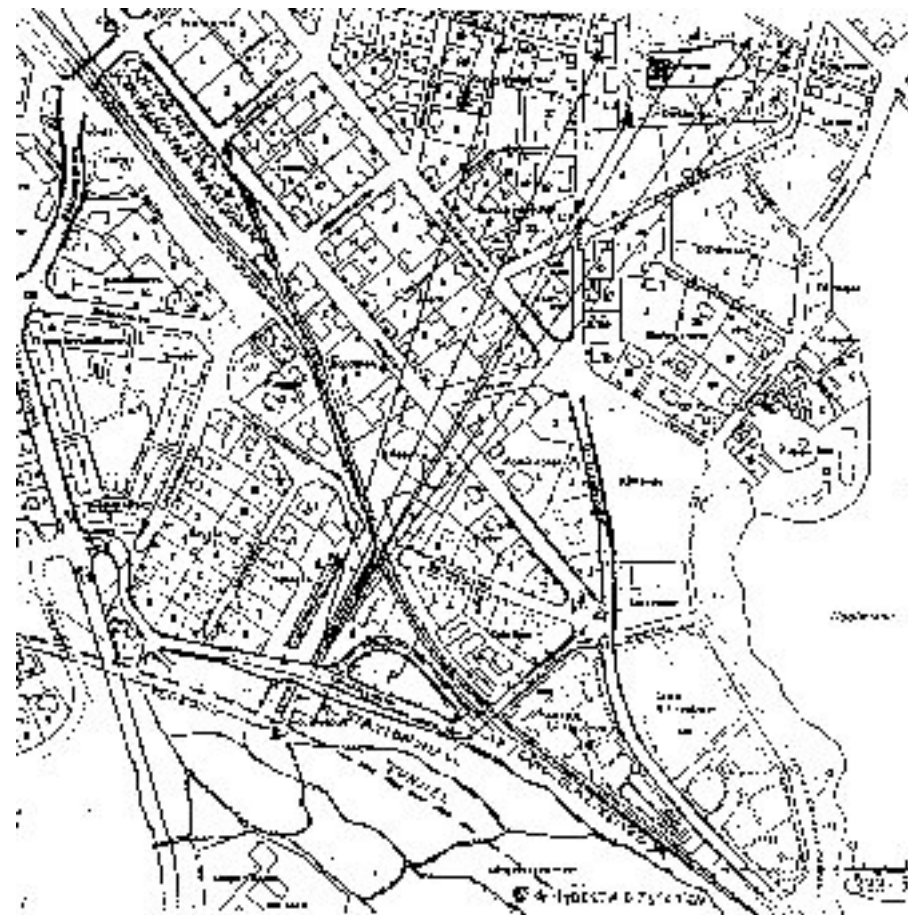
Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen. Bilden visar stationsområdet utanför och stationen inne i berget. Bilden visar att dubbelspåret vid stationen går ihop till ett spår österut, men 2006 är avsikten att dubbelspåret från stationen ska fortsätta österut.

1561 Från sid 1348:

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen. Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Bilden visar sektion genom tunneln, delen mellan Ulfhälls allé och stationen. Det prickade är alternativ där tunneln ligger något högre vid Benninge. I mindre skala visas hela tunneln från Ulfhälls allé till Stadsskogen.

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.
Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen.
1557

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.
I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen. Bilden visar att man kan se kyrkan när man kommer ut från stationen.
1558

SW-alternativ “Lång tunnel”

Bilden visar mitt förslag till tunnel genom Långberget.

Jag har föreslagit en förbättring av banverkets alternativ med lång tunnel: Tunneln börjas redan vid Ulfhälls allé, banan läggs djupare under Mariefredsvägen och läggs på delen norrut från korsningen med Mariefredsvägen längre in i berget, dvs längre västerut. På det sättet vinnes flera fördelar:

- * Den horisontella radien på banan blir större och stämmer bättre med krav om banradier som banverket har och tågen kan köras med högre hastighet, vilket är önskvärt.
- * Bergtäckningen över tunneln blir större så att bergtunnel kan göras

norrut från och med ungefär korsningen med Mariefredsvägen eller något norr därom. Betongtunnel behöver göras på bara ungefär 250-350 m, från Ulfhälls allé och norrut.

- * Tack vare den befintliga markens höjdlägen före tunnelmynningen får man en vacker tunnelinfart. Marken ligger lägre före tunnelmynningen än vid allén, vilket innebär att stödmurarna före tunnelinfarten blir relativt små.

- * Banan får ett lägre läge utanför läkemedelsfabrikerna och tågen kommer att störa fabrikerna mycket mindre.

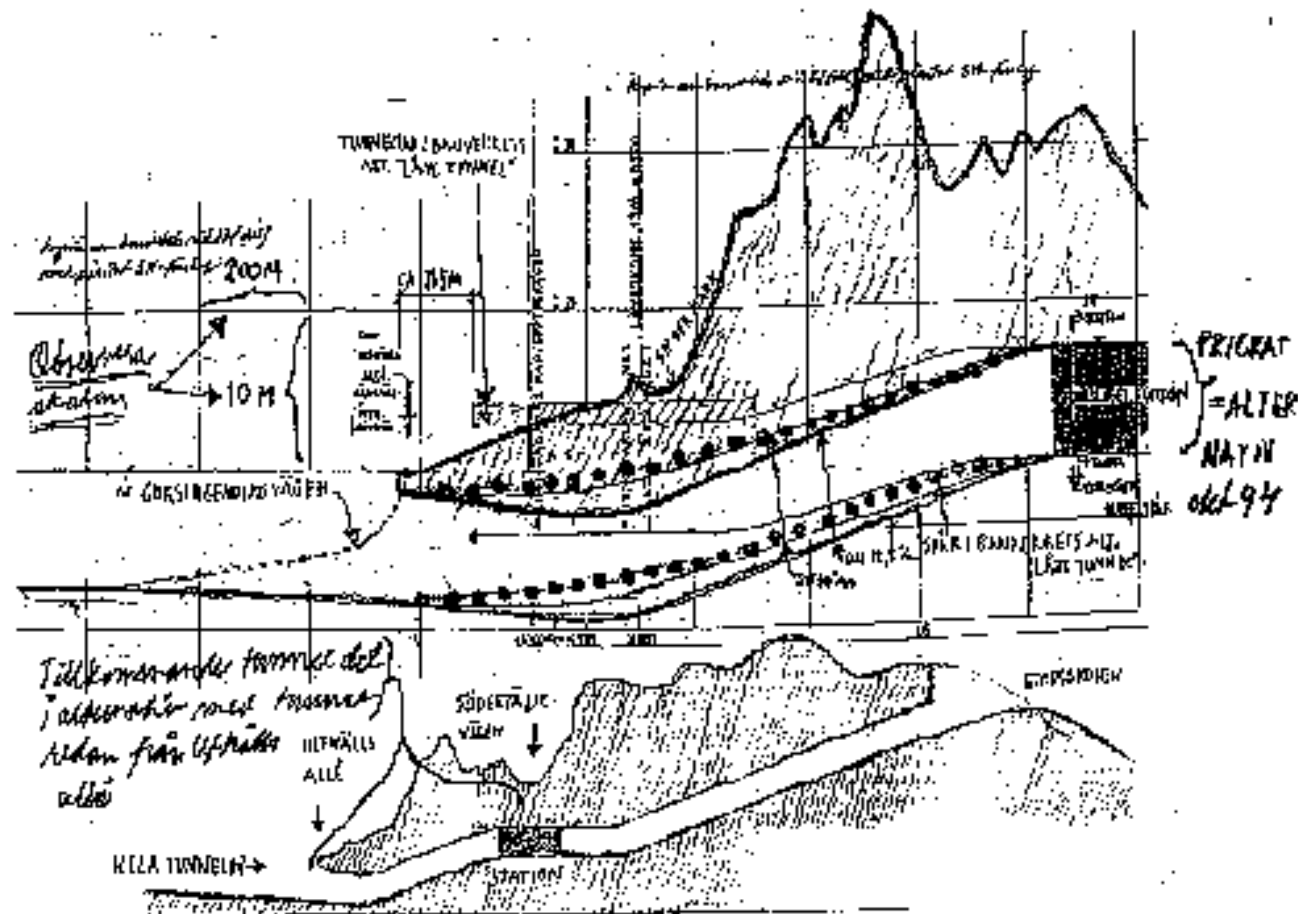
- * Bullerproblemen för boende vid Ulfhäll minimeras.

- * Ulfhälls allé återupprättas och återfår sin ursprungliga längd och sitt ursprungliga utseende.

- * Området mellan Mariefredsvägen och Gorsingeholmsvägen norrut från Ulfhälls allé blir ett tämligen vackert område. Läkemedelsfabrikerna kan utvidga fram till Ulfhälls allé.

- * Trafiken på Mariefredsvägen kan flyta som nu eftersom järnvägen helt ligger i tunnel under vägen. Mariefredsvägen kan från Kilen efter komplettering med alléträd och lämpligt ordnade buskage o d mellan träden göras till en mycket vacker infart till Strängnäs.

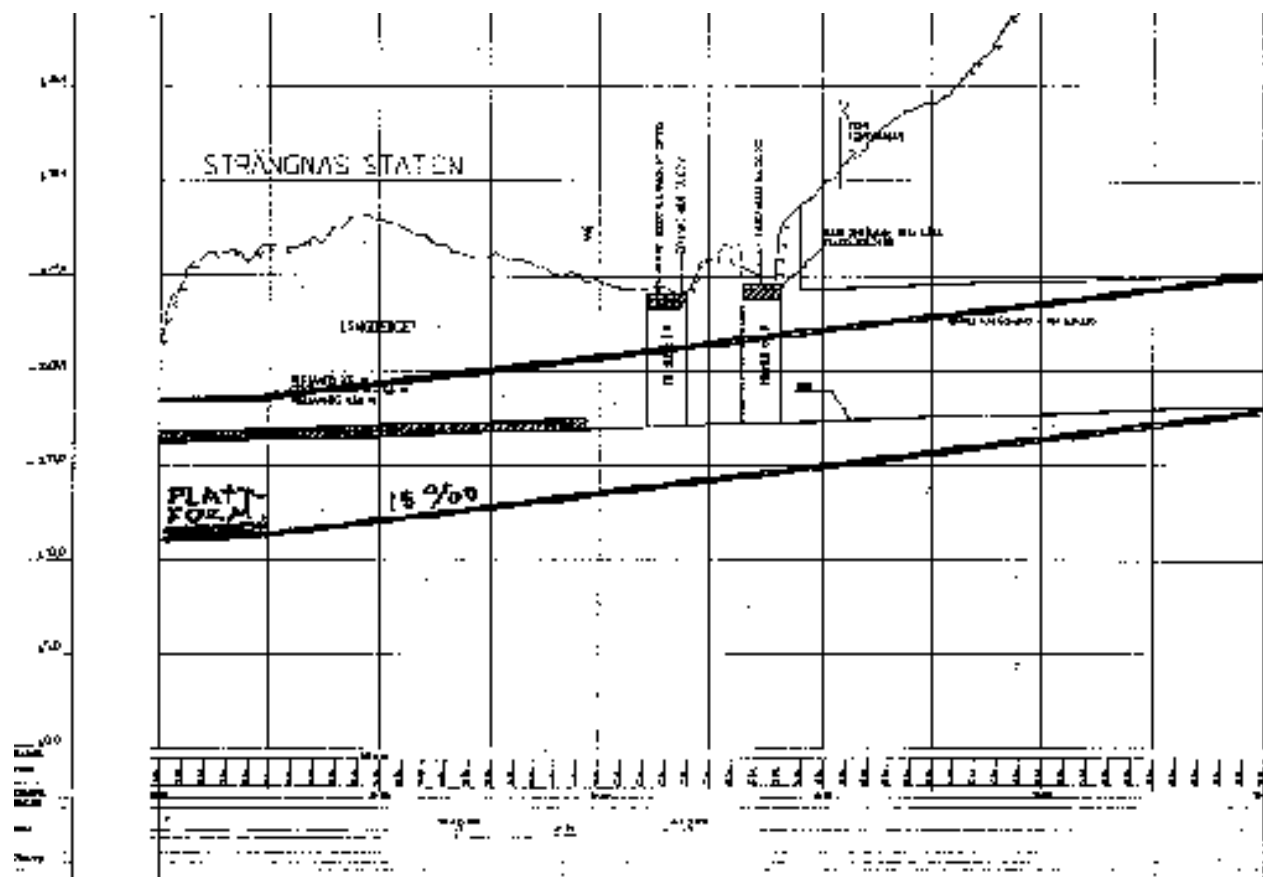
- * Ingången till stationen vid Skogshyddan kan läggas på samma ställe som i banverkets förslag juni 1993 och området utanför stationen kan utformas på i princip samma sätt i mitt förslag till lång tunnel och i banverkets förslag i juni 1993.

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.

Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen.

Bilden visar sektion genom tunneln, delen mellan Ulfhälls allé och stationen. Det prickade är alternativ där tunneln ligger något högre vid Benninge.

Alternativ med hel tunnel från Ulfhälls allé till Stadsskogen.
Tunneldelen från Ulfhälls allé till Södertäljevägen är cirka en tredjedel av hela tunneln. I detta alternativ slipper man alla problem som uppstår i alternativet med järnvägen i dagen i kanten på

Långberget. Stationen har ingång mittför Vitalisvägen som i det andra alternativet. Förslag 15 juni och 4 dec 2006 av Sven Winnell. 1539 Till höger på bilden kommer den befintliga tunneln från väster. Till vänster anpassning till ny stationsplattform.

Stockholm den 6 augusti 2010

**Sven Winnell
Fyrverkarbacken 40
112 60 Stockholm**

sven.winnell@telia.com

Tankar om politik

**Några citat från en bok av Bengt Göransson.
Boken kan vara till nytta för alla som ska forma den nya
socialdemokratiska politiken.**

Boken:

Bengt Göransson: *Tankar om politik*. (Ersatz, 2010. ISBN
978-91-86437-15-2) www.ersatz.se

Innehåll:

Förord 7
Medborgare eller kund 19
Kulturen som Mädchen für alles? 45
Skolan - en kulturinstitution 75
Politikens gränser 95
Frihet eller valfrihet 107
Teori och insikt 123

Citerade böcker 144

Förord

“DEN HÄR boken innehåller genomgående principiella och teoretiska resonemang. De konkreta exemplen är just exempel som syftar till att tydliggöra och förklara tankar och uppfattningar. I första hand omfattar resonemangen politik i vidare mening, däremot inte partipolitik i snäv bemärkelse, i synnerhet inte dagspolitik. Boken argumenterar för vad jag lite pretentiöst brukar kalla en intellektualisering av politiken. Politik handlar nämligen inte främst om att fatta beslut, utan om att bearbeta samhällsproblem genom tankeutbyte mellan människor, där deras värderingar får påverka ställningstagandena, inte bara det som ses som ett slags objektiva fakta. Vi har alla olika syn på den verklighet i vilken vi lever, och i ett demokratiskt samhälle bör man sträva efter att träffa överenskommelser snarare än att under förhandling tvinga någon att anpassa sig till en verklighetsuppfattning som han eller hon inte delar. Människan är en förening av förnuft, vilja och känsla - alla tre måste respekteras om demokratin ska bli möjlig. Politik är med andra ord en fortgående tankeprocess, där besluten är konsekvensen av tankar, inte uttryck för en ofta skenbar handlingskraft.

Detta synsätt har också givit mig skäl att hysa stark skepsis mot dagens blockpolitik som innebär att det viktigaste blir att vinna vöteringen, också till priset av att det beslut som fattas ogillas av medborgarnas flertal. Blockpolitiken sänker medborgarnas tilltro till politik och den är paradoxalt nog som svagast när den firar sina största framgångar.

Att politiken under de senaste tjugo åren har förlorat kraft och anseende är därför inte förvånande, och det är betecknande att de främsta politiska ledarna ofta själva abdikerar från sitt ledarskap. USA:s president Barack Obama insåg detta när han bestämde sig för att söka genomföra sitt sjukvårdsprogram trots motstånd också inom

det egna partiet. Motståndarnas argument är att samhällsekonomin först måste återställas. Finanskrisen som är marknadssystemets och kapitalismens kris blir därmed överordnad politiken. På samma sätt agerar i Sverige den borgerliga alliansregeringen. Vi måste först avvakta det ekonomiska systemets tillfrisknande innan vi kan agera politiskt. Så lyder budskapet. Här skiljer sig den från den Göran Perssonska strategin under 1990-talets kris, då ju politiken med järngrepp styrde marknaden. Först när politiken ses som en möjlig motkraft kan den få betydelse.

Effekten av den politiska abdikationen blir att massor av enskilda medborgare misshandlas. Arbetslösa och sjuka blir de som i realiteten får avstå medel för att de bättre situerade ska kunna återvinna sin ekonomi efter marknadsekonomin tillkortakommande. Romantiska socialdemokrater och annat vänsterfolk inbillar sig då att de som drabbas ska väckas till insikt, radikaliseras och göra uppror. Så blir det inte alls såvitt jag kan se. De drabbade, som inte utan skäl ser sig miss-handlade, reagerar inte med produktiv vrede utan med apati. Politiken och politikerna står ju vid sidan om och tittar på. Varför skulle de engagera sig där? Den politiska apatin torde för närvarande vara ett mycket större hot mot samhälle och utveckling än något annat.

En förklaring till att politiken så snabbt passiviserats är dess närmande till och beroende av medierna. Att en ny medieteknik öppnat för snabbare och effektivare informationsspridning leder gärna tanken fel. Vi tänker inte fortare idag än vi gjorde för femhundra år sedan. Vi lockas att fatta beslut innan vi tänkt färdigt och i realiteten är det idag sannolikt färre personers tankar bakom stora politiska beslut än tidigare. Kampanjer som ersätter studiecirkelns tröga process befäster inte övertygelser och gör inte medborgarnas flertal beredda att var för sig verka för att politiska beslut genomförs. De finner sig men utan övertygelse. Att som många gör lasta medierna för denna utveckling är inte bara fel, det är dumt. Det är partierna och deras ledningar som

måste analysera sina partiers roller och förutsättningar. När de väljer att betrakta medlemmarna bara som ett slags trupp till förfogande, en resurs i kampanjarbetet, förlorar de den tillgång som en levande, självständigt tänkande rörelse är.

Samhället låter sig inte utan svåra skadeverkningar definieras som ett slags affärsrörelse. Dessa skadeverkningar återfinns också inom den politisk-administrativa sfären på ett sätt som de flesta inte tycks se.

Bristen på grundläggande teoribildning finner man också på det viktiga område som rör kultur och kulturpolitik. Där kommer denna brist till uttryck inte minst genom en alltför enkel syn på relationen till publiken. Uppfattningen att kulturen kan ha ett egenvärde är inte oomstridd. Samtidigt som ingen kultur kan existera utan relation till publiken, mottagarna, är det farligt att se denna relation som ett enkelt beställar/utförar-förhållande. Ett sådant synsätt öppnar för censur-tendenser när publiken vid sin beställning representeras av politiker som uteslutande ser sitt mandat omfatta hanterandet av skattebetalarnas pengar. Det blir ännu farligare när den enskilde lockas att se sig som beställare/konsument med rätt att definiera sina krav som kund. Konstnären som bara målar tavlor som tillgodoser köparens förväntade eller uttalade önskemål kommer aldrig att kunna förnya konsten. Utan en väl analyserad kultursyn kan heller aldrig kulturpolitiken ta ansvar för det vidare samhällsperspektiv i vilket allt kulturliv måste ses.

Att återupprätta kulturlivet, det vill säga kulturskapare, utövare och deras publik, som grund för all kulturpolitik är därför en central uppgift framöver. Den dragningskraft som kulturens kommersiella potential erbjuder och som lockar till en ofta spekulativ satsning på kultur och upplevelseindustri kan aldrig nyttiggöras om medborgarnas intresse fokuseras på kulturens lönsamhet, inte på dess djupare värde.

Detta leder också till slutsatsen att debatten om skolan behöver kompliceras och fördjupas. Skolans roll som medborgarskola kan inte överskattas. Skolan är som ingen annan institution identitets-

skapande, och därför kan den inte reduceras till att vara den enskildes kompetensgivare. Skolan är en producerande gemenskap, och den har kraft som ett skapande kollektiv. Skol- och kulturpolitik måste därför utformas i nära samband och bygga på en väl genomtänkt skol- och kultursyn.

En vital demokrati kräver slutligen också att politikens gränser respekteras. För all kommersiell verksamhet är expansionslusten starkare än alla andra drivkrafter. En politik som har affärsverksamhet som sitt föredöme lockas att vidga det politiska fältet och detta blir förödande, eftersom den politiska sektorn har sin beskattningsrätt. Medborgarna/skattebetalarna har inte den vanliga butikskundens möjlighet att välja bort den butik vars varor man ogillar. Medborgaren blir när han ses som kund hos samhället fångad hos politikerna i stället för deras uppdragsgivare. Det motmedel som står till buds är en förstärkning av det som numera kallas civilsamhället.

Att dagens kanske mest brukade politiska slagord - valfrihet - inte är synonymt med begreppet frihet bör ägnas en och annan tanke, liksom det förhållandet att politiker som underordnas ekonomiska mål för inte bara sitt aktuella handlande utan också för sitt långsiktiga tänkande bara kan visa sin politiska förmåga genom att påta sig chefsroller i samhällets administrativa organ, som ett slags överdirektörer i skolkanslier eller renhållningsverk. Politiken kommer därigenom att avpolitiserats, att bli apolitisk. Samtidigt blir det aktuella förvaltandet ett hinder för det som är all verksamhetsutvecklings förutsättning - en fortgående diskussion av det uppdrag som ska utföras. Att definiera uppgiften är grunden för all politik.

Till sist några rader om min syn på den kritiska roll som jag har valt att utföra. Jag har aldrig befunnit mig i politikens centrum genom att ingå i den socialdemokratiska partistyrelsen eller andra beslutsorgan annat än på stadsdelsföreningens nivå. Jag hade aldrig haft några politiska

uppdrag i kommun-, landstingsfullmäktige eller riksdag när jag utsågs till skol- och kulturminister i Olof Palmes regering. Riksdagsplats fick jag först 1985, som så kallad rikskandidat i Göteborgs kommuns valkrets. Inte heller har jag ingått i en inre regeringskrets. Jag har inte varit ombud vid någon partikongress. Att jag kunde utses till ordförande vid tre kongresser berodde på att jag som kongressgäst - representant för folketshusrörelsen - ansågs valbar.

Jag har däremot i hela mitt liv både yrkesmässigt och på fritid verkat i folkrörelsesektorn, främst nykterhets- och arbetarrörelse, framförallt i dess affärsdrivande delar. Jag har därigenom kommit att starkt identifiera mig med den idéströmning i arbetarrörelsen som kan kallas folkrörelsesocialistisk i motsats till den dominerande statssocialistiska. Den förra står det liberala frisinnet ganska nära. Detta ser ett viktigt värde i kollektivet - frikyrkan är ett gott exempel - i motsats till den rena liberalismen, den som nu utvecklat skrattspegelvarianten nyliberalismen, som har åtskilliga företrädare som helst tycks koncentrera sin läsning till de böcker de skrivit själva.

Folkrörelsernas styrka ligger inte i massans tryck utan i övertygelsen att varje människa har inte bara ett egenansvar utan också ett ansvar för sin del av gemenskapen, det omgivande samhället. Jag har därför alltid hyst misstro mot statssocialisternas dröm om den starka staten som ska ordna livet åt alla, inte minst de som brukar kallas de svaga. Men jag har heller inte låtit mig förledas av marknadsliberalernas tro på den osynliga handen.

Som kritisk betraktare känner jag mig fri. Jag är ingen doktor, den som vet precis hur hela samhället ska organiseras. Jag är fortsatt starkt kritisk mot personer och grupper som har den totala och slutliga lösningen i beredskap. De undertecknar hellre en ärorik reservation än stöder en möjlig kompromiss. Jag hoppas att en eller annan gång kunna förmå den som har att fatta beslut att tänka en stund till och att nyansera beslutet. Det är farligt om beslutspotens får ersätta tanke-

verksamhet. Tänkandet - och det egna skrivandet - är förutsättningen för varje ledarskap.

I själva verket tror jag att just det oberoende i förhållande till beslutsapparaterna som jag haft under snart tjugo år har givit mig tillgång till en större arena än jag annars skulle ha haft. Jag kan säga och skriva vad jag vill eftersom ingen behöver bry sig om det!

Stockholm-Göteborg, mars 2010

Bengt Göransson “

Teori och insikt

“EN UNG Olof Palme som nyligen hade utsetts till studieledare i det socialdemokratiska ungdomsförbundet gjorde ett av sina första framträdanden inför unga socialdemokrater på förbundets skola Bommersvik. Han skulle tala om socialdemokratins ideologi. Och vi som var med väntade oss en historieföreläsning och hade vässat pennorna för att hänga med och anteckna alla de namn på stora föregångare som vi väntade att han skulle tala om.

Han gjorde något helt annat. Några namn fick vi nog, även om jag har glömt vilka. I stället sa han så här. Den socialdemokratiska idébasen kan sammanfattas i tre centrala begrepp, och det är den franska revolutionens valspråk frihet, jämlikhet, broderskap. Och så utvecklade han vad de tre begreppen stod för.

Att en politisk lära kunde koncentreras till tre viktiga begrepp var en viktig lärdom, att politisk teori främst handlar om en intellektuell prövning av sådana begrepp en annan. Man kan inte hoppa över historien, de stora namnen behöver man känna till, men det är viktigt att diskutera och pröva föregångarnas sätt att diskutera centrala värderingar än att lära sig deras programmatiska uttalanden utantill.

En kursvecka på Bommersvik gav mig grunden för mitt politiska tänkande resten av livet. Två konkretiseringar. Den första handlar just om vikten av att ägna möda åt grundläggande värderingar, att, något pretentiöst uttryckt, skaffa sig en teoretisk bas. Och det är inte det samma som att tillämpa en ideologi. När den som alltid brukade beskrivas som socialdemokratins store ideolog, Ernst Wigforss, dog 1977 ställde författaren Birger Norman i en nekrolog frågan om Wigforss var ideolog och svarade själv: Det var han inte. Teoretiker var han, levande, livfull, beläst. En teoretiker är sysselsatt med att tänka, en ideolog har tänkt färdigt och fått ett slutet tankesystem att försvara. Det hade inte Wigforss, han fortsatte att tänka. Norman pekar på

vikten av ett intellektuellt förhållningssätt, och hans beskrivning av ideologins karaktär ger oss möjlighet att förstå varför östkommunismen gick under. Det var testuggandet, tilliten till textboken som förklarade allt och befriade folk från att tänka som mer än den fysiska ofriheten ledde till att systemen en dag inte längre fanns. Intressant att notera är i det sammanhanget att nyliberalismen övertagit just detta från sovjetkommunismen - att ha tänkt färdigt, att det bara finns en enda väg -, och det ger mig ett visst hopp för framtiden. En dag kommer nyliberalismen att ha gått samma öde till mötes som östkommunismen genom sin oförmåga att underkasta de egna teserna en intellektuell och ifrågasättande prövning.

På samma grund ska man vara försiktig med begreppet visioner. Erland Josephson har i en av sina böcker skrivit:

Låt oss slippa ordet vision! Visioner har politiker och utflippade stollar. Så fort någon därtill pressad chef skall dra sig tillbaka på idéavträdet och krysta visioner vet jag att teatern kommer att slå knut på sig själv. [...] Visioner är något som idélösa medelmåttor avkräver andra.

Som minister fick jag ofta den här frågan av journalister: Men om pengarna inte spelade någon roll, vad skulle du göra då? Och jag brukade svara att frågan var idiotisk. Ministern satt där han satt därför att pengarna spelade en roll. Att befria sig från relationen till verkligheten för att formulera luftiga drömmar utvecklar inte. Intellektuell analys och prövning av möjliga lösningar på svåra problem gör man inte svävande fritt i rymden utan med förankring i den verklighet som man ser, men man behöver ha grundläggande värderingar som bas.

Och jag har funnit att den franska revolutionens valspråk räcker ganska långt. Varje gång jag ställts inför svåra ställningstaganden har jag frågat mig själv: Ökar den lösning vi föreslår friheten för medborgarna, ökar den jämlikheten, är den ett uttryck för broderskaps-

tanken? Nästan alltid visar det sig att det är omöjligt att tillgodose alla tre samtidigt. Minst en av de tre måste stå tillbaka, och just därför är det viktigt att prövningen av dem sker. Man måste veta vad man tvingas avstå från för att kunna flytta fram positionerna för annat. Och den invändning som jag ofta mött, att de tre begreppen kan omfattas av fler än socialdemokrater, att liberaler hyllar samma ideal, har jag inte kunnat invända mot. Dock finns det en avgörande skillnad. För liberalen är alltid friheten det överordnade värdet, jämlikhets- och broderskapskravet får alltid stå tillbaka för frihetsmålet. En socialdemokrat har det lite svårare, eftersom han eller hon tillerkänner dem samma värde.

Den andra konkretiseringen av mina lärdomar från ungdomstidens kurs på Bommersvik handlar om vikten av att den som sysslar med politik alltid måste kunna definiera uppdraget, uppgiften. Och konkretiseringen är viktig. Uppgiften får aldrig uttryckas i der vaga »Låt oss göra världen bättre!« - ett slagord som kan legitimera också svåra övergrepp mot oliktankande.

Skolpolitikern måste ha en genomtänkt skolsyn. I synnerhet i ekonomiskt svåra tider kan resultatet bli förödande om skolstyrelsen eller utbildningsnämnden lägger ned all sin kraft på budgetramarna i stället för på skolans innehåll. Problemet med fokuseringen på budgetramarna tvingar alltid och närmast definitionsmässigt det styrande organet att ägna mest kraft åt det som finns utanför ramen för att se till att inget av detta stjälar resurser. Det som godkänts att ligga inom ramen orkar ingen med att ägna uppmärksamhet åt. I detta sammanhang kan det vara värt att notera att det nästan alltid visar sig att de som ägnar sig ivrigast åt ekonomistyrning i själva verket är de som slarvar bort offentliga medel. De lockas nämligen i sin budgetplanering praktiskt taget alltid att satsa på sådana utgifter som passar till disponibla medel i stället för att söka skaffa resurser till sådant som de anser viktigt att göra.

På samma sätt är det viktigt att kulturpolitikern vet att definiera sin uppgift. Denna får inte begränsas till att för skattebetalaren avgöra vilken teatergrupp som kan få bidrag. Viktigare är att en kulturnämnd i en kommun sörjer för att kulturens egenvärde erkänns, att dess frihet respekteras och att kulturpolitiken inordnas i andra politikområden.

Att vara noga med ord och begrepp är viktigt inte bara för den som har att representera väljare och medborgare i politiska beslutsförsamlingar utan för alla. Tegnér's ord, »det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta«, står sig efter 190 år. Och ordval avslöjar ofta bakomliggande värderingar, eller vad värre är, frånvaro av värderingar. En ledande politiker tillfrågades i TV om vilket ord som kommer att karakterisera 2010 års valrörelse. 2006 års kampanjord förklarades av intervjuaren vara förbrukade och omöjliga att återanvända, ett påstående som redan det borde skrämma en tänkande och politiskt intresserad medborgare. Politikern svarade att det som kommer att avgöra valet är begreppet regeringsduglighet, ett ord som beskriver handlingskraft och makt men inget annat.

Regeringsduglig kan förtryckaren vara, och den som utan att ha någon enda referens till bakomliggande och grundläggande värderingar väljer beslutsförmågan som kampanjbegrepp ska man se upp för. Han förordar i själva verket en avintellektualisering av politiken, något som i förlängningen riskerar att minska medborgarnas intresse för eget deltagande.

Den borgerliga alliansregeringen kunde länge glädja sig åt att majoriteten var nöjd. Om 80 procent av befolkningen får mera i plånboken och förmås att förhålla sig avvisande till de 20 procent som beskrivs i nedsättande termer som ett slags snyltare är denna reaktion begriplig. Att politiker också på vänsterkanten lockats att beskriva sig själva som skattebetalarnas företrädare i stället för medborgarnas förstärker dramatiskt fokuseringen på skattebetalandet som viktigaste politiska fråga. Denna fokusering har dock ett problem för dem som tillämpar

den. Skattebetalarna är visserligen det största av alla kollektiv men det har svagheten att de som ingår i det inte har någonting annat gemensamt än oviljan att betala skatt. Också de som hävdar att de gärna betalar skatt brukar regelmässigt tillfoga att deras skatt inte ska gå till onödiga ting. Och praktiskt taget varje skattebetalare har ett eget batteri av åsikter om vad det onödiga är och i regel få tankar om vad som är angeläget att satsa gemensamma resurser på. Det leder i sin tur till att när en regering med skattesänkandet som huvudsträvan når ned till en nivå där man inte kan sänka skatten ytterligare finns ingenting kvar som kan ena och forma gemensamma projekt.

Och i ett vidare perspektiv leder skattebetalarperspektivet till att politikeruppgiften så småningom bara lockar destruktiva personer, sådana för vilka maktutövandet i sig är det centrala. Jag har länge hyst uppfattningen att det bland dem som i besvikelse lämnar sina politiska uppdrag efter kort tid finns fler kreativt begåvade än bland dem som stannar kvar. Kreativa människor vill nämligen ha roligt. Och rolig tillåts politiken knappast vara i dagens samhälle. I stället för lusten att bestämma borde det vara längtan efter att uträtta något i offentligheten för gemenskapen som får människor att engagera sig politiskt. Mamman som på promenad med sitt barn stolt pekar på den nya skolan och berättar att hon tillhörde utbildningsnämnden när man beslöt att bygga den förverkligar sig själv i det hon säger. Den som i stället ständigt tvingas göra nedskärningar står till sist inte ut och de som blir kvar kan bara förverkliga sig själva i sin privata livsföring. Jag som måste fatta så många svåra beslut, som utsätts för så mycken kritik, det är väl inte mer än rätt att jag åker till Mallorca på kommunens bekostnad, är en näraliggande reaktion. Senare års många skandaler kanske till dels kan förklaras av att politiken inte tillåts vara kreativ. Att arbeta för fred kan i ett vidare perspektiv locka fram mera av kreativitet än att söka skapa nya säkerhetssystem i kampen mot terrorism. Att ägna politisk kraft åt att söka medverka till att världens fattiga får hjälp måste vara en

centralare uppgift än att söka förhindra att biståndsmyndigheterna betalar ut en krona för mycket. Politiken behöver utrymme för utveckling och expansion, vilket inte innebär att politiken ska tillåtas expandera utanför sina naturliga områden. Ett stort och öppet civilsamhälle behövs för att tillgodose individuella och kollektiva intressen som inte låter sig infogas i parlamentariska system och strukturer. Det paradoxala är att skattebetalarsamhället ivrigare än medborgarsamhället nu söker ockupera civilsamhället och infoga det som en sektor som styrs i politiska och politisk-administrativa strukturer.

Samtidigt som den politiska makten erövrar ett allt större beslutsutrymme tappar den substans, förlorar alltmer sin prägel av politik, blir närmast apolitisk. Det är en snörök vinter i Stockholm när jag skriver detta, och den stolta ambitionen hos den politiska ledningen att göra Stockholm till en internationell världsstad har än så länge bara nått ett första delmål - snö-röjningen är lika dålig som i London och New York. I innerstaden tornar stora sopberg upp sig eftersom sophämtarna inte kommer fram till soptunnorna. Då kallar det ansvariga borgarrådet till krismöte. I lokalradion meddelar hon att staden nu ska placera ut åttio containrar på platser dit sophämtarna kan ta sig fram, och senast kommande måndag ska soporna som samlats på hög vara borta. »Vi litar inte på att entreprenörerna sätter in tillräckligt med resurser så att de kan ta bort soporna som finns«, säger borgarrådet.

I ett kort perspektiv är det bra att den beslutspotenta politikern ingriper och för ett ögonblick till och med vågar uttala viss skepsis inför entreprenörernas överlägsenhet i alla sammanhang. Men vad betyder det i ett vidare perspektiv? För trettio år sedan hade varken borgerliga eller socialdemokratiska borgarråd tagit kommandot över sophämtarna. De hade kallat till sig chefen för Renhållningsverket som då alltjämt hade till uppgift att svara för den uppgiften. Om pendeltågen och tunnelbanan råkade ut för trafikstopp fanns det en verkställande direktör i lokaltrafikbolaget som hade ansvar för att trafiken funge-

rade och fullmakt att lösa problemen. Politikern var fortfarande medborgarnas företrädare gentemot förvaltning, administration och konkret verksamhet. Idag är det trafiklandstingsrådet som ställs till ansvar när bussen är försenad.

Vad betyder detta för samhället och ytterst för demokratin? Det kan synas som om politiken blivit starkare, fått större inflytande och oftare och tydligare kan ställas till svars. Men i realiteten är detta bara skenbart. Politiken sysslar inte längre med politik. Tänk efter! Olof Palme spelade - det torde alla vara ense om oavsett om man gillade honom eller inte - en central roll som politiker. Han deltog i vad som är politikens grundläggande uppgift - att bygga samhälle. Det stockholmska borgarrådet som tar initiativet att ställa ut åttio sopcontainrar kan bara visa sin handlingskraft genom att göra sig till förvaltningsdirektör. Politik sysslar hon inte med. Och det är inte alltid som oppositionen inser att det är så. Jag väntar bara på ett utspel i Stockholm där de rödgröna utlovar hundra containrar i stället för åttio.

På samma sätt har utbildnings- och skolministern gjort sig till överdirektör i Skolverket i stället för att leda arbetet med att utveckla en långsiktigt hållbar skolpolitik. Landstingsrådet tar ledningen ifråga om utförandet av hjärtoperationer och låter ekonomihanteringen bli avgörande också för medicinska bedömningar.

För en tid sedan berättades om en mamma som förlorat ett barn och blivit avstängd från försäkringspengar eftersom hon inte orkade gå till Arbetsförmedlingen morgonen efter barnets död. Genast ingrep en riksdagspolitiker. Senast i höst ska hans parti och dess samarbetsparter införa en sorgepeng. Om ett omyndigt barn dör ska föräldrarna ha rätt till ersättning från föräldraförsäkringen under två veckor. Också detta är ett exempel på politikens avpolitisering. Ett konkret och mycket ömmande fall får en särlösning. Tidigare hade det varit självklart att en läkare hade sjukskrivit den sörjande mamman, en vecka eller längre beroende på läkarens bedömning av mammans behov. Idag får som

bekant läkarna inte längre efter egen bedömning sjukskriva den som är sjuk. Det gör i stället administrativa funktionärer som har att följa regelsystem eftersom de saknar medicinsk kompetens. Och då blir sorgen inte en känsla och ett tillstånd utan en ekonomisk rättighet.

Är det inte snart dags att politikerna återtar ansvaret för att föra en politik som bygger samhälle och inte tror att det enda sättet på vilket de kan bli synliga för medborgarna är att stå vid soptunnorna och dirigera sopbilar?

En nyliberal huvudtanke är att egoismen, ofta felaktigt kallad individualism, vilket är något helt annat, är en kraft som utvecklar och förnyar. Den har fått motivera ökade klyftor i samhället eftersom alla har ansetts vinna på att de giriga skapat så stora mervärden att alla dragit nytta av dessa. I finanskrisens dagar har denna teori fått sina törnar. När bankdirektörer i konkurshotade banker har krävt att skattebetalarna skulle bidra till att ge dem bonus också på bankernas förluster har de gått ett steg för långt. Cheferna i ett kylskåpsföretag begärde 800 miljoner i bonus för att stanna kvar och försöka rekonstruera bolaget.

De medborgare och skattebetalare som bevittnar girighetens excesser reagerar. De är jävligt förbannade, och en del fylls av något som närmast kan betecknas som helig vrede, för att låna en formulering av baptistpastorn Harry Månsus. Och i synnerhet den senare, den heliga vreden kan få förödande konsekvenser. Tilliten till samhälle och demokrati kan komma att svikta. Och just därför måste vanligt folk visa måttfullhet. De som skott sig har inte brutit mot lagar och regler. Men en egenskap har de gemensam med snyltare och småtjuvar - de bygger inga samhällen.

Ostridigt är att finans- och företagsvärld visat prov på dålig moral, men finanskrisen har djupare orsaker än omdömeslösa och giriga direktörer. Man måste ändra regelverken för finansmarknaderna, menar de, och sådana handlar om mer än bonusar. Om man inte ser systemets grundläggande svagheter blir varje ingrepp kosmetiskt. Så långt kan

jag hålla med. Men bonusarna avslöjar något annat också, inte bara privat girighet. Det moraliskt tvivelaktiga är inte det värsta utan att bonussystemet tvärtemot vad man påstår avslöjar bonusmottagarnas förhållningssätt till sin uppgift.

I Skandiakrisens dagar för sju år sedan kunde man konstatera att cheferna där i valet mellan att vinna anseende och att bli förmögna valde det senare. Kyskåpsmännen avslöjar genom sina bonuskrav att de inte kommer att tänka på företaget förrän de fått sina krav tillgodosedda, och därmed avslöjar de att de för närvarande inte alls tänker på företagets framtid. Och då är de med all sannolikhet fel personer att forma denna framtid.

Och det handlar om mer än bonusar. När företagsledningarna inte ägnar sig åt sina företags grundläggande uppgift går det åt skogen. Ta SJ som exempel. Debatten har varit intensiv om företagets märkliga biljettsystem och kravet på att aldrig låta en passagerare överlåta sin biljett till någon annan, vilket i sig leder till legitimationstvång för alla resande. Vad detta framförallt avslöjar är att företagsledningen huvudsakligen intresserar sig för att sälja biljetter, mindre för att sköta trafiken. Jag är övertygad om att styrelsen oftare diskuterar biljettsystem än tågtrafik och att marknadsdirektören har högre lön och tätare kontakt med styrelsen än trafikchefen. Är det därför tågen så ofta stilla? Det kaos som snöintern 2010 åstadkom i tågtrafiken berodde sannolikt mera på strukturfel i järnvägens organisation än på exceptionellt många snöflingor.

Vikten av att förstå sitt uppdrag påmindes jag om när jag först mötte Tintorettos målning »Bebådelsen« i en installation på en utställning. Tavlan finns i kopia på Nationalmuseum - och det är en storslagen målning. Utställningsbesökarna fick ta del av berättelsen om Jungfru Marie bebådelse. Medan vi stod där och studerade målningen lät konstnären Christian Partos, som gjort installationen, oss höra ljudet av ett vingslag, ett enda. Det kom från duvan - ängeln/budbäraren. Och

då fick målningen en ny innebörd. Ett konstverk som entusiastiska turister bara har sett som en berättelse om något som Bibeln påstår har hänt får ytterligare mening. Målningen avbildar inte längre bara bebådelsen som en händelse utan förmedlar en insikt: Jungfru Marias insikt om det enorma och oåterkalleliga uppdrag som lagts på henne - hon ska föda Guds son.

Denna konstinstallation fick för mig också en politisk mening. Insikten om uppdragets art och storhet är viktigare än den kraftfulla handlingen. Den sistnämnda är oftast tillfällig, momentan, medan insikten om uppgiften skapar sammanhang och långsiktighet, väcker förtroende och makt att göra också det som är oglamoröst. Det är bara handlingar som grundas i djup insikt om uppdraget, dess karaktär och dess betydelse som har värde för den efterkommande världen.

Genom att först definiera uppgiften och därefter låta besluten vara slutpunkten för en tankeprocess i stället för uttryck för lusten att utöva makt - så kan de som har politiska uppdrag vinna respekt. På samma sätt kan bara den företagsledare som vet att definiera företagets uppdrag leda det till framgång. Industrikapitalisterna hade det lite enklare i det avseendet eftersom deras verksamhet sysslade med konkreta ting, produkter som var produkter, inte luftiga drömmar om vinster vid kommande aktieförsäljningar. I tjänstesamhället ökar inslaget av abstraktioner mycket snabbt.

En förklaring till de senare årens utveckling hittar jag i Carl-Eric Nordbergs stora Zolabiografi när han berättar om det märkliga skiftet i samhällsklimatet som skedde i Frankrike på 1890-talet. En obegränsad tro på framtiden som kulminerade när Eiffeltornet stod färdigt till världsutställningen 1889 ersattes av djup depression hos borgerligheten som försjönk i navelskådande och flykt till ockultism. Fenomenet påminner om det vi själva upplevde under det sena 1900-talets depression och föreställning att historien tagit slut. Tron på det eviga och automatiska framåtskridandet hade dött.

Ett brev som Joseph Conrad skrev till sin författarkollega och vän Cunninghame Graham efter händelserna på Trafalgar Square i november 1886, dagen som gått till historien som Bloody Sunday, är också värt att ta del av. En folklig demonstration slogs blodigt ned av polisen, och Graham var en av dem som greps och fördes till häkte. Hur kunde det komma sig, undrade Conrad, att polisen grep Graham medan han som framförde samma uppfattningar lämnades i fred? Han ger själv förklaringen: Jag saknar det du har, nämligen tro på framtiden, och därför blir du så farlig.

När jag läste detta förstod jag varför Nelson Mandela utgjorde ett sådant hot mot apartheidregimen. Tjugosju år i fängelse knäckte inte hans framtidstro. Och på liknande sätt var det inte en till inre sorg flyende borgerlighet som fick vårt eget land att väckas till liv utan det vanliga folkets tro på en bättre framtid, så som den kom till uttryck i de stora folkrörelserna. Deras tro på framtiden förenades med en insikt att ingen annan än de själva kunde bygga det samhälle de ville skapa åt sig och sina efterkommande.

Och när jag tänker så slår det mig vilken lysande bild av den mentalitet som bonusjägarna och deras gelikar bär på som ett klassiskt TV-program en gång visade. Jag tänker på »Fångarna på fortet«. I slutscenen gäller det för fångarna att korpa åt sig så mycket guld som möjligt medan gallret sänks. När det slår i golvet är det slut. Inget mer finns att hämta. Någon framtid existerar inte.

Just därför ska man akta sig för att släppa fram den heliga vreden idag. De som i sin girighet vållat så stor skada har visat att de inte förtjänar tilltro och är därför inte värda den ansträngning som vreden kräver - det är bättre att använda kraften till att bygga ett bättre framtida samhälle.”

“Citerade böcker

En uthållig demokrati, Demokratiutredningens betänkande, SOU 2000:1 (Fritzes, 2000).

Furuskog, Jalmar, *En stormig tid* (Oskar Eklunds Bokförlag, 1949)

Holmgren, Herman, artikel i 1995 *är nära* (skriftserie utgiven genom AB Informationstjänst, 1976, inom ramen för ett projekt med nykterhetsrörelse, frikyrka och Försäkringsbolaget Ansvar som huvudmän).

Jacobson, Bertil, *Ingenjörskonst, Vetenskap, Ansvar* (Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademiens jubileumsskrift, Almqvist & Wiksell i distribution, 1969).

Josephson, Erland, *Rollen* (Bromberg, 1989), *Svarslös* (Bromberg, 1996).

Kyrklund, Willy, *8 variationer* (Alba, 1982).

Nordberg, Carl-Eric, *Ett hörn av skapelsen: Emile Zola och hans värld* (Prisma, 1988).

Strömholm, Stig, artikel i *Tolv kommentarer: om kulturens roll och roller* (Kulturdepartementet 1997).

Thoursie, Ragnar, *Elefantsjukan* (Albert Bonniers förlag, 2003).”

Partiprogram för Socialdemokraterna

antaget vid partikongressen 2001

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEN DEMOKRATISKA SOCIALISMEN	1
I. VÄRLDEN AV IDAG	2
EN NY PRODUKTIONSORDNING	3
KAPITALET'S MAK	4
NYA KLASSMÖNSTER	6
II. IDÉARV OCH SAMHÄLLSANALYS	8
A. VÅRA VÄRDERINGAR	8
B. ARBETARRÖRELSENS HISTORIA	9
C. ARBETARRÖRELSENS UTVECKLING	12
D. SOCIALDEMOKRATISK SAMHÄLLSSYN I DAG	16

Partiprogram antaget vid den 34:e ordinarie partikongressen
västeråskongressen 5-11 november 2001

DEN DEMOKRATISKA SOCIALISMEN

Socialdemokratin vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde. Fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle är den demokratiska socialismens mål.

Varje människa ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv och påverka det egna samhället. Frihet handlar både om frihet från yttre tvång och förtryck, hunger, okunnighet och fruktan för framtiden och om frihet till delaktighet och medbestämmande, till egen utveckling, trygg gemenskap och möjlighet att styra sitt liv och välja sin framtid.

Denna människors frihet förutsätter jämlikhet. Jämlikhet innebär att alla människor trots olika förutsättningar ges samma möjlighet att forma sitt eget liv och påverka sitt samhälle. Denna jämlikhet förutsätter rätten att välja och utvecklas olika, utan att olikheterna leder till underordning och klyftor i makt och inflytande över vardag och samhälle.

Frihet och jämlikhet handlar både om individuella rättigheter och kollektiva lösningar för att skapa det gemensamma bästa, som utgör grunden för den enskildes liv och möjligheter. Människan är en social varelse som utvecklas och växer i samspel med andra, och mycket av det som är viktigt för den enskildes välfärd kan bara skapas i gemenskap med andra.

Detta gemensamma bästa förutsätter solidaritet. Solidaritet är den sammanhållning som kommer ur insikten att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra, och att

det samhälle är bäst, som byggs i samverkan i ömsesidig hänsyn och respekt. Alla måste ha samma rätt och möjlighet att påverka lösningarna, alla måste ha samma skyldighet att ta ansvar för dem. Solidaritet utesluter inte strävan till individuell utveckling och framgång, men väl den egoism som gör det tillåtet att utnyttja andra för egna fördelar.

All makt i samhället måste utgå från de människor som tillsammans bildar samhället. Ekonomiska intressen har aldrig rätt att sätta gränser för demokratin; demokratin har alltid rätten att ange villkoren för ekonomin och sätta gränserna för marknaden.

Demokrati måste utövas på många vägar och flera plan. Socialdemokratin strävar efter en jämlik ordning, där människor som medborgare och individer kan påverka både utvecklingen i stort och samhällsarbetet i vardagen. Vi strävar efter en ekonomisk ordning där varje människa som medborgare, löntagare och konsument kan påverka produktionens inriktning och fördelning, arbetslivets organisation och arbetslivets villkor.

Socialdemokratin vill låta dessa demokratins ideal präglade hela samhället och människors inbördes förhållande. Vårt mål är ett samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, könssegregation eller etniska klyftor, ett samhälle utan fördomar och diskriminering, ett samhälle där alla behövs och alla får plats, där alla har samma rätt och samma värde, där alla barn kan växa till fria och självständiga vuxna, där alla kan styra sitt liv och sin

vardag och i jämlik och solidarisk samverkan söka de jämlika lösningar, som gagnar det gemensamma bästa.

Denna den demokratiska socialismens idéer har tagits i arv från tidigare generationer, de har omformats av gjorda erfarenheter och de utgör drivkraften i dagens och morgondagens politiska strävanden. Sina djupaste rötter har socialdemokratin i övertygelsen om alla människors lika värde och varje människas okränkbarhet.

I . VÄRLDEN AV IDAG

Dagens värld erbjuder unika möjligheter till ett tryggare och rikare liv för alla, så stora är de resurser som skapas av den moderna produktionstekniken. Men möjligheterna är alltjämt mycket ojämnt fördelade. Dagens värld präglas därför också av djupa klyftor i både välfärd och makt, mellan människor och mellan länder.

Utvecklingen kännetecknas av paradoxer:

- Många fattiga länder har tagit steget från underutveckling till utveckling, och en ökande andel av jordens befolkning får del av den stigande tillväxten. Men klyftorna mellan rika och fattiga länder är alltjämt mycket stora, och den ojämna spridningen både av modern produktionsteknik och modern medicinsk kunskaphotat att skärpa redan existerande

orättvisor. Också inom den rika delen av världen vidgas klyftorna och nya öar av fattigdom och utanförskap växer fram.

Fler människor än någonsin förr kan förverkliga egna livsval, men samtidigt växer vanmakt och desperation hos de många som ställs utanför både arbetsmarknaden och samhällsgemenskapen.

- Demokratins utbredning är större än någon gång i historien, och i många ännu kvarlevande diktaturer är demokratiska krafter i tydlig rörelse. Men demokratin har samtidigt att kämpa mot starka kapitalintressen, som hotar demokratins handlingskraft, och mot nationalistiska rörelser, fundamentalistiska åskådningar och etniska fördomar, som alla verkar i förtryckande och brutaliserande riktning. Demokratin har också att ta itu med egna inre problem, när många väljare känner att de egna möjligheterna till påverkan är för små.

- Folkomflyttningen i världen har ökat. Immigration har i många avseenden berikat de mottagande länderna, men oförmågan att hantera den nya etniska och kulturella mångfalden har skapat överhängande hot om segregation och marginalisering. Detta har tillsammans med utslagningen från arbetsmarknaden av lågutbildade grupper i den infödda befolkningen bildat grogrund för högerpopulistiska rörelser med nationalistiska och rasistiska drag.

- Nedrustningsarbetet har gjort viktiga framsteg. Det kalla krigets slut har kraftigt

minskat riskerna för militära konflikter mellan stater. I stället ökar de väpnade konflikterna inom stater eller tidigarestatsbildningar och kan hota säkerhet och stabilitet inom stora regioner. Blodiga inbördeskrig har kostat hundratusentals männi-skoliv, miljoner har drivits på flykt och den ekonomiska och sociala strukturen i de drabbade länderna har slagits sönder på ett sätt som får återverkningar långt in i framtiden.

- En klok hushållning med jordens resurser är förutsättningen för mänsklighetens framtid, och miljöfrågorna får allt större vikt i både nationell och internationell politik. Men jordens ekosystem pressas alltjämt för hårt av den resurskrävande produktionsteknik och de lika resurskrävande konsumtionsmönster som utvecklats i den industrialiserade världen. Den miljövänliga teknik som finns sprids för långsamt. Både ekonomiska och sociala strukturer försvårar den nödvändiga omställningen till ekologisk uthållighet.

I dessa paradoxer syns ett tydligt mönster av kamp mellan demokratins makt och kapitalets, mellan folkliga intressen och kapitalintressen. Dessa motsättningar är klassiska. De nya produktionsvillkor, som skapas av den moderna informations-tekniken, har i sitt inledande skede skärpt motsättningarna och skapat nya utmaningar för de demokratiska krafterna.

Men detta innehåller likväl inte hela sanningen. Det är inte bara exploaterande kapitalintressen som orsakar klyftorna mellan rika och fattiga länder, utan också egenintressen hos de rika länderna. Det är inte bara kortsiktiga vinstintressen som ligger bakom dagens miljöproblem utan också resursslukande livsmönster, som

skulle kunna ändras av konsumenternas egna val. Det är inte bara ekonomisk övermakt, som håller nere människor i fattigdom och socialt underläge, utan också kvinnoförtryck och ojämlikheter mellan könen.

Att ta tillvara de möjligheter till ökad rättvisa, ökad välfärd och en stärkt och vidgad demokrati som dagens utveckling trots sina problem rymmer, kräver uppmärksamhet på alla de olika faktorer, som orsakar klyftor i makt, frihet och välfärd.

EN NY PRODUKTIONSORDNING

Ekonomi och arbetsmarknad påverkar hela samhället. Denna insikt har alltid präglat socialdemokratisk samhällsanalys.

När den moderna maskintekniken och det industriella produktions sättet bröt igenom förändrade det inte bara sättet att arbeta. Det förändrade hela samhället. Det påverkade människors sätt att uppfatta sig själva och världen, det påverkade vardagslivets villkor och till slut hela samhällsorganisationen: kungamakt och fåtalsvälde fick vika för den folkvalda demokratin.

På samma sätt förändras hela samhället i dag, när den tekniska och vetenskapliga utvecklingen ändrar villkoren för produktion, arbetsliv och handel.

Industrin svarar alltjämt för en stor del av nationalprodukten men dess andel av sysselsättningen minskar. De framväxande tjänstesektorerna blir allt viktigare för jobben, och de uppvisar ett brokigt mönster vad gäller arbetsplatser och arbetsorgani-

3

sation. Kunskapskraven ökar inom stora delar av arbetslivet. Storföretagen internationaliseras, samtidigt som småföretagsamheten växer. Allt detta innebär nya villkor för arbetet och därmed för samhället.

Den moderna informationstekniken minskar betydelsen av geografiska avstånd och nationella gränser. Den öppnar nya möjligheter för handel och ekonomisk samordning. Pengar rör sig snabbt över världen, och produktion inom företag i olika delar av landet eller i olika länder kan enkelt samordnas. Nya effektiva kanaler öppnas för både kunskapsutbyte och ekonomiska transaktioner. Helt nya typer av företag och yrken växer fram, samtidigt som arbetsformerna i gamla etablerade branscher och yrken förändras.

Förändringar i ekonomi, teknik och arbetsliv skapar nya sociala mönster och nya krav på politiken. Nya möjligheter att hävda jämlikhet och rättvisa öppnar sig, men också nya orättvisor och nya sociala problem. Internationaliseringen av ekonomin nödvändiggör en internationalisering också av politiken och av det fackliga arbetet. Det kräver nya politiska och fackliga instrument och innebär nya utmaningar för demokratin.

Men också andra faktorer än de tekniska och ekonomiska förändringarna påverkar samhället och förändrar kraven på politiken. Valfärdssamhället och den sociala tryggheten har gett människor en ökad självständighet och ökade möjligheter att råda över det egna livet. Den ökade jämställdheten mellan könen har breddat de enskilda individernas valmöjligheter och förändrat människors sätt att se på sig själva och varandra. Allt detta samverkar till

att bryta gamla auktoritära mönster och driver fram krav på nya, mer jämbördiga relationer inom både familjeliv, yrkesliv och samhällsliv.

KAPITALET S MAKT

Den privatkapitalistiska produktionsordningen innebär att vinsten överordnas alla andra intressen, oavsett hur den åstadkoms och vilka kostnader den innebär för samhälle, människor och miljö. Politiska och fackliga krafter har länge varit motvikt mot detta ensidiga vinstintresse, men i det pågående förändringsskedet har dessa krafter minskat i styrka. Kapitalintressena har blivit mindre beroende av den nationella bas, som både politisk och facklig verksamhet bygger på. Att finansintressena delvis frikopplats från den faktiska produktionen frigör dem därtill också från de motvikt, som är kopplade till arbete och tillverkning.

Denna stärkta maktposition gör kapitalismens inneboende oförmåga att hushålla med resurser lika tydlig som dess förmåga att skapa djupa sociala och ekonomiska orättvisor. Kortsiktigt spekulativa finansrörelser bidrar till instabilitet i den internationella ekonomin och har i flera fall allvarligt förvärrat ekonomiska problem i enskilda länder. Koncentration av storföretag till allt större, världsomspännande koncerner skapar stora ekonomiska makt-centra utanför demokratisk kontroll. I fattiga länder utnyttjas arbetskraft till låga löner och hänsynslöst hårda anställningsvillkor. Fackliga organisationssträvanden motarbetas, ofta med brutala metoder. I rika länder ställs icke-lönsamma grupper

4

utanför arbetsmarknaden, samtidigt som ett ständigt stegrad tempo i arbetslivet skadar hälsa och arbetsförmåga hos många av dem som har arbete. Miljöförstöringen framför allt i fattiga länder ökar, när starka kapitalintressen hårdexploaterar mark och naturresurser.

Kapitalismens värdesyn påverkar därtill mycket av samhällsdebatt och opinionsbildning, och den ökade makten över tanken bygger under den rent ekonomiska makt finansintressena besitter. I den kapitalistiska världsbilden är pengar och ekonomisk framgång måttstocken för vad som är gott och eftersträvarsvärt. Mänskliga värden som solidaritet och medkänsla förvanskas till lönsamhetskalkyler. Arbetskraft ses som en förbrukningsvara. Barns behov av sina föräldrars tid ställs åt sidan för arbetslivets krav på sina anställda. Människors naturliga längtan efter gemenskap och uppskattning görs till föremål för en hård kommersiell exploatering. De skador detta åstadkommer är lika allvarliga som de som följer ur kapitalismens oförmåga att handskas med ekonomiska resurser; resultatet blir ett kallt och brutalt samhälle utan tillit och gemenskap.

Kapitalismens nya styrka ger dock inte hela bilden av utvecklingen. Kapitalintressena är beroende av sin omvärld: av det regelverk och den infrastruktur som bara samhälleliga organ kan skapa och upprätthålla, av de anställda som med sitt kunnande skapar produktionen och av de konsumenter, som med sin efterfrågan betalar produktionens kostnader. Detta beroende har alltid funnits men har snarast ökat i den nya produktionsordningen. Den kräver en tekniskt avancerad, väl

utbyggd infrastruktur som bara kan upprätthållas av samhället, hög och bred kompetens hos arbetskraften och en stark och växande efterfrågan. Allt detta ger stora möjligheter att påverka och förändra. Demokratin har skapat människor, som kräver inflytande över det egna livet och inte accepterar att styras av intressen de inte själva har möjlighet att påverka. Detta, och styrkan i de demokratiska värderingar som vuxit sig starka under decennierna, är i sig självt det starkaste värdet mot kapitalintressenas krav på överhöghet över samhällsutvecklingen.

Nu stärks och vidareutvecklas alla de olika motkrafterna till det internationella kapitalets styrka: Politiken utvecklar sina former för internationellt samarbete. Nationalstaterna förändrar sina ekonomisk-politiska instrument för att minimera utrymmet för spekulativa rörelser. De fackliga organisationerna söker internationella strategier mot underbudskonkurrens om löner och arbetsmiljökrav. Folkliga rörelser lär sig utnyttja den moderna tekniken för att driva opinion och samordna aktioner. Konsumentreaktioner mot mångnationella företags agerande i fattiga länder har i många fall tvingat fram början till ett större socialt ansvarstagande. Engagemanget för miljön och den nödvändiga omställningen till ekologiskt hållbar utveckling är en internationellt samlande motkraft mot exploaterande ekonomiskt tänkande.

Förhållandena liknar i själva verket dem som gällde vid industrisamhällets genombrott. Dess inledande skede präglades av en djupt ojämlig fördelning av de nya stora resurser dåtidens nya teknik skapade.

Framför allt stärktes de grupper, som kontrolleradedet nya industriella kapitalet och dess avkastning. Men de möjligheter till ett bättre liv för alla arbetande människor, som industrisamhället gav utrymme för, skapade ett kraftigt tryck mot en rättvisare fördelning av både inflytande och välfärd.

När den framväxande arbetarrörelsen organiserade detta i politisk och facklig kamp, blev det en kraft som vida översteg vad det härskande fåtalet kunde hålla emot.

På samma sätt skapar dagens nya teknik stora ökade möjligheter till både ökad välfärd och ökad demokrati. Liksom vid industrisamhällets genombrott har dessa i ett inledande skede främst utnyttjats av dem som har kontroll över kapitalströmmarna, på ett sätt som ökat klyftor och orättvisor. Men kraften i de möjligheter den nya produktionsordningen skapar är nu som då för stark för fåtalsintressena att i längden stå emot. Nu likaväl som då kommer de krafter att visa sig starkast, som har folkflertalets intressen bakom sig. Ingen social eller ekonomisk organisation kan i längden överleva på tvärs mot dessa intressen.

Dagens förskjutning av makt till kapitalintressena är inte en ofrånkomlig och därmed oföränderlig följd av globaliseringen. Den kan brytas av medvetet politiskt och fackligt arbete. Nya stora möjligheter öppnar sig för att utjämna klyftor och sprida demokrati och välfärd, men det krävs politisk vilja och politisk kraft att ta tillvara dessa den nya utvecklingens möjligheter.

Den svenska socialdemokratin vill vara en del av denna politiska kraft, som gör

globaliseringen till ett verktyg för demokrati, välfärd och social rättvisa.

KLASSMÖNSTER

Begreppet "klass" beskriver de systematiska skillnader i människors livsvillkor, som skapas av produktionslivet och som påverkar människors hela liv. Skillnaderna handlar både om ekonomiskt utrymme, om makt över det egna livet och det egna arbetet, och om möjlighet att påverka det samhälle man lever i.

Demokratin och välfärdssamhället har minskat klassklyftorna. Men alltjämt finns stora skillnader, skapade av produktionslivets villkor, mellan olika människor. Den ekonomiska krisen under 1990-talet medförde att klassklyftorna åter började öka. Ojämligheterna präglar alla delar av livet: löne- och arbetsvillkor, hälsotillstånd, barnens utbildning, boendemiljö och tillgång till kultur och fritidssupplevelser. Nu som tidigare innebär klassklyftorna begränsningar i människors möjligheter att fritt växa och utvecklas, och att delta i samhällslivet på lika villkor med andra.

Den avgörande skillnaden går mellan dem som disponerar stora kapitaltillgångar och dem som enbart disponerar sin arbetskraft. Denna skiljelinje mellan arbete och kapital är klassanalysens traditionella bas. Men den nya produktionsordningen förändrar såväl faktorn arbete som faktorn kapital, och det påverkar klassmönstrens karaktär. Förändringen är dubbelriktad: i vissa avseenden skärps motsättningarna

mellan kapital och arbete, i andra avseenden blir gränsen mer flytande och mänskligt kapital jämspelt med finansiellt. En central förändring är att kopplingen mellan ägande och direkt ansvar för produktion och företag tydligt försvagats. Ägandet av kapital har anonymiserats och institutionaliserats: investmentbolag, aktiefonder, pensionsfonder och andra institutioner, som förvaltar kapital för andras räkning, svarar för en allt större andel av kapitalbildning och kapitalförvaltning.

Det ökade institutionella ägandet har skärpt kraven på kortsiktig avkastning. På samma gång har kapitalets internationella rörlighet drivit upp vinstkraven och gjort att kapitalets andel av produktionsresultatet ökat. På flera sätt har det påverkat produktionen, med hårdare tempo, tätare varsel om uppsägningar och en ökad användning av tillfälliga anställningar. Här har ägandets förändringar skärpt motsättningen mellan kapital och arbete.

Mycket av det institutionella kapitalet finns i pensionsfonder och försäkringsbolag, som byggs upp för löntagarnas pengar. Det betyder att nya möjligheter öppnas för löntagarna att gemensamt påverka hur kapitalet används. I förlängningen ligger att gränsen mellan kapital och arbete kan luckras upp.

Kunskap och kompetens ökar i betydelse inom produktionslivet. Företagens framgångar blir allt mer beroende av de anställdas yrkeskunnande. Det handlar om ökade behov både av högskoleutbildning och yrkestekniskt kunnande. Det handlar

också om ökade krav på sociala kompetenser som förmåga att samarbeta och att självständigt arbeta med olika arbetsuppgifter. Detta innebär med ett klassiskt socialistiskt synsätt att de arbetande kan återfå kontrollen över det egna arbetet och därmed stärka sin position i det ekonomiska livet. Maktrelationen mellan arbete och kapital förändras och arbetets position förstärks.

Men utvecklingen är delad, för samtidigt växer starkt proletariserade grupper fram med svag anknytning till arbetsmarknaden och starkt utanförskap i samhället. För dem gäller att motsättningen till kapitalet har skärpts.

Avståndet mellan de marginaliserade grupperna på arbetsmarknaden och de mest privilegierade är stort och växande. Mellan dem finns breda och likaså växande skikt av grupper med säker position i ekonomi och arbetsliv. Delar av dessa grupper besitter både det kunskapskapital som i dag är betydelsefullt och är delaktiga i ägandet av finansiellt kapital.

Denna utveckling kan beskrivas som en klassmässig tredelning. Den kan innebära risk för det som kallas tvätredjedelssamhället, det vill säga att den kapitalägande klassen och de gynnade mellanskikten bildar allians mot dem som har svag position på arbetsmarknaden eller helt står utanför. Samtidigt innebär utvecklingen också möjlighet för nya strategiska allianser mot de rena kapitalintressena, likaväl som möjligheter att påverka kapitalanvändningen.

II . IDÉARV OCH SAMHÄLLSANALYS

Socialdemokratin vill möta dagens utmaningar, nationellt och internationellt, med utgångspunkt i våra värderingar om frihet, jämlikhet och solidaritet, i vad våra egna politiska erfarenheter lärt oss och i vår tillit till styrkan och bärkraften i det demokratiska samhället.

A. VÅRA VÄRDERINGAR

FRIHET Frihet betyder såväl frihet från yttre tvång och förtryck, från hunger, okunnighet och fruktan som frihet till delaktighet och medbestämmande, till egen utveckling, trygg gemenskap och möjlighet att styra sitt liv och välja sin framtid.

De medborgerliga fri- och rättigheterna, allmän och lika rösträtt, tanke- och trosfrihet, yttrandefrihet och organisationsfrihet är nödvändiga, grundläggande förutsättningar för friheten, men de är inte ensamt tillräckliga. Ekonomiska och sociala skillnaderskapar olika förutsättningar för medborgarna att bruka dessa friheter och för människors faktiska möjligheter att råda över det egna livet. Verklig frihet till delaktighet och utveckling förutsätter att människor frigörs ur ekonomiskt, socialt eller kulturellt underläge, och från beroendet av enskilda ekonomiska maktgrupper utanför demokratins kontroll.

Frihet handlar därför både om individuella fri- och rättigheter och om sådana samhälleliga strukturer, som ger individen faktiska möjligheter att växa och

utvecklas och delta i samhällsarbetet på lika villkor med alla andra.

JÄMLIKHET Jämlikhet är uttrycket för idén om allas lika värde, värdighet och rätt. Jämlikhet handlar om allas lika rätt att råda över det egna livet och påverka samhället de lever i.

Jämlikhet innebär däremot inte att alla ska vara och leva likadant. Tvärtom är kravet på jämlikhet ett krav på mångfald: Människor ska fritt kunna göra sina egna olika val och utveckla sin egen identitet utan att begränsas av föreställningar om hur man bör vara och utan att riskera att hamna i socialt underläge genom sina val. Jämlikhet förutsätter olikhet, men är oförenlig med klyftor.

Jämlikhet är frihetens förutsättning. I ett ojämnt samhälle är de som drabbas av ojämlikheten ofrånkomligen mindre fria än andra att styra sina liv. Jämlikhet förutsätter en rättvis fördelning av de resurser, som har betydelse för denna människors frihet: ekonomisk styrka, utbildning, tillgång till kultur. Liksom frihet förutsätter jämlikhet sociala strukturer och ekonomiska villkor, som ger alla lika rätt och lika förutsättningar till utveckling och delaktighet.

SOLIDARITET Människan är en social varelse, och som samhällsvarelser är vi alla beroende av varandra. Det är i samspelet med andra som människor utvecklas som individer, känslomässigt och intellektuellt. Det är i samverkan med andra som människor bygger det samhälle, som formar villkoren för den enskildes liv. Detta ömsesidiga beroende nödvändiggör en ömsesi-

dig hänsyn och respekt, och detta är solidaritetens kärna.

För dem som kämpar ur underläge är solidariteten ett stöd i kampen för rättvisa. För alla, oavsett egen styrka, är solidariteten förutsättningen för trygghet och gemenskap i det omgivande samhället. Trygghet och gemenskap kan endast födas ur tillit, aldrig ur strid och konkurrens.

Denna solidaritet kräver att alla efter sin förmåga gör sin insats och tar sitt ansvar för samhälls- och arbetsliv. Den kräver samtidigt att vi som medborgare ger varandra rätten till tryggad försörjning vid sjukdom, arbetsskada, ålderdom och arbetslöshet, till utbildning, vård och omsorg, till delaktighet i kulturen och till respekt för vars och ens värde som individ och samhällsmedborgare.

Frihet, jämlikhet och solidaritet utgör tillsammans grundvalen för det demokratiska samhället. På samma gång är det endast det demokratiska samhället, som kan förverkliga friheten, jämlikheten och solidariteten. Demokratatin är själva grunden för socialdemokratins samhällssyn, och dess ideal måste prägla samhällslivet i hela dess omfattning – politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt.

B. ARBETARRÖRELSENS HISTORIA

Arbetarrörelsen växte naturligen ur människors egna hårdhanta upplevelser av fattigdom, förödmjukelser och orättvisor.

De demokratiska och socialistiska idéerna gav dessa upplevelser politisk struktur och skapade den organisering, som gav dem dess samhälleliga genomslag. De socialdemokra-

tiska idéerna har flera rötter. De grundläggande värderingarna, frihet, jämlikhet och broderskap, kommer från upplysningstidens radikala debatt. De levde vidare i 1800-talets samhällskritik, där både liberala och socialistiska tänkare sökte formulera alternativ till den rådande samhällsordningen med dess många orättvisor. I Sverige hämtade den framväxande arbetarrörelsen näring också ur de traditioner av lokalt folkligt självstyre, som förts vidare in i tidiga folkrörelser som nykterhets- och frikyrkorörelserna. Dessa idéer som uttrycker en gemenskapsbetonad syn på samhället, byggd på medborgarskap och demokratisk samverkan har spelat en stor roll för socialdemokratisk politik, som alltid betonat det demokratiska deltagandet.

Frihet, jämlikhet och solidaritet är värdeord som ytterst handlar om den enskilda människans liv. Men möjligheterna till frihet, jämlikhet och solidaritet skapas i stor utsträckning av villkoren i det omgivande samhället. En politik för frihet, jämlikhet och solidaritet handlar därför om att skapa strukturer i samhälle och arbetsliv som gör det möjligt för alla samhällets invånare att leva fria, jämlika och solidariska. Det enskilda och det kollektiva betingar varandra: målet är alltid den enskilda människans välfärd och fria utveckling, men detta mål kan bara nås genom gemensamma åtaganden för attforma ett samhälle, där alla har dessa rättigheter.

Därför blev demokratatin, och med det politiken, arbetarrörelsens både mål och medel. I kampen för den politiska demokratatin stod liberaler och socialdemokrater på samma sida. Men arbetarrörelsens

sociala dagordning skilde sig från liberalernas. För arbetarrörelsen handlade det om mer än om att ge enskilda arbetare möjlighet att arbeta sig upp ur fattigdom och förslitande villkor till något annat och bättre. Det handlade om att förändra hela samhället så att alla arbetare skulle slippa fattigdom och utslitning, respekteras för de arbetsinsatser de gjorde och få sin rättmätiga andel av produktionsresultatet. Det handlade om att ändra de förutsättningar samhället bjöd sina invånare. Målet var att avskaffa klassklyftorna. Detta kunde bara ske på demokratins och det vidgade folkstyrets väg.

Arbetarrörelsens ideologi är också ett sätt att analysera samhällets utveckling. Grundläggande är den materialistiska historiesynen, det vill säga insikten att sådana faktorer som teknik, kapitalbildning och arbetsorganisation – produktivkrafterna – har avgörande betydelse för samhället och människors sociala villkor.

Den materialistiska historiesynen, sambandet mellan ekonomi och samhälle, är den ena huvudpunkten hos Karl Marx, som tillsammans med Friedrich Engels formulerade förklaringsmodellen till varför orättvisorna i samhället uppstod och bevarades. Den andra huvudpunkten är klasskampsteorin. Den säger att samhällsutvecklingen drivs framåt av kampen om produktionsmedlen, alltså makten över produktionen och dess fördelning. Kampen mellan arbete och kapital är enligt denna teori slutfasen i den historiska processen. Kapitalismen frigör väldigaproduktivkrafter men dess hänsynslösa vinstbegär leder till ständiga kriser, som till slut skapar en revolutionär situation där arbetarklassen tar makten.

Arbetarklassen är i denna fas den enda klassen bredvid kapitalägarna, eftersom medelklassen enligt teorin kommer att proletariseras och nedsjunka i arbetarklassen. Efter revolutionen upphör klasskampen, eftersom produktionsmedlen ägs gemensamt och produktionsresultatet räcker åt alla.

Den marx-engelska utvecklingsmodellen var en vetenskaplig teori. Som alla vetenskapliga teorier bestäms dess hållbarhet av prövningen mot verkligheten. Det historiematerialistiska synsättet har visat sig ge viktiga bidrag till förståelsen av samhällens utveckling och påverkat både samhällsdebatt och samhällsvetenskap. Andra delar av teoribygget har däremot visat sig vara otillräckliga eller felaktiga förklaringar och försvunnit ur debatten. Teorin om att den historiska utvecklingen följer givna lagar saknar helt stöd i modern vetenskap. Socialdemokratins lämnade tidigt denna ödestro; framtiden är inte ödesbunden, den bestäms av människorna själva.

Marx och Engels var båda aktiva i 1800-talets politiska debatt, men deras teori om historiens utveckling var inte ett politiskt handlingsprogram. Teorin utsade att en förändring skulle ske, men inte hur. Inte heller beskrev den hur det nya, klasslösa samhället skulle se ut. Teorin var snarare icke-politisk, eftersom den såg samhällsomvandlingen som beroende av en viss teknisk och ekonomisk utvecklingsnivå.

För arbetarrörelsen, som levde mitt i den påträngande nöden och de påtagliga orättvisorna var det naturligtvis omöjligt att bara invänta historiens gång. De många fattiga, hårt arbetande människorna krävde åtgärder i nuet, inte i en

avlägsen framtid. Inom och mellan 1800-talets socialistiska grupperingar uppstod därför en intensiv debatt om hur man skulle kunna påverka det förlopp som Marx teorier pekade ut.

REFORMISM OCH REVOLUTION

En linje, den revolutionära, utgick från idén om historiens slut med kapitalismens fall. Enligt denna linje behövde man inte invänta kapitalismens slutliga kris. En grupp medvetna revolutionärer kunde påskynda förloppet och genom ett maktövertagande med våld föra in utvecklingen på den väg historien bestämt. Dessa idéer utvecklades i en kommunistisk och en anarkistisk riktning, som båda avvisade den demokratiska vägen för samhällsomdaning. Därmed avvisade de i praktiken också idén om människors lika värde, eftersom de inte gav alla lika rätt att vara med och forma framtiden.

Den sovjetiska kommunismens utveckling i starkt förtryckande riktning förklaras både av detta avvisande av den demokratiska vägen och av den underliggande uppfattningen att politik handlar om att genomföra vad historien redan pekat ut som ofrånkomligt. Om utvecklingen är av historien given och den egna gruppen bäst förstår detta, är det ju inte nödvändigt att respektera andra åsikter eller ens att ha en majoritet av väljarna bakom sig. Med detta synsätt är det tvärtom i medborgarnas eget intresse nödvändigt att slå ned opposition, som skulle riskera att föra utvecklingen bort från den rätta linjen.

Åskådningar som ser en viss utveckling som objektivt given, av historien eller

religionen eller något annat, brukar kallas fundamentalistiska. Fundamentalistiska åskådningar är oförenliga med demokrati, eftersom det avgörande inte är väljarnas godkännande utan att följa den utstakade linjen. Oavsett intentionerna hos den elit som gör sig till den enda vägens sanna uttolkare blir slutresultatet diktatur. Utvecklingen inom de kommunistiska planekonomierna kan därför inte skyllas enbart på fel ledare eller fel organisation; den följer just ur det fundamentalistiska i kommunismen.

Den andra linjen, den reformistiska, byggde och bygger däremot på just det demokratiska deltagandet och på reformer som hade stöd av befolkningens majoritet. Att förändra samhället innebar inte för reformisterna att förverkliga en bestämd yttre organisation utan att steg för steg öka människors demokratiska delaktighet i samhälls- och arbetsliv. Förändringsarbetet utgick från krav och behov hos samhällets medborgare, sådana de formulerades i ständigt pågående samtal och diskussioner, där de egna teorierna ständigt prövades och omprövades mot verkligheten.

Den svenska arbetarrörelsen formerades efter två linjer, den fackliga och den politiska, där samverkan var och är självklar men en uppdelning av arbetsuppgifterna praktiskt motiverad. Det fackliga arbetet inriktades, då som nu, på arbetslivet för att där stärka de arbetandes rättigheter. Det politiska arbetet handlade då om att erövra de medborgerliga rättigheter som skulle ge arbetarna möjlighet att påverka samhället de levde i. Nu handlar det om att bevara och vidareutveckla denna medborgarrätt och den demokratiska handlingskraft, som växt fram under det senaste seklet. 11

C. ARBETARRÖRELSENS UTVECKLING

DEN POLITISKA DEMOKRATIN

Arbetarrörelsens första decennier dominerades av kampen för den allmänna rösträtten, rätten att organisera sig fackligt och rätten till fri opinionsbildning. I nära samverkan med liberalismen men i hård strid mot konservatismen och de stora kapitalintressena genomfördes den politiska demokratin under 190-talets första decennier. Samtidigt erkändes rätten att organisera sig fackligt.

Den politiska demokratin gav möjligheter att hävda de arbetandes intressen på ett sätt som de klassiska teorierna inte kunnat förutse. Den påverkade både den sociala och ekonomiska strukturen i en annan riktning än teorierna utsagt. Den privata äganderätten kvarstod, men den privatkapitalistiska produktionsordningen, där vinstintresset var överordnat alla andra intressen, förändrades på avgörande punkter. När andra intressen i produktionen stärktes gentemot kapitalet, förändrades både arbetslivets organisation och produktionsresultatets fördelning, och makt flyttades från ägarna till medborgare, löntagare och konsumenterna.

Denna förändring utgick ur lagstiftning och ekonomisk politik likaväl som ur styrkan i det fackliga arbetet. Den utgick ur kommunalpolitiken med dess lokalaförankring. Den utgick ur hela det samhällsengagemang, som bars upp av parti och folkrörelsearbete och som gav innehåll till de nya demokratiska formerna.

Detta ledde i sin tur till en omprövning av teorierna. Att överta ägandet av produktionsmedel blev inte längre det avgörande.

Avgörande blev det demokratiska bestämmandet över ekonomin. Det demokratiska perspektivet med dess betoning av delaktighet, samverkan och mångfald ställdes i förgrunden. Denna politik hade flera stöd-punkter: samhälleliga regler för företagandet, ekonomisk politik, kollektivavtal på arbetsmarknaden, arbetsrättslagstiftning och konsumentlagstiftning, en framväxande konsumentkooperation och en stark offentlig sektor baserad på samhälleligt ägande, där människors behov, inte deras inkomster, var den styrande fördelningsprincipen.

De egna erfarenheterna visade demokratiens möjligheter för att öka frihet, trygghet och rättvisa i samhället. Erfarenheterna i andra länder visade, att helt förstärkade ekonomier ledde till det rakt motsatta: ofrihet, otrygghet och orättvisor. Dessa olika erfarenheter fördjupade perspektivet på ekonomins demokratisering och byggde ytterligare under insikten att det demokratiska bestämmandet, inte äganderätten, är den avgörande frågan. Ekonomisk demokrati kan lika litet som politisk bygga på lösningar som samlar det mesta av makten hos några få centrala instanser. Ekonomisk demokrati måste handla lika mycket om de arbetandes och konsumenternas inflytande som om medborgarnas rätt och möjlighet att bestämma de samhälleliga villkoren för produktionen.

VÄLFÄRDSPOLITIKEN Under andra hälften av 1900-talet byggdes de sociala trygghetssystemen upp och gav alla medborgare ekonomisk trygghet vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom. Skolan byggdes ut för att ge alla barn möjlighet till utbild-

ning, oberoende av föräldrarnas inkomster. Sjukvård, barnomsorg och äldreomsorg blev rättigheter för alla.

Välfärdsreformerna ökade människors rörelsefrihet. Tillsammans med kollektivavtal och arbetsrättslagstiftning stärkte reformerna de arbetandes makt över det egna livet genom att befria dem från tvånget att acceptera orimliga löne- och anställningsvillkor för att klara sin försörjning. Också välfärdspolitiken bidrog till att förändra den privatkapitalistiska produktionsordningen. Det är därför inte förvånande att många av reformerna måste drivas igenom under hårt motstånd från mer privilegierade grupper.

Under 1900-talets sista decennier med dess uppsving för konservativa och nyliberala strömningar utsattes välfärdsreformerna för nya angrepp. Kritiken hävdade att välfärdssystemen tog ifrån människor deras eget ansvar och urholkade deras initiativförmåga, och att kostnaderna försvagade samhällsekonomin. Denna kritik är maktpolitisk och ideologisk, och saknar stöd i verkligheten. Det är kapitalistisk mytbildning, att människors handlingsförmåga ökar om de försätts i underläge, och att samhällsekonomin stärks, om dess viktigaste resurs, människorna, slits ut och försvagas.

EN VIDGAD JÄMLIKHETSSYN Från 1970-talet växte miljöpolitiken och jämställdhetsfrågorna fram som allt viktigare delar av socialdemokratisk politik. Miljödebatten ansluter till de klassiska socialdemokratiska kraven på en icke-exploaterande ekonomi. Jämställdhetspolitiken växer

självlärt ur socialdemokratiens övergripande jämlikhetsideologi. Med båda debatterna vidgar också samhällsanalysen.

MILJÖ Fördelningen av makt och resurser mellan arbete och kapital är alltså central för analysen av demokratiens och ekonomins villkor. Men miljöproblemen har visat att också en demokratisk ekonomi kan bli exploaterande. Den blir det om målen sätts enbart med utgångspunkt i hur stora resurser den skapar för dagens välfärd, utan hänsyn till vad den samtidigt kostar i form av förbrukade naturliga resurser. Miljökraven tillför en dimension till diskussionen om den ekonomiska makten, som gäller oavsett ägarform och oavsett hur produktionsresultatet fördelas.

Miljöpolitiken rymmer också en vidare fördelningspolitisk princip, den om fördelningen mellan generationerna. Dagens generationer har inte rätt att för sin egen välfärd utarma de naturtillgångar och den fysiska livsmiljö som är basen också för kommande generationers liv. Med detta synsätt är socialdemokratin ett miljöparti.

JÄMSTÄLLDHET De klassmönster som skapas i det ekonomiska livet är centrala för förståelsen av ojämlikhetens problem. All jämlikhetspolitik måste innefatta kamp mot klassklyftor. Men jämställdhetsdebatten har tydligt visat att över och underordning inte endast skapas av faktorer inom produktionslivet, utan också av faktorer utanför denna. Åtgärder enbart mot klassorättvisor räcker därför inte för verklig jämlikhet. Det kräver kamp också mot dessa andra ojämlikhetsmönster

En tydlig sådan struktur är det som kallas genusordningen, den systematiska över- och underordning mellan könen som skapar ojämlika livsvillkor för kvinnor och män. Inom alla samhällsklasser är kvinnors villkor olika männens, den genomsnittliga inkomsten lägre och ansvaret för hem och barn större. Denna ordning begränsar kvinnors livsval och utvecklingsmöjligheter, men den låser också männen i rollförväntningar som kringskar deras personliga utvecklingsmöjligheter. Att bryta det tänkande, som hänvisar till biologiska olikheter för att motivera sociala skillnader mellan könen, är att vidga utvecklingsmöjligheterna för både män och kvinnor. Det skapar ett annat och i djupaste mening mer mänskligt samhälle, med lika rätt och lika ansvar för kvinnor och män, i familjeliv, yrkesliv och samhällsliv. Med denna grundsyn är socialdemokratin ett feministiskt parti.

ETNICITET Diskriminering och fördomar grundade på etniskt ursprung leder också till att människors livsval snävas in och begränsas. Invandrare och ofta nog också invandrades barn löper i dagens verklighet större risk för arbetslöshet, har oftare arbeten under sin utbildningsnivå och är underrepresenterade i politiska församlingar. Boendesegregationen slår allra tydligast mot invånare med utländsk bakgrund.

DISKRIMINERING Sexuell läggning, funktionshinder eller ålder är andra faktorer, som för de enskilda individerna kan betyda

direkt utanförskap eller att livsvalen begränsas, både i det personliga livet, det offentliga livet och yrkeslivet. Jämlikhetspolitik måste riktas mot alla former av över- och underordning, och i detta breda jämlikhetsarbete ligger många av socialdemokratiens stora framtidsuppgifter.

UTVECKLING ÅT TVÅ HÅLL Arbetarrörelsen har förändrat Sverige. Socialdemokratiens Sverige är ett land där fler människor har möjlighet att göra sina egna livsval och där demokratin är starkare förankrad i människors vardag än i de flesta andra länder. Men Sverige är också ett land där utvecklingen drar åt olika håll. Sverige är ett av världens mest jämlika länder, men likväl ett samhälle med synliga klassklyftor, synliga ojämlikheter mellan könen och synlig etnisk segregation.

För många människor öppnar sig en framtid med stora valmöjligheter, med goda egna resurser att också utnyttja dem. Det är välfärdssamhällets barn och barnbarn, präglade både av den självständighet som växt ur den ekonomiska tryggheten och möjligheterna att välja sin framtid, och av den vilja till solidaritet, som skapat dessa deras egna möjligheter. Som fria, starka och självständiga individer ställer de ökande krav på valfrihet och eget inflytande, samtidigt som de håller fast vid idéerna om solidariska lösningar och solidariskt ansvar för gemensamma behov som skola, vård och omsorg.

Men klass, kön och etnicitet skapar alltså ojämlikheter. När klasskillnader

sammanfaller med de skillnader som skapas av framför allt kön och etnicitet, blir ojämlikheten som hårdast.

För många är valmöjligheterna små eller inga, och hindren och begränsningarna svåra att komma över. De klassbundna orättvisorerna fortplanter sig från de vuxnas liv in i barnens villkor på ett sätt som innebär hot om växande klyftor också i framtiden. Alltför många har alltför små utvecklingsmöjligheter i arbetslivet, och alltför många tvingas alltjämt riskera hälsa och välbefinnande i fysiskt eller psykiskt pressande arbetsmiljöer. Denna utsatthet i arbetslivet står i stark och upprörande motsats mot de stora och ökande privilegier som näringslivets eliter beviljar sig själva, i bjärt kontrast mot de krav på att acceptera ökad osäkerhet i arbetet som de riktar mot sina anställda.

Kvinnor möter alltjämt hinder inom yrkeslivet, något som avspeglas i en könsmässigt uppdelad arbetsmarknad, i lägre löneläge och sämre karriärmöjligheter. De har fortfarande det större ansvaret för hem och barn. Hårdare krav på arbetsmarknaden skapar en orimlig press på många barnfamiljer, där både barn och föräldrar far illa. Om utvecklingen inte bryts, kan det innebära att många tvingas välja mellan barn och yrkeskarriär. För både kvinnor och män kan det betyda, att det bredare spektrum av utvecklingsmöjligheter, som ligger i rätten att vara både aktiv förälder och aktiv yrkesarbetande, åter snävas in.

Nya former av kvinnodiskriminerande attityder har dessutom växt fram, som åter söker pressa in kvinnor i roller enligt manligt bestämda krav, inte av egna val och

förutsättningar. En ökad sexualisering av kvinnokroppen drabbar särskilt de unga kvinnorna, och kan påverka arbets- och studiemiljöer på ett sätt som kan få allvarliga effekter för både personlig utveckling och yrkesval.

De nya schablonerna för hur kvinnor och män bör vara skiljer sig delvis från de gamla. Men de syftar till samma typ av över- och underordning i könsbestämda roller, som beskär det personliga handlingsutrymmet.

Sverige är i dag ett multietniskt samhälle, men med tydliga ojämlikheter som hör samman med människors etniska bakgrund. I många invandratäta förorter växer utanförskapet bland de vuxna som inte släpps in på arbetsmarknaden, och bland barnen som inte känner sig ha någon framtid i det omgivande svenska samhället. Detta utanförskap skapar några av de största och mest upprörande klyftorna i dagens samhälle. Det utanförskap och de begränsade livschanser som alltför många invandrare tvingas uppleva är totalt oförenligt med socialdemokratins frihets- och jämlikhetsideal.

Klyftorna växer också mellan olika delar av landet. En ojämnt fördelad ekonomisk tillväxt hotar att leda till stora regionala skillnader i både människors utvecklingsmöjligheter och i den sociala välfärden. Sådana skillnader är omöjliga att förena med jämlikhets- och solidaritetskraven och med kravet att människor ska ha valfrihet mellan olika boende- och livsmiljöer.

D. SOCIALDEMOKRATISK SAMHÄLLSSYN I DAG

DEMOKRATI Villkoren för den enskilda människans liv bestäms i mycket av det omgivande samhället. Ur detta föds kravet på demokrati. Alla måste ha lika rätt att påverka det som har så stor betydelse för deras eget liv. Den enskilda människans liv kan aldrig styras av politiska beslut, men politiken avgör mycket av de faktiska möjligheterna att råda över det egna livet. Det enskilda och det kollektiva sammanfaller i den demokratiska processen. Buren av medborgarnas vilja och övertygelse är den medlet för samhällsförändring.

Demokrati är en process för att fatta beslut kring gemensamma, medborgerliga angelägenheter. Demokratin förutsätter flerpartisystem och allmänna val. Men demokratin är mer än ett styrelseskick och mer än en ordning för att fatta och verkställa beslut. Demokrati är ett värdesystem, som måste genomsyra hela samhällslivet och vars grund är alla människors lika värde och värdighet.

Denna värdegrund ger alla rätt till delaktighet i samhällsarbetet. De medborgerliga fri- och rättigheterna bildar den nödvändiga utgångspunkten, men de måste byggas på med rätten till personlig utveckling, till social trygghet och till delaktighet i arbetsliv och kultur. Samtidigt kräver demokratin av alla att respektera andras demokratiska rättigheter, att ta sin del av ansvaret för samhällsarbetet och att respektera fattade beslut, även när de går de egna önskingarna emot. Demokrati ger rätten att driva sina åsikter och sina intressen, men innebär också

skyldigheten att lyssna på andra. Demokrati utesluter inte motsättningar och konflikter, men kräver av alla en beredskap att lösa motsättningarna i just demokratiska former.

Demokratin verkningskrets kan bara avgöras av demokratin själv. All makt i samhället måste utgå från de människor som tillsammans bildar samhället, inte från påstått naturrättsliga lagar som drar gränser mellan politik och marknad. Den gränsdragningen är en fråga för demokratin själv att göra. De mänskliga rättigheterna utgör den gräns över vilken de politiska besluten aldrig får gå, men det är samtidigt endast demokratin som kan upprätthålla dessa rättigheter. Skyddet för den enskildes autonomi och skyddet för minoritetens rättigheter vilar alla ytterst på de demokratiska värdena.

Demokrati bygger samtidigt på makt-spridning. Koncentration av makt hotar alltid demokratin, oavsett sammansättningen av den grupp som har makten. Demokrati måste kunna utövas på många vägar, på flera plan och på många arenor, oberoende av varandra. Demokrati kräver att människor kan påverka både samhällsförändringarna i stort och samhällets funktioner sådana de möter i vardagen, i skola och vård, i boendet, i trafiken och den omgivande miljön. De demokratiska processerna bygger på kraften och viljan hos medborgarna, till samhälleligt engagemang och aktivitet, behovet av eget skapande, ökad kunskap och eget ansvar. Denna kraft kan inte frigöras av vare sig kommersiella krafter eller byråkratiska samhällsorgan, utan bara av människornas själva. Samhällsarbetet måste alltid bygga på tilltron till medborgarnas eget engagemang och medborgarnas egna organisatio-

ner, till folkrörelserna, folkbildningen och det gemensamma ansvarstagandet.

De beslut om gemensamma angelägenheter som tas på nationell nivå och i kommuner och landsting måste inordnas i ett helhetsperspektiv. Komplexiteten i de avvägningar som måste göras kräver att detta görs av förtroendevalda utsedda av och ansvariga inför väljarna i enlighet med tydligt presenterade politiska värderingar. Men denna representativa demokrati måste hela tiden bäras upp av en levande debatt och levande delaktighet bland medborgarna själva.

Den demokratiska processen och samhällsförvaltningen måste bygga på offentlighet och insyn, och på klara och rättvisa spelregler. Politiska uppdrag och tjänster inom offentlig förvaltning måste stå öppna på lika villkor för alla medborgare. Som en konsekvens av dessa generella krav på samhällsförvaltningen vill socialdemokratin också verka för att monarkins arvsprincip avskaffas och ersätts av en republik, där statschefen direkt eller indirekt väljs av folket. Denna förändring förutsätter, som alla demokratins förändringar, en majoritet bland befolkningen.

Socialdemokratin växte fram som en folkrörelse och folkrörelsearbetet är alltså grunden för vårt politiska arbete. Därför måste vi också ta till oss kraften i det engagemang, som uttrycks av de nya folkrörelser, som växer fram som reaktioner på orättvisor och problem i dagens samhälle.

Demokratin förutsätter aktiva medborgare. Folkrörelserna, gamla och nya, och folkbildningen – med den förändringskraft som uppstår när människor möts till gemensamma samtal och gemensam handling –

måste därför ha en avgörande roll i samhällsbygget. De ger människor möjlighet att förändra sin egen omgivning och tillfällen att utveckla sina kunskaper och sitt tänkande i samtal med andra. De utgör mötesplatser fredade för kommersiella lönsamhetskrav där medborgarna naturligt kan koppla sina egna erfarenheter och krav till ett vidare samhällsligt perspektiv. Det bygger upp en medvetenhet om demokratins värden, som i sin tur skapar ett eget ansvar för demokratins upprätthållande. Den moderna informationstekniken ger här nya möjligheter för vidgad delaktighet i debatten, till mötesplatser mellan invånare i olika delar av landet och ökad kontakt mellan väljare och förtroendevalda.

Folkrörelserna har alltid varit viktiga bärare av det demokratiska samtalet, och denna roll får ytterligare tyngd i dag genom massmedias ökade betydelse. Media spelar själva en betydelsefull roll för den fria opinionsbildningen och det fria informationsflödet. Men maktkoncentrationen i mediabranschen och den växande sammankopplingen med underhållningsindustrin gör att informationsflödet blir alltmer likformigt och i alltför stora delar uppbyggd på passiv konsumtion i stället för socialt engagemang. Att motverka maktkoncentrationen, att upprätthålla mångfald och att skydda public servicekanalerna inom radio och tv är centrala delar av socialdemokratins mediepolitik. Icke-kommersiella medier för kunskapsspridning, folkbildning och kulturpolitisk bredd stärker demokratin. Men omistliga motvikt till kommersialiseringen av

samhällsdebatten är också de arenor för medborgerliga samtal och medborgerligt utbyte av tankar och erfarenheter, som folkrörelser av skilda slag erbjuder. Debatt, opinionsbildning och granskning av politiken får aldrig bli en fråga enbart för professionella debattörer. Likaväl som samhällsarbetet måste bäras upp av medborgarnas eget engagemang, måste samhälls och kulturdebatten göra det.

Tilltron till demokratin beror både av medborgarnas möjlighet till delaktighet i den och av dess handlingskraft, av politikens möjligheter att göra verklighet av fattade beslut. Rätten att vara med och påverka slutligen handlar ytterst om rätten att påverka verkligheten. Demokratin förlorar i tilltro om den inte praktiskt kan lösa de problem människor upplever i vardagen och de brister de ser i samhället. Demokratins handlingskraft måste därför ständigt värnas, både mot grupper som har makt i kraft av sin ekonomiska styrka och mot grupper som med hänvisning till speciella kunskaper eller speciell kompetens anser sig ha större rätt än andra att påverkapolitiken.

Internationaliseringen innebär nya utmaningar för den demokratiska delaktigheten. Många politiska beslut, som tidigare kunde tas på nationell nivå, kräver i dag internationell samordning. Detta ökar demokratins handlingskraft, men också avståndet till väljarna. Det skapar hos många en känsla av att eget engagemang och försök att påverka inte lönar sig. Kravet på demokratisk handlingskraft kommer i konflikt med kravet på demokratisk delaktighet.

Därför måste arbetsformer och beslutsprocesser inom de internationella politiska

samarbetsorganisationerna ses över och vidareutvecklas i syfte att skapa större insyn och kontroll och en säkrare demokratisk bas. Det betyder också att de nationella politiska formerna och institutionerna måste förändras för att på olika vägar möjliggöra ett större medborgerligt deltagande. Detta kräver stor beredskap att förändra gamla arbetsformer och etablerade institutioner, både inom olika samhällsorgan och inom de politiska partierna.

EN DEMOKRATISK EKONOMI

En modern, tekniskt avancerad produktion bygger med nödvändighet på stora insatser av kapital. För att resurser till sådana kapitalatsatningar ska uppstå, måste produktionen ge en viss avkastning, det vill säga vinst. I denna strikt ekonomiska mening är kapitalackumulation omöjlig att komma ifrån.

Men begreppet kapitalism har i politisk debatt sedan länge haft en annan och vidare innebörd än denna snävt ekonomiska. Det betecknar ett maktsystem, där den som äger kapitalet ges rätten att bestämma över alla andra intressen, och människors rättigheter bestäms av deras ekonomiska lönsamhet. Detta maktsystem skapar ofrihet för alla andra än de stora kapitalägarna. Det skapar stora orättvisor och stora sociala spänningar inom länder och mellan länder. Det leder till allvarlig exploatering av miljö och naturtillgångar.

Mot detta maktmonopol sätter socialdemokratin en ekonomi styrd av folkliga intressen. Vi strävar efter en ekonomisk ordning där varje människa har rätt och

möjlighet att som medborgare, löntagare och konsument påverka produktionens inriktning och fördelning, arbetslivets organisation och arbetslivets villkor. Den innefattar olika former av ägande och företagande. Den ser miljöhänsyn som ett överordnat krav på all produktion. Den kräver att produktionslivet bygger på respekt för allas arbete, tar tillvara engagemanget och arbetsviljan hos alla och fördelar produktionsresultatet rättvist. Den förutsätter respekt för de spelregler demokratin har den överordnade rätten att besluta om.

Denna ordning står inte i motsats till privat företagande. Den bygger som all modern produktion på att produktionskapital måste ge avkastning. Den ser företag och företagsledning som en av många aktörer av betydelse för ekonomin. Den ser marknadsekonomi som en del av det ekonomiska livet. Men den tillåter inte att kravet på privat vinst får dominera över alla andra intressen och styra samhällets utveckling, och den godtar inte marknaden som norm för sociala nyttigheter och för samhällslivet.

I konflikten mellan kapital och arbete företräder socialdemokratin alltid arbetets intressen. Socialdemokratin är och förblir ett antikapitalistiskt parti, som alltid byggt motkrafter mot kapitalets anspråk på makt över ekonomi och samhälle.

Det demokratiska samhället har alltid den överordnade rätten att ange villkor och ramar för det ekonomiska livet. Det demokratiska samhället har också alltid rätten att ändra villkor och former, om ett visst sätt att organisera arbete och ekonomi inte uppfyller viktiga folkliga intressen. Ekonomiska intressen har aldrig rätt att

sätta gränser för demokratin, det är tvärtom alltid demokratin som sätter gränserna för marknaden och de ekonomiska intressena. Socialdemokratin avvisar en samhällsutveckling där kapital och marknad dominerar och kommersialiserar sociala, kulturella och mänskliga relationer. Marknadens normer får aldrig avgöra människors värde eller bilda norm för det sociala och kulturella livet.

Demokrati måste för den gemensamma välfärdens skull kombineras med effektivitet i det ekonomiska livet. Ineffektiv produktion betyder mindre utbyte av det arbete som lagts ned, och därmed ett sämre produktionsresultat med mindre resurser för välfärden. Det urholkar i sin tur tilltron till de demokratiska formerna. Också här visar erfarenheten att effektivitet och produktivitet fordrar öppenhet och variationsrikedom. Det förutsätter inflytande direkt från konsumenterna. Det förutsätter ett arbetsliv som bygger på respekt för de anställdas kunskaper, idéer och engagemang. Det förutsätter möjligheten för människor att förverkliga egna idéer genom att starta egna företag.

Demokratis krav likaväl som effektivitetens leder till samma slutsats: det ekonomiska livet måste kunna påverkas i många olika former, på flera olika plan. De många och skiftande kraven på det ekonomiska livet kan inte tillgodoses vare sig med enbart politiska beslut eller med enbart marknadshushållning. De kräver den blandekonomi, som bygger på en kombination av samhälleliga åtgärder och marknadsmekanismer, starka fackliga organisationer och medvetna, aktiva

konsumenter, stödda av stark konsumentlagstiftning.

De politiska besluten har att ange spelreglerna för att hindra alla former av exploatering, för att garantera samhällsekonomisk balans och för att fördela produktionsresultatet rättvist och så att grundläggande sociala rättigheter tillgodoses. Marknaden behövs för den effektiva produktion som skapar och återskapar resurserna för välfärden. Kapitalism och marknadsekonomi ska hållas i sär. Marknadsekonomi är ett distributionssystem, där varor och tjänster byter ägare med pengar som bytesvärde. Kapitalism är ett maktssystem med förräntningen av kapital som överordnad norm.

På varumarknaden och den privata tjänstemarknaden är prismetanismen ett snabbt och smidigt signalsystem mellan producenter och konsumenter. Nya företag kan snabbt växa fram som svar på konsumenternas efterfrågan, och konkurrensen mellan olika företag skapar utrymme för många och skiftande konsumentval. Marknaden bygger på ett stort antal självständiga aktörer, som ger utrymme för många idéer och därmed skapar stora ekonomiska resurser.

Men marknaden kan inte upprätthålla sig själv. Dess inneboende tendenser till koncentration motverkar den mångfald som är dess egen förutsättning. Den prismetanism, genom vilken marknaden arbetar, kan inte skapa de stabila spelregler som marknaden själv kräver för att fungera väl. Endast samhälleliga organ, oberoende av marknaden, kan skapa och upprätthålla detta regelverk. Endast ett sådant regelverk kan upprätthålla konkurrensen och bryta den

drift till koncentration, som till konsumenternas skada sätter prismetanismen ur spel och skapar den typ av privata monopol, som arbetarrörelsen alltid bekämpat.

Marknadsmekanismerna klarar inte heller att hushålla med sådant som saknar marknadspris, som luft och vatten. Också detta kräver åtgärder i form av politiska beslut, och motvikt i form av medvetna konsumentopinioner.

Marknaden är således bara en del av det blandekonomiska systemet socialdemokratin förordar. Marknaden kan bara möta sådana behov och önskemål som kan uttryckas i tillräckligt stark efterfrågan. Sådana nyttigheter som utgör sociala rättigheter, det vill säga nyttigheter som ska tillkomma alla oberoende av inkomst, måste undandras marknadens fördelningsprinciper och fördelas efter andra principer. Dit hör vård, skola och omsorg. Dit hör rättvisväsendet. Dit hör kulturen. Dit hör bostadssektorn i den utsträckning som krävs för att säkerställa allas rätt till en god bostad. Dit hör en politik som säkerställer kommunikationer och social infrastruktur över hela landet.

Valet mellan samhällsåtaganden och marknadshushållning ska avgöras med utgångspunkt i vad som ger det bästa resultatet med hänsyn till rättvisa och effektivitet. Valen kan skifta mellan olika sektorer av ekonomin, beroende på vilka krav och behov de har att svara mot. Fördelningen kan ändras, om viktiga behov inte uppfylls i den ursprungliga formen. Socialdemokratin avvisar den ekonomiska fundamentalism, som både till höger och vänster sätter upp en enda

hela ekonomin omfattande, ägarform som förutsättningen för ett gott samhälle. Det avgörande är aldrig den yttre formen, utan hur väl målen för verksamheten uppnås.

En demokratisk ekonomi är inte en ekonomi fri från intressesmotsättningar, svårigheter och omställningskrav. Men en demokratisk ekonomi är fri från exploatering av människor och miljö. En demokratisk ekonomi är en ekonomi där olika intressen samspekar med varandra och kapitalet är underordnat demokratin. En demokratisk ekonomi ger dem som ställs inför förändringskrav stöd att ställa om till nya förutsättningar. En demokratisk ekonomi bygger på rätten för alla, människor likaväl som regioner, att på en gång vara delaktiga i att skapa välfärden och att åtnjuta den.

JÄMLIKHET OCH MÅNGFALD

Det är flera olika faktorer som skapar ojämlikheterna i samhället men det grundläggande mönstret är gemensamt: Den enskilde individen blir inte sedd och bemött som person och får inte utvecklas i enlighet med egna förutsättningar och val. Valen underordnas individens tillhörighet till en viss grupp, bestämd av klass, kön eller etnicitet, av funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Detta mönster återfinns också i villkoren för arbetslivet och den enskildes position där.

Socialdemokratin strävar efter jämlikhet i fördelning av de resurser som har betydelse för människors möjlighet att påverka samhället och sina egna liv. Uppgiften är, nu som tidigare, att förändra de mönster och maktstrukturer i samhället som gör att några

inte kan växa och utvecklas fullt ut. Jämlikhetspolitiken måste alltid utgå från behoven och villkoren för dem som är drabbade av ojämlikheten, men jämlikhets-reformerna måste hela tiden bäras upp av övertygelsen hos befolkningsmajoriteten att detta är riktigt och gott. Annars blir de inte bestående. Det jämlika samhället blir uthålligt endast om det breddar och berikar livet för alla.

De redan existerande välfärdssystemen har sin styrka därför att de kombinerar behoven hos befolkningsgrupper i olika livssituationer till lösningar, som skapar trygghet och frihet för alla. På samma sätt måste vår politik i dag finna lösningar, som kombinerar behoven hos dem som alltjämt är låsta av begränsningar och underordning och de som, inte minst beroende på socialdemokratis politik, redan står fria och starka.

En politik för jämlikhet handlar om att alla lika rätt och möjlighet till arbete, som ger ekonomiskt oberoende och möjlighet att utvecklas och komma vidare. Den handlar om rätt till inflytande över det egna jobbet och ett arbetsliv som rättvist värderar och respekterar allas insatser. Den handlar om att alla lika rätt och möjlighet att delta i politiskt och fackligt arbete, till kulturupplevelser och samhällsengagemang. Den handlar om att förändra klassmönster och om att bryta traditionella könsrollsmönster likaväl som etniska fördomar och annan diskriminering.

Full sysselsättning, lika lön för likvärdigt arbete och en arbetsorganisation som ger alla möjlighet att påverka och att växa i jobbet är grundläggande förutsättningar. Grundläggande är också en utbildnings-

sektor, som ger förutsättningar åt alla att göra sina egna livsval. Det gäller såväl ungdomsårens val av studie- och därmed yrkesinriktning som återkommande under vuxenlivet.

En politik för jämlikhet handlar om att rättvist och solidariskt finansiera varandras välfärd, och förutsätter en effektiv och ambitiös fördelningspolitik. De skatter som finansierar välfärden ska tas ut efter bärkraft, och de välfärdstjänster som skapas ska fördelas efter behov.

En politik för jämlikhet handlar om mäns och kvinnors lika rätt till både yrke och familjeliv, och om deras lika ansvar för hem, familj och barn. Detta kräver ett arbetsliv som gör det möjligt att kombinera yrkesliv med familj, och en väl utbyggd barnomsorg.

En politik för jämlikhet är en politik för integration, som bygger på en öppenhet för mångfaldens möjligheter och på ömsesidig respekt mellan invandrade och infödda. Kultur och religion bidrar till människors identitet och kan berika samhällslivet. Kulturell och religiös mångfald ska bejakas i all den utsträckning den inte innebär begränsningar i andra människors rätt och möjlighet att göra egna livsval.

En politik för jämlikhet handlar om ett samhälle där funktionshindrade på samma sätt som andra ses som kompetenta och självständiga medborgare, med samma rätt till ett aktivt och självständigt liv, till arbete och eget boende och till full rörelsefrihet i samhället. Det är en politik för sexuell likaberättigande, där människor får välja samlevnadsform utan att riskera diskriminering och utanförskap. Det är en politik som stöttar och stöder de psykiskt funktionshind-

rade och de psykiskt sjuka. Det är en politik som innefattar alla åldrar i samhällsbygget, som tar tillvara de äldres erfarenheter och kompetens och som gör hänsynen till barns behov och barns rättigheter till en genomgående linje i samhällsarbetet.

En politik för jämlikhet kräver en hård och bestämd gränssättning mot alla former av rasism och främlingsfientlighet, och mot det könsrelaterade våldet och trakasserier. Den kräver kamp mot alla de typer av fördomar och diskriminering som begränsar människors liv och valmöjligheter. Den är en politik för mångfald där var och en ses som individ med rätt att utvecklas på egna villkor och samtidigt rätt att ingå i en arbets- och samhällsgemenskap på lika villkor med alla andra.

Det samhälleliga regelverket skagenomgående utformas för att stödja och stimulera utvecklingen mot ökad jämlikhet i mångfald. Arbetsmarknaden och utbildningssektorn har nyckelroller för att bryta såväl klassmönster som ojämlikheter betingade av kön, etnicitet och funktionshinder. Men mycket handlar om att förändra värderingar och attityder, och bryta handlingsmönster som grundas i dessa synsätt. Folkrörelser och politiska partier, företag och fackliga organisationer, skola och barnomsorg har alla sin del i ansvaret. Socialdemokratis uppgift som folkrörelse är att driva debatten och att i vår egen rörelse arbeta så att vi förverkligar kraven på mångfald och jämlikhet.

Dessa jämlikhetens krav, i alla dessa aspekter, ska genomsyra socialdemokratis politik inom alla sektorer.

VÄLFÄRDSPOLITIKEN

Socialdemokraternas välfärdspolitik är ett uttryck för alla de tre principerna om frihet, jämlikhet och solidaritet. De utgår ur den idétradition som handlar om det gemensamma samhällsbyggandet. De skapar både individuella och samhälleliga nyttigheter. Den ger rättigheter, men ställer också krav.

Den omfattar alla, inte bara människor med låga inkomster. Alla är delaktiga i både rättigheter och skyldigheter, alla ingår på lika villkor. Medborgarna delas inte upp i "mottagare" och "betalare", som de gör i behovsprövade system, med de intressemot-sättningar det kan skapa. Den generella välfärdspolitikerna är något medborgarna solidariskt erbjuder varandra, och solidariskt bidrar till att betala. Deras betydelse ligger därför både i den frihet och trygghet de ger individen och i den sociala sammanhållning de skapar.

Välfärdspolitikerna handlar om ekonomisk trygghet, men också om att rättvist fördela livschanser och ge förutsättningar att välja i livets olika skeden. Alla ska ha rätt till arbete, och alla ska ha rätt att utvecklas i sitt arbete. Alla ska ha rätt till en trygg barndom och en trygg uppväxt, i enlighet med FN:s barnkonvention. Alla barn och ungdomar ska ha rätt till en uppväxtfri från droger och våld. Alla ska ha rätt till kunskaper och kulturupplevelser. Alla ska ha rätt till en god bostad till en rimlig kostnad i en trygg och säker miljö. Alla ska ha rätt till en trygg och värdig ålderdom. Alla ska ha rätt att göra sina egna livsval utan att möta fördomar eller diskriminering, och utan att riskera att hamna i socialt underläge. Alla ska också

ha sitt ansvar för att upprätthålla välfärdssystemen och inte missbruka förmånerna.

Välfärdspolitikerna handlar om mer än att bara korrigera orättvisor som skapats av det ekonomiska livet. Välfärdspolitikerna handlar om jämlikhet. Den handlar om att öka människors makt över det egna livet. Därmed bidrar den också till att förändra maktförhållandena i ekonomi och samhälle.

Socialförsäkringarna och de sociala tjänsterna som vård, skola och omsorg kan därför aldrig reduceras till varor på en marknad, där samhällets uppgift enbart blir att fördela skattepengar för den enskildes inköp. Välfärdssystemen förutsätter ett ansvar hos medborgarna inte bara för de egna förmånerna, utan också för alla andras rättigheter. De måste utformas så att detta gemensamma ansvar är möjligt att utöva. Så kallade kundvalsmodeller som gör sociala nyttigheter som skola, vård och omsorg just till varor på en tjänstemarknad, är oförenliga med kraven på solidariskt ansvarstagande. Marknadens och konkurrensens principer ska inte prägla den offentliga verksamheten. Demokraternas principer, öppenhet och tydliga ansvarsförhållanden ska gälla.

Vi kan inte acceptera utvecklingen mot ökat inslag av privata försäkringar på välfärdsområdet. De utgör ett hot mot den generella välfärden och skapar oacceptabla orättvisor i medborgarnas tillgång till välfärden.

Skola, vård och omsorg har en central roll för fördelningen av möjligheter i livet. Ojämlika möjligheter till utbildning, vård eller omsorg fortplantas och förstoras till ojämlika möjligheter till personlig utveck-

ling, i samhällslivet och på arbetsmarknaden. Sådana klyftor skadar den enskilde, och de skadar samhället. Den lika tillgången till dessa nyttigheter, med hög kvalitet för alla, är en grundbult för jämlikhetspolitiken. Vården, skolan och omsorgen måste också vara uppmärksam på de klass- och könsbundna mönstrens betydelse och medvetet arbeta för att förändra dem. Därför är utbildning, vård och omsorg samhälleliga angelägenheter. Fördelningen av dem får aldrig överlämnas till marknadens prismekanismer, och utbudet av dem får aldrig bestämmas av enskilda producenters intresse av egen vinst.

Skola, vård och omsorg ska finansieras solidariskt över skatten. De politiskt förtroendevalda ska ha ansvaret för fördelningen mellan olika ändamål, för att säkerställa att skattepengarna används så att kraven på lika tillgänglighet och lika god kvalitet för alla uppfylls. Samhällelig kapacitet att erbjuda skola, vård och omsorg är en förutsättning för att de grundläggande principerna om kvalitet och fördelning efter behov ska upprätthållas.

Alla invånare i hela landet ska ha likvärdig tillgång till skola, vård och omsorg. Det förutsätter en kommunal skatteutjämning, annars leder olika skattekraft och skillnader i befolkningens sammansättning till skillnader i välfärd mellan medborgare i olika kommuner.

Vi vill utveckla den offentliga sektorns verksamheter så att de svarar både mot klassiska krav på rättvisa och lika tillgång och mot nya krav på inflytande och valfrihet. Att kunna påverka den skola, den vård och den omsorg man får är en del av makten över det egna livet och nödvändig för kän-

slan både av delaktighet i och ansvar för samhället.

Människor är olika, med olika behov och förutsättningar. Därför krävs olika pedagogiska utformningar, olika vårdformer och olika omsorgsalternativ. Det måste finnas möjlighet att välja mellan olika former av vård, skola och omsorg, under förutsättning att det finns underlag för flera alternativ. I detta avseende är förutsättningarna olika i glesbygd och i tätbefolkade områden.

Mångfald och variation i utformningen är viktig ur såväl jämlikhets- som valfrihetssynpunkt. Det är en av den offentliga sektorns självklara huvuduppgifter att inom ramen för den egna verksamheten utveckla alternativ för att möta medborgarnas skilda behov och önskemål. Men kooperativa, ideella och enskilda alternativ kan också spela en roll. De ska därför ha möjlighet till offentlig finansiering om de följer samma regler som de offentliga verksamheterna. Möjligheterna till andra alternativ handlar om medborgarnas möjlighet att välja skola, vård och omsorg, inte om enskilda producenters möjlighet att välja de elever och patienter som är mest lönsamma. Medborgarnas tillgång till välfärden får inte styras av enskilda företags vinstintressen.

De offentligt finansierade verksamheterna ska likaså fylla högt ställda krav på bra arbetsvillkor och på möjligheter till inflytande och utveckling i jobbet. De ska ta tillvara de anställdas engagemang och kompetens och ge utrymme för att pröva nya idéer och lösningar. Såväl inom offentlig sektor som olika privata alternativ ska självständighet och kreativitet stimuleras.

Verksamheterna ska präglas av öppenhet och möjlighet till insyn. De anställdas yttrande- och meddelarfrihet får inte inskränkas.

Skattepengar är en begränsad resurs, som aldrig räcker till att uppfylla alla de önskemål som ställs på dem. Det är alltid nödvändigt att väga olika krav mot varandra, med hänsyn till de överordnade kraven på rättvisa och lika hög kvalitet för alla. Denna sammanvägning måste göras i en öppen demokratisk process som alla kan påverka, dvs i den representativa demokratins former. Möjligheten till bidrag till privata alternativ kan därför inte utformas som automatiskt verkande regler, som tar över denna demokratiska process.

Av både ekonomiska skäl och effektivitetsskäl ska kommuner och landsting ha stor frihet att utforma de sociala tjänsterna efter lokala behov och förutsättningar. Men nationella mål för verksamheterna får aldrig åsidosättas av lokala beslut. Rättigheter för enskilda individer, som bestäms i direkta beslut av riksdag och regering eller som är inbyggda i de nationella målen för verksamheter som skola, vård och omsorg, får inte urholkas av lokala beslut.

Ett gott ekonomiskt skydd när den egna förvärvsinkomsten faller bort är grundläggande för den enskildes trygghet och frihet. Socialförsäkringssystemen ska ge alla detta skydd i enlighet med inkomstbortfallsprincipen. Endast generella, samhälleliga försäkringssystem kan tillgodose både den enskildes behov av ekonomiskt skydd och de fördelningspolitiska kraven på särskilt skydd för utsatta grupper. Försäkringssystemen måste anpassas för en arbetsmarknad, där allt fler skiftar mellan perioder av studier

och perioder av förvärvsarbete och där många kombinerar anställning med eget företagande.

I många av livets förändringsskeden handlar både frihet och trygghet om möjlighet till stöd att ställa om till de nya förutsättningarna. Den som blir arbetslös har rätt till utbildning för att få nytt jobb, och rätt till tid att söka ett passande nytt arbete. Den vars arbetsförmåga minskar som följd av sjukdom eller skada har rätt till rehabilitering. Den som är funktionshindrad ska ha stöd att leva ett självständigt liv och att göra sin insats i arbetslivet. De som får barn ska ha rätt till betald föräldraledighet, och de som har småbarn ska ha rätt till den trygga och utvecklande barnomsorg som gör att föräldraskap och yrkesarbete kan kombineras.

Bostadspolitikerna är en oundgänglig del av den generella välfärden, och utgör det fjärde benet i välfärdspolitikerna utöver vård, skola och omsorg. En bostad är en social rättighet, och det är därför ett samhälleligt ansvar att trygga bostadsförsörjningen. Star- ka allmännyttiga och kooperativa före- tag är nödvändiga för att motverka segregation och för att hålla nere boendekostnaderna. De boendes inflytande över sin bostad och sitt bostadsområde ska öka. Till välfärdspolitikerna i vid mening hör också vidare åtgärder som förebygger arbetsskador, sjukdomar och utslagning från arbetsmarknaden. Dit hör förebyggande hälsovård, arbetsmiljölagstif- tning, arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning.

Till välfärdspolitikerna hör också tryggheten på gator och torg och i det egna hemmet. Att bekämpa brottslighet är

en del av trygghetspolitiken, men i det ingår också att bekämpa brottslighetens orsaker. Samhället måste reagera tydligt mot brott och regelöverträdelse. Men den långsiktiga bästa brottsbekämpningen är att bygga det samhälle där de sociala klyftorna är små, där alla har rätt till ett arbete, där det könsrelaterade våldet är borta och barn och ungdomar har trygga uppväxtvillkor.

ARBETE OCH TILLVÄXT

En stark ekonomi och ett starkt produktions- liv med hög internationell konkurrenskraft är grunden för en fortsatt god utveckling av sysselsättning, reallöner och social välfärd.

Välfärden stärker samtidigt förutsätt- ningarna för tillväxt. När fler får god utbild- ning och fler kan öka sin kompetens ökar ekonomins styrka. En aktiv arbetsmarknads- politik gör det lättare för arbetslösa att hitta nya jobb och för arbetsgivare att få personal med den kompetens de behöver. Sjukförsäk- ringen ger människor råd att sköta sin hälsa och det minskar utslagningen ur arbetslivet.

Barnafödandet handlar om välfärd och livschanser. Det handlar också om framtiden och därmed den ekonomiska utvecklingen. Ett barnvänligt arbetsliv är centralt för att kvinnor och män ska kunna uppfylla sina livsmål när det gäller barn och föräldraskap. Socialdemokratin strävar efter ett barnvän- ligt samhälle.

Insikten om sambandet mellan ekonomisk styrka och välfärd ska styra politiken, och detta innebär krav på tillväxtens former. Tillväxtens syfte är ökad mänsklig välfärd och därför kan den inte få ske med metoder

som undergräver mänsklig hälsa och livs- kvalitet, ödelägger miljö eller utarmar naturtillgångarna. Sådan tillväxt är inte till- växt; de mänskliga, ekologiska och sociala kostnader den medför överstiger de vinster den kortsiktigt kan leda till.

All tillväxt uppstår ur mänskliga insatser: av den tekniska utveckling som skapas av mänsklig uppfinningsrikedom, av de sociala system människor bygger upp för produktion och konsumtion, av det kapital som skapas ur detta och först och sist av det mänskliga arbete, som sätter kapital och teknik i verksamhet. Människors arbete är grunden för all välfärd och all kultur.

All tillväxtpolitik måste därför handla om att skapa goda förutsättningar för människors arbete, kreativitet och företagande, över hela landet. Tillväxt är det samlade resultatet av många insatser, inom alla delar av arbetslivet, inom alla regioner. Det kräver arbete åt alla och ett arbetsliv, som tar till- vara kunnandet och kompetensen hos alla som vill arbeta.

Full sysselsättning är ett socialt likaväl som ekonomiskt mål. Den gör alla delaktiga i skapandet av välfärden och hindrar arbets- löshetens utanförskap med de ojämlikheter och mänskliga skador den för med sig. Den stärker strävandena att bryta könsrolls- mönster, etniska fördomar och diskrimine- ring genom att bryta udden av de utsorte- ringsmekanismer, som på en svagare arbetsmarknad tar över hänsynen till kunnande och kompetens och sorterar bort människor på grund av kön, etnisk bak- grund, ålder eller funktionshinder.

Socialdemokratins tillväxtpolitik bygger

på rätten till ett meningsfullt arbete med goda arbetsvillkor inom alla delar av arbetslivet, goda villkor för företagandet, goda, icke-förslitande arbetsmiljöer, utvecklingsmöjligheter för alla och respekt för värdet av allas insatser. Alla anställda ska ha möjlighet att påverka sitt eget arbete. Alla anställda ska ha möjlighet till kompetensutveckling och vidareutbildning. Arbetslivet ska organiseras så att de anställdas kompetens – både i form av utbildning och yrkeserfarenheter – tas tillvara och byggs på ute på arbetsplatserna. Med dagens ökande kunskapskrav är detta en förutsättning för en stark ekonomi, men lika mycket en jämlikhetsfråga. Samtidigt innebär jämlikhetsskravet en självklar rätt till goda arbetsvillkor och trygg försörjning också för dem vars arbetsuppgifter inte kräver längre utbildning. Dessa arbetsuppgifter spelar sin roll för det sammanlagda produktionsresultatet och det ska avspeglas i både löne- och anställningsvillkor.

Hela produktionslivet ska byggas upp för att ta tillvara idériedom och självständighet från alla verksamma, både anställda och företagare. Reglerna för företagsamheten ska vara tydliga och överskådliga. Forsknings- och utvecklingsarbete ska stimuleras. Nyföretagande och entreprenörskap ska främjas och kooperativ företagsamhet ska stimuleras. En effektiv konkurrenslagstiftning ska motverka monopol och koncentration.

Starka fackliga organisationer är nödvändiga för att hävda de anställdas gemensam maintressen vad gäller löner, arbetsmiljö, arbetstider och anställningsvillkor. Detta är självklara avtalsfrågor mellan likaberättiga parter på arbetsmarknaden. Kollektiv-

avtal är också en nödvändig förutsättning för legitimiteten i arbetslivets spelregler och för arbetsfreden. En stark arbetsrättslig lagstiftning behövs som skydd för de anställda.

Skattesystemet ska bidra till ett väl fungerande näringsliv och till en rättvis fördelning av de resurser produktionslivet skapar. Det ska utformas så att det premierar sunda ekonomiska beteenden, samtidigt som det tryggar möjligheterna att finansiera viktiga välfärdstjänster. Enkelhet och tydlighet i regelverket, likformighet och breda skattebaser är grundläggande principer. De sammantagna effekterna av skatte-, avgifts- och bidragsregler får inte ge upphov till marginaleffekter, som kan påverka arbete och företagande negativt.

Ett arbetsliv som tar tillvara kompetensen hos alla arbetande måste ta hänsyn till människors olika förutsättningar och olika livssituationer. De som har barn måste kunna kombinera familje- och yrkesliv. De som närmar sig pensionsåldern måste kunna gå ner i arbetstid eller övergå till mindre betungande arbetsuppgifter, om de känner att orken minskar. Tekniska möjligheter att anpassa arbetsplatserna till människor med funktionshinder ska tas till vara fullt ut.

Allt detta bidrar till både bättre livskvalitet för de anställda och större effektivitet hos företagen, genom att den kombinerar de anställdas behov med de moderna arbetslivets krav på varierad personaloch tidsanvändning. Den sorts flexibilitet som innebär att de anställda tar hela kostnaden i form av otrygga och osäkra anställningsvillkor är däremot oförsvarlig.

Diskriminering och fördomar, som

innebär att kompetens och arbetsvilja hos vissa människor undervärderas eller alls inte tas tillvara är ett oacceptabelt slöseri med mänskliga resurser, som kraftfullt ska motverkas. Att människor som vill och kan arbeta sorteras bort och nedvärderas av arbetsmarknaden är en kränkning av människors värde och en tung orsak till sociala orättvisor.

Alla ska ha rätt till inflytande över sin arbetstid. Vi vill förkorta arbetstiden i former som ökar detta det egna inflytandet. Målet är en arbetstid, som motsvarar trettio timmars arbetsvecka.

Alla invånare i landet har gemensamt intresse av att hela landet kan leva och utvecklas. En jämn regional utveckling ger fler jobb, den tar bättre tillvara landets olika resurser och betyder därmed att större resurser skapas för den gemensamma välfärden. En ojämnt fördelad tillväxt å andra sidan skapar överhettningssproblem i vissa regioner och stagnationsproblem i andra. Båda delarna betyder sämre resursutnyttjande och högre kostnader för hela samhället. Alla regioner ska därför ge goda möjligheter för arbete, företagande och studier och erbjuda goda levnadsvillkor för sina invånare.

Flera faktorer i den moderna ekonomin ökar möjligheterna att sprida tillväxten över hela landet och ger många regioner nya möjligheter att växa ekonomiskt. Den moderna informationstekniken minskar betydelsen av geografiskt läge. Omställningen till ekologisk uthållig utveckling bygger bland annat på en ökad användning av resurser som finns utanför de stora tätorterna, som skog och grödor. Turistnäringens ökande betydelse skapar många nya jobb. Allt detta innebär

nya möjligheter att skapa större och mer varierade arbetsmarknader i alla regioner. En förutsättning är transport- och kommunikationssystem, som binder ihop olika orter inom en region till en gemensam arbetsmarknad och möjliggör smidiga förbindelser med andra regioner.

Att skapa och upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för tillväxt som ligger i en väl utbyggd infrastruktur och en jämn spridning av kunskapscentra över hela landet är ett nationellt ansvar. Den regionala tillväxtpolitiken måste bygga på och vidareutveckla de olika regionernas egna förutsättningar, något som förutsätter stor frihet för de olika regionerna att utveckla sina egna lösningar och möjlighet att vidareförädla sina egna naturtillgångar. Fungerande lokala och regionala nätverk är viktiga för företagande och arbetsmarknad. Kooperationen och andra aktörer inom den sociala ekonomin har en viktig roll för den regionala tillväxten och ska stödjas.

DET GRÖNA FOLKHEMMET

En klok hushållning med jordens resurser är förutsättningen för mänsklighetens framtid. Den ekonomiska utvecklingen måste vara i samklang med det ekologiskt hållbara, om också kommande generationer ska få leva i en värld med frisk luft och rena vatten, naturligt klimat och biologisk artrikedom. Men naturtillgångar och ekosystem utnyttjas i dag över gränsen för det långsiktigt hållbara, och om denna utveckling inte kan brytas hotar ekologisk kollaps. Den nödvändiga omställningen

till ekologiskt hållbar utveckling är ett ansvar för hela världssamfundet, och en uppgift för socialdemokratien att verka för i alla internationella sammanhang. Det övergripande kravet är att ställa om produktionsliv, energisystem och transportsystem i resurssnål och resurseffektiv riktning, i former som är förenliga med kraven på social rättvisa. Det förutsätter mycket kraftiga minskningar av dagens resursförbrukning, något som kräver förändringar i både produktions- och konsumtionsmönster. Det kräver en ny syn på ekonomisk rationalitet, nya linjer i samhällsplaneringen och ett individuellt ansvar för den egna resursförbrukningen.

Hänsynen till miljöns krav måste byggas in i produktionsprocesserna redan från början. Naturtillgångarna måste användas mer effektivt. Energiproduktionen måste ställas om. Den biologiska mångfalden måste skyddas. Jordbrukspolitiken ska utformas för att tillgodose kraven på ekologisk uthålligt åkerbruk och säkra livsmedel, och på en etisk djurhållning där djur får leva enligt naturliga betingelser och skyddas mot smärta och lidande. Transportsystemen ska läggas om i riktning mot mer kollektivtrafik samtidigt som det krävs satsningar på att utveckla bränslesnåla motorer, alternativa drivmedel och bättre reningsteknik. Att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser är en högprioriterad uppgift. All miljöpåverkan i form av utsläpp och avfallsprodukter ska minimeras så långt det över huvud taget är möjligt.

Det svenska näringslivets styrka är beroende av tillgången till energi, och Sveriges geografiska läge innebär att mycket energi

behövs för uppvärmning, belysning och transporter. Men ekologiska hänsyn sätter en gräns för det möjliga uttaget av energi. Kärnkraften ska avvecklas, samtidigt som användningen av fossila bränslen måste minska. Dessa olika mål förutsätter både satsningar på att utveckla alternativa energislag och satsningar på mer effektiva metoder att använda energi, för att minska den totala förbrukningen. Mer energisnåla produktionsprocesser måste utvecklas liksom mer energieffektiv uppvärmning av lokaler och bostäder.

Omställningen till en ekologiskt hållbar utveckling är en stark drivkraft också för ekonomisk tillväxt, eftersom den skapar efterfrågan på resurssnål teknik, på nya miljöanpassade fordon och transportlösningar och nya former för energiproduktion. Ombyggnad och nybyggnad av bostäder och arbetsplatser fordrar lösningar för ekologisk hållbarhet. Allt detta kräver en strategisk miljöpolitik, som binder ihop ekonomisk, social och ekologisk utveckling, och som driver på det praktiska utvecklingsarbetet i företagen. Forskningsinsatser, lagstiftning och olika ekonomiska styrmedel är de viktigaste instrumenten för detta.

Internationellt samarbete är nödvändigt för att ge miljöpolitiken genomslag. Detta samarbetet innefattar ett ansvar för den rika världen att ge de fattiga länderna tillgång till ny miljövänlig teknik, såväl inom jordbruket som industrin. De rika länderna, som är de största resursförbrukarna, har samtidigt ansvar för att tydligt lägga om sina produktions- och konsumtionsmönster.

KUNSKAPSSAMHÄLLET

Kunskap och kultur är verktyg för människors personliga frihet och växande likaväl som för samhällets utveckling och för ekonomisk tillväxt och välfärd. Kunskap och kultur ger människor möjlighet att växa och vidga sina perspektiv, frigör människors tankar och människors skapande förmåga. Denna frigörande förmåga är en avgörande motvikt mot ekonomiska och sociala eliteras strävan att ta makten över tanken.

Att ge alla möjlighet och förutsättningar till kunskap är centralt för att bryta klassmönstren. Kunskap och kompetens blir allt mer de arbetsredskap, som bestämmer den enskildes möjligheter i arbetslivet. Stora skillnader i tillgång till dessa redskap ökar klyftorna i arbetslivet och därmed i samhället. En hög kunskaps och kompetensnivå hos alla i arbetslivet innebär däremot att de klassmönster som skapas av produktionslivet förändras. Hög kompetens hos alla i arbetslivet ökar samtidigt styrkan och slagkraften i produktionslivet, och det innebär ökade resurser för välfärden.

Den nya produktionsordning som växer fram bygger i mycket på hanteringen av information. Informationsflödena har aldrig varit så omfattande som idag, och den moderna informationstekniken betyder en verklig demokratisering av tillgången till kunskap. Men den makt som kunskaper ger handlar inte bara om tillgång till information utan lika mycket om förmåga att tolka informationen. All kunskapsförmedling måste bygga på respekt för fakta, men den måste också ge alla redskapen att självständigt tolka och värdera information, se sociala

sammanhang och skilja mellan fakta och värderingar. Först då kan man tala om en verklig demokratisering av kunskapen.

Socialdemokratins uppgift är nu att skapa ett verkligt kunskapssamhälle, byggt på både bildning och utbildning, öppet och tillgängligt för alla på likvärdiga villkor.

En bred utbildnings- och bildningssektor kräver aktiva samhällsinsatser. Det handlar om ett ansvar för att det finns lokaler, personal och teknisk infrastruktur som alla har tillgång till. Det handlar om ett ansvar för att utbildnings- och bildningssektorn förmedlar såväl faktakunskaper som träning i att självständigt tolka och hantera kunskaper. Bildnings- och utbildningssektorn ska ge alla barn och ungdomar faktiska möjligheter att ta till sig de kunskaper skolan förmedlar. Den ska ge alla vuxna faktiska möjligheter att vidareutveckla kunskaper och kompetens, både som breddning och fördjupning av yrkeskunskaper och som fritt bildningssökande. Den ska ge alla möjlighet till egna skapande aktiviteter och möjlighet att ta del av professionella verk inom kulturens olika arenor.

DET LIVSLÅNGA LÄRANDET Hög kvalitet är det grundläggande kravet på all utbildning. Det förutsätter en god lärarutbildning. Det förutsätter pedagogisk forskning för att ständigt utveckla undervisningsmetoderna. Undervisningens kvalitet beror också av skolans arbetsmiljö och av en arbetsorganisation och personalledning som tar tillvara lärares kompetens och kunskaper. Elever – barn likaväl som vuxna studerande – ska ha samma rätt som alla andra arbet-

ande till trygga arbetsmiljöer och inflytande över det egna arbetet. Lärande är en process som i hög grad förutsätter medverkan och engagemang från den som ska lära sig. Undervisning är ett lagarbete, som ska bygga på respekt både för lärarens kunskapsstimulerande roll och för de studerandes vilja och förmåga till ansvar för det egna lärandet.

För barnens skull är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv på hela barn och ungdomstiden. Därför måste samarbete och utbyte mellan skolformer och stadier utvecklas. Vägen genom grundskola och gymnasieskola kan se olika ut beroende på förutsättningar och behov. Den stadielösa skolan är målet.

Lärande och tänkande är individuella processer. Men intresset och möjligheten att skaffa sig kunskaper beror i mycket av sociala och kulturella faktorer. Alla har i dag samma rätt till utbildning och samma formella möjligheter att få den, men de reala möjligheterna är alltför socialt bundna. Därför måste man ställa höga krav på hela utbildningssektorn att arbeta så brett och med så varierade metoder att de sociala och könsbundna mönstren bryts. Detta kräver också studiemiljöer fria från mobbing, från könstrakasserier och från rasism och främlingsfientlighet. Skola och högskola ska arbeta i samspel med det omgivande samhället och arbetslivet. Den sammanhållna skolan, där barn ur olika miljöer och olika bakgrund möts i gemensamt arbete, är viktig för att motverka segregation.

När de går ut grundskolan ska alla elever ha nått läroplanens mål. Gymnasieskolan ska ge möjlighet att välja studieinriktning efter eget intresse, men samtidigt ge alla den

kärna av fördjupade ämneskunskaper som behövs för att möta kraven i dagens samhälls- och arbetsliv. Minst hälften av en årskull bör gå vidare till högskoleutbildning. Den sociala snedrekryteringen måste brytas liksom den könsmässigt och etniskt sneda rekryteringen till forskarutbildningen.

Förskolan – där barn får lov att vara barn – bildar grunden för det livslånga lärandet och ska ses som en del av den generella välfärdspolitiken på samma sätt som skolan. Grundskola och gymnasieskola ska vara avgiftsfria liksom all högskoleutbildning i samhällelig regi. Långsiktigt ska detta även gälla förskolan.

Dagens snabba tillväxt av kunskaper innebär att utbildning inte bara kan förläggas till uppväxtåren. Lärandet blir en livslång process, där perioder av yrkesarbete växlar med studieperioder. Utbildningssektorn och studiefinansieringssystemet måste anpassas för detta, så att människor ges förutsättningar till kontinuerliga livsval. Vuxna, som återvänder till utbildning är i andra livssituationer än ungdomar, som fortsätter studera direkt efter ungdomsskolan. Därför måste det finnas möjlighet att studera i olika takt, att kombinera studier och förvärvsarbete, och att använda sig av informationsteknikens möjligheter till utbildning på distans.

Alla vuxna, inom alla delar av arbetslivet, ska ha möjlighet till fort- och vidareutbildning. Särskild uppmärksamhet ska ägnas de med kort grundutbildning. Det behövs utvidgade och förstärkta former för vuxenutbildning, kompetensutveckling och kvalificerad yrkesutbildning. Högskolan, arbetsmarknadsutbildningen

och folkbildningsarbetet är alla betydelsefulla för detta.

Forskningen utgör grunden för kunskapsutvecklingen i både samhälle och arbetsliv. För att upprätthålla och stärka Sveriges ställning som ledande kunskapsnation krävs stora insatser från både staten och näringslivet. Statens särskilda ansvar är att garantera forskningens frihet och den grundforskning, som styrs av forskarna själva. Tvär- och mångvetenskaplig forskning bör stimuleras och kontaktytorna mellan teknisk och humanistisk forskning breddas.

Det svenska näringslivet satsar stora resurser på tillämpad forskning. Samarbetet mellan forskningen inom högskolan och inom näringslivet ska breddas. Också små och medelstora företag måste kunna delta och framför allt bli delaktiga av forsknings- och utvecklingsarbetets resultat.

KULTUR Kultur rymmer många dimensioner, som inte får ställas mot varandra. Den rymmer både det ljusa och lätta och det tunga och svåra. Kultur ställer krav på eget tänkande och eget engagemang, men ger också möjlighet till avkoppling och förströelse. Kultur ger människor möjlighet att gå utanför den egna vardagen, men den får aldrig upphöjas till något ovanför det vanliga livet. Kulturens värden får inte definieras av begränsade elitgrupper och bli en mur mot alla dem som inte behärskar dess etablerade uttryck. Då ställs alltför många utanför, och därmed förlorar också kulturen sin kraft och dynamik.

Att göra alla delaktiga i det som är kulturlivets kärna – möjligheten att frigöra den egna tankens kraft – är en central uppgift för

demokratin, när en växande kommersiell styrning av media och informationsförmedling hotar att leda till likriktning och tankens begränsning.

Alla, barn och vuxna, ska ha rätt till de värden kulturen ger, i alla delar av landet. Kulturen ger livskvalitet och är ett kitt som svetsar samman människor från olika generationer och länder. Kulturen har kraft att hålla samman hembygden och är därmed en viktig faktor för regional utveckling och tillväxt. Kulturpolitiken ska utformas för att ge breda möjligheter till eget kulturskapande och bildningssträvanden, samtidigt som den stöder ett professionellt kulturliv av hög konstnärlig kvalitet.

Kulturen måste ha mötesplatser för samtal och reflexion utan ekonomiska avkastningskrav och utan den styrning, som sådana krav alltid medför. Biblioteken ska vara avgiftsfria. Samlingslokaler för föreningsliv, bildningssökande och kulturskapande ska stå öppna för alla på rimliga villkor. Institutioner för det professionella kulturlivet som teatrar och museer, ska finnas över hela landet.

Kulturinstitutionerna och kulturlivet måste spegla den kulturella mångfalden i dagens Sverige, samtidigt som vårt historiska kulturarv ska vårdas. I detta ska också ingå att hävda och stödja nationella minoriteters möjligheter att behålla och utveckla det egna språket och kulturen. Musikskolor och kulturskolor ska vara tillgängliga för alla barn.

INTERNATIONALISMEN Krav som frihet och jämlikhet känner inga nationella eller

etniska gränser. Uppdraget att verka för de mänskliga rättigheterna är lika självklart på den internationella arenan som här hemma. Solidariteten med dem som står upp för dessa värden är lika stark i den internationella politiken som den nationella. Den unga arbetarrörelsen såg sig redan från början som en del i ett större internationellt sammanhang. Dagens socialdemokrati är lika självklart förenad med alla de krafter som världen över är engagerade i arbetet för fred, demokrati och mänskliga rättigheter.

Freds- och solidaritetsfrågorna är grundläggande för vårt internationella engagemang. Fred är förutsättningen för all utveckling. En rättvis fördelning av jordenstillgångar med lika möjligheter till välfärd och växande för jordens alla invånare är målet, som samtidigt är den nödvändiga förutsättningen för en varaktig fred.

Men dagens internationalisering lägger nya dimensioner till dessa klassiska frågor för mellanfolkligt samarbete. Dagens internationalisering förändrar hela samhällsmönster och griper in i människors vardag, påverkar tänkande och värderingar, skapar nya vägar för produktion och konsumtion och nya vägar för kunskapsspridning, för kultur och politiskt arbete.

Nationalstatens och därmed politikens roll förändras av detta skeende. Nationalstatens räckvidd är inte alltid tillräcklig för att hävda traditionellt inrikespolitiska mål som hög sysselsättning eller brottsbekämpning. Miljöfrågorna är globala. Att minska utsläppen av klimatpåverkande växthusgaser eller att avvärja hoten mot den biologiska mångfalden är utmaningar som bara kan mötas genom internationellt samarbete.

Detta samarbete nationerna emellan

förstärker politikens handlingskraft även på hemmaplan eftersom möjligheterna att nå de resultat man strävar efter ökar betydligt. Socialdemokratin har alltid varit engagerad i internationellt samarbete, på global nivå, på europeisk nivå och inom Norden. Vi vill stärka och vidareutveckla detta samarbete.

Men internationaliseringen har också gett många en känsla av att de politiska besluten flyttat för långt bort och att demokratin därmed har försvagats. Ur detta växer ibland föreställningen att lösningen på internationaliseringens problem är att dra sig ur det internationella samarbetet. Men nationell isolationism löser inte de problem som följer av nationalstatens minskade räckvidd. Den blir bara ett hinder för att dra nytta av internationaliseringens möjligheter: den styrka ett gemensamt agerande ger åt både den nationella politiken och det globala solidaritets- och utvecklingsarbetet.

I dagens alltmer gränslösa värld är arbetet inom länder sammanflätat med arbetet mellan länder. De internationella och de nationella frågorna går samman, gränserna mellan inrikespolitik och utrikespolitik tonar bort. Sverige är en naturlig och integrerad del av den internationella gemenskapen. Sverige finns i världen, och världen finns i Sverige.

EUROPEISKA UNIONEN Samarbete inom eu är en utlöpare av det nationella politiska arbetet i kommuner, i regionala organ och i riksdagen. Detta samarbete ökar möjligheterna att hävda centrala politiska mål som full sysselsättning, ekolo-

giskt uthållig utveckling och hållbara skattebaser. Samarbetet innebär också nya möjligheter för Europas medborgare till nära och täta kontakter genom studier, arbete, resor och samverkan och erfarenhetsutbyte mellan nationer, regioner, kommuner, föreningar och intressegrupper.

eu har utvecklats till en starkt sammanhållande kraft på en kontinent, som under sekler plågats av återkommande krig länderna mellan. Denna nya mentalitet av samarbete och vilja till samförståndslösningar som skapats genom eu är i sig själv en omistlig faktor för en fortsatt positiv utveckling i Europa. Målet för socialdemokratin är ett fredens och samarbetets Europa. Avgörande för detta är att eu öppnar sig för de länder som vill bli medlemmar i unionen och därmed helar denna vår alltför länge delade kontinent.

Socialdemokratin ska fortsätta att inom eu driva åtgärderna för en europeisk politik för full sysselsättning som bygger på respekt för löntagarnas rättigheter och förhindrar social dumping. Trepartssamverkan mellan eu-kommissionen och arbetsmarknadens parter ska utvecklas och de fackliga organisationerna få rätt att agera gränsöverskridande. Vi vill inom unionen verka för demokratisk socialism och för blandekonomi.

Som ett led i omställningen till ekologiskt hållbar utveckling och i arbetet med att minska de rika ländernas resursförbrukning måste eus miljöpolitik ytterligare utvecklas. Skärpta krav vad gäller miljöpåverkande utsläpp, gemensamma miniminivåer för energibeskattnings och gemensam finansiering av miljöinvesteringar hör dit. Dit hör också en omläggning av jordbrukspolitiken. Konsumentperspektivet, inte producentin-

tresset, ska vara utgångspunkten för en politik där säkra livsmedel, miljöhänsyn och goda livsvillkor för djuren är grundprinciper. Konsumentintresset ska över huvud taget ges ökad tyngd inom euarbetet.

eu måste förbättra sin förmåga att förebygga och hantera kriser, i nära samarbete med fn. eu måste bli pådrivande i det internationella solidaritetsarbetet, både genom att utveckla sitt eget bistånd till fattiga länder och genom att avskaffa sina egna handels hinder mot fattiga länder. eu måste ta ett gemensamt ansvar för asyl- och migrationsfrågorna. Flyktingpolitiken ska garantera skydd för alla som flyr undan förföljelse, krig eller miljökatastrofer. Alla som söker skydd mot detta inom eu ska garanteras likvärdig behandling enligt solidaritetens och humanitetens principer.

eu spelar en stor roll i det europeiska arbetet för ökad jämställdhet som pådrivare av det nationella lagstiftningsarbetet och för opinionsbildningen. eu måste på samma sätt bli pådrivande i frågan om barns rättigheter. Samordnade europeiska åtgärder krävs mot den växande kvinnohandeln till sexindustrin, där fattiga exploateras i närmast slavliknande förhållanden. Den gränsöverskridande brottsligheten är ett gemensamt problem för eus medlemmar, och kräver ett utbyggt samarbete.

eu kan som organisation varken kopiera arbetsformerna från andra internationella organisationer eller från nationalstaterna. eu måste utveckla egna och nya arbets-

former för att på en gång möta kraven på demokratisk förankring i medlemsländerna, en ökad insyn för medborgarna i beslutsprocesserna och politisk slagkraft i de gemensamma åtaganden. Att utveckla dessa former är en viktig del av socialdemokratins engagemang.

De enskilda medlemsländerna ska vara basen för demokratin inom eu. eusdemokratiska legitimitet måste byggas upp i medlemsländerna genom att eufrågorna hela tiden integreras i det politiska arbetet där, och genom att de förtroendevalda i Europaparlamentet och de nationella företrädarna i ministerrådet har tydliga väljaruppdrag att agera ifrån.

Socialdemokratin vill arbeta för en ordning där eus medlemsländer kan utvecklas efter sina egna förutsättningar, samtidigt som de nära samarbetar kring gemensamma syften. En flexibel organisation där samarbetet kan se olika ut inom olika områden, och där medlemsländerna kan samarbeta med varandra i skiftande konstellationer är det bästa svaret på behoven i en föränderlig värld. En uppdelning av organisationen i en permanent inre kärngrupp och en yttre grupp med lösare samarbetsformer ska undvikas.

Gemensamma åtaganden för eus medlemsländer kan bygga på gemensam lagstiftning, men också på beslut om gemensamma mål, där medlemsstaterna är fria att välja sina egna vägar att nå målen.

SVENSK SÄKERHETSPOLITIK Svensk säkerhetspolitik har som syfte att bevara vårt lands fred och självständighet, att trygga stabiliteten i vårt närområde och bidra till att stärka internationell säkerhet.

Sverige ska vara militärt alliansfritt. Alliansfriheten är ett viktigt säkerhetspolitiskt verktyg. Sverige har valt att spela en aktiv roll som medlare, brobyggare och samtalspartner vid internationella konflikter inom ramen för fn. Alliansfriheten ger oss handlingsfrihet att driva en självständig politik i krislägen och också i frågor som nedrustning och kärnvapenavveckling. Som militärt alliansfria kan vi välja att ställa oss neutrala i en eventuell krigssituation.

I Europa är det stora hotet mot säkerheten inte längre krig mellan nationer. Hoten är av annat slag: konflikter inom nationer, övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, terrorism och våld mot demokratiska institutioner, störningar av infrastruktur som el och tele. Dessa hot går över nationsgränserna. Det kräver en bredare säkerhetspolitisk ansats, grundat på internationellt samarbete med andra förtecken än militära.

FRIHANDEL Frihandel är ett av de viktigaste instrumenten för att främja en global ekonomisk utveckling, men det förutsätter rättvisa spelregler i det internationella handelssystemet. Handelsavtalen får inte bli verktyg för starka kapitalintressen gentemot fattiga länder och inte heller för att utesluta fattiga länder från den rika världens marknader.

De internationella handelsavtalen måste stämma överens med de internationella miljöavtalen. De måste likaså samordnas med de internationella avtalen om arbetsmiljö och löntagares rättigheter. Världshandelsorganisationen (wto) måste bli en organisation som främjar en

global utveckling för ekonomisk tillväxt och social rättvisa.

Sociala klausuler i handelsavtalen har ibland tolkats som utvecklingshämmande, men att acceptera produktionsformer som skadar människor och miljö leder inte till någon långsiktig hållbar utveckling. Hållbar utveckling förutsätter i både fattiga och rika länder säkra arbetsmiljöer, rimliga arbetstider och hushållning med naturtillgångar. Internationella regler om miljö och arbetsliv är ett stöd för de fattiga länder som själva kan ha svårt att hävda sådana krav mot utländska investerare.

I utbyte mot dessa socialklausuler måste de rika länderna riva sina egna handelshinder mot de fattiga. Frihandelsavtalen måste vidgas till att omfatta alla typer av produkter, inte bara den typ av industrivaror där tillverkningen domineras av de rika länderna. En sådan utvidgning av frihandelskräver reformering av jordbrukspolitiken i industriländerna.

MOTVIKTER MOT DET INTERNATIONELLA KAPITALET

Politisk och facklig organisering har alltid varit effektiva vapen mot kapitalintressena. Motvikterna till dagens globala kapitalism ligger i ett medvetet, samordnat politiskt och fackligt arbete.

I samverkan med närstående partier och organisationer ska socialdemokratin i eu och i olika internationella organisationer arbeta för ett globalt ekonomiskt regelverk som bygger på social rättvisa, respekt för demokratin och hänsyn till miljön. Frihandelsavtalen, de internationella miljöavtalen och konventionerna om löntagares rättigheter är

viktiga instrument. Det krävs avtal som hindrar social dumping, exempelvis om miniminivåer för arbetsrätt och företagsbeskattning. En central uppgift är att utveckla instrument som ökar stabiliteten i de internationella finanssystemen.

Det krävs också utbyggt fackligt samarbete över gränserna och inom de stora transnationella företagen. Facklig organisering i de fattiga länderna ska stödjas.

Det finns internationella konventioner och så kallade etiska uppförandekoder för företagens agerande, som kan vara viktiga motvikt till kortsiktiga avkastningskrav, om de kan fås att fungera också i praktiken. Aktiva konsumentreaktioner mot företag som bryter mot reglerna kan påtagligt bidra till detta, eftersom företagen är sårbara för även begränsade konsumentrörelser. För en sådan konsumentbevakning och sådana konsumentreaktioner spelar nya och gamla folkrörelser en viktig roll. En mer systematiserad bevakning av de transnationella företagen och en samordning mellan fackliga aktioner och konsumentaktioner ska eftersträvas. Också detta kräver samarbete mellan arbetarrörelsen i olika länder.

FREDS- OCH SOLIDARITETSARBETE

Kapprustningsspiralen från det kalla kriget har brutits och nedrustningsarbetet gjort viktiga framsteg. Ännu återstår dock att nå målet om en fullständig avveckling av kärnvapnen och andra massförstörelsevapen. Risken att sådana vapen utvecklas av djupt odemokratiska regimer eller terrorgrupper, som ställer sig utanför alla internationella avtal, kräver särskilda

åtgärder från världssamfundet. Det gör också kampen mot den illegala vapenhandeln. Nedrustningsarbetet är alltså en grundupp-
gift i det internationella samarbetet.

Ingen stat eller terrorgrupp får med militär eller ekonomisk styrka tvinga andra stater till militär och politisk underordning. Nationernas suveräna rätt att avvisa sådana angrepp är ett grundvillkor för internationellt samarbete mellan likaberättigade parter. Men en lika nödvändig grund är respekten för de mänskliga rättigheterna. Enskilda människors rätt till liv i frihet och säkerhet måste alltid försvaras. Världssamfundet måste kunna reagera vid allvarliga hot mot befolkningsgrupper, även när hotet kommer från dem som behärskar statsapparaten. Varje form av terrorhandling, liksom organiserat våld riktat mot civilbefolkningen måste därför alltid kraftfullt avvisas.

Socialdemokratin vägrar acceptera att någon makt på grund av politiska och ekonomiska intressen, stödjer eller utför kränkningar av mänskliga rättigheter. För att åternjuta respekt överallt måste samma måttstock gälla varhelst mänskliga rättigheter kränks.

I dagens värld är det ofta andra spänningar än de militära som skapar väpnade konflikter. Ekonomiska klyftor och etniska och sociala motsättningar utgör ett större hot mot freden, och de tar sig oftare uttryck i konflikter inom stater än mellan stater. Fattigdom skapar sociala motsättningar, motsättningarna leder till våld, och våldet till ökad fattigdom. Fattigdom och krig skapar på det sättet sina egna onda spiraler med ständigt stegrade övergrepp mot mänskligt liv och mänskliga rättigheter. Ett

långsiktigt fredsbevarande arbete måste inriktas på de underliggande sociala och ekonomiska faktorer, som skapar och underhåller våldet. Att bekämpa fattigdomen, stärka demokratin och bevara freden är mål som är sammanflätade med varandra.

Förenta Nationernas (fn) möjligheter att ingripa i fredsbevarande syfte måste stärkas. fn måste utarbeta strategier för att tidigt kunna spåra hotande konflikter och kunna gå in och påverka dem. fn måste stärkas legalt genom att vetorätten i säkerhetsrådet inskränks och genom att fn och fn-stadgan ska vara styrande för allt användande av militärt våld i internationella och nationella konflikter, praktiskt genom säkrande av tillgång till insatstyrkor under fns kommando.

fn måste samtidigt bli en central aktör i kampen för de mänskliga rättigheterna och i bekämpandet av fattigdomen, som står i fokus för solidaritetsarbetet när nu den koloniala frigörelseprocessen i huvudsak är avslutad. För att kunna fylla dessa roller måste fn reformera sin inre organisation. fn ska stödja och aktivt upprätthålla dialog med globala folkrörelser.

Fattigdom handlar om brist på grundläggande materiell försörjning men också om utsatthet för våld och rättsövergrepp, om brist på möjligheter att påverka sina egna dagliga villkor, om okunnighet, otrygghet och djupaste hopplöshet. Fattigdom är brist på resurser att förändra det egna livet, brist på förmåga att sköta sin kropp och sin hälsa och brist på möjligheter att ge sina barn en framtid.

Kampen mot fattigdomen är i djupaste mening en kamp för mänsklig värdighet och mänskliga rättigheter. Att bekämpa fattigdomen handlar om insatser på många olika plan i syfte att stärka människors och nationers förmåga till egen försörjning och egen utveckling.

De fattiga ländernas utveckling är ett gemensamt intresse för både den rika och den fattiga delen av världen. Ekonomiska organisationer som Världsbanken och Internationella valutafonden måste innefatta social utveckling och social rättvisa i sina strategier. Biståndspolitik, handelspolitik och utländska investeringar ska samordnas. Sverige ska nå biståndsmålet en procent av nationalinkomsten.

Utvecklingssamarbetet måste bygga på de fattiga ländernas egna resurser. Viktiga insatser i utvecklingsarbetet är därför åtgärder som stödjer framväxten av demokratiska institutioner, och som stärker människors egna resurser genom åtgärder för bättre hälsa och utbildningsmöjligheter. Att bekämpa spridningen av livshotande sjukdomar som malaria och hiv-aids är ett ansvar för hela världssamfundet. Detta handlar om åtgärder inom hälso- och sjukvården, om tillgång till effektiva mediciner och om att bryta okunskap och fördomar, som bidrar till sjukdomsspridningen.

En central del av detta arbete är att stärka kvinnornas ställning och förbättra barns uppväxtvillkor. Båda delarna kräver rätt och möjlighet till familjeplanering. Kvinnor måste få rätt till utbildning, rätt att bestämma över sin ekonomi och inte minst rätt att bestämma över sin kropp.

De rika länderna måste öppna sina mark-

nader för utvecklingsländerna. Fattiga länder ska ha möjlighet till skuldavskrivning. De måste få del i den moderna informationstekniken och tillgång till miljövänlig och energisnål produktionsteknik. Samtidigt måste krav ställas på regeringarna i dessa länder att respektera de mänskliga rättigheterna och att följa demokratins spelregler. Förföljelser av olikstämmande, inskränkningar i yttrandefriheten och organisationsfriheten kan aldrig accepteras, vare sig i fattiga eller rika länder.

Den demokratiska socialismens solidaritet omfattar alla länder. Dess mål är alla folks frihet, hela världens fred.

Partiprogram för Socialdemokraterna

antaget vid partikongressen 2001

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEN DEMOKRATISKA SOCIALISMEN	1
I. VÄRLDEN AV IDAG	2
EN NY PRODUKTIONSORDNING	3
KAPITALET S MAKT	4
NYA KLASSMÖNSTER	6
II. IDÉARV OCH SAMHÄLLSANALYS	8
A. VÅRA VÄRDERINGAR	8
B. ARBETARRÖRELSENS HISTORIA	9
C. ARBETARRÖRELSENS UTVECKLING	12
D. SOCIALDEMOKRATISK SAMHÄLLSSYN I DAG	16

Partiprogram antaget vid den 34:e ordinarie partikongressen
västeråskongressen 5-11 november 2001

I det följande har texterna flyttats om och placerats under följande rubriker:

Världen av idag.

EN NY PRODUKTIONSORDNING
KAPITALET S MAKT
KLASSMÖNSTER
DEN DEMOKRATISKA SOCIALISMEN
VÅRA VÄRDERINGAR
FRIHET
JÄMLIKHET
SOLIDARITET

ARBETARRÖRELSENS HISTORIA
REFORMISM OCH REVOLUTION
ARBETARRÖRELSENS UTVECKLING
DEN POLITISKA DEMOKRATIN
VÄLFÄRDSPOLITIKEN
EN VIDGAD JÄMLIKHETSSYN
JÄMSTÄLLDHET
ETNICITET
DISKRIMINERING
UTVECKLING ÅT TVÅ HÅLL
DET GRÖNA FOLKHEMMET
INTERNATIONALISMEN
EUROPEISKA UNIONEN
SVENSK SÄKERHETSPOLITIK
FRIHANDEL
MOTVIKTER MOT DET INTERNATIONELLA KAPITALET
FREDS- OCH SOLIDARITETSARBETE

Demokrati.

DEMOKRATI
EN DEMOKRATISK EKONOMI

Välfärd.

JÄMLIKHET OCH MÅNGFALD
VÄLFÄRDSPOLITIKEN
KUNSKAPSSAMHÄLLET
DET LIVSLÅNGA LÄRANDET
KULTUR

Arbete.

ARBETE OCH TILLVÄXT

När partiprogrammet skrivs om kan man revidera texterna, stryka och komplettera på lämpligt sätt, men behålla ordningsföljden världen, demokratin, välfärden, arbete.

VÄRLDEN AV IDAG

Dagens värld erbjuder unika möjligheter till ett tryggare och rikare liv för alla, så stora är de resurser som skapas av den moderna produktionstekniken. Men möjligheterna är alltså mycket ojämnt fördelade. Dagens värld präglas därför också av djupa klyftor i både välfärd och makt, mellan människor och mellan länder.

Utvecklingen kännetecknas av paradoxer:
- Många fattiga länder har tagit steget från underutveckling till utveckling, och en ökande andel av jordens befolkning får del av den stigande tillväxten. Men klyftorna mellan rika och fattiga länder är alltså mycket stora, och den ojämna spridningen både av modern produktionsteknik och modern medicinsk kunskaphöjning att skärpa redan existerande orättvisor. Också inom den rika delen av världen vidgas klyftorna och nya öar av fattigdom och utanförskap växer fram. Fler människor än någonsin förr kan förverkliga egna livsval, men samtidigt växer vanmakt och desperation hos de många som ställs utanför både arbetsmarknaden och samhällsgemenskapen.

- Demokratins utbredning är större än någon gång i historien, och i många ännu kvarlevande diktaturer är demokratiska krafter i tydlig rörelse. Men demokratin har samtidigt att kämpa mot starka kapitalintressen, som hotar demokratins handlingskraft, och mot nationalistiska rörelser, fundamentalistiska åskådningar och etniska fördomar, som alla verkar i förtryckande och brutaliserande riktning. Demokratin har också att ta itu med egna

inre problem, när många väljare känner att de egna möjligheterna till påverkan är för små.

- Folkomflyttningen i världen har ökat. Immigrationen har i många avseenden berikat de mottagande länderna, men oförmågan att hantera den nya etniska och kulturella mångfalden har skapat överhängande hot om segregation och marginalisering. Detta har tillsammans med utslagningen från arbetsmarknaden av lågutbildade grupper i den infödda befolkningen bildat grogrund för högerpopulistiska rörelser med nationalistiska och rasistiska drag.

- Nedrustningsarbetet har gjort viktiga framsteg. Det kalla krigets slut har kraftigt minskat riskerna för militära konflikter mellan stater. I stället ökar de väpnade konflikterna inom stater eller tidigare statsbildningar och kan hota säkerhet och stabilitet inom stora regioner. Blodiga inbördeskrig har kostat hundratusentals människoliv, miljoner har drivits på flykt och den ekonomiska och sociala strukturen i de drabbade länderna har slagits sönder på ett sätt som får återverkningar långt in i framtiden.

- En klok hushållning med jordens resurser är förutsättningen för mänsklighetens framtid, och miljöfrågorna får allt större vikt i både nationell och internationell politik. Men jordens ekosystem pressas alltjämt för hårt av den resurskrävande produktionsteknik och de lika resurskrävande konsumtionsmönster som utvecklats i den industrialiserade världen. Den miljövänliga teknik som finns sprids för långsamt. Både ekonomiska och sociala strukturer försvårar den nödvändiga omställningen till ekologisk uthållighet.

I dessa paradoxer syns ett tydligt mönster av kamp mellan demokratins makt och kapitalets, mellan folkliga intressen och kapitalintressen. Dessa motsättningar är klassiska. De nya produktionsvillkor, som skapas av den moderna informationstekniken, har i sitt inledande skede skärpt motsättningarna och skapat nya utmaningar för de demokratiska krafterna.

Men detta innehåller likväl inte hela sanningen. Det är inte bara exploaterande kapitalintressen som orsakar klyftorna mellan rika och fattiga länder, utan också egenintressen hos de rika länderna. Det är inte bara kortsiktiga vinstintressen som ligger bakom dagens miljöproblem utan också resursslukande livsmönster, som skulle kunna ändras av konsumenternas egna val. Det är inte bara ekonomisk övermakt, som håller nere människor i fattigdom och socialt underläge, utan också kvinnoförtryck och ojämlikheter mellan könen.

Att ta tillvara de möjligheter till ökad rättvisa, ökad välfärd och en stärkt och vidgad demokrati som dagens utveckling trots sina problem rymmer, kräver uppmärksamhet på alla de olika faktorer, som orsakar klyftor i makt, frihet och välfärd.

EN NY PRODUKTIONSORDNING

Ekonomi och arbetsmarknad påverkar hela samhället. Denna insikt har alltid präglat socialdemokratisk samhällsanalys.

När den moderna maskintekniken och det industriella produktions sättet bröt igenom förändrade det inte bara sättet att arbe-

ta. Det förändrade hela samhället. Det påverkade människors sätt att uppfatta sig själva och världen, det påverkade vardagslivets villkor och till slut hela samhällsorganisationen: kungamakt och fåtalsvälde fick vika för den folkvalda demokratin.

På samma sätt förändras hela samhället i dag, när den tekniska och vetenskapliga utvecklingen ändrar villkoren för produktion, arbetsliv och handel.

Industrin svarar alltjämt för en stor del av nationalprodukten men dess andel av sysselsättningen minskar. De framväxande tjänstesektorerna blir allt viktigare för jobben, och de uppvisar ett brokigt mönster vad gäller arbetsplatser och arbetsorganisation. Kunskapskraven ökar inom stora delar av arbetslivet. Storföretagen internationaliseras, samtidigt som småföretagsamheten växer. Allt detta innebär nya villkor för arbetet och därmed för samhället.

Den moderna informationstekniken minskar betydelsen av geografiska avstånd och nationella gränser. Den öppnar nya möjligheter för handel och ekonomisk samordning. Pengar rör sig snabbt över världen, och produktion inom företag i olika delar av landet eller i olika länder kan enkelt samordnas. Nya effektiva kanaler öppnas för både kunskapsutbyte och ekonomiska transaktioner. Helt nya typer av företag och yrken växer fram, samtidigt som arbetsformerna i gamla etablerade branscher och yrken förändras.

Förändringar i ekonomi, teknik och arbetsliv skapar nya sociala mönster och nya krav på politiken. Nya möjligheter att hävda jämlikhet och rättvisa öppnar sig, men också nya orättvisor och nya sociala problem. Internationaliseringen av

ekonomin nödvändiggör en internationalisering också av politiken och av det fackliga arbetet. Det kräver nya politiska och fackliga instrument och innebär nya utmaningar för demokratin.

Men också andra faktorer än de tekniska och ekonomiska förändringarna påverkar samhället och förändrar kraven på politiken. Välfärdssamhället och den sociala tryggheten har gett människor en ökad självständighet och ökade möjligheter att råda över det egna livet. Den ökade jämställdheten mellan könen har breddat de enskilda individernas valmöjligheter och förändrat människors sätt att se på sig själva och varandra. Allt detta samverkar till att bryta gamla auktoritära mönster och driver fram krav på nya, mer jämbördiga relationer inom både familjeliv, yrkesliv och samhällsliv.

KAPITALET'S MAK

Den privatkapitalistiska produktionsordningen innebär att vinsten överordnas alla andra intressen, oavsett hur den åstadkoms och vilka kostnader den innebär för samhälle, människor och miljö. Politiska och fackliga krafter har länge varit motvikt mot detta ensidiga vinstintresse, men i det pågående förändringsskedet har dessa krafter minskat i styrka. Kapitalintressena har blivit mindre beroende av den nationella bas, som både politisk och facklig verksamhet bygger på. Att finansintressena delvis frikopplats från den faktiska produktionen frigör dem därtill också från de motvikt, som är kopplade till arbete och tillverkning.

Denna stärkta maktposition gör kapitalismens inneboende oförmåga att hushålla med

resurser lika tydlig som dess förmåga att skapa djupa sociala och ekonomiska orättvisor. Kortsiktigt spekulativa finansrörelser bidrar till instabilitet i den internationella ekonomin och har i flera fall allvarligt förvärrat ekonomiska problem i enskilda länder. Koncentration av storföretag till allt större, världsomspännande koncerner skapar stora ekonomiska makt-centra utanför demokratisk kontroll. I fattiga länder utnyttjas arbetskraft till låga löner och hänsynslöst hårda anställningsvillkor. Fackliga organisationssträvanden motarbetas, ofta med brutala metoder. I rika länder ställs icke-lönsamma grupper 4 utanför arbetsmarknaden, samtidigt som ett ständigt stegrat tempo i arbetslivet skadar hälsa och arbetsförmåga hos många av dem som har arbete. Miljöförstörelsen framför allt i fattiga länder ökar, när starka kapitalintressen hårdexploaterar mark och naturresurser.

Kapitalismens värdesyn påverkar därtill mycket av samhällsdebatt och opinionsbildning, och den ökade makten över tanken bygger under den rent ekonomiska makt finansintressena besitter. I den kapitalistiska världsbilden är pengar och ekonomisk framgång måttstocken för vad som är gott och eftersträvänsvärt. Mänskliga värden som solidaritet och medkänsla förvanskas till lönsamhetskalkyler. Arbetskraft ses som en förbrukningsvara. Barns behov av sina föräldrars tid ställs åt sidan för arbetslivets krav på sina anställda. Människors naturliga längtan efter gemenskap och uppskattning görs till föremål för en hård kommersiell exploatering. De skador detta åstadkommer är lika allvarliga som de som följer ur kapitalismens oförmåga att handskas med

ekonomiska resurser; resultatet blir ett kallt och brutalt samhälle utan tillit och gemenskap.

Kapitalismens nya styrka ger dock inte hela bilden av utvecklingen. Kapitalintressena är beroende av sin omvärld; av det regelverk och den infrastruktur som bara samhälleliga organ kan skapa och upprätthålla, av de anställda som med sitt kunskande skapar produktionen och av de konsument, som med sin efterfrågan betalar produktionens kostnader. Detta beroende har alltid funnits men har snarast ökat i den nya produktionsordningen. Den kräver en tekniskt avancerad, väl utbyggd infrastruktur som bara kan upprätthållas av samhället, hög och bred kompetens hos arbetskraften och en stark och växande efterfrågan. Allt detta ger stora möjligheter att påverka och förändra. Demokratin har skapat människor, som kräver inflytande över det egna livet och inte accepterar att styras av intressen de inte själva har möjlighet att påverka. Detta, och styrkan i de demokratiska värderingar som vuxit sig starka under decennierna, är i sig självt det starkaste värdet mot kapitalintressenas krav på överhöghet över samhällsutvecklingen.

Nu stärks och vidareutvecklas alla de olika motkrafterna till det internationella kapitalets styrka: Politiken utvecklar sina former för internationellt samarbete. Nationalstaterna förändrar sina ekonomisk-politiska instrument för att minimera utrymmet för spekulativa rörelser. De fackliga organisationerna söker internationella strategier mot underbudskonkurrens om löner och arbetsmiljökrav. Folkliga rörelser lär sig utnyttja den moderna

tekniken för att driva opinion och samordna aktioner. Konsumentreaktioner mot mångnationella företags agerande i fattiga länder har i många fall tvingat fram början till ett större socialt ansvarstagande. Engagemanget för miljön och den nödvändiga omställningen till ekologiskt hållbar utveckling är en internationellt samlande motkraft mot exploaterande ekonomiskt tänkande.

Förhållandena liknar i själva verket dem som gällde vid industrisamhällets genombrott. Dess inledande skede präglades av en djupt ojämlik fördelning av de nya storaresurser dåtidens nya teknik skapade. 5 Framför allt stärktes de grupper, som kontrolleradedet nya industriella kapitalet och dess avkastning. Men de möjligheter till ett bättre liv för alla arbetande människor, som industrisamhället gav utrymme för, skapade ett kraftigt tryck mot en rättvisare fördelning av både inflytande och välfärd.

När den framväxande arbetarrörelsen organiserade detta i politisk och facklig kamp, blev det en kraft som vida översteg vad det härskande fåtalet kunde hålla emot.

På samma sätt skapar dagens nya teknik stora ökade möjligheter till både ökad välfärd och ökad demokrati. Liksom vid industrisamhällets genombrott har dessa i ett inledande skede främst utnyttjats av dem som har kontroll över kapitalströmmarna, på ett sätt som ökat klyftor och orättvisor. Men kraften i de möjligheter den nya produktionsordningen skapar är nu som då för stark för fåtalsintressena att i längden stå emot. Nu likaväl som då kommer de krafter att visa sig starkast, som har folkflertalets intressen bakom sig. Ingen social eller ekonomisk organisation kan i längden överleva på tvärs mot dessa intressen.

Dagens förskjutning av makt till kapitalintressena är inte en ofrånkomlig och därmed oföränderlig följd av globaliseringen. Den kan brytas av medvetet politiskt och fackligt arbete. Nya stora möjligheter öppnar sig för att utjämna klyftor och sprida demokrati och välfärd, men det krävs politisk vilja och politisk kraft att ta tillvara dessa den nya utvecklingens möjligheter.

Den svenska socialdemokratin vill vara en del av denna politiska kraft, som gör globaliseringen till ett verktyg för demokrati, välfärd och social rättvisa.

KLASSMÖNSTER

Begreppet ”klass” beskriver de systematiska skillnader i människors livsvillkor, som skapas av produktionslivet och som påverkar människors hela liv. Skillnaderna handlar både om ekonomiskt utrymme, om makt över det egna livet och det egna arbetet, och om möjlighet att påverka det samhälle man lever i.

Demokratin och välfärdssamhället har minskat klassklyftorna. Men alltså finns stora skillnader, skapade av produktionslivets villkor, mellan olika människor. Den ekonomiska krisen under 1990-talet medförde att klassklyftorna åter började öka. Ojämligheterna präglar alla delar av livet: löne- och arbetsvillkor, hälsotillstånd, barnens utbildning, boendemiljö och tillgång till kultur och fritidsupplevelser. Nu som tidigare innebär klassklyftorna begränsningar i människors möjligheter att fritt växa och utvecklas, och att delta i samhällslivet på lika villkor med andra.

Den avgörande skillnaden går mellan dem som disponerar stora kapitaltillgångar och dem som enbart disponerar sin arbetskraft. Denna skiljelinje mellan arbete och kapital är klassanalysens traditionella bas. Men den nya produktionsordningen förändrar såväl faktorn arbete som faktorn kapital, och det påverkar klassmönstrens karaktär. Förändringen är dubbelriktad: i vissa avseenden skärps motsättningarna mellan kapital och arbete, i andra avseenden blir gränsen mer flytande och mänskligt kapital jämspelt med finansiellt. En central förändring är att kopplingen mellan ägande och direkt ansvar för produktion och företag tydligt försvagats. Ägandet av kapital har anonymiserats och institutionaliserats: investmentbolag, aktiefonder, pensionsfonder och andra institutioner, som förvaltar kapital för andras räkning, svarar för en allt större andel av kapitalbildning och kapitalförvaltning.

Det ökade institutionella ägandet har skärpt kraven på kortsiktig avkastning. På samma gång har kapitalets internationella rörlighet drivit upp vinstkraven och gjort att kapitalets andel av produktionsresultatet ökat. På flera sätt har det påverkat produktionen, med hårdare tempo, tätare varsel om uppsägningar och en ökad användning av tillfälliga anställningar. Här har ägandets förändringar skärpt motsättningen mellan kapital och arbete.

Mycket av det institutionella kapitalet finns i pensionsfonder och försäkringsbolag, som byggs upp för löntagarnas pengar. Det betyder att nya möjligheter öppnas för löntagarna att gemensamt påverka hur kapitalet används. I förlängningen ligger att

gränsen mellan kapital och arbete kan luckras upp.

Kunskap och kompetens ökar i betydelse inom produktionslivet. Företagens framgångar blir allt mer beroende av de anställdas yrkeskunnande. Det handlar om ökade behov både av högskoleutbildning och yrkestekniskt kunnande. Det handlar också om ökade krav på sociala kompetenser som förmåga att samarbeta och att självständigt arbeta med olika arbetsuppgifter. Detta innebär med ett klassiskt socialistiskt synsätt att de arbetande kan återfå kontrollen över det egna arbetet och därmed stärka sin position i det ekonomiska livet. Maktrelationen mellan arbete och kapital förändras och arbetets position förstärks.

Men utvecklingen är delad, för samtidigt växer starkt proletariserade grupper fram med svag anknytning till arbetsmarknaden och starkt utanförskap i samhället. För dem gäller att motsättningen till kapitalet har skärpts.

Avståndet mellan de marginaliserade grupperna på arbetsmarknaden och de mest privilegierade är stort och växande. Mellan dem finns breda och likaså växande skikt av grupper med säker position i ekonomi och arbetsliv. Delar av dessa grupper besitter både det kunskapskapital som i dag är betydelsefullt och är delaktiga i ägandet av finansiellt kapital.

Denna utveckling kan beskrivas som en klassmässig tredelning. Den kan innebära risk för det som kallas tvätredjedelssamhället, det vill säga att den kapitalägande klassen och de gynnade mellanskikten bildar allians mot dem som har svag position på arbetsmarknaden eller helt står utanför.

Samtidigt innebär utvecklingen också möjlighet för nya strategiska allianser mot de rena kapitalintressena, likaväl som möjligheter att påverka kapitalanvändningen. 7

Socialdemokratin vill möta dagens utmaningar, nationellt och internationellt, med utgångspunkt i våra värderingar om frihet, jämlikhet och solidaritet, i vad våra egna politiska erfarenheter lärt oss och i vår tillit till styrkan och bärkraften i det demokratiska samhället.

DEN DEMOKRATISKA SOCIALISMEN

Socialdemokratin vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde. Fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle är den demokratiska socialismens mål.

Varje människa ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv och påverka det egna samhället. Frihet handlar både om frihet från yttre tvång och förtryck, hunger, okunnighet och fruktan för framtiden och om frihet till delaktighet och medbestämmande, till egen utveckling, trygg gemenskap och möjlighet att styra sitt liv och välja sin framtid.

Denna människors frihet förutsätter jämlikhet. Jämlikhet innebär att alla människor trots olika förutsättningar ges samma möjlighet att forma sitt eget liv och påverka sitt samhälle. Denna jämlikhet förutsätter rätten att välja och utvecklas olika, utan att olikheterna leder till underordning och klyftor i makt och

inflytande över vardag och samhälle.

Frihet och jämlikhet handlar både om individuella rättigheter och kollektiva lösningar för att skapa det gemensamma bästa, som utgör grunden för den enskildes liv och möjligheter. Människan är en social varelse som utvecklas och växer i samspel med andra, och mycket av det som är viktigt för den enskildes välfärd kan bara skapas i gemenskap med andra.

Detta gemensamma bästa förutsätter solidaritet. Solidaritet är den sammanhållning som kommer ur insikten att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra, och att det samhälle är bäst, som byggs i samverkan i ömsesidig hänsyn och respekt. Alla måste ha samma rätt och möjlighet att påverka lösningarna, alla måste ha samma skyldighet att ta ansvar för dem. Solidaritet utesluter inte strävan till individuell utveckling och framgång, men väl den egoism som gör det tillåtet att utnyttja andra för egna fördelar.

All makt i samhället måste utgå från de människor som tillsammans bildar samhället. Ekonomiska intressen har aldrig rätt att sätta gränser för demokratin; demokratin har alltid rätten att ange villkoren för ekonomin och sätta gränserna för marknaden.

Demokrati måste utövas på många vägar och flera plan. Socialdemokratin strävar efter en jämlik ordning, där människor som medborgare och individer kan påverka både utvecklingen i stort och samhällsarbetet i vardagen. Vi strävar efter en ekonomisk ordning där varje människa som medborgare, löntagare och konsument kan påverka produktionens inriktning och fördelning, arbetslivets organisation och

arbetslivets villkor.

Socialdemokratin vill låta dessa demokratins ideal präglade hela samhället och människors inbördes förhållande. Vårt mål är ett samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, könssgregation eller etniska klyftor, ett samhälle utan fördomar och diskriminering, ett samhälle där alla behövs och alla får plats, där alla har samma rätt och samma värde, där alla barn kan växa till fria och självständiga vuxna, där alla kan styra sitt liv och sin vardag och i jämlik och solidarisk samverkan söka de jämlika lösningar, som gagnar det gemensamma bästa.

Denna den demokratiska socialismens idéer har tagits i arv från tidigare generationer, de har omformats av gjorda erfarenheter och de utgör drivkraften i dagens och morgondagens politiska strävanden. Sina djupaste rötter har socialdemokratin i övertygelsen om alla människors lika värde och varje människas okränkbarhet.

VÅRA VÄRDERINGAR

FRIHET Frihet betyder såväl frihet från yttre tvång och förtryck, från hunger, okunnighet och fruktan som frihet till delaktighet och medbestämmande, till egen utveckling, trygg gemenskap och möjlighet att styra sitt liv och välja sin framtid.

De medborgerliga fri- och rättigheterna, allmän och lika rösträtt, tanke- och trosfrihet, yttrandefrihet och organisationsfrihet är nödvändiga, grundläggande förutsättningar för friheten, men de är inte

ensamt tillräckliga. Ekonomiska och sociala skillnaderskapar olika förutsättningar för medborgarna att bruka dessa friheter och för människors faktiska möjligheter att råda över det egna livet. Verklig frihet till delaktighet och utveckling förutsätter att människor frigörs ur ekonomiskt, socialt eller kulturellt underläge, och från beroendet av enskilda ekonomiska maktgrupper utanför demokratins kontroll.

Frihet handlar därför både om individuella fri- och rättigheter och om sådana jämlika strukturer, som ger individen faktiska möjligheter att växa och utvecklas och delta i samhällsarbetet på lika villkor med alla andra.

JÄMLIKHET Jämlikhet är uttrycket för idén om allas lika värde, värdighet och rätt. Jämlikhet handlar om allas lika rätt att råda över det egna livet och påverka samhället de lever i.

Jämlikhet innebär däremot inte att alla ska vara och leva likadant. Tvärtom är kravet på jämlikhet ett krav på mångfald: Människor ska fritt kunna göra sina egna olika val och utveckla sin egen identitet utan att begränsas av föreställningar om hur man bör vara och utan att riskera att hamna i socialt underläge genom sina val. Jämlikhet förutsätter olikhet, men är oförenlig med klyftor.

Jämlikhet är frihetens förutsättning. I ett ojämlikt samhälle är de som drabbas av ojämlikheten ofrånkomligen mindre fria än andra att styra sina liv. Jämlikhet förutsätter en rättvis fördelning av de resurser, som har betydelse för denna människors frihet: ekonomisk styrka, utbildning, tillgång till kultur. Liksom frihet förutsätter jämlikhet

sociala strukturer och ekonomiska villkor, som ger alla lika rätt och lika förutsättningar till utveckling och delaktighet.

SOLIDARITET Människan är en social varelse, och som samhällsvarelser är vi alla beroende av varandra. Det är i samspelet med andra som människor utvecklas som individer, känslomässigt och intellektuellt. Det är i samverkan med andra som människor bygger det samhälle, som formar villkoren för den enskildes liv. Detta ömsesidiga beroende nödvändiggör en ömsesidig hänsyn och respekt, och detta är solidaritetens kärna.

För dem som kämpar ur underläge är solidariteten ett stöd i kampen för rättvisa. För alla, oavsett egen styrka, är solidariteten förutsättningen för trygghet och gemenskap i det omgivande samhället. Trygghet och gemenskap kan endast födas ur tillit, aldrig ur strid och konkurrens.

Denna solidaritet kräver att alla efter sin förmåga gör sin insats och tar sitt ansvar för samhälls- och arbetsliv. Den kräver samtidigt att vi som medborgare ger varandra rätten till tryggad försörjning vid sjukdom, arbetsskada, ålderdom och arbetslöshet, till utbildning, vård och omsorg, till delaktighet i kulturen och till respekt för vars och ens värde som individ och samhällsmedborgare.

Frihet, jämlikhet och solidaritet utgör tillsammans grundvalen för det demokratiska samhället. På samma gång är det endast det demokratiska samhället, som kan förverkliga friheten, jämlikheten och solidariteten. Demokratin är själva grunden för socialdemokratins samhällssyn, och dess ideal måste präglade samhällslivet i hela dess omfattning – politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt

ARBETARRÖRELSENS HISTORIA

Arbetarrörelsen växte naturligen ur människors egna hårdhanta upplevelser av fattigdom, förödmjukelser och orättvisor.

De demokratiska och socialistiska idéerna gav dessa upplevelser politisk struktur och skapade den organisering, som gav dem dess samhälleliga genomslag. De socialdemokratiska idéerna har flera rötter. De grundläggande värderingarna, frihet, jämlikhet och broderskap, kommer från upplysningstidens radikala debatt. De levde vidare i 1800-talets samhällskritik, där både liberala och socialistiska tänkare sökte formulera alternativ till den rådande samhällsordningen med dess många orättvisor. I Sverige hämtade den framväxande arbetarrörelsen näring också ur de traditioner av lokalt folkligt självstyre, som förts vidare in i tidiga folkrörelser som nykterhets- och frikyrkorörelserna. Dessa idéer som uttrycker en gemenskapsbetonad syn på samhället, byggd på medborgarskap och demokratisk samverkan har spelat en stor roll för socialdemokratisk politik, som alltid betonat det demokratiska deltagandet.

Frihet, jämlikhet och solidaritet är värdeord som ytterst handlar om den enskilda människans liv. Men möjligheterna till frihet, jämlikhet och solidaritet skapas i stor utsträckning av villkoren i det omgivande samhället. En politik för frihet, jämlikhet och solidaritet handlar därför om att skapa strukturer i samhälle och arbetsliv som gör det möjligt för alla samhällets invånare att leva fria, jämlika och solidariska. Det enskilda och det kollektiva betingar varandra: målet är alltid den enskilda människans välfärd och fria utveck-

ling, men detta mål kan bara nås genom gemensamma åtaganden för att forma ett samhälle, där alla har dessa rättigheter.

Därför blev demokratin, och med det politiken, arbetarrörelsens både mål och medel. I kampen för den politiska demokratin stod liberaler och socialdemokrater på samma sida. Men arbetarrörelsens sociala dagordning skilde sig från liberalernas. För arbetarrörelsen handlade det om mer än om att ge enskilda arbetare möjlighet att arbeta sig upp ur fattigdom och förslitande villkor till något annat och bättre. Det handlade om att förändra hela samhället så att alla arbetare skulle slippa fattigdom och utslitning, respekteras för de arbetsinsatser de gjorde och få sin rättmätiga andel av produktionsresultatet. Det handlade om att ändra de förutsättningar samhället bjöd sina invånare. Målet var att avskaffa klassklyftorna. Detta kunde bara ske på demokratins och det vidgade folkstyrets väg.

Arbetarrörelsens ideologi är också ett sätt att analysera samhällets utveckling. Grundläggande är den materialistiska historiesynen, det vill säga insikten att sådana faktorer som teknik, kapitalbildning och arbetsorganisation – produktivkrafterna – har avgörande betydelse för samhället och människors sociala villkor.

Den materialistiska historiesynen, sambandet mellan ekonomi och samhälle, är den ena huvudpunkten hos Karl Marx, som tillsammans med Friedrich Engels formulerade förklaringsmodellen till varför orättvisorna i samhället uppstod och bevarades. Den andra huvudpunkten är klasskampsteorin. Den säger att samhällsutvecklingen drivs framåt av kampen om produk-

tionsmedlen, alltså makten över produktionen och dess fördelning. Kampen mellan arbete och kapital är enligt denna teori slutfasen i den historiska processen. Kapitalismen frigör väldigaproduktivkrafter men dess hänsynslösa vinstbegär leder till ständiga kriser, som till slut skapar en revolutionär situation där arbetarklassen tar makten. Arbetarklassen är i denna fas den enda klassen bredvid kapitalägarna, eftersom medelklassen enligt teorin kommer att proletariseras och nedsjunka i arbetarklassen. Efter revolutionen upphör klasskampen, eftersom produktionsmedlen ägs gemensamt och produktionsresultatet räcker åt alla.

Den marx-engelska utvecklingsmodellen var en vetenskaplig teori. Som alla vetenskapliga teorier bestäms dess hållbarhet av prövningen mot verkligheten. Det historiematerialistiska synsättet har visat sig ge viktiga bidrag till förståelsen av samhällens utveckling och påverkat både samhällsdebatt och samhällsvetenskap. Andra delar av teoribygget har däremot visat sig vara otillräckliga eller felaktiga förklaringar och försvunnit ur debatten. Teorin om att den historiska utvecklingen följer givna lagar saknar helt stöd i modern vetenskap. Socialdemokratin lämnade tidigt denna ödestro; framtiden är inte ödesbunden, den bestäms av människorna själva.

Marx och Engels var båda aktiva i 1800-talets politiska debatt, men deras teori om historiens utveckling var inte ett politiskt handlingsprogram. Teorin utsade att en förändring skulle ske, men inte hur. Inte heller beskrev den hur det nya, klasslösa samhället skulle se ut. Teorin var snarare icke-politisk, eftersom den såg samhällsomvandlingen som beroende av en viss teknisk och ekono-

misk utvecklingsnivå.

För arbetarrörelsen, som levde mitt i den påträngande nöden och de påtagliga orättvisorna var det naturligtvis omöjligt att bara invänta historiens gång. De många fattiga, hårt arbetande människorna krävde åtgärder i nuet, inte i en 10-årig avlägsen framtid. Inom och mellan 1800-talets socialistiska grupperingar uppstod därför en intensiv debatt om hur man skulle kunna påverka det förlopp som Marx teorier pekade ut.

REFORMISM OCH REVOLUTION

En linje, den revolutionära, utgick från idén om historiens slut med kapitalismens fall. Enligt denna linje behövde man inte invänta kapitalismens slutliga kris. En grupp medvetna revolutionärer kunde påskynda förloppet och genom ett maktövertagande med våld föra in utvecklingen på den väg historien bestämt. Dessa idéer utvecklades i en kommunistisk och en anarkistisk riktning, som båda avvisade den demokratiska vägen för samhällsomdaning. Därmed avvisade de i praktiken också idén om människors lika värde, eftersom de inte gav alla lika rätt att vara med och forma framtiden.

Den sovjetiska kommunismens utveckling i starkt förtryckande riktning förklaras både av detta avvisande av den demokratiska vägen och av den underliggande uppfattningen att politik handlar om att genomföra vad historien redan pekat ut som ofrånkomligt. Om utvecklingen är av historien given och den egna gruppen bäst förstår detta, är det ju inte nödvändigt att respektera andra åsikter eller ens att ha en

majoritet av väljarna bakom sig. Med detta synsätt är det tvärtom i medborgarnas eget intresse nödvändigt att slå ned opposition, som skulle riskera att föra utvecklingen bort från den rätta linjen.

Åskådningar som ser en viss utveckling som objektivt given, av historien eller religionen eller något annat, brukar kallas fundamentalistiska. Fundamentalistiska åskådningar är oförenliga med demokrati, eftersom det avgörande inte är väljarnas godkännande utan att följa den utstakade linjen. Oavsett intentionerna hos den elit som gör sig till den enda vägens sanna uttolkare blir slutresultatet diktatur. Utvecklingen inom de kommunistiska planekonomierna kan därför inte skyllas enbart på fel ledare eller fel organisation; den följer just ur det fundamentalistiska i kommunismen.

Den andra linjen, den reformistiska, byggde och bygger däremot på just det demokratiska deltagandet och på reformer som hade stöd av befolkningens majoritet. Att förändra samhället innebar inte för reformisterna att förverkliga en bestämd yttre organisation utan att steg för steg öka människors demokratiska delaktighet i samhälls- och arbetsliv. Förändringsarbetet utgick från krav och behov hos samhällets medborgare, sådana de formulerades i ständigt pågående samtal och diskussioner, där de egna teorierna ständigt prövades och omprövades mot verkligheten.

Den svenska arbetarrörelsen formerades efter två linjer, den fackliga och den politiska, där samverkan var och är självklar men en uppdelning av arbetsuppgifterna praktiskt motiverad. Det fackliga arbetet inriktades, då som nu, på arbetslivet för att där stärka de arbetandes rättigheter. Det

politiska arbetet handlade då om att erövra de medborgerliga rättigheter som skulle ge arbetarna möjlighet att påverka samhället de levde i. Nu handlar det om att bevara och vidareutveckla denna medborgarrätt och den demokratiska handlingskraft, som växt fram under det senaste seklet. 11

ARBETARRÖRELSENS UTVECKLING

DEN POLITISKA DEMOKRATIN

Arbetarrörelsens första decennier dominerades av kampen för den allmänna rösträtten, rätten att organisera sig fackligt och rätten till fri opinionsbildning. I nära samverkan med liberalismen men i hård strid mot konservatismen och de stora kapitalintressena genomfördes den politiska demokratin under 190-talets första decennier. Samtidigt erkändes rätten att organisera sig fackligt.

Den politiska demokratin gav möjligheter att hävda de arbetandes intressen på ett sätt som de klassiska teorierna inte kunnat förutse. Den påverkade både den sociala och ekonomiska strukturen i en annan riktning än teorierna utsagt. Den privata äganderätten kvarstod, men den privatkapitalistiska produktionsordningen, där vinstintresset var överordnat alla andra intressen, förändrades på avgörande punkter. När andra intressen i produktionen stärktes gentemot kapitalet, förändrades både arbetslivets organisation och produktionsresultatets fördelning, och makt flyttades från ägarna till medborgare, löntagare och konsument.

Denna förändring utgick ur lagstiftning och ekonomisk politik likaväl som ur styr-

kan i det fackliga arbetet. Den utgick ur kommunalpolitiken med dess lokalaförankring. Den utgick ur hela det samhällsengagemang, som bars upp av parti och folkrörelsearbete och som gav innehåll till de nya demokratiska formerna.

Detta ledde i sin tur till en omprövning av teorierna. Att överta ägandet av produktionsmedel blev inte längre det avgörande. Avgörande blev det demokratiska bestämmandet över ekonomin. Det demokratiska perspektivet med dess betoning av delaktighet, samverkan och mångfald ställdes i förgrunden. Denna politik hade flera stöd-punkter: samhälleliga regler för företagandet, ekonomisk politik, kollektivavtal på arbetsmarknaden, arbetsrättslagstiftning och konsumentlagstiftning, en framväxande konsumentkooperation och en stark offentlig sektor baserad på samhälleligt ägande, där människors behov, inte deras inkomster, var den styrande fördelningsprincipen.

De egna erfarenheterna visade demokratis möjligheter för att öka frihet, trygghet och rättvisa i samhället. Erfarenheterna i andra länder visade, att helt förstatligade ekonomier ledde till det rakt motsatta: ofrihet, otrygghet och orättvisor. Dessa olika erfarenheter fördjupade perspektivet på ekonomins demokratisering och byggde ytterligare under insikten att det demokratiska bestämmandet, inte äganderätten, är den avgörande frågan. Ekonomisk demokrati kan lika litet som politisk bygga på lösningar som samlar det mesta av makten hos några få centrala instanser. Ekonomisk demokrati måste handla lika mycket om de arbetandes och konsumenternas inflytande som om medborgarnas rätt och möjlighet att bestämma de samhälls- eller villkoren för produktionen.

VÄLFÄRDSPOLITIKEN Under andra hälften av 1900-talet byggdes de sociala trygghetssystemen upp och gav alla medborgare ekonomisk trygghet vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom. Skolan byggdes ut för att ge alla barn möjlighet till utbildning, oberoende av föräldrarnas inkomster. Sjukvård, barnomsorg och äldreomsorg blev rättigheter för alla.

Välfärdsreformerna ökade människors rörelsefrihet. Tillsammans med kollektivavtal och arbetsrättslagstiftning stärkte reformerna de arbetandes makt över det egna livet genom att befria dem från tvånget att acceptera orimliga löne- och anställningsvillkor för att klara sin försörjning. Också välfärdspolitiken bidrog till att förändra den privatkapitalistiska produktionsordningen. Det är därför inte förvånande att många av reformerna måste drivas igenom under hårt motstånd från mer privilegierade grupper.

Under 1900-talets sista decennier med dess uppsving för konservativa och nyliberala strömningar utsattes välfärdsreformerna för nya angrepp. Kritiken hävdade att välfärdssystemen tog ifrån människor deras eget ansvar och urholkade deras initiativförmåga, och att kostnaderna försvagade samhällsekonomin. Denna kritik är maktpolitisk och ideologisk, och saknar stöd i verkligheten. Det är kapitalistisk mytbildning, att människors handlingsförmåga ökar om de försätts i underläge, och att samhällsekonomin stärks, om dess viktigaste resurs, människorna, slits ut och försvagas.

EN VIDGAD JÄMLIKHETSSYN Från 1970-talet växte miljöpolitiken och jäm-

ställdhetsfrågorna fram som allt viktigare delar av socialdemokratisk politik. Miljödebatten ansluter till de klassiska socialdemokratiska kraven på en icke-exploaterande ekonomi. Jämställdhetspolitiken växer självklart ur socialdemokratiens övergripande jämlikhetsideologi. Med båda debatterna vidgar också samhällsanalysen.

MILJÖ Fördelningen av makt och resurser mellan arbete och kapital är alltför central för analysen av demokratiens och ekonomins villkor. Men miljöproblemen har visat att också en demokratisk ekonomi kan bli exploaterande. Den blir det om målen sätts enbart med utgångspunkt i hur stora resurser den skapar för dagens välfärd, utan hänsyn till vad den samtidigt kostar i form av förbrukade naturliga resurser. Miljökraven tillför en dimension till diskussionen om den ekonomiska makten, som gäller oavsett ägarform och oavsett hur produktionsresultatet fördelas.

Miljöpolitiken rymmer också en vidare fördelningsspolitisk princip, den om fördelningen mellan generationerna. Dagens generationer har inte rätt att för sin egen välfärd utarma de naturtillgångar och den fysiska livsmiljö som är basen också för kommande generationers liv. Med detta synsätt är socialdemokratin ett miljöparti.

JÄMSTÄLLDHET De klassmönster som skapas i det ekonomiska livet är centrala för förståelsen av ojämlikhetens problem. All jämlikhetspolitik måste innefatta kamp mot klassklyftor. Men jämställdhetsdebatten har tydligt visat att över och underordning

inte endast skapas av faktorer inom produktionslivet, utan också av faktorer utanför denna. Åtgärder enbart mot klassorättvisor räcker därför inte för verklig jämlikhet. Det kräver kamp också mot dessa andra ojämlikhetsmönster 13 En tydlig sådan struktur är det som kallas genusordningen, den systematiska över- och underordning mellan könen som skapar ojämlika livsvillkor för kvinnor och män. Inom alla samhällsklasser är kvinnors villkor olika männens, den genomsnittliga inkomsten lägre och ansvaret för hem och barn större. Denna ordning begränsar kvinnors livsval och utvecklingsmöjligheter, men den låser också männen i rollförväntningar som kringskar deras personliga utvecklingsmöjligheter. Att bryta det tänkande, som hänvisar till biologiska olikheter för att motivera sociala skillnader mellan könen, är att vidga utvecklingsmöjligheterna för både män och kvinnor. Det skapar ett annat och i djupaste mening mer mänskligt samhälle, med lika rätt och lika ansvar för kvinnor och män, i familjeliv, yrkesliv och samhällsliv. Med denna grundsyn är socialdemokratin ett feministiskt parti.

ETNICITET Diskriminering och fördomar grundade på etniskt ursprung leder också till att människors livsval snävas in och begränsas. Invandrare och ofta nog också invandrades barn löper i dagens verklighet större risk för arbetslöshet, har oftare arbeten under sin utbildningsnivå och är underrepresenterade i politiska församlingar. Boendesegregationen slår allra tydligast mot invånare med utländsk bakgrund.

DISKRIMINERING Sexuell läggning, funktionshinder eller ålder är andra faktorer, som för de enskilda individerna kan betyda direkt utanförskap eller att livsvalen begränsas, både i det personliga livet, det offentliga livet och yrkeslivet. Jämlikhetspolitik måste riktas mot alla former av över- och underordning, och i detta breda jämlikhetsarbete ligger många av socialdemokratiens stora framtidsuppgifter.

UTVECKLING ÅT TVÅ HÅLL Arbetarrörelsen har förändrat Sverige. Socialdemokratiens Sverige är ett land där fler människor har möjlighet att göra sina egna livsval och där demokratin är starkare förankrad i människors vardag än i de flesta andra länder. Men Sverige är också ett land där utvecklingen drar åt olika håll. Sverige är ett av världens mest jämlika länder, men likväl ett samhälle med synliga klassklyftor, synliga ojämlikheter mellan könen och synlig etnisk segregation.

För många människor öppnar sig en framtid med stora valmöjligheter, med goda egna resurser att också utnyttja dem. Det är välfärdssamhällets barn och barnbarn, präglade både av den självständighet som växt ur den ekonomiska tryggheten och möjligheterna att välja sin framtid, och av den vilja till solidaritet, som skapat dessa deras egna möjligheter. Som fria, starka och självständiga individer ställer de ökande krav på valfrihet och eget inflytande, samtidigt som de håller fast vid idéerna om solidariska lösningar och solidariskt ansvar för gemensamma behov som skola, vård och omsorg.

Men klass, kön och etnicitet skapar

alltför stora ojämlikheter. När klasskillnader 14 sammanfaller med de skillnader som skapas av framför allt kön och etnicitet, blir ojämlikheten som hårdast.

För många är valmöjligheterna små eller inga, och hindren och begränsningarna svåra att komma över. De klassbundna orättvisorna fortplantar sig från de vuxnas liv in i barnens villkor på ett sätt som innebär hot om växande klyftor också i framtiden. Alltför många har alltför små utvecklingsmöjligheter i arbetslivet, och alltför många tvingas alltför riskera hälsa och välbefinnande i fysiskt eller psykiskt pressande arbetsmiljöer. Denna utsatthet i arbetslivet står i stark och upprörande motsats mot de stora och ökande privilegier som näringslivets eliter beviljar sig själva, i bjärt kontrast mot de krav på att acceptera ökad osäkerhet i arbetet som de riktar mot sina anställda.

Kvinnor möter alltför stora hinder inom yrkeslivet, något som avspeglas i en könsmässigt uppdelad arbetsmarknad, i lägre löneläge och sämre karriärmöjligheter. De har fortfarande det större ansvaret för hem och barn. Hårdare krav på arbetsmarknaden skapar en orimlig press på många barnfamiljer, där både barn och föräldrar far illa. Om utvecklingen inte bryts, kan det innebära att många tvingas välja mellan barn och yrkeskarriär. För både kvinnor och män kan det betyda, att det bredare spektrum av utvecklingsmöjligheter, som ligger i rätten att vara både aktiv förälder och aktiv yrkesarbetande, åter snävas in.

Nya former av kvinnodiskriminering attityder har dessutom växt fram, som åter söker pressa in kvinnor i roller enligt manligt bestämda krav, inte av egna val och för-

utsättningar. En ökad sexualisering av kvinnokroppen drabbar särskilt de unga kvinnorna, och kan påverka arbets- och studiemiljöer på ett sätt som kan få allvariga effekter för både personlig utveckling och yrkesval.

De nya schablonerna för hur kvinnor och män bör vara skiljer sig delvis från de gamla. Men de syftar till samma typ av över- och underordning i könsbestämda roller, som beskär det personliga handlingsutrymmet.

Sverige är i dag ett multietniskt samhälle, men med tydliga ojämlikheter som hör samman med människors etniska bakgrund. I många invandratäta förorter växer utanförskapet bland de vuxna som inte släpps in på arbetsmarknaden, och bland barnen som inte känner sig ha någon framtid i det omgivande svenska samhället. Detta utanförskap skapar några av de största och mest upprörande klyftorna i dagens samhälle. Det utanförskap och de begränsade livschanser som alltför många invandrare tvingas uppleva är totalt oförenligt med socialdemokratiens frihets- och jämlikhetsideal.

Klyftorna växer också mellan olika delar av landet. En ojämnt fördelad ekonomisk tillväxt hotar att leda till stora regionala skillnader i både människors utvecklingsmöjligheter och i den sociala välfärden. Sådana skillnader är omöjliga att förena med jämlikhets- och solidaritetskraven och med kravet att människor ska ha valfrihet mellan olika boende- och livsmiljöer. 15

DET GRÖNA FOLKHEMMET

En klok hushållning med jordens resurser är förutsättningen för mänsklighetens

framtid. Den ekonomiska utvecklingen måste vara i samklang med det ekologiskt hållbara, om också kommande generationer ska få leva i en värld med frisk luft och rena vatten, naturligt klimat och biologisk artrikedom. Men naturtillgångar och ekosystem utnyttjas i dag över gränsen för det långsiktigt hållbara, och om denna utveckling inte kan brytas hotar ekologisk kollaps. Den nödvändiga omställningen 28 till ekologiskt hållbar utveckling är ett ansvar för hela världssamfundet, och en uppgift för socialdemokratin att verka för i alla internationella sammanhang. Det övergripande kravet är att ställa om produktionsliv, energisystem och transportsystem i resurssnål och resurseffektiv riktning, i former som är förenliga med kraven på social rättvisa. Det förutsätter mycket kraftiga minskningar av dagens resursförbrukning, något som kräver förändringar i både produktions- och konsumtionsmönster. Det kräver en ny syn på ekonomisk rationalitet, nya linjer i samhällsplaneringen och ett individuellt ansvar för den egna resursförbrukningen.

Hänsynen till miljöns krav måste byggas in i produktionsprocesserna redan från början. Naturtillgångarna måste användas mer effektivt. Energiproduktionen måste ställas om. Den biologiska mångfalden måste skyddas. Jordbrukspolitiken ska utformas för att tillgodose kraven på ekologisk uthålligt åkerbruk och säkra livsmedel, och på en etisk djurhållning där djur får leva enligt naturliga betingelser och skyddas mot smärta och lidande. Transportsystemen ska läggas om i riktning mot mer kollektivtrafik samtidigt som det krävs satsningar på att utveckla bränslesnåla motorer, alternativa

drivmedel och bättre reningsteknik. Att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser är en högprioriterad uppgift. All miljöpåverkan i form av utsläpp och avfallsprodukter ska minimeras så långt det över huvud taget är möjligt.

Det svenska näringslivets styrka är beroende av tillgången till energi, och Sveriges geografiska läge innebär att mycket energi behövs för uppvärmning, belysning och transporter. Men ekologiska hänsyn sätter en gräns för det möjliga uttaget av energi. Kärnkraften ska avvecklas, samtidigt som användningen av fossila bränslen måste minska. Dessa olika mål förutsätter både satsningar på att utveckla alternativa energislag och satsningar på mer effektiva metoder att använda energi, för att minska den totala förbrukningen. Mer energisnåla produktionsprocesser måste utvecklas liksom mer energieffektiv uppvärmning av lokaler och bostäder.

Omställningen till en ekologiskt hållbar utveckling är en stark drivkraft också för ekonomisk tillväxt, eftersom den skapar efterfrågan på resurssnål teknik, på nya miljöanpassade fordon och transportlösningar och nya former för energiproduktion. Ombyggnad och nybyggnad av bostäder och arbetsplatser fordrar lösningar för ekologisk hållbarhet. Allt detta kräver en strategisk miljöpolitik, som binder ihop ekonomisk, social och ekologisk utveckling, och som driver på det praktiska utvecklingsarbetet i företagen. Forskningsinsatser, lagstiftning och olika ekonomiska styrmedel är de viktigaste instrumenten för detta.

Internationellt samarbete är nödvändigt för att ge miljöpolitiken genomslag. Detta samarbetet innefattar ett ansvar för den rika

världen att ge de fattiga länderna tillgång till ny miljövänlig teknik, såväl inom jordbruket som industrin. De rika länderna, som är de största resursförbrukarna, har samtidigt ansvar för att tydligt lägga om sina produktions- och konsumtionsmönster.

INTERNATIONALISMEN Krav som frihet och jämlikhet känner inga nationella eller 32 etniska gränser. Uppdraget att verka för de mänskliga rättigheterna är lika självklart på den internationella arenan som här hemma. Solidariteten med dem som står upp för dessa värden är lika stark i den internationella politiken som den nationella. Den unga arbetarrörelsen såg sig redan från början som en del i ett större internationellt sammanhang. Dagens socialdemokrati är lika självklart förenad med alla de krafter som världen över är engagerade i arbetet för fred, demokrati och mänskliga rättigheter.

Freds- och solidaritetsfrågorna är grundläggande för vårt internationella engagemang. Fred är förutsättningen för all utveckling. En rättvis fördelning av jordenstillgångar med lika möjligheter till välfärd och växande för jordens alla invånare är målet, som samtidigt är den nödvändiga förutsättningen för en varaktig fred.

Men dagens internationalisering lägger nya dimensioner till dessa klassiska frågor för mellanfolkligt samarbete. Dagens internationalisering förändrar hela samhällsmönster och griper in i människors vardag, påverkar tänkande och värderingar, skapar nya vägar för produktion och konsumtion och nya vägar för kunskapsspridning, för kultur och politiskt arbete.

Nationalstatens och därmed politikens roll förändras av detta skeende. Nationalstatens räckvidd är inte alltid tillräcklig för att hävda traditionellt inrikespolitiska mål som hög sysselsättning eller brottsbekämpning. Miljöfrågorna är globala. Att minska utsläppen av klimatpåverkande växthusgaser eller att avvärja hoten mot den biologiska mångfalden är utmaningar som bara kan mötas genom internationellt samarbete.

Detta samarbete nationerna emellan förstärker politikens handlingskraft även på hemmaplan eftersom möjligheterna att nå de resultat man strävar efter ökar betydligt. Socialdemokratin har alltid varit engagerad i internationellt samarbete, på global nivå, på europeisk nivå och inom Norden. Vi vill stärka och vidareutveckla detta samarbete.

Men internationaliseringen har också gett många en känsla av att de politiska besluten flyttat för långt bort och att demokratin därmed har försvagats. Ur detta växer ibland föreställningen att lösningen på internationaliseringens problem är att dra sig ur det internationella samarbetet. Men nationell isolationism löser inte de problem som följer av nationalstatens minskade räckvidd. Den blir bara ett hinder för att dra nytta av internationaliseringens möjligheter: den styrka ett gemensamt agerande ger åt både den nationella politiken och det globala solidaritets- och utvecklingsarbetet.

I dagens alltmer gränslösa värld är arbetet inom länder sammanflätat med arbetet mellan länder. De internationella och de nationella frågorna går samman, gränserna mellan inrikespolitik och utrikespolitik tonar bort. Sverige är en naturlig och integrerad del av den internationella gemenskapen.

Sverige finns i världen, och världen finns i Sverige.

EUROPEISKA UNIONEN Samarbete inom eu är en utlöpare av det nationella politiska arbetet i kommuner, i regionala organ och i riksdagen. Detta samarbete ökar möjligheterna att hävda centrala politiska mål som full sysselsättning, ekologisk 33 uthållig utveckling och hållbara skattebaser. Samarbetet innebär också nya möjligheter för Europas medborgare till nära och täta kontakter genom studier, arbete, resor och samverkan och erfarenhetsutbyte mellan nationer, regioner, kommuner, föreningar och intressegrupper.

eu har utvecklats till en starkt sammanhållande kraft på en kontinent, som under sekler plågats av återkommande krig länderna mellan. Denna nya mentalitet av samarbete och vilja till samförståndslösningar som skapats genom eu är i sig själv en omistlig faktor för en fortsatt positiv utveckling i Europa. Målet för socialdemokratin är ett fredens och samarbetets Europa. Avgörande för detta är att eu öppnar sig för de länder som vill bli medlemmar i unionen och därmed helar denna vår alltför länge delade kontinent.

Socialdemokratin ska fortsätta att inom eu driva åtgärderna för en europeisk politik för full sysselsättning som bygger på respekt för löntagarnas rättigheter och förhindrar social dumping. Treparsstämman mellan eu-kommissionen och arbetsmarknadens parter ska utvecklas och de fackliga organisationerna få rätt att agera gränsöverskridande. Vi vill inom unionen verka för demokratisk socialism och för blandekonomi.

Som ett led i omställningen till ekologiskt hållbar utveckling och i arbetet med att minska de rika ländernas resursförbrukning måste eus miljöpolitik ytterligare utvecklas. Skärpta krav vad gäller miljöpåverkande utsläpp, gemensamma miniminivåer för energibeskattning och gemensam finansiering av miljöinvesteringar hör dit. Dit hör också en omläggning av jordbrukspolitiken. Konsumentperspektivet, inte producentintresset, ska vara utgångspunkten för en politik där säkra livsmedel, miljöhänsyn och goda livsvillkor för djuren är grundprinciper. Konsumentintresset ska över huvud taget ges ökad tyngd inom euarbetet.

eus måste förbättra sin förmåga att förebygga och hantera kriser, i nära samarbete med fn. eu måste bli pådrivande i det internationella solidaritetsarbetet, både genom att utveckla sitt eget bistånd till fattiga länder och genom att avskaffa sina egna handels hinder mot fattiga länder. eu måste ta ett gemensamt ansvar för asyl- och migrationsfrågorna. Flyktingpolitiken ska garantera skydd för alla som flyr undan förföljelse, krig eller miljökatastrofer. Alla som söker skydd mot detta inom eu ska garanteras likvärdig behandling enligt solidaritetens och humanitetens principer.

eu spelar en stor roll i det europeiska arbetet för ökad jämställdhet som pådrivare av det nationella lagstiftningsarbetet och för opinionsbildningen. eu måste på samma sätt bli pådrivande i frågan om barns rättigheter. Samordnade europeiska åtgärder krävs mot den växande kvinnohandeln till sexindustrin, där fattiga exploateras i närmast slavliknande förhållanden. Den gränsöverskridande brottsligheten är ett gemensamt problem för

eus medlemmar, och kräver ett utbyggt samarbete.

eu kan som organisation varken kopiera arbetsformerna från andra internationella organisationer eller från nationalstaterna. eu måste utveckla egna och nya arbetsformer för att på en gång möta kraven på demokratisk förankring i medlemsländerna, en ökad insyn för medborgarna i beslutsprocesserna och politisk slagkraft i de gemensamma åtaganden. Att utveckla dessa former är en viktig del av socialdemokratins engagemang.

De enskilda medlemsländerna ska vara basen för demokratin inom eu. eus demokratiska legitimitet måste byggas upp i medlemsländerna genom att eufrågorna hela tiden integreras i det politiska arbetet där, och genom att de förtroendevalda i Europaparlamentet och de nationella företrädarna i ministerrådet har tydliga väljaruppdrag att agera ifrån.

Socialdemokratin vill arbeta för en ordning där eus medlemsländer kan utvecklas efter sina egna förutsättningar, samtidigt som de nära samarbetar kring gemensamma syften. En flexibel organisation där samarbetet kan se olika ut inom olika områden, och där medlemsländerna kan samarbeta med varandra i skiftande konstellationer är det bästa svaret på behoven i en föränderlig värld. En uppdelning av organisationen i en permanent inre kärngrupp och en yttre grupp med lösare samarbetsformer ska undvikas.

Gemensamma åtaganden för eus medlemsländer kan bygga på gemensam lagstiftning, men också på beslut om gemensamma mål, där medlemsstaterna är fria att välja sina egna vägar att nå målen.

SVENSK SÄKERHETSPOLITIK Svensk säkerhetspolitik har som syfte att bevara vårt lands fred och självständighet, att trygga stabiliteten i vårt närområde och bidra till att stärka internationell säkerhet.

Sverige ska vara militärt alliansfritt. Alliansfriheten är ett viktigt säkerhetspolitiskt verktyg. Sverige har valt att spela en aktiv roll som medlare, brobyggare och samtalspartner vid internationella konflikter inom ramen för fn.Alliansfriheten ger oss handlingsfrihet att driva en självständig politik i krislägen och också i frågor som nedrustning och kärnvapenavveckling. Som militärt alliansfria kan vi välja att ställa oss neutrala i en eventuell krigssituation.

I Europa är det stora hotet mot säkerheten inte längre krig mellan nationer. Hoten är av annat slag: konflikter inom nationer, övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, terrorism och våld mot demokratiska institutioner, störningar av infrastruktur som el och tele. Dessa hot går över nationsgränserna. Det kräver en bredare säkerhetspolitisk ansats, grundat på internationellt samarbete med andra förtecken än militära.

FRIHANDEL Frihandel är ett av de viktigaste instrumenten för att främja en global ekonomisk utveckling, men det förutsätter rättvisa spelregler i det internationella handelssystemet. Handelsavtalen får inte bli verktyg för starka kapitalintressen gentemot fattiga länder och inte heller för att utestänga fattiga länder från den rika världens marknader.

De internationella handelsavtalen måste stämma överens med de internationella miljöavtalen. De måste likaså samordnas

med de internationella avtalen om arbetsmiljö och löntagares rättigheter. Världshandelsorganisationen (wto) måste bli en organisation som främjar en 35 global utveckling för ekonomisk tillväxt och social rättvisa.

Sociala klausuler i handelsavtalen har ibland tolkats som utvecklingshämmande, men att acceptera produktionsformer som skadar människor och miljö leder inte till någon långsiktigt hållbar utveckling. Hållbar utveckling förutsätter i både fattiga och rika länder säkra arbetsmiljöer, rimliga arbetstider och hushållning med naturtillgångar. Internationella regler om miljö och arbetsliv är ett stöd för de fattiga länder som själva kan ha svårt att hävda sådana krav mot utländska investerare.

I utbyte mot dessa socialklausuler måste de rika länderna riva sina egna handelshinder mot de fattiga. Frihandelsavtalen måste vidgas till att omfatta alla typer av produkter, inte bara den typ av industrivaror där tillverkningen domineras av de rika länderna. En sådan utvidgning av frihandelskräver reformering av jordbrukspolitiken i industriländerna.

MOTVIKTER MOT DET INTERNATIONELLA KAPITALET

Politisk och facklig organisering har alltid varit effektiva vapen mot kapitalintressena. Motvikterna till da-gens globala kapitalism ligger i ett medvetet, samordnat politiskt och fackligt arbete.

I samverkan med närstående partier och organisationer ska socialdemokratin i eu och i olika internationella organisationer arbeta för ett globalt ekonomiskt regelverk som

bygger på social rättvisa, respekt för demokratin och hänsyn till miljön. Frihandelsavtalen, de internationella miljöavtalen och konventionerna om löntagares rättigheter är viktiga instrument. Det krävs avtal som hindrar social dumping, exempelvis om miniminivåer för arbetsrätt och företagsbeskattning. En central uppgift är att utveckla instrument som ökar stabiliteten i de internationella finanssystemen.

Det krävs också utbyggt fackligt samarbete över gränserna och inom de stora transnationella företagen. Facklig organisering i de fattiga länderna ska stödjas.

Det finns internationella konventioner och så kallade etiska uppförandekoder för företagens agerande, som kan vara viktiga motvikter till kortsiktiga avkastningskrav, om de kan fås att fungera också i praktiken. Aktiva konsumentreaktioner mot företag som bryter mot reglerna kan påtagligt bidra till detta, eftersom företagen är sårbara för även begränsade konsumentrörelser. För en sådan konsumentbevakning och sådana konsumentreaktioner spelar nya och gamla folkrörelser en viktig roll. En mer systematiserad bevakning av de transnationella företagen och en samordning mellan fackliga aktioner och konsumentaktioner ska eftersträvas. Också detta kräver samarbete mellan arbetarrörelsen i olika länder.

FREDS-OCH SOLIDARITETSARBETE

Kaprustningsspiralen från det kalla kriget har brutits och nedrustningsarbetet gjort viktiga framsteg. Ännu återstår dock att nå målet om en fullständig avveckling av kärnvapnen och andra massförstörelsevapen. Risker att sådana vapen utvecklas av djupt

odemokratiska regimer eller terrorgrupper, som ställer sig utanför alla internationella avtal, kräver särskilda 36 åtgärder från världssamfundet. Det gör också kampen mot den illegala vapenhandeln.

Nedrustningsarbetet är alltså en grundupp-gift i det internationella samarbetet.

Ingen stat eller terrorgrupp får med militär eller ekonomisk styrka tvinga andra stater till militär och politisk underordning. Nationernas suveräna rätt att avvisa sådana angrepp är ett grundvillkor för internationellt samarbete mellan likaberättigade parter. Men en lika nödvändig grund är respekten för de mänskliga rättigheterna. Enskilda människors rätt till liv i frihet och säkerhet måste alltid försvaras. Världssamfundet måste kunna reagera vid allvariga hot mot befolkningsgrupper, även när hotet kommer från dem som behärskar statsapparaten. Varje form av terrorhandling, liksom organiserat våld riktat mot civilbefolkningen måste därför alltid kraftfullt avvisas.

Socialdemokratin vägrar acceptera att någon makt på grund av politiska och ekonomiska intressen, stödjer eller utför kränkningar av mänskliga rättigheter. För att åternjuta respekt överallt måste samma måttstock gälla varhelst mänskliga rättigheter kränks.

I dagens värld är det ofta andra spänningar än de militära som skapar väpnade konflikter. Ekonomiska klyftor och etniska och sociala motsättningar utgör ett större hot mot freden, och de tar sig oftare uttryck i konflikter inom stater än mellan stater. Fattigdom skapar sociala motsättningar, motsättningarna leder till våld, och våldet till ökad fattigdom. Fattigdom och krig skapar på det sättet sina egna onda spiraler

med ständigt stegrade övergrepp mot mänskligt liv och mänskliga rättigheter. Ett långsiktigt fredsbevarande arbete måste inriktas på de underliggande sociala och ekonomiska faktorer, som skapar och underhåller våldet. Att bekämpa fattigdomen, stärka demokratin och bevara freden är mål som är sammanflätade med varandra.

Förenta Nationernas (fn) möjligheter att ingripa i fredsbevarande syfte måste stärkas. fn måste utarbeta strategier för att tidigt kunna spåra hotande konflikter och kunna gå in och påverka dem. fn måste stärkas legalt genom att vetorätten i säkerhetsrådet inskränks och genom att fn och fn-stadgan ska vara styrande för allt användande av militärt våld i internationella och nationella konflikter, praktiskt genom säkrande av tillgång till insatsstyrkor under fns kommando.

fn måste samtidigt bli en central aktör i kampen för de mänskliga rättigheterna och i bekämpandet av fattigdomen, som står i fokus för solidaritetsarbetet när nu den koloniala frigörelseprocessen i huvudsak är avslutad. För att kunna fylla dessa roller måste fn reformera sin inre organisation. fn ska stödja och aktivt upprätthålla dialog med globala folkrörelser.

Fattigdom handlar om brist på grundläggande materiell försörjning men också om utsatthet för våld och rättsövergrepp, om brist på möjligheter att påverka sina egna dagliga villkor, om okunnighet, otrygghet och djupaste hopplöshet. Fattigdom är brist på resurser att förändra det egna livet, brist på förmåga att sköta sin kropp och sin hälsa och brist på möjligheter att ge sina barn en framtid.

37

Kampen mot fattigdomen är i djupaste

mening en kamp för mänsklig värdighet och mänskliga rättigheter. Att bekämpa fattigdomen handlar om insatser på många olika plan i syfte att stärka människors och nationers förmåga till egen försörjning och egen utveckling.

De fattiga ländernas utveckling är ett gemensamt intresse för både den rika och den fattiga delen av världen. Ekonomiska organisationer som Världsbanken och Internationella valutafonden måste innefatta social utveckling och social rättvisa i sina strategier. Biståndspolitik, handelspolitik och utländska investeringar ska samordnas. Sverige ska nå biståndsmålet en procent av nationalinkomsten.

Utvecklingssamarbetet måste bygga på de fattiga ländernas egna resurser. Viktiga insatser i utvecklingsarbetet är därför åtgärder som stödjer framväxten av demokratiska institutioner, och som stärker människors egna resurser genom åtgärder för bättre hälsa och utbildningsmöjligheter. Att bekämpa spridningen av livshotande sjukdomar som malaria och hiv-aids är ett ansvar för hela världssamfundet. Detta handlar om åtgärder inom hälso- och sjukvården, om tillgång till effektiva mediciner och om att bryta okunskap och fördomar, som bidrar till sjukdomsspridningen.

En central del av detta arbete är att stärka kvinnornas ställning och förbättra barns uppväxtvillkor. Båda delarna kräver rätt och möjlighet till familjeplanering. Kvinnor måste få rätt till utbildning, rätt att bestämma över sin ekonomi och inte minst rätt att bestämma över sin kropp.

De rika länderna måste öppna sina marknader för utvecklingsländerna. Fattiga länder ska ha möjlighet till skuldavskrivning. De

måste få del i den moderna informationstekniken och tillgång till miljövänlig och energisnål produktionsteknik. Samtidigt måste krav ställas på regeringarna i dessa länder att respektera de mänskliga rättigheterna och att följa demokratis spelregler. Förföljelser av olikstänkande, inskränkningar i yttrandefriheten och organisationsfriheten kan aldrig accepteras, vare sig i fattiga eller rika länder.

Den demokratiska socialismens solidaritet omfattar alla länder. Dess mål är alla folks frihet, hela världens fred.

Demokrati

DEMOKRATI Villkoren för den enskilda människans liv bestäms i mycket av det omgivande samhället. Ur detta föds kravet på demokrati. Alla måste ha lika rätt att påverka det som har så stor betydelse för deras eget liv. Den enskilda människans liv kan aldrig styras av politiska beslut, men politiken avgör mycket av de faktiska möjligheterna att råda över det egna livet. Det enskilda och det kollektiva sammanfaller i den demokratiska processen. Buren av medborgarnas vilja och övertygelse är den medlet för samhällsförändring.

Demokrati är en process för att fatta beslut kring gemensamma, medborgerliga angelägenheter. Demokratin förutsätter flerpartisystem och allmänna val. Men demokratin är mer än ett styrelseskick och mer än en ordning för att fatta och verkställa beslut. Demokrati är ett värdesystem, som måste genomsyra hela samhällslivet och vars grund är alla människors lika värde och värdighet.

Denna värdegrund ger alla rätt till delaktighet i samhällsarbetet. De medborgerliga fri- och rättigheterna bildar den nödvändiga utgångspunkten, men de måste byggas på med rätten till personlig utveckling, till social trygghet och till delaktighet i arbetsliv och kultur. Samtidigt kräver demokratin av alla att respektera andras demokratiska rättigheter, att ta sin del av ansvaret för samhällsarbetet och att respektera fattade beslut, även när de går de egna önskningarna emot. Demokrati ger rätten att driva sina åsikter och sina intressen, men innebär också

skyldigheten att lyssna på andra. Demokrati utesluter inte motsättningar och konflikter, men kräver av alla en beredskap att lösa motsättningarna i just demokratiska former.

Demokratin verkningskrets kan bara avgöras av demokratin själv. All makt i samhället måste utgå från de människor som tillsammans bildar samhället, inte från påstått naturrättsliga lagar som drar gränser mellan politik och marknad. Den gränsdragningen är en fråga för demokratin själv att göra. De mänskliga rättigheterna utgör den gräns över vilken de politiska besluten aldrig får gå, men det är samtidigt endast demokratin som kan upprätthålla dessa rättigheter. Skyddet för den enskildes autonomi och skyddet för minoritetens rättigheter vilar alla ytterst på de demokratiska värdena.

Demokrati bygger samtidigt på makt-spridning. Koncentration av makt hotar alltid demokratin, oavsett sammansättningen av den grupp som har makten. Demokrati måste kunna utövas på många vägar, på flera plan och på många arenor, oberoende av varandra. Demokrati kräver att människor kan påverka både samhällsförändringarna i stort och samhällets funktioner sådana de möter i vardagen, i skola och vård, i boendet, i trafiken och den omgivande miljön. De demokratiska processerna bygger på kraften och viljan hos medborgarna, till samhälleligt engagemang och aktivitet, behovet av eget skapande, ökad kunskap och eget ansvar. Denna kraft kan inte frigöras av vare sig kommersiella krafter eller byråkratiska samhällsorgan, utan bara av människornas själva. Samhällsarbetet måste alltid bygga på tilltron till medborgarnas eget engagemang och medborgarnas egna organisatio-

16

ner, till folkrörelserna, folkbildningen och det gemensamma ansvarstagandet.

De beslut om gemensamma angelägenheter som tas på nationell nivå och i kommuner och landsting måste inordnas i ett helhetsperspektiv. Komplexiteten i de avvägningar som måste göras kräver att detta görs av förtroendevalda utsedda av och ansvariga inför väljarna i enlighet med tydligt presenterade politiska värderingar. Men denna representativa demokrati måste hela tiden bäras upp av en levande debatt och levande delaktighet bland medborgarna själva.

Den demokratiska processen och samhällsförvaltningen måste bygga på offentlighet och insyn, och på klara och rättvisa spelregler. Politiska uppdrag och tjänster inom offentlig förvaltning måste stå öppna på lika villkor för alla medborgare. Som en konsekvens av dessa generella krav på samhällsförvaltningen vill socialdemokratin också verka för att monarkins arvsprincip avskaffas och ersätts av en republik, där statschefen direkt eller indirekt väljs av folket. Denna förändring förutsätter, som alla demokratin förändringar, en majoritet bland befolkningen.

Socialdemokratin växte fram som en folkrörelse och folkrörelsearbetet är alltjämt grunden för vårt politiska arbete. Därför måste vi också ta till oss kraften i det engagemang, som uttrycks av de nya folkrörelser, som växer fram som reaktioner på orättvisor och problem i dagens samhälle.

Demokratin förutsätter aktiva medborgare. Folkrörelserna, gamla och nya, och folkbildningen – med den förändringskraft som uppstår när människor möts till gemensamma samtal och gemensam handling –

måste därför ha en avgörande roll i samhällsbygget. De ger människor möjlighet att förändra sin egen omgivning och tillfällen att utveckla sina kunskaper och sitt tänkande i samtal med andra. De utgör mötesplatser fredade för kommersiella lönsamhetskrav där medborgarna naturligt kan koppla sina egna erfarenheter och krav till ett vidare samhälleligt perspektiv. Det bygger upp en medvetenhet om demokratin värden, som i sin tur skapar ett eget ansvar för demokratin upprätthållande. Den moderna informationstekniken ger här nya möjligheter för vidgad delaktighet i debatten, till mötesplatser mellan invånare i olika delar av landet och ökad kontakt mellan väljare och förtroendevalda.

Folkrörelserna har alltid varit viktiga bärare av det demokratiska samtalet, och denna roll får ytterligare tyngd i dag genom massmedias ökade betydelse. Media spelar själva en betydelsefull roll för den fria opinionsbildningen och det fria informationsflödet. Men maktkoncentrationen i mediabranschen och den växande sammankopplingen med underhållningsindustrin gör att informationsflödet blir alltmer likformigt och i alltför stora delar uppbyggd på passiv konsumtion i stället för socialt engagemang. Att motverka maktkoncentrationen, att upprätthålla mångfald och att skydda public servicekanalerna inom radio och tv är centrala delar av socialdemokratin mediepolitik. Icke-kommersiella medier för kunskapsspridning, folkbildning och kulturpolitisk bredd stärker demokratin. Men omistliga motvikt till kommersialiseringen av

samhällsdebatten är också de arenor för medborgarliga samtal och medborgarligt utbyte av tankar och erfarenheter, som folk-rörelser av skilda slag erbjuder. Debatt, opinionsbildning och granskning av politiken får aldrig bli en fråga enbart för professionella debattörer. Likaväl som samhällsarbetet måste bäras upp av medborgarnas eget engagemang, måste samhälls och kulturdebatten göra det.

Tilltron till demokratin beror både av medborgarnas möjlighet till delaktighet i den och av dess handlingskraft, av politikens möjligheter att göra verklighet av fattade beslut. Rätten att vara med och påverka slutligen handlar ytterst om rätten att påverka verkligheten. Demokratin förlorar i tilltro om den inte praktiskt kan lösa de problem människor upplever i vardagen och de brister de ser i samhället. Demokratins handlingskraft måste därför ständigt värnas, både mot grupper som har makt i kraft av sin ekonomiska styrka och mot grupper som med hänvisning till speciella kunskaper eller speciell kompetens anser sig ha större rätt än andra att påverkapolitiken.

Internationaliseringen innebär nya utmaningar för den demokratiska delaktigheten. Många politiska beslut, som tidigare kunde tas på nationell nivå, kräver i dag internationell samordning. Detta ökar demokratins handlingskraft, men också avståndet till väljarna. Det skapar hos många en känsla av att eget engagemang och försök att påverka inte lönar sig. Kravet på demokratisk handlingskraft kommer i konflikt med kravet på demokratisk delaktighet.

Därför måste arbetsformer och beslutsprocesser inom de internationella politiska

samarbetsorganisationerna ses över och vidareutvecklas i syfte att skapa större insyn och kontroll och en säkrare demokratisk bas. Det betyder också att de nationella politiska formerna och institutionerna måste förändras för att på olika vägar möjliggöra ett större medborgarligt deltagande. Detta kräver stor beredskap att förändra gamla arbetsformer och etablerade institutioner, både inom olika samhällsorgan och inom de politiska partierna.

EN DEMOKRATISK EKONOMI

En modern, tekniskt avancerad produktion bygger med nödvändighet på stora insatser av kapital. För att resurser till sådana kapital-satsningar ska uppstå, måste produktionen ge en viss avkastning, det vill säga vinst. I denna strikt ekonomiska mening är kapital-ackumulation omöjligt att komma ifrån.

Men begreppet kapitalism har i politisk debatt sedan länge haft en annan och vidare innebörd än denna snävt ekonomiska. Det betecknar ett maktsystem, där den som äger kapitalet ges rätten att bestämma över alla andra intressen, och människors rättigheter bestäms av deras ekonomiska lönsamhet. Detta maktsystem skapar ofrihet för alla andra än de stora kapitalägarna. Det skapar stora orättvisor och stora sociala spänningar inom länder och mellan länder. Det leder till allvarlig exploatering av miljö och naturtillgångar.

Mot detta maktmonopol sätter socialdemokratin en ekonomi styrd av folkliga intressen. Vi strävar efter en ekonomisk ordning där varje människa har rätt och

möjlighet att som medborgare, löntagare och konsument påverka produktionens inriktning och fördelning, arbetslivets organisation och arbetslivets villkor. Den innefattar olika former av ägande och företagande. Den ser miljöhänsyn som ett överordnat krav på all produktion. Den kräver att produktionslivet bygger på respekt för allas arbete, tar tillvara engagemanget och arbetsviljan hos alla och fördelar produktionsresultatet rättvist. Den förutsätter respekt för de spelregler demokratin har den överordnade rätten att besluta om.

Denna ordning står inte i motsats till privat företagande. Den bygger som all modern produktion på att produktionskapital måste ge avkastning. Den ser företag och företagsledningar som en av många aktörer av betydelse för ekonomin. Den ser marknadsekonomi som en del av det ekonomiska livet. Men den tillåter inte att kravet på privat vinst får dominera över alla andra intressen och styra samhällets utveckling, och den godtar inte marknaden som norm för sociala nyttigheter och för samhällslivet.

I konflikten mellan kapital och arbete företräder socialdemokratin alltid arbetets intressen. Socialdemokratin är och förblir ett antikapitalistiskt parti, som alltid byggt motkrafter mot kapitalets anspråk på makt över ekonomi och samhälle.

Det demokratiska samhället har alltid den överordnade rätten att ange villkor och ramar för det ekonomiska livet. Det demokratiska samhället har också alltid rätten att ändra villkor och former, om ett visst sätt att organisera arbete och ekonomi inte uppfyller viktiga folkliga intressen. Ekonomiska intressen har aldrig rätt att

sätta gränser för demokratin, det är tvärtom alltid demokratin som sätter gränserna för marknaden och de ekonomiska intressena. Socialdemokratin avvisar en samhällsutveckling där kapital och marknad dominerar och kommersialiserar sociala, kulturella och mänskliga relationer. Marknadens normer får aldrig avgöra människors värde eller bilda norm för de sociala och kulturella livet.

Demokrati måste för den gemensamma välfärdens skull kombineras med effektivitet i det ekonomiska livet. Ineffektiv produktion betyder mindre utbyte av det arbete som lagts ned, och därmed ett sämre produktionsresultat med mindre resurser för välfärden. Det urholkar i sin tur tilltron till de demokratiska formerna. Också här visar erfarenheten att effektivitet och produktivitet fordrar öppenhet och variationsrikedom. Det förutsätter inflytande direkt från konsumenterna. Det förutsätter ett arbetsliv som bygger på respekt för de anställdas kunskaper, idéer och engagemang. Det förutsätter möjligheten för människor att förverkliga egna idéer genom att starta egna företag.

Demokratins krav likaväl som effektivitetens leder till samma slutsats: det ekonomiska livet måste kunna påverkas i många olika former, på flera olika plan. De många och skiftande kraven på det ekonomiska livet kan inte tillgodoses vare sig med enbart politiska beslut eller med enbart marknadshushållning. De kräver den blandekonomi, som bygger på en kombination av samhälleliga åtgärder och marknadsmekanismer, starka fackliga organisationer och medvetna, aktiva

konsumenter, stödda av stark konsumentlagstiftning.

De politiska besluten har att ange spelreglerna för att hindra alla former av exploatering, för att garantera samhällsekonomisk balans och för att fördela produktionsresultatet rättvist och så att grundläggande sociala rättigheter tillgodoses. Marknaden behövs för den effektiva produktion som skapar och återskapar resurserna för välfärden. Kapitalism och marknadsekonomi ska hållas i sär. Marknadsekonomi är ett distributionssystem, där varor och tjänster byter ägare med pengar som bytesvärde. Kapitalism är ett maktssystem med förräntningen av kapital som överordnad norm.

På varumarknaden och den privata tjänstemarknaden är prismekanismen ett snabbt och smidigt signalsystem mellan producenter och konsumenter. Nya företag kan snabbt växa fram som svar på konsumenternas efterfrågan, och konkurrensen mellan olika företag skapar utrymme för många och skiftande konsumentval. Marknaden bygger på ett stort antal självständiga aktörer, som ger utrymme för många idéer och därmed skapar stora ekonomiska resurser.

Men marknaden kan inte upprätthålla sig själv. Dess inneboende tendenser till koncentration motverkar den mångfald som är dess egen förutsättning. Den prismekanism, genom vilken marknaden arbetar, kan inte skapa de stabila spelregler som marknaden själv kräver för att fungera väl. Endast samhälleliga organ, oberoende av marknaden, kan skapa och upprätthålla detta regelverk. Endast ett sådant regelverk kan upprätthålla konkurrensen och bryta den

drift till koncentration, som till konsumenternas skada sätter prismekanismen ur spel och skapar den typ av privata monopol, som arbetarrörelsen alltidbekämpat.

Marknadsmekanismerna klarar inte heller att hushålla med sådant som saknar marknadspris, som luft och vatten. Också detta kräver åtgärder i form av politiska beslut, och motvikter i form av medvetna konsumentopinioner.

Marknaden är således bara en del av det blandekonomiska systemet socialdemokratins förordar. Marknaden kan bara möta sådana behov och önskemål som kan uttryckas i tillräckligt stark efterfrågan. Sådana nyttigheter som utgör sociala rättigheter, det vill säga nyttigheter som ska tillkomma alla oberoende av inkomst, måste undanröjas marknadens fördelningsprinciper och fördelas efter andra principer. Dit hör vård, skola och omsorg. Dit hör rättsväsendet. Dit hör kulturen. Dit hör bostadssektorn i den utsträckning som krävs för att säkerställa allas rätt till en god bostad. Dit hör en politik som säkerställer kommunikationer och social infrastruktur över hela landet.

Valet mellan samhällsåtaganden och marknadshushållning ska avgöras med utgångspunkt i vad som ger det bästa resultatet med hänsyn till rättvisa och effektivitet. Valen kan skifta mellan olika sektorer av ekonomin, beroende på vilka krav och behov de har att svara mot. Fördelningen kan ändras, om viktiga behov inte uppfylls i den ursprungliga formen. Socialdemokratins avvisar den ekonomiska fundamentalism, som både till höger och vänster sätter upp en enda

hela ekonomin omfattande, ägarform som förutsättningen för ett gott samhälle. Det avgörande är aldrig den yttre formen, utan hur väl målen för verksamheten uppnås.

En demokratisk ekonomi är inte en ekonomi fri från intressemotsättningar, svårigheter och omställningskrav. Men en demokratisk ekonomi är fri från exploatering av människor och miljö. En demokratisk ekonomi är en ekonomi där olika intressen samspelar med varandra och kapitalet är underordnat demokratin. En demokratisk ekonomi ger dem som ställs inför förändringskrav stöd att ställa om till nya förutsättningar. En demokratisk ekonomi bygger på rätten för alla, människor likaväl som regioner, att på en gång vara delaktiga i att skapa välfärden och att åtnjuta den.

Välfärd

JÄMLIKHET OCH MÅNGFALD

Det är flera olika faktorer som skapar ojämlikheterna i samhället men det grundläggande mönstret är gemensamt: Den enskilde individen blir inte sedd och bemött som person och får inte utvecklas i enlighet med egna förutsättningar och val. Valen underordnas individens tillhörighet till en viss grupp, bestämd av klass, kön eller etnicitet, av funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Detta mönster återfinns också i villkoren för arbetslivet och den enskildes position där.

Socialdemokratin strävar efter jämlikhet i fördelning av de resurser som har betydelse för människors möjlighet att påverka samhället och sina egna liv. Uppgiften är, nu som tidigare, att förändra de mönster och maktstrukturer i samhället som gör att några inte kan växa och utvecklas fullt ut. Jämlikhetspolitiken måste alltid utgå från behoven och villkoren för dem som är drabbade av ojämlikheten, men jämlikhets-reformerna måste hela tiden bäras upp av övertygelsen hos befolkningsmajoriteten att detta är riktigt och gott. Annars blir de inte bestående. Det jämlika samhället blir uthålligt endast om det breddar och berikar livet för alla.

De redan existerande välfärdssystemen har sin styrka därför att de kombinerar behoven hos befolkningsgrupper i olika livssituationer till lösningar, som skapar trygghet och frihet för alla. På samma sätt måste vår politik i dag finna lösningar, som kombinerar behoven hos dem som alltjämt är låsta av begränsningar och underordning och de som, inte minst beroende på socialdemokratis politik, redan står fria och starka.

En politik för jämlikhet handlar om att alla lika rätt och möjlighet till arbete, som ger ekonomiskt oberoende och möjlighet att utvecklas och komma vidare. Den handlar om rätt till inflytande över det egna jobbet och ett arbetsliv som rättvist värderar och respekterar alla insatser. Den handlar om att alla lika rätt och möjlighet att delta i politiskt och fackligt arbete, till kulturupplevelser och samhällsengagemang. Den handlar om att förändra klassmönster och om att bryta traditionella könsrollsmönster likaväl som etniska fördomar och annan diskriminering.

Full sysselsättning, lika lön för likvärdigt arbete och en arbetsorganisation som ger alla möjlighet att påverka och att växa i jobbet är grundläggande förutsättningar. Grundläggande är också en utbildnings- 21 sektor, som ger förutsättningar åt alla att göra sina egna livsval. Det gäller såväl ungdomsårens val av studie- och därmed yrkesinriktning som återkommande under vuxenlivet.

En politik för jämlikhet handlar om att rättvist och solidariskt finansiera varandras välfärd, och förutsätter en effektiv och ambitiös fördelningspolitik. De skatter som finansierar välfärden ska tas ut efter bärkraft, och de välfärdstjänster som skapas ska fördelas efter behov.

En politik för jämlikhet handlar om mäns och kvinnors lika rätt till både yrkes och familjeliv, och om deras lika ansvar för hem, familj och barn. Detta kräver ett arbetsliv som gör det möjligt att kombinera yrkesliv med familj, och en väl utbyggd barnomsorg.

En politik för jämlikhet är en politik för integration, som bygger på en öppenhet för mångfaldens möjligheter och på ömsesidig

respekt mellan invandrade och infödda. Kultur och religion bidrar till människors identitet och kan berika samhällslivet. Kulturell och religiös mångfald ska bejakas i all den utsträckning den inte innebär begränsningar i andra människors rätt och möjlighet att göra egna livsval.

En politik för jämlikhet handlar om ett samhälle där funktionshindrade på samma sätt som andra ses som kompetenta och självständiga medborgare, med samma rätt till ett aktivt och självständigt liv, till arbete och eget boende och till full rörelsefrihet i samhället. Det är en politik för sexuellt likaberättigande, där människor får välja samlevnadsform utan att riskera diskriminering och utanförskap. Det är en politik som stöttar och stöder de psykiskt funktionshindrade och de psykiskt sjuka. Det är en politik som innefattar alla åldrar i samhällsbygget, som tar tillvara de äldres erfarenheter och kompetens och som gör hänsynen till barns behov och barns rättigheter till en genomgående linje i samhällsarbetet.

En politik för jämlikhet kräver en hård och bestämd gränssättning mot alla former av rasism och främlingsfientlighet, och mot det könsrelaterade våldet och trakasserierna. Den kräver kamp mot alla de typer av fördomar och diskriminering som begränsar människors liv och valmöjligheter. Den är en politik för mångfald där var och en ses som individ med rätt att utvecklas på egna villkor och samtidigt rätt att ingå i en arbets- och samhällsgemenskap på lika villkor med alla andra.

Det samhälleliga regelverket skagenomgående utformas för att stödja och stimulera utvecklingen mot ökad jämlikhet i mångfald. Arbetsmarknaden och utbildningssektorn

har nyckelroller för att bryta såväl klassmönster som ojämlikheter betingade av kön, etnicitet och funktionshinder. Men mycket handlar om att förändra värderingar och attityder, och bryta handlingsmönster som grundas i dessa synsätt. Folkrörelser och politiska partier, företag och fackliga organisationer, skola och barnomsorg har alla sin del i ansvaret. Socialdemokratis uppgift som folkrörelse är att driva debatten och att i vår egen rörelse arbeta så att vi förverkligar kraven på mångfald och jämlikhet.

Dessa jämlikhetens krav, i alla dessa aspekter, ska genomsyra socialdemokratis politik inom alla sektorer. 22

VÄLFÄRDSPOLITIKEN

Socialdemokratis välfärdspolitik är ett uttryck för alla de tre principerna om frihet, jämlikhet och solidaritet. De utgår ur den idétradition som handlar om det gemensamma samhällsbyggandet. De skapar både individuella och samhälleliga nyttigheter. Den ger rättigheter, men ställer också krav.

Den omfattar alla, inte bara människor med låga inkomster. Alla är delaktiga i både rättigheter och skyldigheter, alla ingår på lika villkor. Medborgarna delas inte upp i "mottagare" och "betalare", som de gör i behovsprövade system, med de intressemot-sättningar det kan skapa. Den generella välfärdspolitik är något medborgarna solidariskt erbjuder varandra, och solidariskt bidrar till att betala. Deras betydelse ligger därför både i den frihet och trygghet de ger individen och i den sociala sammanhållning de skapar.

Välfärdspolitiken handlar om ekonomisk trygghet, men också om att rättvist fördela livschanser och ge förutsättningar att välja i livets olika skeden. Alla ska ha rätt till arbete, och alla ska ha rätt att utvecklas i sitt arbete. Alla ska ha rätt till en trygg barndom och en trygg uppväxt, i enlighet med fn:s barnkonvention. Alla barn och ungdomar ska ha rätt till en uppväxtfri från droger och våld. Alla ska ha rätt till kunskaper och kulturupplevelser. Alla ska ha rätt till en god bostad till en rimlig kostnad i en trygg och säker miljö. Alla ska ha rätt till en trygg och värdig ålderdom. Alla ska ha rätt att göra sina egna livsval utan att möta fördomar eller diskriminering, och utan att riskera att hamna i socialt underläge. Alla ska också ha sitt ansvar för att upprätthålla välfärds-systemen och inte missbruka förmånerna.

Välfärdspolitik handlar om mer än att bara korrigera orättvisor som skapats av det ekonomiska livet. Välfärdspolitik handlar om jämlikhet. Den handlar om att öka människors makt över det egna livet. Därmed bidrar den också till att förändra maktförhållandena i ekonomi och samhälle.

Socialförsäkringarna och de sociala tjänsterna som vård, skola och omsorg kan därför aldrig reduceras till varor på en marknad, där samhällets uppgift enbart blir att fördela skattepengar för den enskildes inköp. Välfärdssystemen förutsätter ett ansvar hos medborgarna inte bara för de egna förmånerna, utan också för alla andras rättigheter. De måste utformas så att detta gemensamma ansvar är möjligt att utöva. Så kallade kundvalsmodeller som gör sociala nyttigheter som skola, vård och omsorg just till varor på en tjänstemarknad, är oförenliga med kraven på solidariskt ansvarstagande.

Marknadens och konkurrensens principer ska inte präglade offentliga verksamheten. Demokratins principer, öppenhet och tydliga ansvarsförhållanden ska gälla.

Vi kan inte acceptera utvecklingen mot ökat inslag av privata försäkringar på välfärdsområdet. De utgör ett hot mot den generella välfärden och skapar oacceptabla orättvisor i medborgarnas tillgång till välfärden.

Skola, vård och omsorg har en central roll för fördelningen av möjligheter i livet. Ojämlika möjligheter till utbildning, vård eller omsorg fortplantas och förstoras till ojämlika möjligheter till personlig utveckling, i samhällslivet och på arbetsmarknaden. Sådana klyftor skadar den enskilde, och de skadar samhället. Den lika tillgången till dessa nyttigheter, med hög kvalitet för alla, är en grundbult för jämlikhetspolitiken. Vården, skolan och omsorgen måste också vara uppmärksam på de klass- och könsbundna mönstrens betydelse och medvetet arbeta för att förändra dem. Därför är utbildning, vård och omsorg samhälleliga angelägenheter. Fördelningen av dem får aldrig överlämnas till marknadens prismetanismer, och utbudet av dem får aldrig bestämmas av enskilda producenters intresse av egen vinst.

Skola, vård och omsorg ska finansieras solidariskt över skatten. De politiskt förtroendevalda ska ha ansvaret för fördelningen mellan olika ändamål, för att säkerställa att skattepengarna används så att kraven på lika tillgänglighet och lika god kvalitet för alla uppfylls. Samhällelig kapacitet att erbjuda skola, vård och omsorg är en förutsättning för att de grundläggande principerna om kvalitet och fördelning efter behov ska upprätthållas.

Alla invånare i hela landet ska ha likvärdig tillgång till skola, vård och omsorg. Det förutsätter en kommunal skatteutjämning, annars leder olika skattekraft och skillnader i befolkningens sammansättning till skillnader i välfärd mellan medborgare i olika kommuner.

Vi vill utveckla den offentliga sektorns verksamheter så att de svarar både mot klassiska krav på rättvisa och lika tillgång och mot nya krav på inflytande och valfrihet. Att kunna påverka den skola, den vård och den omsorg man får är en del av makten över det egna livet och nödvändig för känslan både av delaktighet i och ansvar för samhället.

Människor är olika, med olika behov och förutsättningar. Därför krävs olika pedagogiska utformningar, olika vårdformer och olika omsorgsalternativ. Det måste finnas möjlighet att välja mellan olika former av vård, skola och omsorg, under förutsättning att det finns underlag för flera alternativ. I detta avseende är förutsättningarna olika i glesbygd och i tätbefolkade områden.

Mångfald och variation i utformningen är viktig ur såväl jämlikhets- som valfrihetssynpunkt. Det är en av den offentliga sektorns självklara huvuduppgifter att inom ramen för den egna verksamheten utveckla alternativ för att möta medborgarnas skilda behov och önskemål. Men kooperativa, ideella och enskilda alternativ kan också spela en roll. De ska därför ha möjlighet till offentlig finansiering om de följer samma regler som de offentliga verksamheterna. Möjligheterna till andra alternativ handlar om medborgarnas möjlighet att välja skola, vård och omsorg, inte om enskilda producenters möjlighet att välja de elever och

patienter som är mest lönsamma. Medborgarnas tillgång till välfärden får inte styras av enskilda företags vinstintressen.

De offentligt finansierade verksamheterna ska likaså fylla högt ställda krav på bra arbetsvillkor och på möjligheter till inflytande och utveckling i jobbet. De ska ta tillvara de anställdas engagemang och kompetens och ge utrymme för att pröva nya idéer och lösningar. Såväl inom offentlig sektor som olika privata alternativ ska självständighet och kreativitet stimuleras. 24

Verksamheterna ska präglas av öppenhet och möjlighet till insyn. De anställdas yttrande- och meddelarfrihet får inte inskränkas.

Skattepengar är en begränsad resurs, som aldrig räcker till att uppfylla alla de önskemål som ställs på dem. Det är alltid nödvändigt att väga olika krav mot varandra, med hänsyn till de överordnade kraven på rättvisa och lika hög kvalitet för alla. Denna sammanvägning måste göras i en öppen demokratisk process som alla kan påverka, dvs i den representativa demokratins former. Möjligheten till bidrag till privata alternativ kan därför inte utformas som automatiskt verkande regler, som tar över denna demokratiska process.

Av både ekonomiska skäl och effektivitetsskäl ska kommuner och landsting ha stor frihet att utforma de sociala tjänsterna efter lokala behov och förutsättningar. Men nationella mål för verksamheterna får aldrig åsidosättas av lokala beslut. Rättigheter för enskilda individer, som bestäms i direkta beslut av riksdag och regering eller som är inbyggda i de nationella målen för verksamheter som skola, vård och omsorg, får inte urholkas av lokala beslut.

Ett gott ekonomiskt skydd när den egna förvärvsinkomsten faller bort är grundläggande för den enskildes trygghet och frihet. Socialförsäkringssystemen ska ge alla detta skydd i enlighet med inkomstbortfallsprincipen. Endast generella, samhälleliga försäkringssystem kan tillgodose både den enskildes behov av ekonomiskt skydd och de fördelningspolitiska kraven på särskilt skydd för utsatta grupper. Försäkringssystemen måste avpassas för en arbetsmarknad, där allt fler skiftar mellan perioder av studier och perioder av förvärvsarbete och där många kombinerar anställning med eget företagande.

I många av livets förändringsskeden handlar både frihet och trygghet om möjlighet till stöd att ställa om till de nya förutsättningarna. Den som blir arbetslös har rätt till utbildning för att få nytt jobb, och rätt till tid att söka ett passande nytt arbete. Den vars arbetsförmåga minskar som följd av sjukdom eller skada har rätt till rehabilitering. Den som är funktionshindrad ska ha stöd att leva ett självständigt liv och att göra sin insats i arbetslivet. De som får barn ska ha rätt till betald föräldraledighet, och de som har småbarn ska ha rätt till den trygga och utvecklande barnomsorg som gör att föräldraskap och yrkesarbete kan kombineras.

Bostadspolitikerna är en oundgänglig del av den generella välfärden, och utgör det fjärde benet i välfärdspolitikerna utöver vård, skola och omsorg. En bostad är en social rättighet, och det är därför ett samhälleligt ansvar att trygga bostadsförsörjningen. Starka allmännyttiga och kooperativa företag är nödvändiga för att motverka segregation och för att hålla nere boendekostnaderna. De

boendes inflytande över sin bostad och sitt bostadsområde ska öka. Till välfärdspolitikerna i vid mening hör också vidare åtgärder som förebygger arbetsskador, sjukdomar och utslagning från arbetsmarknaden. Dit hör förebyggande hälsovård, arbetsmiljölagstiftning, arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning.

Till välfärdspolitikerna hör också tryggheten på gator och torg och i det egna hemmet. Att bekämpa brottslighet är 25 en del av trygghetspolitiken, men i det ingår också att bekämpa brottslighetens orsaker. Samhället måste reagera tydligt mot brott och regelöverträdelse. Men den långsiktiga bästa brottsbekämpningen är att bygga det samhälle där de sociala klyftorna är små, där alla har rätt till ett arbete, där det könsrelaterade våldet är borta och barn och ungdomar har trygga uppväxtvillkor.

KUNSKAPSSAMHÄLLET

Kunskap och kultur är verktyg för människors personliga frihet och växande likaväl som för samhällets utveckling och för ekonomisk tillväxt och välfärd. Kunskap och kultur ger människor möjlighet att växa och vidga sina perspektiv, frigör människors tankar och människors skapande förmåga. Denna frigörande förmåga är en avgörande motvikt mot ekonomiska och sociala eliters strävan att ta makten över tanken.

Att ge alla möjlighet och förutsättningar till kunskap är centralt för att bryta klassmönstren. Kunskap och kompetens blir allt mer de arbetsredskap, som bestämmer den enskildes möjligheter i arbetslivet. Stora skillnader i tillgång till dessa redskap ökar klyftorna i arbetslivet och därmed i sam-

hället. En hög kunskaps- och kompetensnivå hos alla i arbetslivet innebär däremot att de klassmönster som skapas av produktionslivet förändras. Hög kompetens hos alla i arbetslivet ökar samtidigt styrkan och slagkraften i produktionslivet, och det innebär ökade resurser för välfärden.

Den nya produktionsordning som växer fram bygger i mycket på hanteringen av information. Informationsflödena har aldrig varit så omfattande som idag, och den moderna informationstekniken betyder en verklig demokratisering av tillgången till kunskap. Men den makt som kunskaper ger handlar inte bara om tillgång till information utan lika mycket om förmåga att tolka informationen. All kunskapsförmedling måste bygga på respekt för fakta, men den måste också ge alla redskapen att självständigt tolka och värdera information, se sociala sammanhang och skilja mellan fakta och värderingar. Först då kan man tala om en verklig demokratisering av kunskapen.

Socialdemokratins uppgift är nu att skapa ett verkligt kunskapssamhälle, byggt på både bildning och utbildning, öppet och tillgängligt för alla på likvärdiga villkor.

En bred utbildnings- och bildningssektor kräver aktiva samhällsinsatser. Det handlar om ett ansvar för att det finns lokaler, personal och teknisk infrastruktur som alla har tillgång till. Det handlar om ett ansvar för att utbildnings- och bildningssektorn förmedlar såväl faktakunskaper som träning i att självständigt tolka och hantera kunskaper. Bildnings- och utbildningssektorn ska ge alla barn och ungdomar faktiska möjligheter att ta till sig de kunskaper skolan förmedlar. Den ska ge alla vuxna faktiska möjligheter att vidareutveckla kun-

skaper och kompetens, både som breddning och fördjupning av yrkeskunskaper och som fritt bildningssökande. Den ska ge alla möjlighet till egna skapande aktiviteter och möjlighet att ta del av professionella verk inom kulturens olika arenor.

DET LIVSLÅNGA LÄRANDET Hög kvalitet är det grundläggande kravet på all utbildning. Det förutsätter en god lärarutbildning. Det förutsätter pedagogisk forskning för att ständigt utveckla undervisningsmetoderna. Undervisningens kvalitet beror också av skolans arbetsmiljö och av en arbetsorganisation och personalledning som tar tillvara lärares kompetens och kunskaper. Elever – barn likaväl som vuxna studerande – ska ha samma rätt som alla andra arbetande till trygga arbetsmiljöer och inflytande över det egna arbetet. Lärande är en process som i hög grad förutsätter medverkan och engagemang från den som ska lära sig. Undervisning är ett lagarbete, som ska bygga på respekt både för lärarens kunskapsstimulerande roll och för de studerandes vilja och förmåga till ansvar för det egna lärandet.

För barnens skull är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv på hela barn och ungdomstiden. Därför måste samarbete och utbyte mellan skolformer och stadier utvecklas. Vägen genom grundskola och gymnasieskola kan se olika ut beroende på förutsättningar och behov. Den stadielösa skolan är målet.

Lärande och tänkande är individuella processer. Men intresset och möjligheten att skaffa sig kunskaper beror i mycket av sociala och kulturella faktorer. Alla har i dag samma rätt till utbildning och sammaför-

mella möjligheter att få den, men de reala möjligheterna är alltså socialt bundna. Därför måste man ställa höga krav på hela utbildningssektorn att arbeta så brett och med så varierade metoder att de sociala och könsbundna mönstren bryts. Detta kräver också studiemiljöer fria från mobbing, från könstrakasserier och från rasism och främlingsfientlighet. Skola och högskola ska arbeta i samspel med det omgivande samhället och arbetslivet. Den sammanhållna skolan, där barn ur olika miljöer och olika bakgrund möts i gemensamt arbete, är viktig för att motverka segregation.

När de går ut grundskolan ska alla elever ha nått läroplanens mål. Gymnasieskolan ska ge möjlighet att välja studieinriktning efter eget intresse, men samtidigt ge alla den kärna av fördjupade ämneskunskaper som behövs för att möta kraven i dagens samhälls- och arbetsliv. Minst hälften av en årskull bör gå vidare till högskoleutbildning. Den sociala snedrekryteringen måste brytas liksom den könsmässigt och etniskt sneda rekryteringen till forskarutbildningen.

Förskolan – där barn får lov att vara barn – bildar grunden för det livslånga lärandet och ska ses som en del av den generella välfärdspolitik på samma sätt som skolan. Grundskola och gymnasieskola ska vara avgiftsfria liksom all högskoleutbildning i samhällelig regi. Långsiktigt ska detta även gälla förskolan.

Dagens snabba tillväxt av kunskaper innebär att utbildning inte bara kan förläggas till uppväxtåren. Lärandet blir en livslång process, där perioder av yrkesarbete växlar med studieperioder. Utbildningssektorn och studiefinansieringssystemet måste anpassas för detta, så att människor ges

förutsättningar till kontinuerliga livsval. Vuxna, som återvänder till utbildning är i andra livssituationer än ungdomar, som fortsätter studera direkt efter ungdomsskolan. Därför måste det finnas möjlighet att studera i olika takt, att kombinera studier och förvärvsarbete, och att använda sig av informationsteknikens möjligheter till utbildning på distans.

Alla vuxna, inom alla delar av arbetslivet, ska ha möjlighet till fort- och vidareutbildning. Särskild uppmärksamhet ska ägnas de med kort grundutbildning. Det behövs utvidgade och förstärkta former för vuxenutbildning, kompetensutveckling och kvalificerad yrkesutbildning. Högskolan, arbetsmarknadsutbildningen och folkbildnings 31 arbetet är alla betydelsefulla för detta.

Forskningen utgör grunden för kunskapsutvecklingen i både samhälle och arbetsliv. För att upprätthålla och stärka Sveriges ställning som ledande kunskapsnation krävs stora insatser från både staten och näringslivet. Statens särskilda ansvar är att garantera forskningens frihet och den grundforskning, som styrs av forskarna själva. Tvär- och mångvetenskaplig forskning bör stimuleras och kontaktytorna mellan teknisk och humanistisk forskning breddas.

Det svenska näringslivet satsar stora resurser på tillämpad forskning. Samarbetet mellan forskningen inom högskolan och inom näringslivet ska breddas. Också små och medelstora företag måste kunna delta och framför allt bli delaktiga av forsknings- och utvecklingsarbetsresultat.

KULTUR Kultur rymmer många dimensioner, som inte får ställas mot varandra. Den

rymmer både det ljusa och lätta och det tunga och svåra. Kultur ställer krav på eget tänkande och eget engagemang, men ger också möjlighet till avkoppling och förströelse. Kultur ger människor möjlighet att gå utanför den egna vardagen, men den får aldrig upphöjas till något ovanför det vanliga livet. Kulturens värden får inte definieras av begränsade elitgrupper och bli en mur mot alla dem som inte behärskar dess etablerade uttryck. Då ställs alltför många utanför, och därmed förlorar också kulturen sin kraft och dynamik.

Att göra alla delaktiga i det som är kulturlivets kärna – möjligheten att frigöra den egna tankens kraft – är en central uppgift för demokratin, när en växande kommersiell styrning av media och informationsförmedling hotar att leda till likriktning och tankens begränsning.

Alla, barn och vuxna, ska ha rätt till de värden kulturen ger, i alla delar av landet. Kulturen ger livskvalitet och är ett kitt som svetsar samman människor från olika generationer och länder. Kulturen har kraft att hålla samman hembygden och är därmed en viktig faktor för regional utveckling och tillväxt. Kulturpolitiken ska utformas för att ge breda möjligheter till eget kulturskapande och bildningssträvanden, samtidigt som den stöder ett professionellt kulturliv av hög konstnärlig kvalitet.

Kulturen måste ha mötesplatser för samtal och reflexion utan ekonomiska avkastningskrav och utan den styrning, som sådana krav alltid medför. Biblioteken ska vara avgiftsfria. Samlingslokaler för föreningsliv, bildningssökande och kulturskapande ska stå öppna för alla på rimliga villkor. Institutioner för det professionella kulturlivet som

teatrar och museer, ska finnas över hela landet.

Kulturinstitutionerna och kulturlivet måste spegla den kulturella mångfalden i dagens Sverige, samtidigt som vårt historiska kulturarv ska vårdas. I detta ska också ingå att hävda och stödja nationella minoriteters möjligheter att behålla och utveckla det egna språket och kulturen. Musikkolor och kulturskolor ska vara tillgängliga för alla barn.

Arbete

ARBETE OCH TILLVÄXT

En stark ekonomi och ett starkt produktionsliv med hög internationell konkurrenskraft är grunden för en fortsatt god utveckling av sysselsättning, reallöner och social välfärd.

Välfärden stärker samtidigt förutsättningarna för tillväxt. När fler får god utbildning och fler kan öka sin kompetens ökar ekonomins styrka. En aktiv arbetsmarknadspolitik gör det lättare för arbetslösa att hitta nya jobb och för arbetsgivare att få personal med den kompetens de behöver. Sjukförsäkringen ger människor råd att sköta sin hälsa och det minskar utslagningen ur arbetslivet.

Barnafödandet handlar om välfärd och livschanser. Det handlar också om framtiden och därmed den ekonomiska utvecklingen. Ett barnvänligt arbetsliv är centralt för att kvinnor och män ska kunna uppfylla sina livsmål när det gäller barn och föräldraskap. Socialdemokratin strävar efter ett barnvänligt samhälle.

Insikten om sambandet mellan ekonomisk styrka och välfärd ska styra politiken, och detta innebär krav på tillväxtens former. Tillväxtens syfte är ökad mänsklig välfärd och därför kan den inte få ske med metoder som undergräver mänsklig hälsa och livskvalitet, ödelägger miljö eller utarmar naturtillgångarna. Sådan tillväxt är inte tillväxt; de mänskliga, ekologiska och sociala kostnader den medför överstiger de vinster den kortsiktigt kan leda till.

All tillväxt uppstår ur mänskliga insatser: av den tekniska utveckling som skapas av mänsklig uppfinningsrikedom, av de sociala system människor bygger upp för produk-

tion och konsumtion, av det kapital som skapas ur detta och först och sist av det mänskliga arbete, som sätter kapital och teknik i verksamhet. Människors arbete är grunden för all välfärd och all kultur.

All tillväxtpolitik måste därför handla om att skapa goda förutsättningar för människors arbete, kreativitet och företagande, över hela landet. Tillväxt är det samlade resultatet av många insatser, inom alla delar av arbetslivet, inom alla regioner. Det kräver arbete åt alla och ett arbetsliv, som tar tillvara kunskaper och kompetensen hos alla som vill arbeta.

Full sysselsättning är ett socialt likaväl som ekonomiskt mål. Den gör alla delaktiga i skapandet av välfärden och hindrar arbetslöshetens utanförskap med de ojämlikheter och mänskliga skador den för med sig. Den stärker strävandena att bryta könsrollsmönster, etniska fördomar och diskriminering genom att bryta udden av de utsorteringsmekanismer, som på en svagare arbetsmarknad tar över hänsynen till kunskaper och kompetens och sorterar bort människor på grund av kön, etnisk bakgrund, ålder eller funktionshinder.

Socialdemokratin tillväxtpolitik 26 bygger på rätten till ett meningsfullt arbete med goda arbetsvillkor inom alla delar av arbetslivet, goda villkor för företagandet, goda, icke-förslitande arbetsmiljöer, utvecklingsmöjligheter för alla och respekt för värdet av alla insatser. Alla anställda ska ha möjlighet att påverka sitt eget arbete. Alla anställda ska ha möjlighet till kompetensutveckling och vidareutbildning. Arbetslivet ska organiseras så att de anställdas kompetens – både i form av utbildning och yrkeserfarenheter – tas tillvara och byggs på ute

på arbetsplatserna. Med dagens ökande kunskapskrav är detta en förutsättning för en stark ekonomi, men lika mycket en jämlikhetsfråga. Samtidigt innebär jämlikhetskravet en självklar rätt till goda arbetsvillkor och trygg försörjning också för dem vars arbetsuppgifter inte kräver längre utbildning. Dessa arbetsuppgifter spelar sin roll för det sammanlagda produktionsresultatet och det ska avspeglas i både löne- och anställningsvillkor.

Hela produktionslivet ska byggas upp för att ta tillvara idérikeedom och självständighet från alla verksamheter, både anställda och företagare. Reglerna för företagsamheten ska vara tydliga och överskådliga. Forsknings- och utvecklingsarbete ska stimuleras. Nyföretagande och entreprenörskap ska främjas och kooperativ företagsamhet ska stimuleras. En effektiv konkurrenslagstiftning ska motverka monopol och koncentration.

Starka fackliga organisationer är nödvändiga för att hävda de anställdas gemensamma intressen vad gäller löner, arbetsmiljö, arbetstider och anställningsvillkor. Detta är självklara avtalsfrågor mellan likaberättigade parter på arbetsmarknaden. Kollektivavtal är också en nödvändig förutsättning för legitimiteten i arbetslivets spelregler och för arbetsfreden. En stark arbetsrättslig lagstiftning behövs som skydd för de anställda.

Skattesystemet ska bidra till ett väl fungerande näringsliv och till en rättvis fördelning av de resurser produktionslivet skapar. Det ska utformas så att det premierar sunda ekonomiska beteenden, samtidigt som det tryggar möjligheterna att finansiera viktiga välfärdstjänster. Enkelhet och tydlig-

het i regelverket, likformighet och breda skattebaser är grundläggande principer. De sammantagna effekterna av skatte-, avgifts- och bidragsregler får inte ge upphov till marginaleffekter, som kan påverka arbete och företagande negativt.

Ett arbetsliv som tar tillvara kompetensen hos alla arbetande måste ta hänsyn till människors olika förutsättningar och olika livssituationer. De som har barn måste kunna kombinera familje- och yrkesliv. De som närmar sig pensionsåldern måste kunna gå ner i arbetstid eller övergå till mindre betungande arbetsuppgifter, om de känner att orken minskar. Tekniska möjligheter att anpassa arbetsplatserna till människor med funktionshinder ska tas till vara fullt ut.

Allt detta bidrar till både bättre livskvalitet för de anställda och större effektivitet hos företagen, genom att den kombinerar de anställdas behov med det moderna arbetslivets krav på varierad personal och tidsanvändning. Den sorts flexibilitet som innebär att de anställda tar hela kostnaden i form av otrygga och osäkra anställningsvillkor är däremot oförsvarlig.

Diskriminering och fördomar, som innebär att kompetens och arbetsvilja hos vissa människor undervärderas eller alls inte tas tillvara är ett oacceptabelt slöseri med mänskliga resurser, som kraftfullt ska motverkas. Att människor som vill och kan arbeta sorteras bort och nedvärderas av arbetsmarknaden är en kränkning av människors värde och en tung orsak till sociala orättvisor.

Alla ska ha rätt till inflytande över sin arbetstid. Vi vill förkorta arbetstiden i former som ökar detta det egna inflytandet. Målet är en arbetstid, som motsvarar trettio timmars

arbetsvecka.

Alla invånare i landet har gemensamt intresse av att hela landet kan leva och utvecklas. En jämn regional utveckling ger fler jobb, den tar bättre tillvara landets olika resurser och betyder därmed att större resurser skapas för den gemensamma välfärden. En ojämnt fördelad tillväxt å andra sidan skapar överhetttningsproblem i vissa regioner och stagnationsproblem i andra. Båda delarna betyder sämre resurs-utnyttjande och högre kostnader för hela samhället. Alla regioner ska därför ge goda möjligheter för arbete, företagande och studier och erbjuda goda levnadsvillkor för sina invånare.

Flera faktorer i den moderna ekonomin ökar möjligheterna att sprida tillväxten över hela landet och ger många regioner nya möjligheter att växa ekonomiskt. Den moderna informationstekniken minskar betydelsen av geografiskt läge. Omställningen till ekologisk uthålligutveckling bygger bland annat på en ökad användning av resurser som finns utanför de stora tätorterna, som skog och grödor. Turistnäringens ökande betydelse skapar många nya jobb. Allt detta innebär nya möjligheter att skapa större och mer varierade arbetsmarknader i alla regioner. En förutsättning är transport- och kommunikationssystem, som binder ihop olika orter inom en region till en gemensam arbetsmarknad och möjliggör smidiga förbindelser med andra regioner.

Att skapa och upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för tillväxt som ligger i en väl utbyggd infrastruktur och en jämn spridning av kunskapscentra över hela landet är ett nationellt ansvar. Den regionala tillväxtpolitiken måste bygga på och vidareutveckla de olika regionernas egna

förutsättningar, något som förutsätter stor frihet för de olika regionerna att utveckla sina egna lösningar och möjlighet att vidareförädla sina egna naturtillgångar. Fungerande lokala och regionala nätverk är viktiga för företagande och arbetsmarknad. Kooperationen och andra aktörer inom den sociala ekonomin har en viktig roll för den regionala tillväxten och ska stödjas.

April 2011